

BELEDİYELER VE ŞEHİRLER YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ

Dr. Gültekin GÜLLÜ

Belediyeler ve Şehirler

Yerel Yönetim Hizmetleri

BELEDİYELER VE ŞEHİRLER YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ

Dr. Gültekin Güllü

Mayıs 2023

Belediyeler ve Şehirler

Yerel Yönetim Hizmetleri

Eskişehir

Mayıs 2023

Yazar

Dr. Gültekin GÜLLÜ

Kapak Tasarım

Sinan AKYAZI

Dizgi

Murat UZUN

ISBN: 978-625-00-8639-1

Copyright©

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin basım, yayım ve satış hakları

Dr. Gültekin GÜLLÜ'ye aittir.

Bu kitabın bütün hakları saklıdır. İlgili kişiden izin almadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright© 2023 by Dr. Gültekin GÜLLÜ

All rights reserved

İÇİNDEKİLER

Önsöz	vii
1. Giriş	1
2. Belediyeler ve Şehirler	4
2.1. Yerel yöneticilerde bulunması gereken vasıflar	7
2.2. Yerel yönetim tarihimiz.....	9
2.3. Yerel yönetimler tarihinde kadılık müessesesi	10
2.4. Yerel yönetimler tarihinde mahalle yönetimi	12
2.5. Yerel yönetimler tarihinde vakıflar	14
2.6. Yerel yönetimler tarihinde lonca teşkilatı	15
2.7. Tanzimat sonrası yerel yönetimler.....	17
2.8. Yerel yönetimler tarihinde il özel idareleri	19
2.9. Yerel yönetimler tarihinde köyler.....	21
2.10. Hizmetkar belediyeçilik	23
2.11. Sosyal belediyeçilik	26
2.12. Kültürel belediyeçilik	29
2.13. E-belediyeçilik	32
2.14. Vizyoner belediyeçilik.....	35
2.15. Gönül belediyeçiliği	37
2.16. Üretim merkezli belediyeçilik	40
2.17. Proje merkezli belediyeçilik	42
2.18. Çözüm merkezli belediyeçilik.....	45
2.19. Belediyeler, şehir ve tasarım.....	48
2.20. Belediyeler, şehir ve medeniyet	50
2.21. Belediyeler, şehir ve aidiyet	52
2.22. Belediyeler, şehir ve kültür.....	54
2.23. Belediyeler, şehir, adalet ve ahlak.....	57
2.24. Belediyeler ve şehir estetiği.....	59
2.25. Belediyeler, şehir ehliyet ve liyakat	61

2.26. Şehir, insan ve mesken	64
2.27. Belediyeler, imar ve şehircilik.....	66
2.28. Belediyeler ve şehir hayatı	70
2.29. Çarpık kentleşme.....	72
2.30. Belediyeler ve kentsel tasarım	75
2.31. Belediyeler ve planlama çalışmaları	78
2.32. Belediyeler ve mahalle imar planları	81
2.33. Yerel yönetimler ve Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu	84
2.34. Yerel yönetimler ve Avrupa Kentsel Şartı İlkeleri	87
2.35. Belediyeler ve mevzuat.....	90
2.36. Büyükşehir belediyelerinde karar organları	93
2.37. Büyükşehirlerde belediye teşkilatı	96
2.38. Büyükşehir belediyesi meclis çalışmaları.....	98
2.39. Belediyelerde organizasyon yapısı ve takım çalışması	101
2.40. Büyükşehir belediyelerinin görevleri	104
2.41. Büyükşehirlerde ilçe belediyelerinin görevleri	107
2.42. İl belediyelerinin geleceği.....	109
2.43. Köylerin geleceği.....	112
2.44. Yerel yönetimler ve demokrasi.....	115
2.45. Belediyeler ve halkla ilişkiler	118
2.46. Belediyeler ve meralar	121
2.47. Belediyelerde öneri sistemi	124
2.48. Belediyeler ve benchmarking.....	127
2.49. Belediyelerin gelirleri.....	129
2.50. Belediyelerde yönetim zaafı.....	131
2.51. Belediyelerde yönetim zaafı.....	136
2.52. Yerel yönetimler ve çevre	141
2.53. Belediyelerde evsel atıkların yönetimi.....	143
2.54. Belediyeler ve atık yönetim planları	145
2.55. Belediyeler ve katı atıkların yönetimi.....	147
2.56. Belediyeler ve atık yönetim politikaları.....	150
2.57. Evsel atıkların geri kazanımı	153

2.58. Şehir temizliği ve katı atıklar	155
2.59. Belediyeler ve erişilebilirliğin önemi	158
2.60. Belediyelerin erişilebilirlik çalışmaları.....	160
2.61. Belediyeler ve erişilebilir şehirler.....	162
2.62. Erişilebilirlik ve denetim.....	163
2.63. Herkes için erişilebilir şehirler.....	165
2.64. Belediyeler ve engelli hizmetleri	168
2.65. Belediyeler ve yeraltı kaynaklarının değerlendirilmesi.....	171
2.66. Belediyeler ve bor madenlerinin yönetimi	174
2.67. Belediyeler, yer altı kaynakları ve çevre yönetimi.....	177
2.68. Belediyeler ve spor faaliyetleri.....	181
2.69. Belediyeler, engelliler ve spor.....	183
2.70. Şehir meydanları ve millet bahçeleri.....	185
2.71. Belediyeler ve yer seçimi	187
2.72. Belediyeler ve yerel kalkınma	189
2.73. Belediyelerde çözüm odaklı olmak.....	192
2.74. Büyükşehirlerde altyapı hizmetleri.....	194
2.75. Büyükşehirlerde belediyeler arası koordinasyon.....	196
2.76. Belediyeler ve şehir içi trafik.....	199
2.77. Şehirde düzen ve belediyeler	202
2.78. Şehrin güçlü yönleri ve belediyeler	205
2.79. Belediyeler ve şehrin vizyonu	208
2.80. Belediyeler ve etkinlikler	211
2.81. Belediyeler ve merkezi yönetim.....	213
2.82. Şehrin görünmeyen yüzü	215
2.83. Şehir ve trafik işaretleri.....	218
2.84. Mesire yerleri ve belediyeler	220
2.85. Belediyelerin öncülüğü ve milli parklar	223
2.86. Belediyeler, su yönetimi ve tasarrufu.....	226
2.87. Belediyeler ve şehirlerarası duble yollar	229
2.88. Belediyeler ve ağaçlandırma çalışmaları.....	232
2.89. Şehirde, değişim ve gelişim.....	235

2.90. Belediyeler ve tarihi mirasımız	238
2.91. Belediyeler ve bisiklet yolları.....	241
2.92. Belediyeler ve karla mücadele.....	246
2.93. Belediyeler ve toplu taşıma	247
2.94. Belediyeler ve akıllı ulaşım sistemleri.....	251
2.95. Şehir içi ulaşımın çevresel etkileri	253
2.96. Şehir içi stratejik ulaşım planı	255
2.97. Belediyeler ve hizmette öncülük.....	258
2.98. İstanbul'da Eskişehirli bir belediye başkanı	261
2.99. İnsana bakış açısı.....	263
2.100. Bu yazıyı iktidar sahipleri okusun.....	266
2.101. Beka sorunu ve amellerimiz.....	269
2.102. Dönüşen şehirler ve insan	271
3. Sonuç	275
Kaynaklar	279

Önsöz

Son dönemlerde yapılan yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler belediyelerimizi her yönden daha güçlü hale getirmiştir. Ülkemizin belediyecilik vizyonu geçmişe göre bugün daha iyi bir konumda olmakla birlikte, yapılan çalışmalarla gelecekte de günümüzdekinden çok daha iyi bir noktada olacaktır. Özellikle büyükşehirlerde mücavir alan sınırlamasının kaldırılması büyükşehir belediyelerini çok güçlü hale getirmiştir. Bütün bu yapılanlar vizyoner belediyeciliğin önünü açmıştır. Belediyeciliğin geleceği açısından, son yıllarda yerel yönetimlerle ilgili yapılan yasal düzenlemeler çok önemlidir. İyi yönetmek, iyi planlamayla başlar. İyi planlama şehri bir bütün olarak ele almak, şehri bir bütün olarak planlamakla mümkündür. Güçlü belediyeciliğin ülkemizin gelişmesine, kalkınmasına ve her yönden ilerlemesine yönelik katkısı büyük olacaktır. Aslında kalkınma, yerelde başlar ve vizyoner ülke olmanın da temelini oluşturur.

Eskişehir kadim geçmişi, jeopolitik konumu, sahip olduğu yer altı ve yerüstü kaynakları, sağlık, eğitim, hizmet sektörü, turizm potansiyeli, tarım, hayvancılık, sanayi sektörü gibi pek çok yönden ve sahip olduğu değerler yönüyle çok güçlü bir birikime ve potansiyele sahiptir. Özellikle son yıllarda hükümetin Eskişehir'e yaptığı eğitim, sağlık, çevre, lojistik, ulaşım alanındaki yatırımlar, duble yollar özellikle hızlı tren yollarının merkezinin Eskişehir olması, Eskişehir'in gücüne güç katmıştır. Şüphesiz tüm bu yapılanlar olumlu yönde şehrin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ancak yapılması gerekenler ve Eskişehir'in potansiyel birikimi ortaya konulduğunda, Eskişehir'de yapılacak çok daha fazla çalışma olması gerektiği ortadadır. Ülkemizdeki bütün belediyelerin, şehirlerin kalkınması ve gelişmesi noktasında üzerlerine düşen görevleri hakkıyla yerine getirmeleri halinde şehirlerimiz bu günden çok daha iyi hale gelecektir.

Belediye hizmetleri, mahalli kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, sorunların mahallinde bizzat muhataplarınca ve halkın seçtiği vekillerce çözülmesi, halkın problemlerini yüz yüze muhataplarına aktarıp en kısa zamanda problemlere çözüm bulunması açısından vatandaşlara hizmet sunma noktasında büyük önem arz etmektedir. Belediyeler, halka pek çok hizmet sunmakta olup, vatandaşların soluduğu havanın kalitesi, içtiği ve kullandığı suyun sağlıklı olması, yaşadığı şehrin temizliği, kentin alt ve üst yapısı gibi vatandaşların günlük ve genel ihtiyaçlarına cevap veren pek çok hizmetle doğrudan ilgilidir. Belediyelerin yegâne varlık nedeni halka hizmet sunmaktır. Belediyeler için, vatandaşlara sunulan bu hizmetlerin sınırları insanın doğumundan ölümüne kadar değil, doğum öncesini ve ölüm sonrasını da kapsamakta ve gelecek nesilleri etkilemektedir.

Yerel yönetim hizmetleri ve şehirlerle ilgili yapılan çalışmalara sürekli yenileri ekleniyor. Bu çalışmadaki yazılar belediyelerin faaliyetleri, hizmet ve ihtiyaçlarıyla örtüşen gerçeklerdir. Bu çalışmanın şehirler ve belediyeler için çok ciddi bir yarar sağlayacağına yürekten inanıyorum. Geleceğimiz için hep birlikte büyük bir aşkla insanımız için, geleceğimiz olan çocuklarımız için, yapacağımız çalışmalarla üzerimize düşen tarihi sorumluluğu yerine getirmeliyiz. Yapılan hiçbir gayret boşa gitmeyecek kaynağı insan sevgisi olan ve samimi bir yaklaşımla yapılan her hizmet, hayatta mutlaka karşılık bulacaktır. Samimi bir yaklaşımla ve büyük bir özveriyle yapıldığına inandığım bu güzel çalışmanın; ülkemiz, şehirlerimiz ve belediyeler için hayırlı olmasını diliyorum.

Eskişehir, Mayıs 2023

Dr. Seydi Ahmet GÜLLÜ

Teşekkür

Öncelikle verdiği nimetler için Allah'a şükreder, duaları, maddi ve manevi emekleri için rahmetli anneme ve babama Rabbimden gani gani rahmet niyaz ederim. Her türlü desteğiyle yanımda olan fedakâr eşime, yaşama enerjisi veren sevgili çocuklarıma, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocalarım, fedakâr büyüklerim ve vefalı kardeşlerim başta olmak üzere bu eserde emeği geçen herkese katkıları için teşekkür ederim.

Dr. Gültekin GÜLLÜ

1. Giriş

Belediyeler, şehirlere yön ve şekil veren en etkili kuruluşlardır. Ülkele-
rin, şirketlerin rekabetçi üstünlükleri olduğu gibi şehirlerinde rekabetçi
üstünlükleri vardır. Belediyelerin, şehirlerinin bu rekabetçi üstünlüğünü
çok iyi değerlendirmeleri gerekir. Yine bir şehirde olması gereken beş te-
mel unsur vardır. Bu unsurlar; şehre olan aidiyetin, şehrin kültürel yapısı-
nın, şehirde adalet ve ahlakın, şehirde liyakat ve ehliyetin, şehirde letafet
ve estetiğin var olmasıdır. Günümüzde bir şehirdeki medeniyet, olması
gereken şartlar, yapı ve unsurlar, belediyeler eliyle var olur ve yükselir.
İşte bu yüzden ki, belediyelerimizin şehirlerinin geleceği için, şehrin
geçmişteki tarihine, kültürüne ve sahip olduğu bütün değerlere göre bir
medeniyet tasavvurunu ortaya koymaları gerekir. Ülkemizdeki bütün be-
lediyeler, tarihi sorumluluğunun gereğini yerine getirerek halkın yaşam
kalitesini arttırma, özgün kimliğini pekiştirme ve şehirlerimizin etkin bir
dünya kenti haline gelmesine katkı sağlama adına; yerel kalkınma ve hiz-
metleri; adaletli, kaliteli, gelişime açık, verimli ve etkili bir yönetim anla-
yışı ile sunmalıdır.

Bu çalışmada yerel yönetimler alanında, ülkemizdeki belediye hiz-
metlerine ve şehirlerimize ayna tutulmuştur. Eskişehir, eski uygarlıkların
yaşadığı köklü bir tarihe sahip, çok farklı kültürlerin bir arada olduğu,
tam ortasından geçen Porsuk Nehri ile özdeşleşmiş, demiryolu ve kara-
yolu ulaşımında ülkemiz için bir düğüm noktası konumunda olup, Yu-
nus Emre, Nasrettin Hoca, Aziz Mahmut Hüdayi ve Hızır Bey gibi büyük
şahsiyetlerin yetiştiği önemli bir şehirdir. Eskişehir sahip olduğu; tarihi
ve kültürel birikimi, jeopolitik konumu, yer altı ve yer üstü kaynakları,
turizm potansiyeli, tarım, hayvancılık, sanayi sektörü gibi pek çok yönden
sahip olduğu değerler yönüyle çok güçlü bir potansiyele sahiptir. Eski-
şehir, bugüne kadar sahip olduğu potansiyeli etkin, verimli ve iyi kulla-
namamıştır. Bunun en büyük sorumlusu da belediyeler olmakla birlikte,
yine Eskişehir'deki bu potansiyelin iyi kullanılmasında en büyük görev
belediyelere düşmektedir. Belediyeler üzerlerine düşen görevleri en iyi şe-
kilde yerine getirdikleri takdirde Eskişehir'in sahip olduğu potansiyel ha-
rekete geçecek, yıllardır Eskişehirlilerin beklediği, umut ettiği gelişmişlik
ve kalkınma sağlanacaktır. Bunun için belediyelerimizin; çok çalışmaları,
birlik ve beraberlik içinde olmaları, şehrin potansiyelini tam kapasite de-
ğerlendirmeleri gerekir. Belediyelerin ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmala-

rı, girişimcileri teşvik etmeleri, halkın taleplerini ve ihtiyaç olan projeleri sahiplenerek süratle hayata geçirmeleri, şehrin menfaatlerini her şeyin üzerinde tutmaları gerekir. Ayrıca bütün belediyelerin şehirlerde yaşayan bütün vatandaşlara karşı aynı yakınlıkta, açık, şeffaf, net, adaletli ve hakaniyetli olmaları, vizyon ve misyonlarını dinamik tutmaları, proje merkezli olmaları, sinerji sağlayarak ve yapılan çalışmaları azimli bir şekilde sürdürmeleri gerekir.

Sorumluluğunuzun gereğini yerine getirmek, inandığınız doğruları ortaya koymak ve gelecekle ilgili fikir ve düşüncelerinizi ifade etmek insana huzur vermektedir. Ancak, yapılması gerekenlerin ertelenmesi ya da yapılmaması da ayrı bir sorumluluk yüklemektedir. Bu kitapta yer alan, Hizmetkâr belediyeçilik, Vizyoner belediyeçilik, Gönül belediyeçiliği, Üretim merkezli belediyeçilik, Herkes için erişilebilir şehirler, İnsana bakış açısı, Bu yazıyı iktidar sahipleri okusun, Beka sorunu ve amellerimiz başlıklı yazılar Aralık 2017 ve Haziran 2019 tarihleri arasında haberotesi.com.tr internet sitesi'nde yayımlanmıştır. Dönüşen Şehirler ve İnsan, başlıklı yazı ise Cihannümadergi, 2022 Tarihli, Bahar, 10. sayıda yayımlanmıştır. Diğer bütün yazılar ise 15.06.2013 ve 22.03.2015 tarihleri arasında, Eskişehir Yenigün Gazetesi'nde haftalık olarak yayımlanmış olan yazıların derlenmesinden oluşmuştur. Yazılar, yerel yönetimlerle ilgili, belediyeler ve şehirlerimizin gerçekleri ile örtüşen, araştırma, inceleme, tespit, görüş ve öneriye dayalı, belirli bir akademik disiplin içerisinde ele alınmıştır. Yazdığımız yazılarda, yerel yönetimler alanında hem halk bilgilendirilmiş hem de başta belediyeler olmak üzere yerelde hizmet sunan bütün kuruluşlara bir çeşit görüş ve önerilerde bulunarak destek olunmuştur. Büyük bir özveri ve sorumluluk bilinciyle hazırlanmış olan bu çalışmanın hayırlı olmasını dilerim.

Son yıllarda yerel yönetimlerle ilgili yapılan çalışmalar ve yasal düzenlemeler belediyeleri daha güçlü hale getirmiştir. Belediyeçilik vizyonu geçmişe göre bugün daha iyi bir konumda olmakla birlikte, yapılan çalışmalarla gelecekte de günümüzdekinden çok daha iyi olacaktır. Önümüzdeki süreçte, büyükşehirlerde olduğu gibi bütün illerde mücavir alan sınırlarının kaldırılarak il sınırlarının belediye hizmet alanına dahil edilmesi, Büyükşehir Belediye Kanunu'nun revize edilmesi, belediyelere mali özerklik verilmesi, yerel nitelikli hizmetlerin yürütülmesinde belediyelere daha fazla yetki aktarılması gibi düzenlemelerin yapılması beklenmektedir. Belediyeçiliğin özünde planlama vardır. İyi planlamak, iyi yönetmek-

tir. Belediyeler eliyle, yerel kalkınmayı sağlamak, illerimizi planlamak ve yönetmek daha etkin ve daha güçlü olarak sürdürülecektir. Bu konuda yapılacak yasal düzenlemelerle ülkemiz ve şehirlerimiz daha iyi planlanacak, şehirlerimizdeki arazi kullanım oranları maksimuma çıkartılacak, kaynaklarımız daha iyi değerlendirilirken yerelde kalkınma ve köylerin gelişmesi daha etkin olarak sağlanacak, bütün köyler de dahil olmak üzere ülkemizde yaşayan bütün vatandaşlarımız belediye hizmetlerinden doğrudan faydalanırken oluşan bu sinerji ile ülkemiz daha hızlı ve etkin bir şekilde gelişecek ve kalkınacaktır.

Belediyeciliğin, geçmişten günümüze doğru seyrine baktığımızda; istihdam belediyeciliği, hizmet belediyeciliği, sosyal belediyecilik, kültürel belediyecilik, yerel kalkınmacı belediyecilik, e-belediyecilik gibi belediyecilik süreçlerinden bahsedebiliriz. Günümüzde ise daha çok, marka belediyeciliğe, umran ve estetik belediyeciliğe ve vizyoner belediyeciliğe vurgu yapılmaktadır. Ancak günümüzde farklı olmanın, başarılı belediyecilik sergilemenin temelinde yerel kalkınmayı sağlamak, geçmişle geleceği birleştirerek her yönden şehir ve estetik üzerine oluşturulan medeniyet tasavvuru vardır. Etkin ve güçlü şehir olmanın yolu; fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal gelişmenin, etkin bir belediye yönetimi eliyle yürütülmesinden geçer. Bütün bunlar da yerel yönetim hizmetleri açısından gelecek yüz yıla hitap edecek büyük bir vizyonu gerekli kılar.

Önümüzdeki Türkiye yüzyılında bütün belediyelerden beklenen, insan odaklı olmaları, gelecek nesillere kendilerini adanmaları, belediye hizmetlerini geniş bir medeniyet perspektifi doğrultusunda yerine getirmeleridir. Tarih, başkaları için kendini unutanları her zaman hatırlayacaktır. Akıllı yöneticiler aklını iyi kullanır. Daha akıllı yöneticiler başkalarının aklını da kullanır. Asıl olan çare olmak, çare bulmaktır. İmkanın sınırı yoktur ve imkansızlıklar zamanla aşılır. Yönetici, ideal yönetimi hayal etmeli ve daha sonra hayal ettiği yönetimi sergilemelidir. Medeniyet, güçlü amaçları olan ve yüce ruhlu insanlar tarafından kurulur. İyi bir başkan, sıradan insanları sıradışı şeyler yapar hale getirir. Her şey insan için yaratılmış ve insanın emrine verilmiştir. İnsanların en hayırlıları da diğer insanlara faydalı olanlardır. İnsanlar, bu yaratılış gayesine uygun olarak hareket etmeli ve birbirlerine karşı adaletle sorumluluklarını yerine getirmelidir. Bu anlayışla kurulan şehirler ve bu anlayışla yönetilen belediyeler gelecekte özlenen medeniyetin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

2. Belediyeler ve Şehirler

Ülkemizde belediyeler aynı mevzuat, aynı yapı, aynı ilke ve kurallara göre yönetilmektedir. Bütün belediyelerin amaç ve hedefleri birbiriyle örtüşmektedir. Bütün belediyelerde hizmetin merkezinde insan vardır. Bütün belediyelerde halk doğrudan belediye başkanını kendisi seçmektedir. Bütün şehirlerde halkın beklenti ve ihtiyaçları hemen hemen aynıdır. Bütün şehirlerimizde temel hizmetler ve ihtiyaçlar aynıdır. Bütün belediyeler aynı sistem içerisinde, aynı ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda yönetilmektedir. Genel olarak bütün belediyelerin yaşadığı problemler ve bu problemlerin çözüm yolları benzerdir. Bütün belediyelerin yönetim tarzları, iş ve hizmet sunma biçimleri benzerdir. Bütün bu benzerlikleri ve ayrıntılarıyla çoğaltabiliriz. Dolayısıyla genel olarak bir şehirde yerel yönetimlerle ilgili süreçler, yapılan çalışmalar, hizmetler, projeler, görüş, öneri ve düşünceler başka belediyeler içinde benzer olup kıyaslanabilir ve model alınabilir. Belediyeler tarafından çok özel, spesifik ihtiyaçlara, durum ve şartlara uygun yapılan çalışma ve projeler haricinde bir belediye tarafından yapılan proje, hizmet ve çalışmalar diğer belediyeler tarafından da halkın ihtiyacı ve belediyelerin asli görevi olarak yerine getirilmektedir. Hatta bir belediyenin yaptığı özel ve spesifik bir çalışma ve proje bile bir başka belediye tarafından da model alınabilmektedir. Bu perspektiften değerlendirildiğinde bütün belediyeler birbirlerinin yaptığı proje ve çalışmalarını yakından takip ederek kendi ihtiyaç, imkan ve şartlarına uygun olarak kendileri için çıkarımlarda bulunmaları gerekir. Böyle bakıldığında, bu çalışma Eskişehir'e öneriler üzerinden ülkemizdeki diğer belediyeler ve şehirler için de faydalı bir çalışma olmuştur.

Ülkemizde 30 büyükşehir belediyesi, 51 il belediyesi bulunmaktadır. Büyükşehirlerde il özel idareleri ve belde belediyeleri kapatılmış olup Büyükşehir il sınırları hizmet alanı sınırı olarak kabul edilmiş ve büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediyeleri oluşturulmuştur. Büyükşehir sınırları içerisinde bulunan bütün köylerde bağlı bulunduğu belediyeye bağlanarak, o belediyenin bir mahallesi haline getirilmiştir. Böylece büyükşehirlerde yaşayan bütün vatandaşlara doğrudan belediye hizmetleri sunulurken, aynı zamanda belediyeler tarafından büyükşehirlerin planlaması daha etkin hale getirilmiştir. Yine büyükşehirlerde il özel idarelerinin kapatılması ile seçimle iş başına gelen il meclisleri kapatılmış ve şehirde bulunan iki başlı, iki ayrı şehir meclisi tekli bir yapıya dönüştü-

rölerek büyükşehirlerdeki çift başlılık önlenmiştir. İl özel idarelerinin yaptığı görevler belediyelere devredilmiştir. Son zamanlarda yapılan yerel yönetimlerle ilgili bu düzenlemeler büyükşehir belediyelerini daha da güçlü hale getirmiş ve hem büyükşehir hemde büyükşehirle bağlı ilçe belediyelerinin iş ve hizmet üretme potansiyelleri önceki statülerine göre çok daha fazla artırmıştır.

Şüphesiz bu yapılan çalışmalar belediyelerin gelişimi açısından çok önemlidir. Ülkemizde büyükşehir belediyeleri için yapılan bu düzenlemelerin önümüzdeki süreçte benzer şekilde il belediyeleri içinde yapılması gereklidir. Önümüzdeki süreçte ülkemizdeki bütün iller için mücavir alan sınırlaması kaldırılarak, il sınırları belediye hizmet alanı olarak belirlenmelidir. Bu durum tıpkı büyükşehir belediyelerinde olduğu gibi il belediyeleri için de büyük bir fırsat olacaktır. Düzenleme ile bütün iller, hem planlama, denetim ve kontrol hem de daha etkin yönetilmesi ve belediye hizmetleri sunulması bakımından daha sağlıklı bir yapıya kavuşacaktır. Bu sayede, ülkemizdeki bütün illerde, belediyeler arasındaki çok başlılık önlenirken, illerin bir bütün olarak ve daha doğru planlanması sayesinde, bu illerdeki iş hacmi, iş potansiyeli ve hizmet üretme ve proje yapma kapasitesi çok daha fazla artacaktır. Ayrıca, ülkemizde hem demokrasinin daha da güçlenmesine neden olacak hem de halkın yerel yönetimlere daha etkin bir şekilde müdahil olmasını ve katkı vermesini sağlayacaktır. Eğer hedef; daha doğru, iyi ve güzele ulaşmaksa, bütün fırsatları değerlendirmek için çok gayretli olmak ve çok çalışmak gerekiyor.

Gelişmiş ülkelerde belediyeler, bütün yerleşim alanlarındaki vatandaşlara belediye hizmetleri sunabilmektedir. Bizim ülkemizde ise uzun yıllar belediyelerin hizmet alanları ve hizmet sınırları mücavir alan olarak belirtilen alanla sınırlı kalmıştır. Köylerde yaşayan vatandaşlar doğrudan, tam olarak belediye hizmetlerinden yararlanamamıştır. Yine gelişmiş ülkelerde arazi kullanım oranları çok yüksek olup, ülkenin her metrekaresi en iyi şekilde değerlendirilmektedir. Maalesef bizim ülkemizde arazi kullanım oranı çok düşüktür. İl belediyelerinde de büyükşehir belediyeleri için yapılan düzenlemeler yapıldığında, mücavir alan sınırlaması kaldırıldığında, bütün iller de Büyükşehir Belediye Kanunu ilke ve prensiplerine benzer şekilde yönetilecektir. Büyükşehirlerde olduğu gibi ülkemizdeki diğer illerde de köylerin en yakın olduğu belediyeye bağlanarak bu belediyelerin mahallesi olması sağlanacaktır. Böyle yapıldığı takdirde, hem ülkemizdeki bütün vatandaşlara belediye hizmetleri

verilecek hem de küçük ilçe belediyeleri bu sayede daha güçlü bir yapıya kavuşacaktır. Ayrıca ülkemizdeki bütün illerde bir bütün olarak nazım imar planları, çevre düzeni planları ve diğer planlamalar yapılacağı için ülkemizdeki arazi kullanım oranı hızlı bir şekilde artacaktır. Yine köylerde yaşanan problemlerin çözülmesini ve köylerin en etkin ve verimli şekilde gelişmesini ancak belediyeçilik yapısı içerisinde sağlanabileceğine inanıyorum. Bu süreç tamamlandığında ülkemiz sıçrama yaparak gelişmiş ülkeler seviyesine doğru ilerlerken birkaç basamak birden atlayacak, çok daha etkin bir şekilde gelişme sağlayacaktır.

Bütün bunlar gerçekleştiğinde yapısal ve kurumsal olarak belediyeçiliğimiz daha güçlü hale gelecektir. Böylece bütün illerde merkezde güçlü bir belediye; şehri bir bütün olarak planlayan, ilin çevre düzeni ve nazım imar planlarını yapan, bölgesel planların oluşmasında rol sahibi ve ilin sahip olduğu potansiyeli harekete geçiren ve ilin her metrekaresini en iyi şekilde değerlendiren bir il belediyesi var olacaktır. Eskişehir’de olduğu gibi Anadolu’daki bütün illerde merkezin dışındaki ilçe belediyeleri, il merkezinden kopuk, mahalleleri çok dağınık ve mali imkansızlıkları çok fazladır. Bu hususta büyükşehir ve il belediyelerinin ayrıca hükümetlerin özel politikalar geliştirerek, gerekli altyapı, mali kaynak ve yetki aktararak merkez ilçe olmayan ilçe belediyelerini daha güçlü hale gelmesi için çalışmalar yapmaları gerekir. Ülkemizin şartlarına ve halkımızın ihtiyaçlarına ve belediyeçiliğimizin gelişim evrelerine bakarak, dünyadaki belediyeçilik uygulamalarını örnek alarak ve bu alanda yaşanan tecrübelerden de yararlanarak ihtiyaçlara uygun bir şekilde 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yeniden revize edilmelidir. Belediyeçilik hizmetleri vatandaşlara hizmet sunmada; zamana, şartlara, teknolojik imkânlarla ve vatandaşların ihtiyaçlarına göre her zaman gelişen, değişen ve farklılaşan yapısını sürdürecektir. Önemli olan her alanda olduğu gibi bu alanda da süreçleri iyi takip ederek gerekli düzenlemeleri, ilke ve kararları yerinde ve zamanında alarak iyi bir yerel yönetim stratejisi ile hareket etmektir.

Belediyeler, şehirde yapılacak bütün çalışmalarda proaktif olmalı ve sinerji oluşturmalıdır. Bir şehirde fiziki olarak yapılan her çalışma şehre, bir şekil ve süliet kazandıracaktır. Bir şehirde yapılan her sosyal, kültürel ve eğitim çalışması şehre bir anlam ve ruh katacaktır. Belediyelerin varlık sebebi, şehrin geleceği ve vatandaşların huzuru olduğu içindir ki, kim yaparsa yapsın, kimin görevi olursa olsun bir şehirde yapılan bütün çalış-

malar belediye ile ilgilidir ve belediye başkanının işidir. Belediyeler kendi içerisinde büyük bir vizyon ortaya koymalı ve geniş bir perspektifle ulusal ve uluslararası bütün hizmet ve çalışmaları yakından takip ederek şehrin ve halkın lehine olacak kazanımları sağlamalıdır. Her gelişmenin temelinde, okuma, araştırma, inceleme, fikir ve düşünce vardır. Bu çalışmayı inceleyen belediyeler kendileri için pekçok öneri bulacaklar, kazanım ve fayda sağlayacaklardır.

2.1. Yerel yöneticilerde bulunması gereken vasıflar

Yerel yönetimler, vatandaşlara doğumdan ölüme kadar değil, doğmadan önce başlayıp, öldükten sonra da hizmet sunmaya devam eden kuruluşlardır. Temel amacı insana hizmet olan ve insan odaklı hizmet üreten bu kuruluşlarla ilgili söylenebilecek çok söz vardır. Öncelikle bu kuruluşları, özellikle belediyeleri yöneten, yönetmeye talip olanlarda aranması gereken vasıflar vardır.

En iyiyi, en güzeli ve en doğruyu yapma, yaşama çabasıyla bir yönetim ve yönetişimin sergilendiği toplumlarda ve bu toplumlardaki; hak, hukuk, ilke, prensip ve adaletin timsali yönetici ve idarecilerin varlığı ve orkestra şefliği yapmasıyla oluşacak enerji ve sinerji ile şüphesiz yaşam, yaşanılan yer ve gelecek daha parlak ve daha güzel olacaktır.

Yerel yönetici bilimle kalkınmayı birleştirmelidir. Halkı, kapalı mekamlardan değil, halkın içinden yönetmelidir. Her zaman hak ve halkla beraber halk için çalışmalıdır. Çalışırken yorulmamalı, yorgunluğunu başka bir işi yaparken gidermeli ve çalışmaktan zevk almalıdır. Halka inanmalı, adaletli, şeffaf ve samimi olmalıdır.

Yerel yöneticiler, temsil ettiği halkın ve şehrinin lokomotifidir. Nasıl ki, bir anne ve baba ailesine karşı, çocuklarına karşı sorumluluk hisseder, onlar için hedef belirler ve güzel bir gelecek sunmaya çalışırsa, yerel yöneticiler de halkının geleceği için aynı duygu, his ve hassasiyetlerle hareket etmelidir. Yerel yönetici, yaşadığı şehrin vizyonuna vizyonlar katmalı, temsil ettiği şehri dünya şehirleri ile yarıştırmak, şehrinin vizyonunun diğer şehirler için örnek olmasını sağlamalıdır. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerde seçimle iş başına gelen ve gelmeye talip olanlarda bulunması gereken bazı özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Yerel yöneticilerin vizyonu geniş olmalı,
2. İlkeli ve duyarlı olmalı,
3. Sorun üreten değil, çözüm üreten olmalı,
4. Halkla ve şehrinin tüm yapılarıyla iletişimi çok iyi olmalı,
5. Şehrinin bütününe ve halkın tamamını kucaklamalı,
6. Halkını ve şehri her gün yeniden keşfetmeli,
7. İşinin gereklerini ve sorumluluklarını iyi bilmeli,
8. Gayesi hizmet, halkın ve şehrinin sevdalısı olmalı,
9. Hiç kimseye sırtını dönmemeli,
10. Gelen her türlü talebe cevap vermeli,
11. Yapacağına söz verdiği işleri zamanında yapmalı,
12. Yapamayacağı talepler için, niçin yapamayacağı konusunda ikna edici olmalı,
13. Herkese içten ve samimi davranmalı,
14. Kimsesizlerin kimi ve herkese yol gösterici olmalı,
15. Herkesin ulaşabildiği ve ulaşılmayanlara ulaşan olmalı,
16. Ne olursa olsun, yeter ki olsun dememeli,
17. Olması ve yapılması gerekenleri özenle seçmeli,
18. Yaptığı projeler günü kurtaracak, günübirlik olmamalı,
19. Hayalleri gerçekçi ve çok güçlü olmalı,
20. Şehrinin görünümünü hayallerinin de ötesinde bir vizyon ile şekillendirmeli,
21. Projelerini yerli yerince, tam, eksiksiz ve yüzyıla hitap edecek şekilde yapmalıdır.

Bu konuda söylenebilecek daha başka sözler olmakla birlikte; yerel yöneticilerin her şeyden önce kendilerini hizmet için halkına ve şehrine adanmaları gerekir.

2.2. Yerel yönetim tarihimiz

Yerel yönetimlerle ilgili tarihimizi bilmenin ve yerel yönetim hafızamızı canlı tutmanın önemi ve anlamı büyüktür. Tarih, geçmişin bilgisi ile bugünü anlamaktır. Tarih, geçmişten bugüne ve geleceğe tutulan aynadır. Tarihi, şehirlerimizin tarihini iyi bilmezsek, geçmişimiz ile bugünün ve geleceğin ilişkisini iyi kuramayız. Dünü olmayan, bugünü anlamsız yaşar. Geçmiş ve bugünü iyi bilmezsek, ne yapacağımızı da iyi bilemeyiz. Bir ülkenin tarihi insanın hafızasına benzer. Bir insanın hafızasını kaybetmesi ne kadar büyük bir eksiklik ise toplumların tarihini bilmemesi de o kadar büyük bir eksikliktir. Dolayısıyla tarihimizi, yerel yönetim tarihimizi, şehirlerimizin tarihini iyi bilmemiz gerekir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren, günümüze kadar ki süreci ele aldığımızda, Osmanlı Devleti'nde bugünkü anlamda bir yerel yönetim teşkilatı yapısı olmamıştır. Ancak yerel yönetim hizmetlerini yerine getiren yerel idari teşkilatlar olarak adlandırabileceğimiz yapılar bulunmaktadır. Bugünkü anlamda, yerel yönetim tarihimizin ve belediye teşkilat yapımızın, değişen koşulların etkisiyle Tanzimat ilan edildikten sonra başladığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla Osmanlı Devleti zamanındaki yerel yönetim tarihimizi, Tanzimat Öncesi Geleneksel Dönem ve Tanzimat Sonrası Dönem olarak ikiye ayırabiliriz. Tanzimat sonrası Osmanlı Devleti batıya yöneldi. Böylece, batılı anlamda belediye yönetimi bizde de oluşmaya başladı. Ancak, Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Cumhuriyetin ilanından sonra başlayıp bugüne kadar olan yerel yönetim tarihimizi ayrıca değerlendirmek gerekir.

Yerel yönetimlerle ilgili Geleneksel Dönem olarak ifade edilen, Osmanlı Devleti'nin 1299 yılında kuruluşundan 1839 yılında Tanzimat'ın ilanına kadar geçen süreçte, belediye ile ilgili hizmetler, bir taraftan devlet teşkilatı, diğer taraftan da yerel halkın kendi içerisinde oluşturduğu sivil kuruluşlar tarafından yerine getirilmiştir. Bu dönemde, yerel hizmetlerin sunulmasında kadılık müessesesinin önemli fonksiyonu olmakla birlikte diğer dikkat çeken en önemli yerel hizmet kuruluşları; vakıflar, loncalar ve mahalle yönetimleri olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat'tan önceki dönemde belediye idaresi islâmî esaslar referans alınarak ve kadı tarafından temsil edilmekteydi. Kadı idari, adli ve belediye başkanı yetkilerine sahip ve atama yolu ile işbaşına gelen bir devlet memuruydu. Hâkim sıfatıyla baktığı davalardan

aldığı harçlar dışında devlet bütçesinden bir maaş almazdı. Kadının tek başına bu denli değişik ve ağır görevleri yerine getirirken, kendisine yardımcı olan, kentin muhtelif yerlerinde ayak naibi adı verilen vekilleri vardı.

Semtlerden bir alt kademede bulunan mahallelerde ise mahalle imamları kadının görevlerini yerine getirmekle mükellefti. Kadının belediye hizmetleri ile ilgili yetkilerini kullanmasında muhtesip adı verilen bir yardımcısı da vardı. Muhtesip esnafın denetlenmesinde, narhın saptanmasında, temizliğin kontrolünde ve belediye hizmetleri ile ilgili müeyyidelerin uygulanmasında kadının başlıca yardımcısı idi. Bugünkü anlamda, bir tür belediye zabıtası müdürünün görevlerini yerine getiriyordu. Bunların dışında kalan belediye hizmetlerini de başta vakıflar olmak üzere sivil toplum kuruluşları yerine getiriyordu. Bunlar arasında mahalle yönetim sistemi, Osmanlı Devleti'nden devralınan en canlı ve fonksiyonel bir yerel yönetim idare birimidir. Geçmişimizin muhasebesini iyi yapmazsak, geleceğin muhasebesini de iyi yapamayız. Yerel yönetim tarihimiz, övmek ve yermek için değil, geçmişten ders almak, ders çıkarmak ve geleceğe ışık tutmak için iyi bilinmelidir.

2.3. Yerel yönetimler tarihinde kadılık müessesesi

Osmanlı Devleti'nin teşkilatlanması içerisinde, İstanbul dışındaki diğer yerleşim birimleri merkezi yönetimin taşra teşkilatlanması olarak görül- müştür. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde, kent, kasaba ve diğer yerleşim birimlerinin ayrı bir hukuki varlığı ve tüzel kişiliği olmamasına, gelenek- sel şehir hizmetlerinin merkezden atanan görevliler tarafından yerine ge- tirilmesine sebebiyet vermiştir. Böyle bir yönetim felsefesinin ve teşkilat- lanmanın gereği olarak Osmanlı Devleti'nde taşra bölgelerine Sancakbeyi, kazasker ve kadı gibi yöneticiler atanmışlardır.

Osmanlı Devleti'nin şeriat hükümlerine göre yönetilmesi, adalet duy- gusunun yüceltilmiş olması ve kadılık kurumunun islam medeniyetine özgü bir kurum olmasına bağlı olarak kadılık müessesesi Osmanlıda çok gelişmiştir. Burada, kadılık müessesesinin özellikle belediye hizmetleriyle ilgili görevlerinden bahsetmek istiyorum.

İslam medeniyetinde kadı, genel anlamıyla, insanlar arasında meydana gelen hukuki uyuşmazlıkların çözüm yeri, kural ve kanunları uygu- lamakla yükümlü olan yargı merciidir. Osmanlı Devleti'nde ise kadılar, şehirlerde birtakım hizmetleri yürüten ve bu yerlerde merkezin temsilcisi

konumunda ve şehir yönetiminin başındaki kişiler olmuşlardır. Osmanlı Devlet yönetiminde kadılık müessesesi taşra yönetiminin temelini oluşturan bir kurum olmuştur. Kadılar, yönettiği şehrin belediye hizmetlerini yürütmüş, kontrolden doğan davalara ilişkin yargı mercii konumunda mahalli ve yerel hizmet konularında bir takım kurallar koyarak, adeta uygulamada kanun ve nizamnamelerin bıraktığı boşlukları doldurmuşlardır.

Kadılar, kendisine bağlı yerleşim yerlerinin yönetimini sağlamış, bu yerlerde hem şer'i ve idari yargının başı, hem belediye başkanı, hem de merkezi yönetimin temsilcisi olarak görev yapmışlardır. Yine padişahın hukuki yetkisini kullanarak, padişaktan emir alan ve padişaha doğrudan arzlarda bulunarak taşradaki sorunları merkeze iletmesi onun göreviydi. Bu görevleri yürüten kadının, subaşı, naib, imam, muhtesip ve mimarbaşı gibi yardımcıları ve bunlara ek olarak sayabileceğimiz çöplük subaşısı ve böcekbaşı gibi görevlileri de bulunmaktaydı. Bu yardımcılar, kadının mahalli hizmetlerin karşılanabilmesi için oluşturulan bir tür mahalli idare kadrosu olarak görev üstlenmekteydiler. Örneğin; subaşı, emniyet ve asayişten; çöplük subaşısı, şehrin genel temizliğinden; mimarbaşı, imar ve düzenleme çalışmalarından kadıya karşı sorumluydu. Öte yandan bazı semtlerde kadının vekili olarak naip denilen görevliler vardı. Mahallelerin yönetiminden ise imamlar sorumluydu. Kadının bugünkü manada belediye hizmetleri olarak nitelendirilebilecek görevlerinde ise yardımcısı muhtesipti. Muhtesibin dini ve bir takım adli görevleri olmakla birlikte, fiyat tespiti ve kontrolü, vergi toplama gibi ekonomik ve sosyal hayata ilişkin belediye hizmetlerine yönelik görevleri vardı.

Bütün bu yetkilere ve yardımcılara sahip bulunan kadıların yerel nite-likteki başlıca görevleri şunlardır. Yönetiminden sorumlu oldukları yerlerin, gerekli imar ve planlama ile ilgili faaliyetlerini yürütürlerdi. Ölçü ve tartı aletlerinin kontrolünü yaparlardı. O yerin temizlik hizmetlerini yerine getirirlerdi. Sorumlusu oldukları yerlerin dirlik ve düzenini sağlardı. Emir ve yasaklara uymayanlara ceza verirlerdi. İhtiyaç maddelerinin karaborsaya düşmesini önleyerek halkı ekonomik bakımdan korurlardı. Yine tedbirler almak ve yasaklar koymak gibi pek çok yasal düzenlemeler yaparak, belediye hizmetlerini yerine getirmişlerdir. Aynı zamanda kendisine karşı sorumlu muhtesip ile birlikte, çarşıları, pazarları, satılan malları, bu mallarda bulunması gereken vasıfları, fiyatları denetleyen, narh koyan ve bugün büyük ölçüde belediyeler tarafından ifa edilen birçok görevi yerine getirmişlerdir.

2.4. Yerel yönetimler tarihinde mahalle yönetimi

Osmanlı yönetiminin idari yapısında mahalle yönetimi çok önemli bir yere sahip olmuştur. Osmanlılarda mahallenin üç temel anlamı vardı. Birinci anlamıyla mahalle, şehir ve kasabalarda benzer özellikler taşıyan kişilerin birlikte yaşamlarını sürdürdükleri bir mekândır. İkinci anlamıyla birbirlerini tanıyan, adeta çok geniş bir aile gibi, birbirinin hakkını koruyan ve bütün sorunlarını kendi içlerinde halleden, bir ölçüde birbirinin davranışlarından sorumlu, sosyal dayanışma içinde olan kişilerden oluşan ve aynı mescitte ibadet eden bir cemaattir. Üçüncü anlamı ile mahalle tahrir defterlerinde adları tek tek kaydedilmiş vergi mükelleflerinin oluşturduğu bir topluluktur. Günümüzde ise mahalleyi; belediye sınırları içerisinde yer alan, belli sınırlarla ayrılmış, kendi başına yaşama imkânları olan ortak ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren, sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan insanların yaşadığı idarî birim ve en küçük yerleşme yeri olarak tanımlayabiliriz. Mahalle veya muhtarlık örgütlenmesi, geleneğimizden gelen özellikleriyle günümüze aktarılan çok yönlü ve önemli bir kurumdur.

Osmanlılarda, her mahalle çeşmesi, camisi, hamamı, mektebi ve küliyesi ile sosyal, kültürel ve idari yapısıyla bir bütün olarak var olmuştur. Osmanlıda, mülkî, beledi ve adli teşkilâtın ilk basamağını teşkil eden mahalleyi imamlar yönetmişlerdir. İmamlar padişah beratı ile atanmış olup mahallenin yönetiminden kadiya karşı birinci derecede sorumlu olmuşlardır. Osmanlılarda her mahallede bir avarız akçası vakfı kurulmuştur. Toplumsal gereksinmelerin ve mahalle hizmetlerinin görülmesi amacıyla kurulmuş olan özerk mali fon niteliğindeki avarız akçası vakfı, mahalle yöneticilerinden seçilen idare heyeti tarafından yönetilmiştir. Avarız akçası mahallede, sosyal yardımlaşma, kamusal malların korunması, bakımı, ortak giderlerin karşılanması gibi hizmetlerin karşılanması için kullanılmıştır. Yine ihtiyaç sahibi olup, şahsi yararlanmak isteyen bütün mahallelilere de din ayrımı gözetmeksizin, kefilleri olduğu takdirde verilmiştir. Mahalleliden toplanan harçlar, mahalle yönetimi tarafından belirlenmiş, mahallenin sosyal ve ekonomik yapısına göre azaltılmış veya arttırılmıştır. İmamların görevlerinden dolayı hükümetten aldıkları maaş gelirleri olmamış, gelirlerini kimi hizmetlerden aldıkları harçlar ve camiye yapanın bırakmış olduğu tahsisatlardan karşılamışlardır.

Osmanlı şehir yönetiminde önemli bir birim olan mahallelere yerleşmek şimdiki kadar kolay değildi. Bir kişinin mahalleye yerleşebilmesi için, güvenilir, dürüst ve ahlaklı bir insan olduğuna dair en az iki kefil göstermesi gerekiyordu. Mahalle halkının birbirine bu şekilde kefil olması, herkesin birbirini tanımmasına ve asayişin kurulmasına hizmet etmiş ve mahallelinin kendi ahlâkî değerleri ile gelişmesini sağlamıştır. Yine mahalleler arasında da kefalet sistemi kurulmuş, şehirlerde kefalet zinciri üzerinden hem asayişin sağlanması hem şehrin geleceğinin planlanması yapılmış hem de toplumsal değerlerin sosyal hayata yerleşmesi sağlanmıştır.

Mahallede, imamların asli görevi din adamlığı olmakla birlikte, bunun yanında; imamlar, mahalle sakinlerine salınan vergilerin paylaştırılması ve toplanması, mahalle sakinlerinin sicillerini tutmak, doğum, ölüm, evlenme, boşanma gibi işleri yürütmüş, mahallenin huzurunu bozanlarla mücadele ve ahlâkî denetimi yerine getirme görevlerini yapmışlardır. İmamlar, kadıların yerine getirmesi gereken birçok işlerde onların doğal yardımcısı olmuşlardır. Mahallenin düzeninin sağlanması, içki içenlerin ve fuhuşla uğraşanların tespit edilerek mahalleden sürülmesi, mahallelinin gerekli İslâmî adap içinde yaşamlarını sürdürmeleri gibi işler imamların gözetimi altında yürütülmüştür. İmam, mahalle halkına yaşayışı ile örnek olması, her yaşta insana rehberlik etmesi yanında mahallelinin aralarındaki sorunları çözmeye, herhangi bir olay neticesinde arası bozulan kişileri barıştırmada etkili rol oynamıştır. İmamlar mahallenin eğitim ve öğretim işlerini de yürütmüşlerdir. Mahalle halkı gerektiğinde imama kontrol eder ve istenmeyen durumları kadıya intikal ettirirdi. Dolayısıyla mahalle halkının istemediği bir kişinin mahallede imamlık yapması mümkün değildi.

Yukarıda bahsedildiği gibi günümüzde belediyeler tarafından yerine getirilen pek çok belediye hizmeti, Tanzimat'tan önce, mahallelerde, imamların sorumluluğunda mahalle yönetimleri tarafından yerine getirilmiştir. Tanzimat'tan önce mali ve idari yönden özerk bir yapıya sahip olan mahalle yönetimleri, kendi imkânlarıyla kendi mahallelerini yönetmişlerdir. Günümüzde, şehirlerde, aynı apartmanda altlı-üstlü veya karşı karşıya oturup ta birbirlerini tanımayan ailelerin olduğu bir gerçektir. Yine günümüzde bırakın mahalleleri, apartmanlarda bile bir mahremiyet ve kefalet sağlanamaz iken, Osmanlı şehirlerinde bütün mahallelerde bile mahremiyet sağlanmış, bütün mahalleli ve mahalleler arasında kefalet sistemi kurulmuştur. Belediyeler, tarihimizdeki mahalle yapısı ve yönetimi-

ne baktıklarında, geçmişteki mahalle yönetim sistemimizden alacakları pek çok örnek bulacaklardır.

2.5. Yerel yönetimler tarihinde vakıflar

Tanzimat öncesi dönemde, yerel yönetim hizmetlerin yerine getirilmesinde bir diğer önemli kurum vakıflardır. Osmanlılarda birçok yerel ve toplumsal nitelikteki hizmetler vakıflar eliyle yürütülmüştür. Vakıf; bir malın veya bir gelirin, kişinin şahsi mülkiyetinden çıkarılarak, belli şart ve gaye ile bir hayır hizmetine ebediyen tahsisi demektir. Bunda kamu yararı düşüncesi olduğu kadar, bir inanç sistemine dayanan davranış biçimi de etkili olmuştur. Bizim inancımızda, ölüm sonrasında da sürekli sevap kaynağı olan sadaka-i cariyeye olarak adlandırılan vakıf müessesesini teşvik eden İslam kültürü, her alanda pek çok vakfın kurulmasını ve vakıflar aracılığı ile pek çok hizmetin sunulmasını sağlamıştır.

Vakıflar iki ana kaynaktan beslenmiştir. Bunlardan birincisi, devlet kaynaklarından yapılan tahsislerdir ki, bu şekilde kurulan vakıflar daha çok, başta padişahlar ve Osmanlı hanedan mensupları olmak üzere devlet adamları tarafından kurulan vakıflardır. Bu yolla vakıf kurma faaliyetinin devlet adamları arasında bir gelenek hâlini aldığı ve şehirlerin ihtiyaç duyduğu dinî, ilmî, sıhhi ve kültürel hizmetlerin bu yolla verildiği görülmektedir. Vakıf sisteminin ikinci kaynağını ise, Osmanlı hanedanı ve devlet ricali dışında kalan kesimin Allah'a yakınlık kasti ve devam edip giden bir hayır işleme anlayışı ile kurdukları vakıflar oluşturmaktadır. Bu tür vakıfların, sayılarının çokluğu dikkate alındığında sosyal hayattaki yerleri ve önemleri daha iyi anlaşılır.

“İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır.” anlayışını rehber edinen ecdadımız, helal mal ve paralarını vakfederek Allah'ın rızasını kazanmayı, toplumda yardım, fazilet ve sevgi hislerinin gelişmesini amaçlamışlar ve vakıflar aracılığıyla sayılamayacak kadar hizmetler yapmışlardır. Vakıflar genel olarak sağlık ve sosyal yardım hizmetleri, eğitim ve öğretim hizmetleri, kültürel ve sportif hizmetler, bayındırlık ve altyapı gibi başlıca hizmetleri yürütmüşlerdir. Büyük ticaret yolları üzerinde inşa edilen hanlar, kervan saraylar, muhtelif şehir ve kasabalarda inşa edilmiş camiler, medreseler, mektepler, hamamlar, hastaneler hep vakıflar yoluyla kurulmuş ve işletilmiştir.

Osmanlılarda vakıflar; zaman içerisinde çok gelişmiş, hayatın bütün alanını kuşatarak kurumsallaşmış, sayıları ve çeşitliliği sürekli artmıştır. Tarih boyunca vakıflar sosyal, ekonomik, eğitim, sağlık, sanat, mimari, ulaşım ve bayındırlık alanlarında önemli roller oynamıştır. Vakıflar tarafından su yolları, su kemerleri, çeşme ve sebiller yapılarak, şehirlerin su ihtiyacı karşılanmış, kaldırımlar, aşevleri, dul ve yetim evleri, emzirme ve büyütme yuvaları hep vakıflar vasıtasıyla yapılmış ve işletilmiştir. Bütün bunlardan başka; öksüz kızlara çeyiz verilmesi, borçlu olarak hapishaneye düşenlerin borçlarının ödenmesi, dul kadınlara ve muhtaç olanlara yardım edilmesi, mektep çocuklarına gıda ve giyecek yardımında bulunulması, fakir ve kimsesizlerin cenazelerinin kaldırılması, bayramlarda çocukların ve fakir kimselerin sevindirilmesi, hasta göçmen kuşların bakım ve tedavisi gibi pek çok hizmet vakıflar tarafından yerine getirilmiştir.

Sonuç olarak, günümüzde belediyeler tarafından yürütülen pek çok hizmet geçmişte vakıflar tarafından yerine getirilmiştir. Günümüzde belediye hizmetleri içerisinde yer alan pek çok imar ve şehirleşme faaliyetlerinin yapımı ve tamiri vakıflar tarafından yapılmıştır. Sokakların temizlenmesi, aydınlatılması ve bekçi ücretlerinin karşılanması için vakıflar kurulmuştur. Günümüzde; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, ibadet ve bayındırlık faaliyetleri gibi yerel yönetim ve devlet bütçesine önemli yük getiren bu hizmetler, Osmanlıda vakıflar tarafından yerine getirilmiştir. Osmanlıda vakıflar tarafından yerine getirilen hizmetlerin pek çoğu günümüzde belediyeler tarafından yerine getirildiğinden dolayı; geçmişteki vakıf müesseseleri, fonksiyonları itibarıyla günümüzde belediye hizmeti veren kuruluşlar olarak değerlendirilmektedir.

2.6. Yerel yönetimler tarihinde lonca teşkilatı

Geleneksel Osmanlı idari sisteminde, yerel kamu hizmeti niteliği taşıyan işleri yürüten; kadılık müessesesi, vakıf müessesesi ve mahalle yönetiminin yanında, bir diğer kurum ise lonca teşkilatıdır. Mesleki gruplaşmalardan doğan loncalar, hiyerarşik yapıda örgütlenmiş esnaf birlikleri olup, bugünkü anlamda hem yerel yönetim hem de sivil toplum örgütü olarak değerlendirilebilir. Loncalar sayesinde esnaf yönetim ve idarede söz sahibi olmuştur. Loncanın başında bulunan esnaf kethüdası, esnaf tarafından seçilerek işbaşına gelir ve kadı tarafından sicile kaydedilirdi. Loncalar, idari ve zanaat hizmetlerinin yoğun olduğu kent merkezlerinde üretim,

tüketim ve piyasa kavramlarının kontrolünü elinde tutan meslek kuruluşları olmuşlardır. Loncaların, günümüzün esnaf odalarına benzer bir işlevi olmakla birlikte, fütüvvet ve Ahiliğe dayanan; iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir sosyal ve ekonomik düzene dayanan sağlam bir fikri altyapısı vardır. Burada lonca teşkilatının görevleri, nasıl çalıştığı ve nasıl yerel yönetim organı gibi değerlendirildiği üzerinde durulmaktadır.

Loncaların görevlerini belli başlı iki noktada toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi, üyelerin mesleki etkinliklerini denetlemek ve düzenlemektir. Burada loncalar üretim sürecini, ürünün kalitesini gözetim altında tutmuşlar, fiyatların saptanmasında rol oynamışlar, üyeleri arasında anlaşmazlıkları çözümlemişler ve müşteri ile olan anlaşmazlıklarla ilgilenmişlerdir. Loncaların bu faaliyetleri içe dönük, kendi üyeleri ile ilgili faaliyetlerdir. İkinci tür görevlerinde ise loncalar merkezi idare ile halk arasında aracılık rolü yapmışlar ve merkezi idarenin taşra temsilcilerine yardımcı olmuşlardır. Loncanın başında bulunan esnaf kethüdarları hükümet emirlerini halka aktarmışlar, bunlara uyulup uyulmadığını izlemişler, önceden saptanan ve tüm loncaların sorumlu tutulduğu toplam vergi miktarını üyeler arasında paylaşmışlar ve bunları toplamışlardır. Dolayısıyla hem kendi teşkilatlanmalarının gereği olarak üyeleri arasında düzeni temin etmek, hem de merkezi idarenin taşra birimi olarak görev yapmışlardır.

Öncelikle lonca üyeleri gelirlerinin bir bölümünü avarız sandığı olarak bilinen bir fonda toplarlardı. Bu fon; çarşının bakımı, onarımı, temizliği işlerinde kullanılırdı. Böylece her lonca kendi işyerlerinin tertip ve düzeninden sorumluydu. Her loncanın yerel nitelikteki bu tür hizmetlerini lonca adına kethüda yürütürdü. Tüm bunların üzerinde ise kentin ileri gelenlerini de temsil eden bir şehir kethüdası bulunurdu. Lonca teşkilatının üyeleri mesleki faaliyetlerini düzenlerken, aynı zamanda halkın menfaatlerini göz önünde bulundururlardı. Bu doğrultuda loncaların; üretimde uygulanacak kuralları belirlemek ve geçerli kılmak, ihtiyaçların temin ve dağıtımını adalet üzerine yapmak, belirlenen kural ve ilkelere uymayanları cezalandırmak, esnaflık ruhsatı almamış olanların esnaflık yapmasına izin vermemek gibi görevleri vardı.

Loncaların aynı zamanda çok ciddi denetim ve yaptırım güçleri de vardı. Loncalar tarafından kendi üyelerine verilen disiplin cezaları ise şöyle sıralanabilir: Esnaf ahlakına aykırı davranışlarda bulunanlara ön-

celikle nasihatte bulunulurdu. Satış veya mübadelelerinde usule aykırı davrananlar, ayıplı mal satanlar cezalandırılarak, haksız kazancı nakden veya aynen iade etmenin yanında, ikramlar yaparak masrafa girip bir nevi maddi tazminata çarptırılırdı. Geleneklere aykırı davranmakta ısrar edenler, bilerek ayıplı mal satanlar lonca kararı ile teamülen 3 günü geçmeyen dükkân kapama cezasına maruz kalırdı. İslah olmayanlara uygulanan en ağır cezalardan birisi de sosyal ve ekonomik dışlamadır. Bu cezalandırma ıslah olmayan ve kusur suçunda ısrarlı olan esnafa uygulanırdı. Hile yapanlar ve geleneklere uymamayı adet haline getirenlere, hırsızlık, namusa göz koyma ve adam öldürme gibi ağır suç işleyenler loncadan çıkarılırdı. Bahsedilen, bu tür ilke ve yaptırımlar bir nevi o günün tüketici haklarının korunmasına ve esnafın kendisini denetlemesine yönelik uygulamalardır.

Günümüzde belediyeler tarafından yerine getirilen, çarşı ve pazarların; kurulması, yönetilmesi, bakımı ve temizliği gibi bütün çalışmalar geçmişte loncalar tarafından yapılmıştır. Yine günümüzde belediyeler tarafından yürütülen esnafın denetlenmesi, esnaftan toplanan bütün vergi ve harçlar, tüketici haklarının korunmasına yönelik çalışmalar geçmişte loncalar tarafından yerine getirilmiştir. Günümüzde, belediyelerin ve devletin diğer kuruluşlarının esnaf ve müşteri ilişkilerine dair yaptığı görevler ve çalışmalar, yine geçmişte hep lonca teşkilatları tarafından yerine getirilmiştir. Bu durum, lonca teşkilatlarının, günümüzde bir yerel yönetim kuruluşu gibi değerlendirilmesine neden olmuştur.

2.7. Tanzimat sonrası yerel yönetimler

Tarihimizde, Tanzimat Fermanı, modernleşmenin ve batılılaşmanın başlangıcı olmuştur. II. Mahmut'un 1839'da vefatı üzerine yerine oğlu Abdülmecit geçti. Abdülmecit, Mustafa Reşit Paşa'yı II. Mahmut zamanında kararlaştırılan Tanzimat Fermanı'nı hazırlamakla görevlendirdi. Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1839 tarihinde Gülhane bahçesinde okundu. Bu yüzden Tanzimat-ı Hayriye Fermanı'na, Gülhane Hatt-ı Hümayunu da denilmiştir. Tanzimat Fermanı'nın yayınlanmasının sebepleri; Avrupalı devletlerin baskısı, Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmasını engellemek, devleti ve toplumu demokratik bir yapıya kavuşturma çabası olarak açıklayabiliriz. Osmanlıda, Tanzimat Fermanı ile birlikte her konuda yaşanan batılılaşma hareketi yerel yönetimler alanında da yaşanmıştır.

Tanzimat'tan sonra batı ile ilişkiler artmıştır. Batıdan dönen Osmanlı aydınları oradaki gibi bir belediye teşkilatının Osmanlı'da da kurulmasını istemişlerdir. Yapılan çalışmalar sonucunda model olarak Fransızların komün idaresi örnek alınmıştır. Yasal olarak ilk belediyenin kuruluşu 16 Ağustos 1854'te **İstanbul Şehremaneti** ile olmuştur. Kurulan Şehremaneti'nin başında padişah tarafından icra organı olarak atanan şehremini bulunuyordu. Ayrıca atama ile gelen 12 üyeli karar ve istişare organı olan bir şehir meclisi vardı. Belediye idaresi konusunda bilgi ve tecrübe sahibi olmayan kimselerden kurulu Şehremaneti başarılı olamadı ve 9 Mayıs 1855 tarihinde Padişah'ın yazılı izni ile şehir meclisi yerine, İntizam-ı Şehir Komisyonu kuruldu. Bu komisyonun üyeleri de atama yolu ile iş başına getirilmiştir.

Osmanlı'da belediye idaresinin kurulması daha çok azınlıkların istekleri doğrultusunda ve dış devletlerden gelen baskılar sonucunda olmuştur. İlk olarak 1858 yılında Şehremaneti'ne değil doğrudan Bab-ı Âli'ye bağlı olarak yoğun olarak yabancıların yaşadığı bugünkü Beyoğlu ilçesi sınırları içerisinde, Galata da **Altıncı Daire-i Belediye** kurulmuştur. Altıncı Daire-i Belediye, Türk belediyecilik tarihinde çok önemli ve farklı yere sahip bir deneyimdir. Paris belediyesi örnek alınarak kurulan bu belediye özel gelir kaynaklarına sahip ve ayrı personeli olan bir örgüttü. Ancak bu belediyenin de başkan ve meclis üyeleri seçimle işbaşına gelmeyip, atanmaktaydılar.

Tanzimat'la birlikte hayata geçirilen devlet yönetiminin yeniden yapılandırılması çalışmaları ve Altıncı Daire-i Belediye'nin nispi başarısı, belediye teşkilatının İstanbul'da ve taşrada yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. 6 Ekim 1868'te **Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi** ile belediye örgütü bütün İstanbul'u kapsar hale getirildi. Nizamname'ye göre İstanbul 14 belediye dairesine ayrılacaktır. Aynı yıl çıkarılan bir talimatla İstanbul dışında, vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde de belediye teşkilatı kurulması öngörüldü. Bunların başında atama ile gelen belediye reisi ve sınırlı seçimle gelen üyelerden oluşan meclis bulunuyordu.

1876 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (Anayasa), belediyelerin seçimle gelen meclislerce yönetilmesini ve buna dair esasların kanunla düzenlenmesini öngörmüştür. Bunun üzerine biri İstanbul, diğeri de diğer yerler için olmak üzere iki kanun çıkarıldı. Bu nedenle 1877 yılında toplanan ilk meşrutiyet meclisinin kabul ettiği ilk kanun **Dersaadet Belediye Kanunu** olmuştur. 1877 tarihli söz konusu Kanun, Altıncı Daire'nin ayrıcalığına

son vermiş ve diğer belediyeler gibi onu da şehremanetine bağlamıştır. Başkentte Osmanlı döneminde belediyeler konusundaki son önemli düzenleme ise 1910 yılında çıkarılan **Dersaadet Teşkilat-ı Belediye Hakkında Kanun-u Muvakkat** ile yapılmıştır. Bu kanunla belediye daireleri kaldırılarak 9 belediye şubesi oluşturulmuş, şehremaneti meclisi yerine de encümen kurulmuştur. Bu durum, 1930 Tarih ve 1580 Sayılı Belediyeler Kanunu çıkana kadar devam etmiştir. Tanzimat sonrası, İstanbul dışındaki, yani taşradaki yerel yönetim örgütlenmesini ise ayrıca incelemek gerekir. Tanzimat'tan bu yana idari, mali, mimari, sosyal ve kültürel reform düşüncesi hep gündemde olmuştur. Buna bağlı olarak, batıyı referans alan belediyecilik uygulamaları sürekli denenmiştir. Ancak batılı tarzda belediyeler oluşturma girişimlerinin yüzeysel kaldığı da bir gerçektir. Sonuçta her alanda olduğu gibi yerel yönetimler alanında da ihtiyaçlara verilen cevaplar kendi iç dinamiklerimiz, sosyal ve kültürel değerlerimiz ile birlikte şekillenmiştir.

2.8. Yerel yönetimler tarihinde il özel idareleri

Anayasamızda belirlenen şekliyle yerel yönetimler; il özel idaresi, belediyeler ve köylerden oluşmaktadır. Tanzimat sonrası Osmanlı devlet sisteminde her alanda yaşanan değişim ve dönüşüme bağlı olarak, İstanbul dışındaki Osmanlı devletindeki yerleşim yerlerinde de yerel hizmetlerin sunulmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu süreçte, yapılan çalışmalarla günümüzde var olan İl özel idarelerinin temelleri atılmıştır. Bugün büyükşehir belediyelerinin kurulu olduğu illerimiz hariç olmak üzere, bütün illerdeki belediyelerin mücavir alanları dışında kalan yerlerde, yerel hizmetler il özel idareleri tarafından verilmektedir. Ülkemizde bir yerel yönetim idaresi olarak ortaya çıkan il özel idarelerinin tarihi derinliği, Tanzimat sonrası İstanbul dışındaki yerlerde belediye hizmetlerinin sunulmasına bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

Tanzimat sonrası, İstanbul dışında modern belediye örgütlenmesi 1864 tarihli İdare-i Vilayet Nizamnamesi ile başlamıştır. Nizamname her kaza merkezinde bir belediye meclisi kurulmasını öngörmüş ancak yaşanan ekonomik ve siyasi sıkıntılardan dolayı uygulamada bu nizamname tam gerçekleşmemiştir. Daha sonra 1871 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi; vilayet, sancak ve kazaların merkezi olan her şehir ve kasabada belediye işleri için bir belediye meclisi kurulacağını belirtmiş,

ancak bu meclisler de gerek mali güç gerekse personel açısından yetersiz kalmış ve pek varlık gösterememiştir.

Osmanlı taşra belediyelerine ilişkin başka bir düzenleme ise 1877 tarihli Vilayetler Belediye Kanunu ile yapılmıştır. Bu kanuna göre belediye organları seçimle oluşan ve şehrin nüfusuna göre 6-12 kişilik bir belediye meclisi ile meclis üyeleri arasından hükümetçe atanan belediye başkanından oluşmuştur. İstanbul dışındaki yerel hizmetlerin sunulmasıyla ilgili çalışmalar devam etmiş ve daha sonra il özel idareleri, 1913 tarihli “İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı” ile kurulmuştur. Yaşanan tarihi süreç içerisinde, mahalli idarelerin yeniden yapılanması çerçevesinde il özel idareleri de sürekli gündem konusu olmuştur.

Tarihi süreçte, 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun temelini oluşturan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı’nın sade bir dille yeniden yazılması ve bazı değişiklikler yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar neticesinde, Kanunun adı, 16.05.1987 tarih ve 3360 sayılı Kanun ile “İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değiştirilmiştir. Uzun süre uygulanan bu kanunun bazı maddelerinde de zaman içinde değişiklikler yapılmıştır. En son il özel idarelerinin görev, yetki ve sorumluluklarını yeniden düzenleyen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilerek, 04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde 1990’dan sonra kamu yönetiminin yeniden yapılanması konusu daha yüksek sesle konuşulmaya başlanılmış ve 2000’den sonra da Avrupa Birliği’ne üyelik süreci ile kamu yönetimi reform çalışmaları hızlanmıştır. Ülkemizde, 10.07.2004 tarih ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile önce İstanbul ve Kocaeli’nde, daha sonra 12.11.2012 tarih ve 6360 Sayılı Kanun ile bütün büyükşehir belediyesi olan yerlerde mücavir alan sınırlaması kaldırılarak il sınırları belediye hizmet alanı sınırı olmuştur. Buna bağlı olarak, bütün büyükşehir belediyesi statüsündeki şehirlerde il özel idareleri kapatılmıştır. Önümüzdeki süreç içerisinde bütün illerimizde mücavir alan sınırlamasının kaldırılarak il sınırlarının belediye hizmet alanı sınırı olması gerektiğine inanıyorum. Bu durum gerçekleştiği takdirde zaten il özel idarelerinin yaptığı hizmetler belediyeler tarafından yerine getirilecek ve il özel idarelerine gerek kalmayacaktır. Bütün bu yaşanan ve yaşanacak gelişmeler göz önüne alındığında, önümüzdeki on yıl içerisinde bu sürecin tamamlanabilir ve ülkemizdeki bütün illerde il özel idareleri kapatılabilir. Bunun sonucunda; bölge, şehir, kırsal alan ayı-

rımı yapılmadan bütün şehirlerde il sınırları belediye hizmet alanı olarak belirlendiğinde, aynı mevzuat ve prensipler doğrultusunda bütün illerde yerel hizmetler bütün vatandaşlara belediyeler tarafından sunulacaktır.

İllerimizde, mücavir alanlar dışında yerel hizmetlerin sunulması için tarihi süreç içerisinde hep il özel idarelerine önemli derecede yetki ve görevler verilmiş olmasına rağmen, maalesef beklenen hizmetlere yönelik başarı çok fazla sağlanamamıştır. Belediye yönetiminin şehirlerin gelişmesinde ve değişmesinde üstlendiği rol çok daha fazla ön plana çıktığından dolayı, şehirlerde yerel hizmetlerin bir bütün olarak belediyeler tarafından yürütülmesinin daha doğru olduğu kanaati ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, yaşanan bu durumlar ve ülkemizde yerel yönetimlerin yeniden yapılanmasına bağlı olarak il özel idarelerinin kaldırılması süreci başlamıştır. Yaşanan bütün bu gelişmeler, belediye başkanlarının ve belediye meclis üyelerinin seçimle işbaşına gelmesi, şehirlerde sadece bir tek belediye meclisinin var olması, gelecekte belediye yönetimlerinin önemini daha da artıracak ve belediyelerin çok daha fazla güçlenmesini sağlayacaktır.

2.9. Yerel yönetimler tarihinde köyler

Ülkemizde, “il özel idaresi”, “belediye” ve “köy” olmak üzere üç tür yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Köy; yasalarda, nüfusu 2000’in altında olan en küçük yerleşim birimi olarak tanımlanmaktadır. Aslında, köyleri mahalle olarak ele aldığımızda, mahalle yönetimi ile köy yönetimi birbirleri ile örtüşmektedir. Bu yönüyle, günümüzdeki muhtarlık sisteminin ve köy yönetiminin, Osmanlıdaki mahalle yönetiminin devamı olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Tanzimat sonrası, 1864 yılında çıkarılan Teşkil-i Vilayet Nizamnamesi’nde köylerle ilgili düzenleme yapılmıştır. Köyün yönetimi muhtara ve muhtarın başkanlığında görev yapan ve seçimle gelen ihtiyar meclisine bırakılmıştır. 1870 yılında çıkan İl Umumi İdaresi Nizamnamesi, köyleri mahalli idareler haline getirmiştir. 1913 yılında çıkarılmış olan, İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkat-ı, illeri genel idare ve özel idare olarak ikiye ayırmış ve köyleri özel idare içinde belirtmiştir. Cumhuriyet kurulduktan sonra, her konuda olduğu gibi yerel yönetimler alanında da düzenlemeler yapılmış, cumhuriyetin ilanından hemen sonra 18.03.1924 Tarih ve 442 Sayılı Köy Kanunu çıkarılmıştır. Zaman içerisinde kanunda bazı değişiklikler yapılmış olup, bu kanun hala yürürlüktedir. Köy Kanu-

nu, bu süre zarfında köylerin yönetimi ve kırsal alana götürülen hizmetler açısından çok önemli fonksiyonlar üstlenmiştir.

Köy Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1924 yılında, Türkiye nüfusunun yaklaşık %80'i köylerde, %20'si şehirlerde yaşamaktaydı. Zaman içinde ülkemizin sosyal, ekonomik, demografik ve kültürel yapısında köklü değişimler yaşanmıştır. Kentlerde yaşayan nüfusun oranı günümüzde yaklaşık olarak %90'lara ulaşırken, köylerde yaşayan nüfusun oranı %10'lara düşmüştür. Bu değişime bağlı olarak, kırsal alandaki ihtiyaçların kapsam ve niteliği de değişime uğramıştır. Değişen ve artan ihtiyaçlara Köy Kanunu'nda öngörülen hukuki yapıyla cevap verilemez hale gelmiştir. Çok eski olan Köy Kanunu'nun yeniden çıkarılması için kanun tasarı taslağı hazırlanmış ve bu kanunda önemli değişiklikler öngörülmüştür. Bu kanun tasarı taslağında; ihtiyar heyeti kavramının yerine köy meclisi kavramının getirilmesi, köylerde mimar ve mühendis istihdam edilebilmesi, muhtarların özlük haklarının düzenlenmesi, köylerdeki yapılaşmaya düzen getirilmesi, köy bütçesine genel bütçeden pay ayrılması gibi düzenlemeler bulunmaktadır.

Gerçekte, büyükşehir belediyeleri hakkında çıkarılan 12.11.2012 Tarih ve 6360 Sayılı Kanun köylerimizle ilgili devrim niteliğindedir. Bu kanuna göre büyükşehir belediyesi sınırlarındaki bütün köyler, bağlı oldukları ilçelerde belediye kapsamına alınarak, o belediyelerin mahallesi haline getirilmiştir. Bu durum, hem belediyeciliğimizin geleceği açısından önemli hem de köylerimiz ile ilgili problemlere çare olacak köklü çözümlere esas teşkil etmektedir. Bu kanunla belediyelerimizin hizmet üretme ve iş yapma potansiyeli önceki durumlarına göre çok fazla artarken, köylerle ilgili olarak; köyden şehre göçü önlemek, köylerdeki üretim potansiyelini harekete geçirmek, şehirlerdeki arazi kullanım oranını artırmak, köylerin problemlerini en etkin ve verimli bir şekilde çözebilmek için çok büyük fırsatlar sunmaktadır.

Önümüzdeki süreçte bütün illerimizde, il sınırlarının belediye hizmet alanı olarak belirlenmesi ve bütün köylerin bağlı olduğu ilçe belediyesinin mahallesi olarak belediye kapsamına alınması için çalışmalar yapılabilir.

Böyle yapıldığı takdirde, ülkemizin her metrekaresi belediye hizmet alanı kapsamına alınacak ve bütün vatandaşlarımız belediye hizmetlerinden doğrudan yararlanmış olacaktır. Bu düzenleme ile yine, ülkemizde şehirlerin yükü hafiflerken zayıf olan belediyeler güçlü bir yapıya kavuştu-

rulacak, etrafındaki köyleri de bünyesine katarak hızlı bir şekilde gelişip, ülkemizde büyüklü küçüklü yeni kasaba ve şehirler oluşacaktır. Buralarda bulunan kaynaklar, yapılacak yatırımlarla en iyi şekilde değerlendirilecek ve ülkemizde arazi kullanım oranı büyük ölçüde artacaktır. Bu doğrultuda yapılacak sağlıklı düzenlemelerle ülkemiz hem birkaç basamak sınıf atmamış olacak hem de ülke genelinde köyden şehre göçün olmadığı, tam aksine şehirlerden köylere dönüş yaşanacak, illerimizde sağlıklı ve dengeli bir nüfus dağılımı oluşurken, çarpık kentleşmenin, kültürel, sosyal ve ekonomik problemlerin de büyük ölçüde önüne geçilecektir. Sonuç olarak yeni çıkacak Köy Kanunu'nun, doğru bir strateji ile bütün bu gelişmeler ve yerel yönetimlerle ilgili yapılan en son düzenlemeler dikkate alınarak yeniden hazırlanmasını gerekli kılmaktadır.

2.10. Hizmetkar belediyeçilik

Siyaset yerelde başlar. Yerelde yapılan siyasetin ve yerelde kazanılan belediye seçimlerinin, merkezi ne kadar etkilediğini ve merkezde de nasıl iktidar olmayı sağladığını Refah Partili yıllarda yaşanan bir hatıra ile anlatmak istiyorum. Refah Partisi (RP), kapatılan Milli Nizam ve Milli Selamet Partisi'nden sonra Rahmetli Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın kurduğu 3. Partidir. 12 Eylül 1980 darbesinde bütün partiler kapatılmış ve bu süreçte siyaset yasağı kaldırıldıktan sonra RP, 19 Temmuz 1983'de siyaset hayatına başlamıştı. Ancak 28 Şubat postmodern darbe sürecinde, 16 Ocak 1998 yılında kapatılmıştır. Rahmetli Erbakan Hoca, RP ile iktidar gelmiş, başbakan olmuş ve ülkemizde en fazla oya sahip olduğu bir dönemde, RP'nin kapatılmasından hemen sonra bir konuşma yapmıştır. Konuşmasına, Refah Partisi'nin kapatılmasının, tarihin akışı içerisinde nokta mesabesinde bir olay olduğunu belirterek başlamıştır. Devamında daha güçlü bir şekilde bu anlayışın iktidara geleceğini belirterek her zamanki aklı selim, kararlı duruşu, nezaketi, olgunluğu ve yapıcı uslubu ile milletimizi sukunete davet etmiştir. Uzun dönem türk siyasi tarihine bakıldığında, RP'nin kapatılması nokta mesabesinde bir olay olsa da RP'nin de bir parçası olduğu milli görüş hareketi siyasi tarihimizi derinden etkilemiş ve bu hareket ülkemizin siyasi hayatına yön vermiştir. Milli Görüş hareketi 1969'da "Bir çiçekle bahar olmaz, fakat her bahar bir çiçekle başlar" diyerek yola çıkmıştır. Milli Görüş hareketi siyaseti bir amaç değil, millete hizmet yolunda bir araç olarak görmüş, yaptığı siyaset ve hizmet anlayışı ülkemiz siyasetinin merkezine yerleşmiş, yerli, milli ve manevi kalkınma-

yı esas alarak sürdürdüğü yol yürüyüşüne uzun süreli, bin yıllık hedefler belirleme anlayışı ile günümüzde de devam etmektedir.

Özellikle 1992 yerel ara seçimlerinden sonra RP'nin yerelde iktidara yürüyüşünün ayak sesleri duyulmaya başlamıştır. Bakırköy ilçesine bağlı bir arka bahçe mahalle olan Güngören, İstanbul'da hormonlu büyüme alıp başını gittiği için Bakırköy ilçesinden ayrılarak 3 Haziran 1992'de yeni bir ilçe olarak kurulmuştur. Aynı dönemde, İstanbul'da Bakırköy'den ayrılarak Bakırköy ilçesinin yine arka bahçeleri olan Bağcılar ve Bahçelievler ilçeleri de aynı şekilde kurulmuştur. O yıllar İstanbul'da Nurettin Sözen'in büyükşehir belediye başkanı olduğu, ilçe belediyelerinde de sol parti SHP'nin iş başında bulunduğu, İstanbul'da suların akmadığı, Haliç'in çamur deryası olduğu ve kokudan yanına kimsenin yaklaşmadığı, gecekondulaşmanın alıp başını gittiği, çöp dağlarının patlaması sonucu insanların öldüğü ve şehirde çöplerin toplanmadığı, hava kirliliğinin insanları zehirlendiği, yolsuzlukların yaşandığı ve İstanbul'un yönetilemez hale geldiği yıllar.

İşte bu dönemde şimdi ki Cumhurbaşkanımız, RP İstanbul İl Başkanındı. Benim de İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğrenci olduğum yıllar. Türkiye siyaseti ve İstanbul'da yaşanan gelişmeleri yakinen yaşayarak takip ettiğim yıllar. Refah Partisi toplumun tüm kesimlerini muhatap alma stratejisini öne çıkarıyor. RP'liler meydanlarda, kıraathanelerde, iş yerlerinde, meyhanelerde bile parti ve seçim çalışmaları yaparak dikkatleri üzerine çekiyordu. RP'li teşkilat mensupları, yüksek bir dava şuuru ile herkesi kucaklayıcı ve her kesimden kişilere ev ziyaretleri yaparak birebir çalışmalar yapıyor, kadın kolları ve bütün teşkilatları ile ibadet aşkıyla fişebilillah çalışıyordu. Bu çalışmalar meyvesini veriyor ve RP 27 Mart 1994 yerel seçimleri öncesinde yapılan, yerel ara seçimlerde İstanbul'da ilk defa Aralık 1991 yılında Kağıthane İlçe Belediyesini daha sonra 1 Kasım 1992 yerel ara seçimlerinde Güngören, Bahçelievler, Bağcılar ve Tuzla ilçe belediyelerini kazanarak iş başına geçiyor. Halka hizmete kendini adayan RP teşkilatları ilk başlarda belediye hizmetlerini sunmak için kendi imkanlarını seferber ediyor. Öncelikle toplanmayan çöpleri, temizlenmeyen cadde ve sokakları hatta başka ilçe teşkilatlarından da destek alarak teşkilat mensupları kendi imkanlarını seferber ederek halkla birlikte belirli bir süre topluyor ve temizliyor.

Ben sözü daha fazla uzatmadan başta belirttiğim ve bu konuyla yakından ilgili olan hizmetkar belediyeciliğin ruhunu teşkil eden tarihi hatırayı

sizlere anlatmak istiyorum. Anlatacağım hatıra Güngören Belediyesi'nin RP tarafından 1 Kasım 1992 yılında yapılan belediye ara seçimlerinde kazanılmasından sonra, 27 Mart 1994 yerel seçimlerinden önce, Güngören İlçesi, Akıncılar Mahallesi, Posta Caddesi'nde 1993 yılının Ağustos ayında, gece yarısı saat iki buçuk civarında yaşanıyor. RP'li Güngören Belediyesi'nde belirli bir sistem ve düzen kurulduktan sonra çöpler halkı rahatsız etmeden geceleri düzenli ve periyodik olarak toplanmaya başlıyor. Hatta, temizlik ve çöp toplamanın ne kadar iyi yapılıp yapılmadığını takip ve kontrol için 7 gün 24 saat çalışan bir de denetim ve kontrol ekibi oluşturuluyor. Gecenin bir vaktinde cadde üzeri parklanmadan dolayı temizlik ekiplerinin göremediği çöp poşetlerini denetim ekibi görüyor. Denetim ekibine daha hızlı kontrol, denetim ve yönlendirme yapması için Tofaş Şahin marka yeni bir araç verilmiş. Denetim ekibindeki görevliler bu çöp poşetlerini çöp kamyonuna yetiştirmek için yeni binek araçlarına hızlıca yüklüyorlar. Bu poşetlerin yüklendiğini bir yerden gören polis otosu, şüpheye kapılıyor, denetim ekibini takibe alıyor ve aracı cadde üzerinde durduruyor. Denetim ekibi hiç bir şeyin farkında değil ve ne suç işledik diyerek şaşırıyorlar. Polis komiseri arabaya yüklenen poşetleri gösteriyor ve içerisinde ne olduğunu soruyor. Temizlik denetim ve kontrol elemanları, evsel atık poşetlerini aracın ön kaputu üzerinde açarak gösteriyorlar, durumu polis amirine güzelce anlatıyorlar ve bir suçlarının olmadığını, sadece onlar gibi kamu hizmeti görevi yaptıklarını söylüyorlar. Vaziyeti gören polis amiri durumu anlıyor, ikna oluyor ve temizlik denetim ekibi elemanlarına şunları söylüyor. "Siz Refah Partililer bu anlayışla çalışıp hizmet ettikten sonra değil İstanbul'u, Ankara'yı da alırsınız, Türkiye'yi de alırsınız" diyor ve artık bundan sonra kendisinin de oyunu RP'ye vereceğini belirtip, teşekkür ederek ayrılıp gidiyor. İşte gönülleri fetheden hizmetkar belediyecilik ruhu ve hizmet aşkı bu olsa gerek. Benim yakinen tanıdığım ve halen de görüştüğüm o temizlik ekibinin sorumlusu olan Halit Terzi Bey bana bu hatırasını, 2004 yılında ilk tanıştığımızda gözleri yaşararak anlatmıştı.

İstanbul'da Güngören, Bahçelievler, Bağcılar, Tuzla, Kağıthane ilçe belediyelerinde ve ülkemizdeki diğer RP'li belediyelerde başlayan, kimsesizlerin kimi olma, halkın her türlü ihtiyaçlarını karşılama, mahalle buluşmaları ve halka hesap verme, beyaz masa uygulamaları, halkla birlikte hak ve halk için hizmet anlayışı bütün Türkiye'ye dalga dalga yayıldı. Yapılan 1994 yerel seçimlerinde RP İstanbul ve Ankara başta olmak üzere bir çok büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyesini kazanarak, yerelde ülkemizde de

iktidar oldu. Refah partisi sergilediği çalışmalar ve hizmet anlayışı ile yerel yönetim tarihimize hizmetkar belediyeçilik, katılımcı belediyeçilik, sosyal belediyeçilik, kültürel belediyeçilik olarak ifade edilen belediyeçilik terimlerini kazandırmıştır. İşte bu ruhla yapılan hizmetler büyüyerek arttı. Halkın hizmetkarı olmak amacıyla yürütülen hizmet anlayışı, yerelden merkeze taşındı. RP 1995 yılında yapılan genel seçimlerde birinci parti oldu ve 1997 yılında da REFAHYOL hükümetini kurarak iktidara geldi. Gerisi herkesin malumu, 28 şubat postmodern darbe süreciyle birlikte yapılan kumpaslarla iktidardan düşürülerek kapatıldı.

Devamında aynı gelenek ve siyasi anlayıştan gelen AK Parti, 2001 yılında kurulduktan bir yıl sonra tek başına iktidar oldu. Yukarıda anlatılan ruh ve hizmet anlayışıyla belediyelerde yetişen kadrolarla, AK Parti hem yerelde hem de merkezde tek başına bugün de iktidarını sürdürüyor. RP döneminde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan ve halkın gönlünü fetheden Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan önce İstanbul'a, sonra ülkemize devamında da dünyaya kendini kabul ettirdi ve büyük bir lider olarak ortaya çıktı. İlk günkü aşkla, halkın hizmetkarı ve halkın kölesi olma anlayışı ile siyesetini sürdüren Cumhurbaşkanımız, bugün hem ülkemizin lideri hem de dünyadaki en önemli liderlerden birisi haline gelmiştir. Bu ruha, bu hizmet anlayışına kim ne kadar fazla sahip olursa, bundan sonra da yerelde ve merkezde halkın gönlünü fetheden o ruh iktidar olacak ve iktidarını her zaman, her yerde, her şartta sürdürecektir.

2.11. Sosyal belediyeçilik

Sosyal Belediyeçilik; belediyelere sosyal hizmet alanlarında faaliyetlerde bulunma, planlama, düzenleme işlevi yükleyen, bu doğrultuda kamu harcamalarını sağlık, eğitim, çevre, barınma gibi alanları kapsayacak şekilde sosyal amaca hizmet etmesini sağlayarak, ihtiyaç sahipleri ve kimsesizlere yardım yapılmasını öngörür. Kimsesizler ve ihtiyaç sahiplerine yönelik gerekli çalışma ve altyapı yatırımlarının yapılması için politikalar üretilmesini öngören, bireyler ve toplum kesimleri arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adaleti güçlendirmek için sosyal hizmet sunulması ve sosyal hayatın güçlendirilmesi için çalışmaların yapılmasıdır. Sosyal adaletin olmadığı, sosyal ihtiyaçların karşılanamadığı yerlerde bütün topluma büyük bedeller ödeten toplumsal patlamalar yaşanır. Toplumsal barışın ve huzu-

run kaynağı; toplumsal birliktelik, toplumsal adalet ve toplumsal hizmetlerin herkese ve herkesin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sunulmasıdır. Bu anlamda sosyal belediyeçilik hizmetleri büyük önem taşımaktadır.

Sosyal devlet; vatandaşların sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşam standardı sağlamayı görev bilen devlet olarak tanımlanabilir. Çoğulcu demokratik toplum yapısında vatandaşların merkezi ve yerel yönetimlerden beklentileri artmıştır. İnsan hakları anlayışı gelişmiş, insan onuruna yakışır bir yaşam standardını bütün vatandaşlara sunmak sosyal devlet ve sosyal belediye olmanın vazgeçilmez unsuru olarak ortaya çıkmıştır.

Yerelde belediyelerin vatandaşlardan gelen taleplere doğrudan muhatap olmaları, belediyelerin yerelde merkezi yönetime göre daha etkin olmaları, vatandaşlardan gelen taleplere doğrudan, daha hızlı olarak müdahil olmalarının sonucu olarak sosyal belediyeçilik bir yerel yönetim politikası olarak ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla bu alanlarda daha planlı ve düzenli olarak hizmetlerin sunulması, yerel yönetim ve merkezi yönetimin sosyal hizmetler alanında işbirliği yapmaları ve birlikte çalışmalarını gereklidir. Bu sayede hem kaynak israfının önüne geçilecek hem de hizmetler daha etkin olarak vatandaşlara ve topluma sunulacaktır.

Sosyal belediyeçilik uygulamalarının farklı boyutları ve yönleri vardır. Bu uygulamaları; sosyalleştirme, rehberlik etme, ihtiyaç sahiplerine çeşitli yardımlarda bulunma ve ihtiyaçlara yönelik yatırımlar yapmak olarak belirtebiliriz. Belediyeler; sosyal belediyeçilik hizmetleri ile toplumun bütün katmanlarının sosyalleşmesini sağlar. Kültür merkezleri, bilgi evleri, semt konakları, halk meclisleri, geziler, kütüphaneler v.b. aracılığı ile belediyeler halka daha yoğun olarak mesajlar verir ve toplumun bütün kesimlerini kaynaştırır ve dönüştürür. Belediyeler; topluma, hemşerilerine yönelik olarak danışmanlık hizmetleri vererek, onları belirli amaçlar ve hedefler doğrultusunda yönlendirmektedir. Sorunlarının nasıl ve hangi kuruluşlar tarafından ne şekilde çözülebileceği doğrultusunda kılavuzluk ve rehberlik etmektedir. Diğer kuruluşlarca karşılanamayan taleplerle ilgili olarak yine belediyeler kendilerine rol biçerek; toplumu yönlendirmekte, hizmet üretmekte ve sosyal politikalar geliştirmektedir.

Belediyeler; beldelerindeki fakir ve muhtaçların bilgilerine kolaylıkla ulaşabilmekte, onların sosyal ve ekonomik durumlarını izleyebilmekte, asgari yaşam standardının altında olanlara gıda, kömür, ilaç, eğitim ve di-

ğer temel ihtiyaçları ile ilgili yardımda bulunarak onları gözetmektedir. Belediyeler sosyal belediyeçilik alanında yatırımlar yaparak, halkın hayatını kolaylaştırmaya ve geçim sıkıntısını gidermeye yönelik çalışmalar yapmakta, tedbirler almakta ve kolaylaştırıcı bir takım hizmetler sunmaktadır. Belediyeler tarafından sosyal belediyeçilik kapsamında yapılabilecek hizmetleri şöyle özetleyebiliriz:

- Kültür, sanat ve spor tesisleri yapmak ve bu hizmetleri bütün topluma yaymak,
- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri ve ön tanı hizmetleri vermek,
- Kimsesizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür tesislerini bütün mahallelere kadar yaygınlaştırmak,
- Eğitim merkezleri, beceri ve meslek edindirme kursları açmak,
- Parklar yapmak, yeşil alanları, piknik alanlarını, mesire yerlerini arttırmak,
- Doğal dengeyi koruyan, çevre şartları düzenli, ucuz konut alanları üretmek,
- Ekmek fabrikaları, tanzim satış mağazaları kurmak,
- Gıda, kömür, ilaç, eğitim yardımı v.b. yardımlarda bulunmak,
- Sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla yardımlaşma ve dayanışmayı geliştirmek,
- Engelliler ve dezavantajlı gruplar için ulaşım, eğitim, sosyal ve kültürel ortamlarda bulunmalarını sağlayacak kolaylıkları sağlamak,
- Engellilerin, gençlerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak,
- Yaşlılara huzurevleri yapmak, fakir, muhtaç ve kimsesizlere yönelik aşevleri ve imarethaneler kurmak, öksüzlere, yetimlere ve ihtiyaç sahiplerine kreşler yapmak,
- İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, yer ve ekipman desteği sağlamak,

Şüphesiz bu doğrultuda sosyal belediyeçilik hizmetlerini toplumun ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda daha da çoğaltmak mümkündür. Belediyeler açısından sosyal belediyeçilik hizmetleri toplumun her kesimindeki bütün vatandaşlara hizmet sunmanın bir yöntemi olup, belediyelerin başarısında sosyal belediyeçilik hizmetlerinde gösterdikleri performansa bağlıdır.

2.12. Kültürel belediyeçilik

Belediyeler, halka hizmet sunmak için örgütlenmiş, yerelde bütün vatandaşların doğrudan hizmet aldığı ve hizmet talep ettiği, halka en yakın ve halkla sürekli yüz yüze olan yürütme organlarının seçimle iş başına geldiği kuruluşlardır. Belediyeler halka çok farklı alanlarda hizmet sunmaktadır. Bu hizmet sundukları alanlardan birisi de kültürel faaliyetlerdir. Kültürel hizmetlerin kapsamı çok geniş olup bu alanda yapılan hizmetlerin bütünü kültürel belediyeçilik olarak adlandırabiliriz. Kültürel belediyeçilik hizmetleri, halkın her yönden gelişmesine, kültürel bilincinin ve kültür seviyesinin artmasına, halkın dönüşmesine ve gelişmesine çok büyük katkılar sunmaktadır. Bu kapsamda, belediyelere çok önemli görevler düşmekte olup aşağıda belirtilen çalışmaları yapabilirler.

1. Bütün belediyeler, nüfusu ile doğru orantılı, halkın kültürel faaliyetlerini ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kültür merkezleri yapmalıdır. Kültür merkezi içerisinde konferans salonu, okuma salonları, tiyatro salonu, el sanatları atölyeleri, sergi ve seminer salonları, güncel yayınlar salonu, halk eğitim stüdyoları, kafeterya ve sinema salonu gibi donatı alanları olmalıdır.
2. Belediyeler bütün ilçelerde, herkese hitabeden bir halk kütüphanesi ve mümkün olduğunca yaygınlaştırarak her mahalleye ait bir mahalle kütüphanesi ve her okula ait bir okul kütüphanesi kurmalıdır.
3. Etkin ve güçlü şehir olmanın yollarından birisi de yapılan ulusal ve uluslararası nitelikli faaliyetlerin sayısının fazla olmasıdır. Belediyeler sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve diğer kamu kuruluşları ile birlikte ulusal ve uluslararası alanda sempozyum, kongre ve konferanslar düzenleyerek kültürel faaliyetlerin şehrimizde yoğun bir şekilde yaşanmasını sağlamalıdır.

4. Şehirle ve kültürle ilgili temel eserlerin basılıp çoğaltılması, kütüphanelere ve ilgililere dağıtılması sağlanmalıdır. Ayrıca kentteki tarihi, kültürel ve turistik yerlerin tanıtıldığı eserler hazırlanmalıdır. Yine, şehir ve kültürle ilgili lezzetlerin, türkülerin, şarkıların, çocuk oyunlarının, halk oyunlarının v.b. derlendiği görsel ve yazılı çalışmalar yapılarak halkımıza dağıtılmalıdır. Bu doğrultuda kültürümüzü anlatan pek çok yeni eser ortaya çıkacaktır.
5. Özel ve anlamlı günler için anma programları yapılmalıdır. Ülkemizle ve şehrimizle ilgili özel günlerde, özel programlar yapılmalıdır. Belediyeler tarafından milli ve dini bayramlar, tarihi anlamı olan günlerde ve tarihe adanmış şahsiyetleri anma günleri gibi anlamlı gün, gece, hafta ve aylarda programlar hazırlanarak, halkımızla birlikte geçmişimize, tarihimize ve kültürümüze sahip çıkılmalıdır.
6. Belediyeler halkımız için tarihi ve kültürel geziler düzenlemelidir. Tarihini ve kültürünü bilip anlamayanlar geleceğine ve ülkesine sahip çıkamazlar. Halkımıza tarihimizi tanıtmak ve anlatmak için şehir içi ve şehir dışı tarih gezileri yapılmalıdır. Özellikle Çanakka- le, İstanbul, Konya gibi diğer illere ve Eskişehir'de Seyit Battal Gazi Külliyesi, Yazılıkaya gibi tarihi değeri, anlamı ve derinliği olan yer- lere belediye desteğiyle tarihi ve kültürel geziler yapılmalıdır.
7. Belediyeler tarafından kültürümüzle ilgili faaliyetler ve yarışma- lar yapılmalıdır. Halkımızın geleceğe hazırlanması, yeteneklerinin keşfedilip yönlendirilmesi şüphesiz çok önemlidir. Belediyeler önemli günleri vesile ederek, günün anlam ve önemiyle ilgili; şiir, şarkı, türkü, makale, resim vb. yarışmaları düzenleyerek halkın kültürümüze, kentimize katkı sunmasını sağlamalıdır.
8. Belediyeler ulusal ve uluslararası sergi, konser, festival gibi etkin- liklere ev sahipliği yapmalıdır. Özellikle İl Kültür Müdürlüğü ve üniversiteler ile birlikte kentte kültürel çeşitlilik ve hareketliliğin oluşması için belediyeler bu tür faaliyetleri sponsorlarla organize etmeli veya bu organizasyonları düzenlemek isteyen kurum ve ku- ruluşlara sponsor olmalıdır. Şehrimizin, kültürümüzün ve değer- lerimizin tanıtımı ile ilgili belediyelerimiz ulusal ve uluslararası kültürel fuar ve festivallere katılmalıdır.
9. Müzeler tarihin ve kültürün canlı şahitleridir. Belediyelerin sahip oldukları değerlere ve tarihi geçmişlerine uygun olarak yeni mü-

zeler kurmaları gerekir. Eskişehir’de Devrim Arabası, lokomotif sanayi ve teknoloji müzesi gibi müzeler kurulabilir.

10. Geçmişteki el sanatlarımızın değeri günümüzde daha iyi anlaşılmaktadır. Kültürümüzün özü olan bu el sanatlarımızın canlandırılması için belediyeler gerekli ortam ve şartları oluşturarak her türlü çalışmayı yapmalıdır. Tarihi Odunpazarı Mahallesi ve Odunpazarı Evleri bütünüyle aslına ve fonksiyonlarına uygun olarak restore edilmeli, yapılan çalışmalar daha da genişletilerek bu mahalle bütünüyle bir el sanatları ve kültür merkezi haline getirilmelidir.
11. Eskişehir’de ulusal ve uluslararası çapta etkisi ve bilinirliği olan Nasrettin Hoca Fıkra merkezi kurulmalıdır. Ayrıca Nasrettin Hoca hakkında her yıl Eskişehir’de ulusal yada uluslararası bir sempozyum düzenlenmelidir.
12. Belediyeler ve Kültür Bakanlığı’nın çalışmalarıyla, Seyitgazi merkez alınarak Frig Vadisi’nin gün yüzüne çıkarılması çok önemlidir. Bu bölge milli park alanı ilan edilmelidir. Gerekli altyapı ve üstyapı çalışmaları yapılarak Frig Vadisi açık hava müzesi haline getirilmeli, doğal zenginliğiyle de bütünleştirilerek tarihi ve doğal bir milli park alanı olarak düzenlenmelidir.
13. Belediyeler Yunus Emre, Aziz Mahmut Hüdayi Hazretleri, Hızır Bey, Seyit Battal Gazi, Seyit Sücaattin Veli, gibi Eskişehir ile çok güçlü bağları olan önemli şahsiyetlerin anlaşılması için ulusal ve uluslararası boyutta çalışmalar yapmalıdır. Öncelikle kültür merkezlerine ve kültür parklarına bu önemli şahsiyetlerin isimleri verilebilir. Eğer şehrin değerleri ve potansiyeli iyi kullanılırsa; Eskişehir sinema, tiyatro ve edebiyat merkezi haline gelecektir.
14. Belediyeler Manav, Kafkas, Tatar, Yörük, Türkmen topluluklarının ve şehrimizdeki diğer bütün toplulukların temsil edildiği ve liderlerinin isimlerinin yaşatıldığı kültür müzeleri, kültür parkları, kültür evleri yapmaları ve bu kapsamda kültür faaliyetlerinde bulunmaları gerekir.
15. Eskişehir’de belediyeler ilçelerde ve uygun mahallelerde semt konakları projesi, gençlik merkezleri projesi, bilgi evleri projesi gibi projelerle yeni yetişen neslin ve halkımızın bilgi ve kültürel yönden iyi yetişmesi için çalışmalar yapmalıdır.

Şüphesiz Eskişehir'deki belediyelerin kültürel alanda yapması gereken çok daha fazla proje ve çalışma ortaya konabilir. Kültürel belediyeçilik günümüzde de çok önemli bir hizmet alanı olup bütün belediyeler bu alanda çok önemli çalışmalar yapmaktadır. Maalesef Eskişehir'deki kültürel belediyeçilik hizmetleri çok yetersiz ve çok zayıf olup, ülkemizdeki bütün belediyelerin bu alanda doğru politikalar belirlemeleri ve çok güçlü çalışmalar yapmaları gerekir.

2.13. E-belediyeçilik

E-belediyeçilik; belediyenin vatandaşa verdiği hizmetleri internet üzerinden de sunması, duyurması ve bildirmesidir. Daha geniş bir ifadeyle, e belediyeçilik, belediyelerin internet üzerinden vatandaşa daha kaliteli, hızlı ve sürekli hizmet sunması, bilgilendirmesi ve vatandaşın belediyelerdeki karar süreçlerine katılımını sağlayan uygulamalar bütünüdür. E- belediyeçilik uygulamaları sayesinde vatandaşlar, belediyenin web sitesine girerek, belediye hakkında istediği bilgiye ulaşır, verilen kararları görür, belediyede gerçekleştireceği işlemleri yapar, öneri, istek ve şikayetlerini iletebilir. E-belediye uygulamaları günümüzde bütün belediyeler için gereklilik arz etmekte olup özellikle büyükşehirlerde yaşayan vatandaşlar için iş ve zaman kazancı açısından, belediye yönetimine katılma ve denetim açısından çok önemlidir.

İletişim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler, hem yönetimler hem de vatandaş için hayatı kolaylaştırmaktadır. Bundan dolayı bütün belediyelerin e-belediyeçilik uygulamalarını oluşturmaları, vatandaş ve belediye yönetimi lehine çok etkin bir şekilde kullanmaları gerekir. Bunun için; belediyelerin bilgi işlem merkezleri yetişmiş eleman ve imkân bakımından çok güçlü bir yapıya kavuşturulmalıdır. E-belediyeçilik uygulamasına geçilebilmesi için; yeterli bilgisayar ve donatıları, otomasyon alt yapısı, internet imkânı, web sitelerinin kurulması ve yönetim sisteminin internete aktarılması gerekir. Günümüzde e-belediyeçilik, gelişen teknolojileri kullanarak, mobil uygulamalar ve sosyal medya aracılığı ile insana hizmet etmenin ve şeffaflaşmanın temelini teşkil eden yeni bir belediyeçilik anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. E-belediyeçilik sadece birkaç tuştan ibaret, mekanik bir sistem değildir. Şeffaf ve denetleyici bir yapıdır. Bu aynı zamanda yerel yönetimlerin daha çoğulcu olmasının bir yoludur. Bununla belirli yerlere hapsedilmiş hizmet tarzının, dünyaya açılması ve istenilen bilgiye en kısa ve en hızlı şekilde ulaşmak amaçlanmaktadır.

Yerel yönetimlerin, vatandaşlara bilgi sağlama, hizmet götürme ve demokrasi okulu olma işlevleri vardır. Belediyeler, e-belediye uygulamaları ile belli faydalar sağlarlar. Öncelikle e-belediye uygulamaları; yerel halka sunulacak hizmetleri geleneksel kamu yönetimi anlayışı olan mesai saatlerinin dışına çıkararak 7 gün 24 saat sunma imkânı verir. Bürokrasiyi ve evrak yoğunluğunu azaltır. Vatandaşların bazı bilgileri elektronik ortamda alabilme özgürlüğü dolayısıyla, çalışanların iş yoğunluğu azalmaktadır. Hem çalışanlar, hem de vatandaşlar açısından yapılacak işlemler bazında; hem iş verimliliği hem de zaman tasarrufu sağlanmaktadır. Belediye ve vatandaş ilişkilerinin güçlenmesine hizmet etmektedir. İş yoğunluğunun belli bir miktar azalması ve iş süreçlerinin daha düzenli hale gelmesi nedeniyle, çalışan ve vatandaş memnuniyetine katkı sunmaktadır. Belediyenin hem vatandaşlar hem de yöneticiler tarafından rahatça izlenebilmesini ve takip edilmesini sağlamaktadır. Belediye verilerine ilişkin bilgilerin daha rahat toplanabilmesini sağlamaktadır. İnternet ortamında yapılacak talep, istek ve anketler sayesinde; halkın beklenti, talep ve şikâyetleri daha etkin ve yaygın olarak alınmaktadır. E-belediyecilik, vatandaşın yönetime katılması, şeffaflığın, hesap verilebilirliğin sağlanması için önemli bir ortam hazırlar. Kamu yönetimi kurumları arasında bilgi alışverişini kolaylaştırarak bürokraside gereksiz işlemlerin ve tekrarların azaltılmasını sağlar. Halkın yaşadığı çevreye ilişkin edinebileceği bilgiler arasında; yerel ve bölgesel bilgilendirmeler, yerel anket sonuçları, ulaşım bilgileri, sosyal etkinlikler, güncel kararlar ve uygulamalara dair pek çok nokta yer alabilmektedir. E-belediyecilik, sadece internet sayfası açmak değil, yönetsel, toplumsal ve bilgilendirme amaçlı tüm süreçlerin, zaman ve mekân kısıtlaması olmadan, hızlı ve etkin bir biçimde elektronik ortamda gerçekleştirilmesi demektir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de belediyeler zamanla değişmekte ve yerel yönetimlerde bilginin kullanımı, verimlilik ve kaynakların planlanması gibi değerler ön plana çıkmaktadır. Günümüzde bilişim teknolojilerini en verimli şekilde kullanmak belediyeler için zorunluluk haline gelmiştir.

E-belediye uygulamaları ile vatandaşlar evlerinden veya iş yerlerinden belediye ile ilgili işlerini; internet üzerinden tahsilat ve borç ödeme bilgilerini sorgulayarak; emlak vergisi, su, doğalgaz, çevre ve temizlik vergisi gibi birçok işlemi yapabilmektedir. Geçmiş yıllara ait tüm bilgilerine erişim sağlayarak bilgi sahibi olmaktadır. Çağrı merkezi modülü sayesinde vatandaşlardan gelen dilek ve şikâyetler tek bir havuzda toplanarak ilgili belediye birimlerine gönderilerek takip ve geri bildirimini telefon, e-mail veya faks yoluyla sağlanabilmektedir. İhale, ilan, ölüm, evlendirme duyu-

ularını yayınlatabildiği gibi, şeffaf belediyeçilik anlayışı adına encümen ve meclis kararlarını da herkese duyurulabilmektedir. Çöp toplama bilgisi, şehir içi ulaşım ile ilgili güzergâh bilgileri gibi pek çok bilgi doğrudan vatandaşlarla paylaşılabilir. Vatandaşları bilgilendirmeye yönelik imar durumu sorgulama, akıllı trafik uygulamaları, canlı kameralarla takip ve kontrol edebilme, dijital arşiv ve dijital kütüphane gibi uygulamalar vatandaşlar için bilgi edinme, talep, takip ve kontrol açısından büyük kolaylıklar sağlamaktadır. E-belediye uygulamalarının bir de içe dönük olarak, yapılan işlerin daha etkin, sistemli ve verimli olarak yürütülmesini sağlayan uygulamaları vardır. Kurum içerisinde yapılan iş ve hizmetlerin bütün çalışanlar ve yöneticiler tarafından takip ve yürütülmesiyle ilgili olarak pek çok otomasyon programı kullanılmaktadır. İnsan kaynakları, engelliler, bilgi evleri, gençlik merkezleri, semt konakları, imar ve şehircilik, acil durum ve afet, yatırım ve mali hizmetler, ulaşım ve bilgi hizmetleri, çevre yönetimi, ruhsat, spor, kültür, altyapı, itfaiye gibi bütün hizmet birimlerine yönelik yapılan otomasyon programları ile yürütülen hizmetler daha sistemli, düzenli, verimli ve etkin olarak yürütülmektedir. Otomasyon programları entegre olarak hizmet sunan birimlere ve yöneticilere büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Bilgisayar ve internet ağının her geçen gün gelişmesine; akıllı telefonlar, yeni uygulamalar ve sosyal medyanın giderek yaygınlaşmasına bağlı olarak vatandaşlar gelecekte e-belediye hizmetlerinden daha fazla faydalanmak isteyeceklerdir. Önümüzdeki süreçte, vatandaşlara e- devlet şifresi verildiği gibi e-belediye şifrelerinin de verileceği süreçleri yaşayacağımıza inanıyorum. Resmi evrakların elektronik ortamda dolaşımı ve e imza uygulaması gibi pek çok yeni uygulamaya geçilmesinin şimdiden iyi hesap edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Günümüzde belediyelerin başarısını belirleyen en önemli göstergelerden biriside e- belediyeçilik uygulamalarındaki başarısıdır. E-belediyeçilik uygulamaları, vatandaşların ihtiyaçlarına, gelişen şartlara ve teknolojik ilerlemelere göre gelişim gösterecek ve önem kazanacaktır. Belediyelerin, özellikle Eskişehir'deki belediyelerin e-belediyeçilik konusunda gerekli çalışmaları yapmaları, iyi bir bütçe ayırmaları, güçlü bir bilgi işlem merkezi oluşturmaları, iyi bir sistem kurmaları ve her türlü siber güvenlik tedbirlerini oluşturarak bütün bu süreçleri iyi yönetmeleri gerekir. E-belediyeçilik uygulamalarını benimseyen ve sistemlerini iyi kuran belediyeler her zaman daha başarılı olacaklardır. E-belediyeçilik uygulamalarına geçmeyen veya bu alanda iyi olmayan belediyeler başarısızlığa mahkum olacaklardır.

2.14. Vizyoner belediyecilik

Vizyon, ulaşılmak istenen hedef ve amaçlardır. Çok güçlü bir gelecek öngörüsüyle, içinde bulunduğumuz şartlarla uzun vadeli amaçlarımızın bileşiminden oluşur. Misyon ise bizim varlık sebebimizdir. Aslında misyon, niçin varız sorusunun cevabıdır. Pekiyi o zaman belediyeler niçin vardır ve nasıl bir gelecek öngörüsüne sahip olmalıdır? Belediye hizmetleri, mahalli kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, sorunların mahallinde bizzat muhataplarınca ve halkın seçtiği vekillerce çözülmesi, halkın problemlerini yüz yüze muhataplarına aktarıp en kısa zamanda problemlere çözüm bulunması açısından vatandaşlara hizmet sunma noktasında büyük önem arz etmektedir. Her şeyin insan için yaratıldığı ve içindeki her şeyin insanın emrine verildiği bir dünyada yaşıyoruz. Belediyelerin, yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları, insan yaşamının ve yaşam standartlarının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Belediyeler, halka topluca bir hizmet ağı sunmakta olup, vatandaşların bulunduğu havanın kalitesi, içtiği ve kullandığı suyun sağlıklı olması, yaşadığı şehrin temizliği, kentin alt ve üst yapısı gibi vatandaşların günlük ve genel ihtiyaçlarına cevap veren pek çok hizmetle doğrudan ilgilidir. Belediyelerin yegâne varlık nedeni halka hizmet sunmaktır. Belediyeler için, vatandaşlara sunulan bu hizmetlerin sınırları insanın doğumundan ölümüne kadar değil, doğum öncesini ve ölüm sonrasını da kapsamaktadır. Bütün bunlar geleceğe yönelik olarak belediyelerin büyük bir vizyon sahibi olmasını gerekli kılmaktadır.

Belediyeciliğimizin geçmişten günümüze doğru seyrine baktığımızda; istihdam belediyeciliği, hizmet belediyeciliği, sosyal belediyecilik, kültürel belediyecilik, yerel kalkınmacı belediyecilik olarak yaşanan süreçleri ifade edebiliriz. Günümüzde ise daha çok vizyoner belediyecilik vurgusu ön plana çıkmıştır. Temel belediye hizmetleri, sosyal ve kültürel belediyecilik bütün belediyeler tarafından yürütülmektedir. Ancak günümüzde vizyon sahibi olmanın, farklı olmanın, başarılı belediyecilik sergilemenin temelinde: yerel kalkınmayı sağlamak ve şehrin fiziki görünüşünü olumlu yönde ne kadar şekillendirildiği vardır. Etkin ve güçlü şehir olmanın yolu; fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal kalkınmanın etkin bir belediye yönetimi eliyle yürütülmesinden geçer. Bütün bunlar da gelecek yüz yıla hitap edecek büyük bir vizyona sahip olmakla mümkündür. Bu yaklaşımı kısaca vizyoner belediyecilik olarak ifade edebiliriz.

Şehrin estetiğini ve güzelliğini bütün boyutları ile şehirdeki insanların ve mekânların sağlıklı, sağlam ve güzel olması sağlayacaktır. İşte bunu sağlamanın merkezinde de belediyeler vardır. İnsan ve toplum, mekân ve şehir, kültür ve medeniyet; hücreden dokuya, dokulardan organlara, organlardan sistem ve canlılara doğru bir bütünlük arz eder. Nasıl ki, bir canlının sağlıklı olması bütün hücrelerinin, doku ve organlarının sağlıklı olmasına bağlıysa, etkin, güçlü ve sağlıklı şehirler de özünde insanların, mekânların ve yaşanan kültürlerin sağlıklı, sağlam ve güzel olmasına bağlıdır. Vizyoner belediyecilik, misyon sahibi belediyecilikten öte geleceğe yönelik, insanların huzur ve mutluluğu için hayal edilen yeni süreç ve hizmetleri kapsayan ve bu doğrultuda şehirleri geleceğe taşımanın eylem ve uygulama planıdır.

Vizyonerlik, hayal etmek ve büyük düşünmek aslında yaşamın her alanında olmalıdır. Vizyon sahibi bireyler diğerlerinden her zaman daha önde olacaklardır. Vizyon sahibi belediyelerde böyledir. Vizyoner belediyeciliğin temelinde insan vardır, inovasyon vardır, yerel halk vardır, çevre vardır, bütün canlılar vardır. Yerel toplumsal fayda ön plandadır, gelecek ve bilgi temellidir. Vizyoner belediyecilikte bütün gelişmelerin yanında siyasetin de halka göre değişimi söz konusudur. Bunun temelini bizim beklentilerimiz yerine yerel halkın bizden ne beklediği oluşturur. İnsanlara en yakın yönetim birimi olan belediyelerimizin, artık klasik yerel yönetim anlayışı ile yönetilmesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Vizyoner belediyeciliğin önemli çıkış noktalarından birisi de kentsel yenilenme, deprem risk yönetimi, afet ve kriz yönetimi gibi yerel ve bölgesel özelliklerin süreçlere ve belediyelere olan etkisidir. Bütün bu olgular yeni bir belediyeleşme politikası ve yöneticilik kültürü oluşması için yeterli bir nedendir. Bu süreçlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ve yönetilmesi ise vizyoner belediyecilik anlayışının varlığı ile mümkün olacaktır.

Son dönemlerde yapılan yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler belediyeleri her yönden daha güçlü hale getirmiştir. Ülkemizin belediyecilik vizyonu geçmişe göre bugün daha iyi bir konumda olmakla birlikte, yapılan çalışmalarla gelecekte de günümüzdekinden çok daha iyi bir noktada olacaktır. Özellikle büyükşehirlerde mücavir alan sınırlamasının kaldırılması büyükşehir belediyelerini çok güçlü hale getirmiştir. Bütün bu yapılanlar vizyoner belediyeciliğin önünü açmıştır. Belediyeciliğimiz açısından bu yapılanlar çok önemlidir. Belediyeciliğin özünde planlama vardır. Ayrıca önümüzdeki süreçte mücavir alan sınırlamasının ülkemiz-

deki bütün illerde kaldırılması gereklidir. Bu düzenlemenin yapılmasının da ülkemizde vizyoner belediyeciliğin güçlenmesine çok büyük katkısı olacaktır. İyi yönetmek, iyi planlamayla başlar. İyi planlama şehri bir bütün olarak ele almak, şehri bir bütün olarak planlamakla mümkündür. Vizyoner belediyeciliğin başlangıcı işte burasıdır. Vizyoner belediyeciliğin ülkemizin gelişmesine, kalkınmasına ve her yönden güçlenmesine yönelik katkısı da büyük olacaktır. Aslında vizyonerlik kentimizde, yerelde başlar ve vizyoner ülke olmanın temelini oluşturur.

2.15. Gönül belediyeciliği

Ülkemizde belediyeciliğin seyri; zamana, şartlara ve yeni gelişmelere göre değişiyor, geliyor ve yeni anlayışlara evriliyor. 1994 yılı öncesi ideolojik belediyecilik vardı. Bu anlayış ülkemize belirli bedeller ödetti ve çöktü. Refah Partisi'nin 1994 yılında yerel yönetimlerde iktidara gelmesinden sonra hizmetkâr belediyecilik, hizmet belediyeciliği anlayışı ortaya çıktı. Daha sonra teknik belediyecilik, altyapı ve yatırımcı belediyecilik ön plana çıktı. Ardından sosyal ve kültürel belediyecilik süreci başladı. AK Parti 2004 yılında yerel yönetimlerde iktidar olduktan sonra Refah Partisi yerel yönetim hizmet anlayışını devam ettirdi. Sonra marka şehirler ve vizyoner belediyecilik anlayışını ortaya koydu. Şimdilerde güvenli şehir, bilgi yönetimi, akıllı şehirler ve e-belediyecilik dönemi rövanşta. Önümüzdeki süreçte ise üretim belediyeciliği ve gönül belediyeciliği dönemi ön plana çıkacak. Peki, nedir bu gönül belediyeciliği? Gönül belediyeciliğini kimler ve nasıl gerçekleştirecek? Gönül belediyeciliğinden ne anlamamız gerekir? Benzeri soruları çoğaltabiliriz. Ancak en başta gönül belediyeciliğinin yolu insan kalitesinden, yerel yöneticilerin kalitesinden, belediye çalışanlarının kalitesinden, özellikle belediye başkanlarının anlayışından ve kalitesinden geçer.

Gönül belediyeciliğini gerçekleştirmek için, öncelikle bu misyona ve vizyona sahip belediye başkanı adaylarını arayıp bulmak gerekir. Çünkü gönül belediyeciliğinin hakkını verecek başkanlar, ben belediye başkanı adayım diyerek kolay kolay kendiliğinden ortaya çıkmazlar. Bu adaylar kendilerini her yönden çok iyi yetiştirmiş, ahlaklı, erdemli, adaletli ve tevazu sahibi kişilerdir. Bu kişiler toplum için, gelecek nesiller için dertli kişilerdir. Kendilerini başkalarıyla asla kıyaslamazlar. Gönül belediyeciliği belediye başkanının, vatandaşla teması en üst seviyededir. Gönül beledi-

yeciliğinin belediye başkanı topluma kendini adayan kişidir. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı, yapacağı işleri katılımcı bir anlayış ile geniş bir kalp, olgunlaşmış bir ruh, ortak akılla yapar. Eğer bir belediye başkanı, kimsesiz, öksüz, yetim ve garip kalmış çocukları kendi öz çocuklarından farksız görebiliyorsa, onların ihtiyaçlarını kendi öz evlatlarının ihtiyaçlarından daha önce karşılayabileceğine inanmışsa, gönül belediyciliğinin başkanlığını hak ediyor demektir.

Gönül belediyciliğinin belediye başkanında, hizmet etmeyi ibadet bilen inanç ve yüce bir ruh vardır. Bu yüce ruh, halk ile bütünleşmiştir. Gönül belediyciliğinin başkanı, elinden gelen ve gücü yetebilen ne kadar sunabileceği hizmet varsa, her insan hizmete layıktır, ben de insanların efendisi değil hizmetkârıyım anlayışı ile hizmet sunar. Herkese siyasi, güçlü, güçsüz, din, dil, ırk, soy, sop hiçbir ayırım yapmadan, hiçbir hesap gütmeyen hizmet sunar ve çok çalışır. En uç ve kenar bir mahallede insanlar yaşıyorsa ve orada yaşayan insanlar gönül belediyciliğinin başkanına hiç oy vermemiş olsalar bile ve bundan sonra da hiç oy vermeyecek dahi olsalar, gönül belediyciliğinin belediye başkanı elinden gelen hizmeti orada yaşayanlara sunar. Hesapsız çalışır ve hizmet için oy hesabını unutarak, o kenar mahallelerde, köylerde yaşayan insanların bulunduğu tepelerin üzerinden geçen yollar yapar ve gönülleri fetheder.

Gönül belediyciliğinin belediye başkanı herkesten önce kalkar ve herkesten sonra uyur, hatta uyumaz. İmsakta kalkar, sabah namazı ile işe başlar ve gece yatana kadar zamanını halkı ile geçirir. Yemeğini vatandaşla yer, çayını esnafla içer. Namazlarda camilerdedir. Düğünde, bayramda, zor zamanlarda vatandaşla birlikte. Birlikte çalıştığı ekibiyle, kişilerle, kurum ve kuruluşlarla hemhâldir. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı acıları paylaşarak azaltan, sevinçlere ortak olup çoğaltan, yaralara merhem, güçsüzlere dermandır.

Gönül belediyciliğinin belediye başkanı güzel ahlak sahibidir. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı, son derece mütevazı yaşayan, tevazu sahibi, alçak gönüllüdür. Gösterişten, şatafattan, kin, nefret, hırs ve kibir gibi kötü hastalıklardan arınmış ve kişisel zaafıya karşı aşılıdır gönül belediyciliğinin belediye başkanı. Helal lokmayı varlık sebebi gören, resmi protokollerle uğraşan değil cami protokolü uygulayandır. Gösterişli makam odalarından, lüks makam araçlarından ve resmiyetten uzaktır. Halkın yediğinden yiyen, içtiğinden içen, her türlü israftan uzak, halkla birlikte halk için çalışan, şehirle bütünleşendir gönül belediyciliğinin belediye başkanı.

Gönül belediyciliğinin belediye başkanı vatandaşın ulaştığı değil, vatandaşla ulaşandır. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı vatandaşla her zaman ulaşabileceği yollar yapar. Halkın sorunlarını, ihtiyaçlarını, isteklerini duyacağı mesafede durur. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı ihalelerden çıkar elde etmez ve imardan rant sağlamaz. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı son derece açık, şeffaf, net, ilkeli, adil ve hakkaniyetli duruşuyla, algı operasyonlarına neden olunabilecek durumlara bile izin vermez. Haftanın belli günlerini halk günü ilan ederek, herkesle görüşür ve herkese ulaşır. Sorunları vatandaşlar ile yüz yüze görüşerek ve çözümleri halkıyla birlikte bulur. Sorunların çözülmesi için beklemes, ertelemes, es geçmes ve vatandaşla birlikte sürekli sinerji oluşturur gönül belediyciliğinin belediye başkanı.

Gönül belediyciliğinin belediye başkanı, halkını ve şehrini çok iyi tanıyandır. Yardıma ihtiyacı olana, yoksula, çaresize, kimsesize özel önem gösterir. Belediye başkanlığı yaptığı şehirde, kimin ne durumda olduğunu bilir ve ona göre hareket eder. Nerede bir yaşlı, hasta, öksüz, yetim, dul, garip ve engelli varsa, takip eder ve herkese sahip çıkar. Gönül belediyciliğinin belediye başkanı vatandaşın ihtiyacı olan barınma, yaşama, yol, su gibi ne ihtiyaç varsa, halkının ihtiyaçlarını kendi ihtiyacı olarak görür. Sunduğu hizmetleri ile ilgili en küçük bir sıkıntı ortaya çıkmaması için özenlidir. Gönül belediyciliğinin belediye başkanının bütün çabası samimi, içten ve bütün dertlere derman olmak içindir.

Gönül belediyciliğinin belediye başkanında; Hz. Ömer'in adaleti ve halka karşı sorumluluğu, Yunusun gönül coşkusu, Mevlana'nın hoş görüşü ve erdemliliği, Mimar Sinan'ın imar anlayışı ve iş ahlakı vardır. Evet, evrende her şey insan için yaratılmış; her şey insanın emrine sunulmuş; her şey insana emanet olarak verilmiştir. İnsan bu dünyada yaşantısıyla imtihan olur ve kaderini yaşar. Bu imtihanı başarı ile geçenlerin mükâfatını, yaptıkları hizmetlerin ve iyiliklerin karşılığını Allah verir. İncancımızda, Allah'ın mükâfatı ise kat kat hatta sonsuzdur. Asıl olan insandır, vatandaşın kendisidir. İnsan dışındaki her şey amaç değil insana hizmet eden araçtır. Bir belediye başkanı, yaşadığı şehri kendi evi, şehirde yaşayanları kendi ailesinin bir ferdi olarak görebiliyorsa, işte o başkan gönül belediyciliğinin başkanlığını gerçekten hak etmiş demektir. İşte böyle hizmet eden gönül belediyciliğinin belediye başkanları, yaptıkları hizmetlerle yürekleri fethederek, gönüllerde taht kurarlar. Kimsesizlerden, halktan aldıkları hayır duaların bereketi, gücü ve etkisi ile mutlaka başarılı olurlar, yücelirler ve geride sonsuza dek açık bir amel defteri ve unutulmaz bir hoş seda bırakırlar.

2.16. Üretim merkezli belediyecilik

Bir şehirde belediyeler, sahip oldukları imkânlar ve kaynaklar doğrultusunda vatandaşların beklenti ve ihtiyaçlarına göre çalışmalar yapmalı ve hizmet sunmalıdır. Belediyeler her anlamda şehirlerin gelişmesi ve kalkınması için öncü ve lokomotif kuruluşlardır. Şehirlerin sahip olduğu potansiyeli harekete geçirmek belediyelerin en önemli görevlerinden birisidir. Gelişmenin ve kalkınmanın en temel dinamiği üretmektir. Üretimin olduğu bir yerde diğer bütün sektörler daha sağlıklı oluşur ve gelişir. Bir şehrin her metrekaresi ne kadar iyi değerlendiriliyorsa o şehir o kadar üretiyor ve o kadar gelişmiş demektir. Eskişehir'in nüfusu daha çok merkezde toplanmış olup, merkezin dışında 12 ilçesi ve yüzlerce mahallesi/köyü vardır. Maalesef Eskişehir'de merkezin dışındaki bu yerler iyi değerlendirilememekte ve üretime gerekli katkıyı sağlayamamaktadır. Eskişehir'deki bütün belediyeler, bu yerlerin üretim merkezi olması için öncülük ederek, gerekli çalışmaları yapmaları halinde Eskişehir bir bütün olarak daha etkili kalkınacak ve gelişecektir. Köylerde yaşam kalitesini arttırmak ve üretimi geliştirmek için belediyelerin asıl işi koordinasyon ve öncülük etmektir. Bu anlamda belediyeler ne kadar üretim merkezli belediyecilik çalışmaları yaparsa, Eskişehir'in ve ülkemizin üretim potansiyeli o kadar harekete geçecek ve artacaktır.

Eskişehir'in yaklaşık %43'ü tarıma elverişli; %24'ü geniş ormanlık alanlardan; %24'ü hayvancılık ve besicilik yapmaya imkân veren meralardan ve arazilerden; %9'luk kısım da tarıma elverişsiz bozkır ve kayalık alanlardan oluşmaktadır. Bu yönüyle şehrimiz üretim noktasında büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin en etkin ve verimli bir şekilde kullanılıp değerlendirilmesi için şehrimizin her metrekaresinden maksimum derecede fayda sağlanması gerekir. Özellikle orman köyleri ilimiz kırsal alanında önemli bir yere sahiptir. Temel geçim kaynağını ise tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Bu köylerde üretim, kısıtlı kaynaklarla gerçekleştirilmektedir. Buralarda üretim yapılmasına yönelik olarak çok sayıda projenin uygulanabileceği ve devlet desteğinin son derece fazla ve yoğun olduğu, ülkemizin tarım ve hayvancılık alanında üretim merkezi olmaya aday potansiyele sahip olan yerlerdir. Maalesef buralarda üretimin arttırılması için bilimsel tarım ve hayvancılık yapılmadığından ve bu konuda öncülük yapılmadığı ve gerekli birlikler kurulmadığından dolayı Eskişehir'in bu potansiyeli gerektiği gibi değerlendirilememektedir. Bu potansiyel mutlaka harekete geçirilmelidir. Bundan dolayı üretim merkezli belediyecilik uygulamaları ülkemizde ve Eskişehir'deki bütün belediyeler açısından çok önemlidir.

Eskişehir'deki köylerin şartları gereği, üretimi arttırmak için bu alanda yapılacak bütün çalışmalarda belediyelerin öncülük etmesi ve destek sağlaması çok önemlidir. Kırsal alana yönelik yapılacak destek uygulamalarında temel politikanın özellikle kooperatifler yoluyla olması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir. Kooperatif proje uygulamalarıyla doğrudan veya dolaylı olarak devamlı iş istihdamı temin etme, ürünleri değerlendirme ve üretim kapasitemizi arttırmamız sağlanacaktır. Bu hususta belediyelerin her türlü altyapı ve üstyapı çalışmalarını da yapmaları önemli bir husustur. Yapılan çalışmalarla, projelerden gerekli faydayı temin etmede sürekliliği, birlikte hareket etmenin üretim ve pazarlamanın, ekonomik katkının artırılması ile birlikte, sosyal ve kültürel yapıyı iyileştirmedeki önemi ortaya konulmuş olacaktır. Böylece köyler daha etkin bir şekilde gelişecektir. Yapılan bu çalışmalarla Eskişehir'de merkezde yığılmanın önüne geçilecek ve Eskişehir'in her yönden daha dengeli bir şehir olması sağlanacaktır.

Merkezin dışında, Eskişehir'in üretim potansiyelini artırmak için bütün belediyelerin öncülüğünde ilgili kuruluşlarla ve vatandaşlarla işbirliği içerisinde tarım ve hayvancılık alanında pek çok proje yapmak mümkündür. Özellikle merkezin dışındaki bu köylerde fenni arıcılık, süt üretimi amaçlı projeler, et üretimi amaçlı projeler, büyük ve küçükbaş hayvancılığı, tavukçuluk, meyvecilik, seracılık, bağcılık, tarla sebzeçiliği, organik tarım, kültür mantarcılığı, tatlı su balıkçılığı gibi pek çok proje yapılabilir. Eskişehir'in köylerinde küçük ve orta ölçekte tarım ve hayvancılıkla ilgili kalkınma kooperatifleri kurulmalıdır. Bu kapsamda; süt ürünleri işleme tesisleri, et ürünleri işleme tesisleri, tarım ürünleri işleme tesisleri, hayvan ürünleri işleme tesisleri, un ve yem tesisleri gibi alanlarda küçük ve orta ölçekli yatırımlar yapılabilir. Bu projeleri yaparken vatandaşların hem ferdi olarak hem de kurulacak olan birlikler ve kooperatifler marifetiyle desteklenmeleri gereklidir. Üretimin artırılmasına yönelik yapılan bu projelerle hem Eskişehir'in daha etkin kalkınması ve gelişmesi sağlanacak hem de köylerde yaşayan vatandaşların yaşam kalitesi, huzur ve mutluluğu daha fazla artacaktır.

Sonuç olarak, her bir yerleşim yeri ve köyün kendisine has özellikleri ve zenginlikleri vardır. Bir köyde bile, hizmet ve üretim amaçlı birçok proje ve çalışma yapılabileceği hesap edildiğinde, bu doğrultuda Eskişehir'deki yüzlerce köyde binlerce proje ve çalışma yapılabilir. Eskişehir'deki bütün belediyelerin köylerde üretim merkezli belediyeçilik politikaları ve çalışmalarıyla buralar üretim merkezleri haline gelecektir. Bu alanda belediyeler, öncülük, koordinasyonu, altyapı ve üstyapı çalışmaları, proje ve danışmanlık hizmetleri vermesi, veteriner hekim ve ziraat mühendisi gibi teknik eleman desteği sağlaması, bilimsel çalışmalar dâhil pazarlama imkânları oluşturması gibi pek çok alanda destek sağlayabilir. Yine belediyelerimizin bu amaçla girişimciler, vatandaşlar ve bu alanda çalışmalar yapan diğer bütün kuruluşlarla işbirliği yapması gerekir. Eskişehir'in gücüne güç katacak ve gerçek anlamda gelişmesini sağlayacak yerler, merkezin dışındaki bu ilçeler ve köylerdir. Eskişehir'in nüfus yoğunluğu ve üretim gücü merkezin dışındaki ilçelere kaydırıldığında, Eskişehir her yönden rahatlayacak ve daha dengeli olarak kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacaktır. Yeter ki bu doğrultuda, bu amaca hizmet edecek politikalar oluşturulsun, stratejiler geliştirilsin, plan ve programlar yapılsın. Bütün belediyelerin, şehirlerin daha fazla gelişmesi için üretim belediyeçiliği anlayışı ile politikalar belirlemesi ve ülkenin üretim gücünü artıracak çalışmalar yapması gerekir.

2.17. Proje merkezli belediyeçilik

Yapılan her şey çok önemli ve değerlidir. Fakat hiçbir zaman yapılanlarla yetinmemek gerekir. Dolayısıyla gelişim ve değişimi çok iyi takip ederek, şehirlerimizin, belediyelerimizin ihtiyaçlarına yönelik sürekli yeni projeler ortaya çıkaracak modülleri kurmak ya da proje üretmeye yönelik var olan modüllerden iyi yararlanmak gereklidir. Bunu sağlamak için yeni projeler üretecek projeler kurgulamak ve proje merkezli çalışmalar yapılmalıdır. Belediyeler aşağıda belirtilen çalışmaları yaparak ve daha başka benzer çalışmalarla ihtiyaç ve önceliklerine göre pek çok yeni ve özgün projeyi keşfedip uygulayabilirler.

1. Belediyelerin üniversitelerle işbirliği projeleri: Şehirlerimizdeki üniversitelerde, belediyeler ile ilgili yapılan mastır, doktora ve araştırma projelerine belediyenin maddi destek vermesi ve işbirliği yapılması hususunda gerekli çalışmalar yapılabilir. Belediyeleri

ilgilendiren alanlarda üniversiteler tarafından üretilen projeleri belediyeler desteklemelidir. Belediye ve üniversiteler arasında işbirliği kurarak ve bunun sürekliliğini sağlayarak belediyelerin proje merkezli çalışmaları sağlanabilir.

2. Belediyelerin vatandaşlarla işbirliği projeleri: Şehirlerimizde vatandaşlar projeleri ile belediyelere yön vermelidir. Şehrin problemlerinin çözümü, sosyal kültürel hayatın geliştirilmesi, hemşehrilerin hayat standartlarının iyileştirilmesi amacıyla belediyeler tarafından “Belediyem İçin Bir Projem Var“ sloganıyla pek çok projenin ortaya çıkması sağlanabilir. Şehirde ikamet eden kişilerin, faaliyette bulunan tüzel kişilerin, orta öğretim ve üniversite öğrencilerinin, sivil toplum örgütlerinin yönetime katılımını sağlamak, bu yönde projeler üretilmesini teşvik etmek, çalışanların performansını artırarak, üretilebilirlik özelliklerini ortaya çıkarmak ve kendi işlerinde profesyonel bir ekip anlayışının oluşumunu desteklemek ve ödüllendirmek üzere belediyelerimiz hizmet alanlarını genişleterek yeni hizmetlerin öncüsü olabilir. Sosyal ve katılımcı belediyecilik anlayışı çerçevesinde hem üretilen bu projelerle hemşehrilerin şehrin yönetimine katılması sağlanacak hem de uygulanan projelerle şehrin sorunlarına çözüm getirilmiş olacaktır.
3. Mahallelerin İhtiyaçları Projesi: Şehrin bütün mahallelerini kapsayan, her mahallede 100 kişi ile, muhtarlar, sivil toplum kuruluşları, esnaf, cami imamı, okul müdürleri ve mahallede yer alan bütün toplumsal katmanları kapsayacak şekilde, hazırlanacak tip formlarla ilçe ve büyükşehir belediyelerinden vatandaşların istediği projeler neler olmalı, neler yapılmalı, şikayetleri, istekleri ve önerileri derlenerek, şehrin ve mahallelerin ihtiyaçları belirlenerek, halkın istek ve beklentilerine yönelik pek çok proje üretilebilir ve uygulanabilir.
4. Belediye Meclisine Bağlı Organların Projeleri: Belediyelerin en önemli karar organı belediye meclisleridir. Belediye meclisi çatısı altında oluşturulan komisyonlar ile kent konseyi, gençlik meclisi, kadın meclisi ve çocuk meclisi gibi oluşumlar, kendi alanlarında geleceğin yöneticileri için deneyimlerin kazanıldığı ve projelerin üretilip konuşulduğu belediye organlarıdır. Son derece önemli olan bu meclislerin iyi oluşturulması ve etkin çalıştırılmaları çok önemlidir. Bu doğrultuda, bu meclisler özel gündemlerle toplanarak, kendi alanlarında projeler üretebilir ve belediye yönetimine pek çok proje sunabilir.

5. Belediyelerin Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İşbirliği Projeleri: Şehirlerimizde birçok STK bulunmaktadır. Her bir STK'nın kendi alanında var oldukları şehre hizmet ediyor olmaları ve projeler sunmaları çok önemlidir. Belediyelerimiz tarafından gerekli ortam ve şartlar oluşturularak, yapılacak işbirlikleri ile proje üretmeye yönelik potansiyeli harekete geçirecek çalışmalar yapılmalıdır. Şehrimizdeki STK'lara proje merkezli çalışmalarına yönelik aktif olarak işlerlik kazandırılması ile belediyecilik ve şehirlerimizle ilgili ihtiyaca yönelik pek çok proje üretilecektir. Uygulanan yeni projelerle halkımıza yönelik hizmetlerin kapsamı genişlerken, belediyeciliğimizin daha da gelişmesine katkı sağlanacaktır.
6. Belediyelerin Resmi Kuruluşlarla Yapacağı Projeler: Belediye; başta valilik olmak üzere şehirdeki bütün resmi kuruluşlarla tam bir uyum içerisinde, sağlıklı iletişim kurarak şehre ve şehirlie hizmet sunma noktasında maksimum gayret içerisinde olmalıdır. Belediyeler bakanlıklarla, il müdürlükleriyle, kaymakamlıklar ve diğer resmi kurumlarla birlikte gelişen olayları ve değişen mevzuatı iyi takip edip sağlıklı iletişim kurarak projeler üretmek ve uygulamak için fırsatlar oluşturup bu kurumlarla birlikte şehrin iytiyaçlarına yönelik halka hizmet sunacak çokça proje üretebilir.
7. Belediyelerin Oluşturacağı Düşünce Havuzlarından Doğacak Projeler: Belediyeler, zaman zaman belli konularda, bu konuları çok iyi bilenlerle özel çalışma grupları oluşturarak beyin fırtınaları yapmalıdır. Belirlenen konularda yapılacak beyin fırtınaları sonucunda en iyi çözüm önerilerini kapsayan projeler hayata geçirilmelidir. Ayrıca, tespit edilen problemlerin çözümü için problem çözme teknikleri ile proje merkezli çalışarak yeni pek çok proje üretebilir.
8. Belediyelerin Şehir Planlama Merkezi Projeleri: Şehrimizin il sınırlarını kapsayan özellikle çevre düzeni planlarını, nazım imar planlarını ve uygulama planlarını bütün olarak imar faaliyetlerini kapsayan planları yapacak olan bir şehir planlama merkezinin kurulması sağlanmalıdır. Bu merkez, kentsel tasarım ve her türlü mimari projeleri yapmalıdır. Bu alanda gerektiği zaman yarışmalar düzenlemelidir. Şehrimizde yapılacak bütün binaların ve yapıların silüetleri uzmanlardan oluşturulacak yetkili bir kurul tarafından özenle incelendikten sonra uygulanmalıdır. Bu şehir planlama merkezi sayesinde, şehirdeki imar ve planlama faaliyetleri ile ilgili pek çok proje üretilecektir.

9. Belediyeler İçin TÜBİTAK, Avrupa Birliği ve Kalkınma Ajanslarının Projeleri: Belediyeler için projeler üreten, belediyelerin ürettiği projelere destek veren ve belediyelerle birlikte projeler yapan ulusal ve uluslararası kurumlar vardır. Özellikle TÜBİTAK, kalkınma ajansları ve Avrupa Birliği fonları ile yapılan projeler ilk olarak akla gelmektedir. Bu doğrultuda, bu kurumların uyguladıkları projelerden yararlanma ya da ihtiyacımıza yönelik olarak yaptığımız projelere kaynak sağlama bağlamında projeler yapıp uygulamak büyük önem arz etmektedir. TÜBİTAK, kalkınma ajansları ve Avrupa Birliğinin belediyeler için yapıp uyguladığı ve sürdürdüğü proje portföyünü inceleyerek, ihtiyacımıza yönelik projelerin belirlenip uygulanması da belediyelerimize proje zenginliği sağlayacaktır.
10. Belediyelerdeki Arge Birimlerinin Projeleri: Belediyeler tarafından oluşturulacak proje merkezi ve arge biriminin, yurt içi ve yurt dışı belediyelerinin uyguladıkları ve yürüttükleri projeleri araştırıp takip etmeleri, yurt içi ve yurt dışı belediyelerin stratejik planlarının takip edilmesi ve faaliyet planlarının incelenmesi; ayrıca belediyenin kendi ilgili birimlerinden gelecek projelerin derlenmesi; bu projelerin ihtiyaca yönelik olarak uygulanabilirliğinin etüt edilerek ortaya konması ile pek çok yeni proje üretilebilecektir.

Sonuçta yapılan bütün bu çalışmalar belediye başkanlarına yol göstermekte, doğru adım atmalarına yardımcı olmakta ve yapacağı çalışmalara ışık tutmaktadır. Proje üretirken sinerji oluşturmak ve proaktivite sağlamak gerekir. Yapılan projeler, daima yeni başka projelerin doğmasına sebep olur. Belediyeler için projeler üretmek ve proje merkezli çalışmak, üretilen projeleri genel anlamda bir araya getirerek gerekli ve öncelikli olan projeleri seçmek, sağlıklı iş ve doğru yatırım yapmak için gereklidir.

2.18. Çözüm merkezli belediyeçilik

Yaşadığımız şehir aslında evimiz gibidir. Nasıl ki yaşadığımız evin gerekli ihtiyaçlarını karşılamak için çalışıyorsak, tertip ve düzenini çok önemsiyorsak, aynı şekilde yaşamımızı sürdürdüğümüz şehrin problemlerini çözmek için de çalışmalıyız. Bu konuda bütün kişi ve kuruluşlar, üzerlerine düşen görevleri eksiksiz yerine getirmelidir. Elbette ki, bu konuda en büyük görev belediyelere düşmektedir. Çünkü şehri bir aileye ben-

zettiğimizde belediye başkanı bu ailenin reisi konumundadır. Bir yerde problemlerin olması, eksikliklerin olması normal bir durumdur. Normal olmayan, problemleri bilmemek veya görmezden gelmek ve çözmek için çalışmamaktır. Problemler zamanında çözülmezse ve çözümler sürekli geciktirilirse herkes çok daha ağır bedeller ödemek zorunda kalır. Bundan dolayı belediye başkanlarının her zaman çözüm merkezli olmaları ve çok çalışmaları gerekir. Eskişehir’de çözüm merkezli belediyecilik uygulamaları çok zayıf olup, şehre dışarıdan bakıldığı zaman belediyelerin acil çözmesi gereken pek çok problem gözükmektedir.

1. Şehrin imar planlaması, kentsel tasarımı ve mimari estetiği çok zayıftır.
2. Altyapı problemleri olup, şehir içi bölünmüş yol ve çevre yolları yetersizdir.
3. Şehir temizliği, çevre planlaması, çevre koruma ve katı atık yönetimi çok zayıftır.
4. Şehrin merkezine yakın olan yeşil alanlar ve mesire yerleri iyi değerlendirilmemektedir.
5. Şehirde, geniş şehir meydanları, uygun açık hava gösteri ve miting alanı yoktur.
6. Şehirde bulunan kaplıca, ılıca ve sıcak sular bugüne kadar iyi değerlendirilememiştir.
7. Halka yönelik spor salonları, bisiklet yolları, spor yaşam alanları çok yetersizdir.
8. Eskişehir’de il sınırlarının belediye hizmet alanı olarak kabul edildiği en son yapılan yasal düzenleme çerçevesinde çevre düzeni planı ve şehirle ilgili diğer bütün planlamaların gözden geçirilmesi ve revize edilmesi gereklidir.
9. Belediyecilik alanındaki gelişmeler ve değişim iyi değerlendirilmeli ve şehirde kümeleme çalışması yapılmalıdır.
10. Belediyelerin; üniversite, meslek grupları, vatandaş ve STK’lara yönelik işbirliği, eğitim ve kültür faaliyetleri çok zayıftır.
11. Fuar ve festivaller için uygun tesisler yoktur ve belediyelerin ulusal ve uluslararası organizasyon kapasitesi yeterli değildir.

12. Şehirdeki tarihi sit alanlarını sahiplenme çok zayıf olup, buralarda tarihi içerikli projeler yapılmamaktadır.
13. Açık mahalle pazarları yerine, sabit kapalı semt pazarlarının kurulması gereklidir.
14. Şehirde arazi kullanım oranı çok düşüktür. Merkezin dışındaki ilçe belediyeler her yönden geri kalmış olup, gerekli teşvik ve destekler sağlanarak, yerinde kalkınmayı gerçekleştirecek çalışmalar yapılmalıdır.
15. Büyükşehir belediyesinin şehirde kapsamlı ve donanımlı bir lojistik merkezi yoktur. Kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme projelerinin uygulanacağı alanlar vardır. Fakat, buralarda kentsel dönüşüm projeleri ve kentsel yenileme projeleri uygulanmamaktadır.
16. Porsuk çayı ve şehrin diğer akarsularından yeterince istifade edilmemektedir. Buralar kirletilmekte ve bu akarsulardan maksimum fayda sağlanamamaktadır
17. Belediyelerin sağlıkla ilgili politikaları olmayıp, yaşlılara ve engellilere desteği zayıftır.
18. Şehirde vatandaşların ayağına hizmet götüren semt konakları, gençlik merkezleri ve bilgi evleri gibi sosyal ve kültürel içerikli hizmet binaları yoktur.
19. Şehrin madencilik, tarım, hayvancılık ve sanayi potansiyeli çok yüksek olup belediyelerin bu konularda çalışma ve politikaları yoktur.
20. Belediyelerin kendi arasındaki koordinasyon ve resmi kuruluşlarla ilişkileri çok zayıftır.
21. Şehir ikinci derece deprem bölgesindedir ve fay hattı bölgemizden geçmektedir. Deprem ve diğer afetler konusunda gerekli hazırlık çalışmaları yapılmamaktadır.
22. Şehirdeki su potansiyeli iyi yönetilememekte ve şebeke sularının içilecek hale getirilmesi ile ilgili çalışma yapılmamaktadır.
23. Şehirde girişimci belediyeçilik zayıf olup üretimi artırıcı çalışmalar yapılmamaktadır.
24. Şehirde iş yerleri birbirleri ile iç içedir. Toplu ticaret ve iş merkezlerine ihtiyaç vardır.

25. Şehirde şehir içi trafik problemleri yoğun olarak yaşanmaktadır. Otopark problemi çok fazladır. Kavşak ve yol düzenlemeleri, alt ve üst geçitler, yatay ve düşey işaretlemeler ile şehir içi trafik planlaması ihtiyaçlara cevap vermemektedir.
26. Şehirde, hizmetkâr belediyecilik, öncü, kalkınmacı, istihdam, e-belediyecilik, sosyal, kültürel ve vizyoner belediyecilik çalışmaları çok zayıftır. Ayrıca görünen problemlerden ziyade bir de görünmeyen günlük siyasi ve ideolojik kısır çatışmaların yaşandığı, şehirde birlik ve beraberliğin olmaması gibi pekçok sosyal problemde mevcuttur.

Sonuç olarak bütün bunların yanında, Eskişehir’de belediyelerin acil çözmesi gereken pek çok daha başka problem saymak mümkündür. Çözüm merkezli belediyecilik uygulamalarında hiç beklemeden problemi tespit ettikten sonra etkin bir şekilde çözüm getirilmelidir. Eğer biliyorsanız, eğer seviyorsanız, eğer hesaplarınızı gelecek nesiller için hep müsbet yapıyorsanız, eğer kendinizi hizmete adanmışsanız, eğer başarı ve çözüm odaklı çalışırsanız mutlaka başarılı olursunuz. Şehirde yapılan bütün çalışmalar herkes tarafından sahiplenilmelidir. Çalışmalar; benim şehrim, güçlü şehir, sağlıklı şehir, üretken şehir ve hizmetkâr belediyecilik anlayışı ile örtüşmelidir. Yapılan bütün hizmetlerde, bütün projelerde insan merkezli hareket edilmelidir. Temelde amacı insana hizmet olan ve mayası insan sevgisi ile yoğrulmuş bütün projeler ve çalışmalar her zaman çok daha anlamlıdır ve çok daha başarılı olacaktır. Bir baba evlatlarına, ailesine ve evine nasıl hassasiyet gösteriyorsa, belediye başkanlarında aynı hassasiyeti, şehre ve bütün hemşehrilerine göstermelidir. Böyle davranışlar, halkın belediye başkanlarından temel isteği ve görmek istediği yaklaşımlardır.

2.19. Belediyeler, şehir ve tasarım

Şehir, insanın hayatını düzenlemek üzere meydana getirilen en önemli, en büyük fiziki ürün ve insan hayatını şekillendiren, çevreleyen yapıdır. Toplumlar, inancından ve kültüründen hareket ederek bu yapıya biçim verirler. Şehir, toplumsal hayata, insanlar arasındaki ilişkilere biçim veren, sosyal mesafelelerin en aza indiği bu ilişkilerin en büyük yoğunluk kazandığı yerdir. Şehri şehir yapan yalnızca evler değil, bütün bu faaliyetlerin içinde bulunduğu yapılar, yapı grupları ve bunları birbirine bağlayan ulaşım yolları, altyapı, donanım sistemleri ile bunları düzenleyen, işleten sistemlerin bütünüdür.

Şehir tasarımı, estetiği ve güzelliği, insanı sevmek ve düşünmekle oldukça ilişkili bir konudur. İnsana kıymet vermeyen bir kültür ve medeniyetin insanın yaşadığı alanlara kıymet vermesi düşünülemez. Çarpık kentleşmenin yansımalarının insanlara verdiği zarar düşünülürse, “İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır” gerçeğine ne kadar ters düştüğü gözler önüne serilmektedir. Bu anlayış ve inanç doğrultusunda hareket etmek de ferdi ve toplumsal açıdan sağlıklı kentleşme anlayışımızın temelini teşkil etmektedir.

Şehir ve tasarım denildiği zaman, ilk akla gelen şehirdeki yapılarıdır. Fakat bununla birlikte şehir; içinde yaşayan insanlar ve sahip olduğu her şey ile bir bütün olup, estetik kazanır. İnsan, şehir ve toplumun çekirdeğini oluşturur. Medeniyetler de toplumun sahip olduğu her türlü kültürel birikimle kurulur. Şehirlerin ruhu, güzelliği, tadı, kokusu, canlılığı denildiği zaman şehirlerin sahip olduğu kültürel birikimi ve var olan medeniyetin tezahürünü ifade etmiş oluruz.

Şehirli olmak; kültürlü olmakla, medeni olmakla eş anlamlıdır. Medeniyetler şehirlerde teşekkül eder. Kültürle şehrin ilişkisi tekrar canlı olarak kurulabilirse insanların birbirine yaklaşması, şehirli kimliği içinde yer alması daha kolaylaşacaktır. Şehirli kimliğinin kazanılması ise şehrin meselelerinin çözümüne halkın katılması ile mümkün olacaktır.

Büyük medeniyetler kendilerini özgün şehirleriyle dünyaya ilan ederler. Şehir; bunu sadece fiziki olarak gösteren değil, yaşantı ile de ifade eden bir bütünlük oluşturmalıdır. Günümüzde ise şehirler bu yapısından çok uzaklaşmış görünmektedir. Şehirlerde yaşayan vatandaşların her konuda eğitilmesi ve kültür seviyelerinin yükseltilmesi yaşanılabilir şehirler için en temel ihtiyaçtır. Bu konuda en büyük görev ise belediye yönetimlerine düşmektedir.

Belediyeler mahalli kamu hizmetlerinin etkin ve verimli yürütülmesi, sorunların mahallinde bizzat muhataplarınca ve halkın seçtiği vekillerce çözülmesi, halkın problemlerini direk yüz yüze muhataplarına aktarıp en kısa zamanda çözüm bulmaları açısından önem arz etmektedir. Her şeyin insan için yaratıldığı ve içindeki her şeyin insan emrine verildiği bir dünyada yaşıyoruz. Yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları, daha da önemlisi temel varlık nedenleri, insan yaşamı ve insan yaşamının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Bu yüzden yerel yönetimler, özellikle belediyeler kent tasarımı ve sağlıklı kentleşme anlayışının temel dinamliğini oluşturmaktadır.

Bir şehri canlı kılan insanın ve toplumun kültür seviyesi ne kadar iyi ise, o şehrin tasarımı da o kadar iyi olacaktır. Geleceği bugünden düşünüp gerekli çalışmaları yapmazsak, özlemini çektiğimiz yarınların güzel yaşanabilir şehirlerini de kuramayız. Unutulmamalıdır ki; toplum olarak içinde yaşadığımız evlerimize gösterdiğimiz hassasiyeti içinde yaşadığımız şehirlere de gösterdiğimiz takdirde, gelecekte özlemini çektiğimiz şehirlerde yaşama imkânına sahip oluruz.

2.20. Belediyeler, şehir ve medeniyet

Şehir; ortak sosyal ortam, işlevsellik ve estetik olmak üzere üç asli yapı üzerine kurulur. Belediyeler, şehirlere yön ve şekil veren en etkili kuruluşlardır. Her şehrin kendine özgü şartları vardır. Bazı şehirlerimiz kadim geçmişle, bazı şehirlerimiz sahip olduğu potansiyel ve yükselen değerlerle, bazı şehirlerimiz de küreselleşen dünyada öncü ve özgünlüğüyle ön plandadır. Belediyelerin kendi şehirlerine özgü olan şartlar ne ise daha çok o alana yoğunlaşarak rekabetçi üstünlüklerini ön plana çıkarmaları gerekir. Ülkelerin, şirketlerin rekabetçi üstünlükleri olduğu gibi şehirlerin de rekabetçi üstünlükleri vardır. Belediyeler, şehirlerinin bu rekabetçi üstünlüğünü çok iyi değerlendirmesi gerekir. Yine bir şehirde olması gereken beş temel unsur vardır. Bu unsurlar; şehre olan aidiyetin, şehrin kültürel yapısının, şehirde adalet ve ahlakın, şehirde liyakat ve ehliyetin, şehirde letafet ve estetiğin var olmasıdır. Şehirli olmak medeni olmakla eşdeğerdir. Zaten medeniyetin anlamı Medine'ye aitlik, Medine'ye mensup olmak demektir. Eski ismi Yesrib olan Medine, hicretten sonra bu ismi aldı. Orada, hicretten hemen sonra insanın insanca yaşadığı, güven, dayanışma ve huzurun hâkim olduğu medeniyet ortaya çıktı. Günümüzde bir şehirdeki medeniyet, olması gereken şartlar, yapı ve unsurlar, belediyeler eliyle var olur ve yükselir. İşte bu yüzden ki, Eskişehir'deki belediyeler ve bütün belediyeler, şehirlerin geleceği için şehrin geçmişteki tarihine, kültürüne ve sahip olduğu bütün değerlere göre bir medeniyet tasavvurunu ortaya koymaları gerekir.

Bir şehirde ortak sosyal ortam mahallede, sokakta ve caddede başlar, şehrin ortak donatı alanlarında ve meydanlarında neşvünema bulur. Mahalleden başlayan ortak hayat, şehrin bütününe sirayet eder. Şehirdeki bütün ilişkiler temel itibarıyla ortak hayatın ruhunu oluşturur. Şehrin olmadığı yerde ortak hayat alanı yoktur. Ortak hayat alanının olmadığı

yerde hiçbir ilişki oluşmaz. Hâlbuki şehirler her türlü insani ilişkilerin zirveye ulaştığı yerlerdir. Şehrin olmadığı yerde insanın insanla ve insanın mekânla düzenli bir ilişkisi söz konusu değildir. Şehirde kültür merkezleri, alışveriş merkezleri, camiler, okullar, üniversite vardır. Bütün bu yapılar ortak hayatın gerekleri ve şehrin organlarıdır. Şehir adeta canlı bir organizma gibi işler, gelişir ve büyür. Şehrin sağlıklı gelişmesi, tamamen belediyelerin çalışmalarına ve belediye başkanlarının tıpkı bir aile reisi gibi şehri sahiplenmesine bağlıdır.

Bir şehre canlılık ve hareket kazandıran işlevselliştir. Şehri kuran mantık ile şehri sahiplenen anlayış bir bütün olmalıdır. Belediyelerin varlık sebeplerinden birisi, şehrin organik bütünlüğünü oluşturan yapıları inşa etmek, o yapılar arasında insani bağ kurmak ve şehrin karakterini korumaktır. Yine belediyelerin en önemli görevlerinden biri her açıdan şehrin işlevsel yönünü tahkim etmektir. Belediyeler, şehrin pazarlarını kurmak, piyasasını güçlendirmek, sanayisi ve tarımını geliştirmek, şehrin bütün işlevselliğini yansıtan organlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla şehrin işlevsel bütünlüğünü sağlamalıdır. Şehrin işlevselliği adeta vücudun işlevselliğinden farksızdır. Vücuttaki dolaşım sistemi ve solunum sistemi ne ise şehirdeki işlevselliğe adeta öyledir. Şehrin her yönden sağlıklı olması, belediyelerin şehir hayatına getirdiği işlevselliğe bağlıdır.

Bir şehri zarif ve güzel kılan estetikdir. İnsanlar bir arada yaşamak için şehirler kurarlar. Şehrin olmazsa olmaz şartı estetik bir mimarisinin olmasıdır. Bir şehre ruh veren, o şehirde yaşayan insanların, mekâna, tarihe, zamana bakışı ve dünya görüşüdür. Şehrin formuna, şekline yön veren, o şehrin belediyelerinin şehre kattığı mimari değerlerdir. Bütün şehirlerde mimari yapıya bağlı olarak mekânlara yansıyan estetik, aslında orada yaşayan insanı anlatır. İnsanda ahlak ne ise şehirde de estetik odur. İnsanda erdemın yeri ne ise şehirde de medeniyetin yeri odur. Dış dünyanın estetik ve güzel olması, iç dünyanın estetik ve güzel olmasına bağlıdır. Mimari ve estetik yönden güzel şehirler, iç ve dış dünyası güzel olan insana benzer. Belediyeler öncelikle insanı dönüştürmeli ve güzel kılmalıdır. Çünkü insan güzelleşirse, mutlaka şehirler de estetik ve mimari yönden güzel olacaktır.

Hiçbir şehir başka bir şehrin alternatifi değildir. Bütün şehirler tıpkı insanlar gibi birbirinden farklıdır. Her şehrin kendine özgü şartları, zenginlikleri ve güzellikleri vardır. Bütün belediyelerimiz tarihi birikimini koruyarak modern hayatın getirdiği işlevselliği şehirlerde yaygınlaştır-

malıdır. Belediyeler, küreselleşmenin getirdiği dezavantajlara karşı cevap teşkil edecek şehir politikaları ile tehditleri fırsata dönüştürmelidir. Belediyelerin şehirlerde; sosyal ortam, işlevsellik ve estetiği hâkim kılması en büyük görevidir. Bütün bunlara bağlı olarak, Eskişehir'deki belediyelerin, kendi şehirleri için bir medeniyet tasavvuru ortaya koyması gerekir. Bu medeniyet tasavvurunun merkezinde her zaman insan olmalıdır. İnsanın iç dünyası mekâna yansır. Şehirde buna göre mimari oluşur ve estetik ortaya çıkar. Belediyelerimiz önce şehre bakıp niye böyle bozuk mimari yapı, çarpık kentleşme oluştu dememeli; önce insana bakmalı, insanı inşa etmeli; daha sonra insanın inancı, kültürü ve ihtiyaçlarına göre hayatı kolaylaştıracak, insanı huzurlu ve mutlu kılacak mekânlar oluşturmalıdır.

2.21. Belediyeler, şehir ve aidiyet

Bir şehirde yaşamak, o şehre ait olmaktır. Bir yere ait olmak, o yeri sahiplenmeyi gerektirir. Ailemize gösterdiğimiz aidiyeti, yaşadığımız şehre de göstermeliyiz. Şehre aidiyet, en başta şehrin üst yöneticilerinden başlayarak bütün vatandaşlar ve şehirde yaşayan herkesle ilgilidir. İnsan yaşadığı yere aittir. Bu fitri bir tutumdur. Şehirlerin tarihi, kültürü, yaşantısı, davranışları, sunduğu bütün imkânlar, havası ve suyu gibi hayata etki eden her şey şehre olan aidiyetimizi sağlar. Şehir bütün hayatımıza tesir eder. Şehrimiz evimiz gibidir. Her vatandaş nasıl ki yaşadığı evin huzurundan, tertip ve düzeninden sorumlu ise yaşadığı şehrin huzurundan, tertip ve düzeninden de sorumludur. Nasıl ki ailemizde yaşanan her şey hayatımıza tesir ediyorsa, şehirde yaşanan her şey de geleceğimize tesir eder. Toplumda şehir aidiyeti ne kadar güçlü ise o şehrin geleceği o kadar parlaktır. Şehirde yaşayanlar, şehirde var olan imkân ve ortamlara olabildiğince sahip çıkmalıdır. Şehirde yaşayanlar, o şehirli olmaktan ve şehirde yaşayanlardan gurur duymalıdır. Şehir aidiyetini geliştirmek için herkese büyük görev düşmekle birlikte en başta en büyük görev o şehrin belediyesine ve belediye başkanına düşmektedir. Aidiyet bağı ötekileştirilerek ve mahalle baskısıyla kurulamaz. Şehirde yaşayanlar, belediyenin ve belediye başkanının şefkatini ve yardımını gördüğü zaman, şehrine aidiyet bağıyla bağlanır. Belediyeler, halkın şehre olan aidiyetini; vatandaşlara ayırım yapmadan, adalet, yardımlaşma, sevgi, saygı, sahiplenme ve muhabbetle yaklaştıkları ölçüde sağlarlar.

Tarihte şehirlerin nasıl kurulduğuna, nasıl inşa edildiğine baktığımızda; şehre toplumların inanç, kültür, azim, irade ve tefekkürünün yansıdığını ve dünya görüşlerinin yön verdiğini görürüz. Şehir, hangi dünya görüşünün hâkimiyetine girdiyse, o dünya görüşünü yansıtır. Büyük devletler ve medeniyetler kendilerini tarihte kurduğu şehirlerle anlatır. Burada da en büyük rolü, şehre şekil veren kişiler oynar. Günümüzde de şehirlere, belediye başkanları şekil vermektedir. Bu şekillendirme insanın hayatını kolaylaştıracak, inancına, kültürüne yaşantısına uygun olabileceği gibi bunun tam tersi, insanı bunalıma, kaos ve huzursuzluğa sürükleyecek biçimde çok kötü de olabilir. Bundan dolayı bir kişinin, vandalizmin kamusal mekânlara, şehir mobilyalarına, parklara zarar vermesi, ortak mekânları kirletmesi kolay ve kısa sürede telafi edilebilir. Fakat bir belediye başkanının ekonomik hesaplar ve kişisel çıkar üzerinden şehre vereceği zarar çok daha büyüktür ve telafisi yüzyıllar alabilir. İşte bu yüzden tarih iyi belediye başkanlarını unutmaz ve hayırla yâd ederken, kötülerini unuttur ve asla affetmez. Halkın gönlünde yer edinemeyen belediye başkanları, tarihte de yer edinemez. Asıl olan halkın gönlünü fethetmektir. Bir belediye başkanı vatandaşlar üzerinden oy verdi, oy vermedi hesabı yapmamalıdır. Şimdiye kadar kendisine oy vermemiş ve şimdiden sonrada hiç oy vermeyeceğini bilse dahi, insan hizmete layıktır diyerek, gücünün yettiği ve elinden gelen hizmeti samimi olarak herkese ve her yere götürebilmeli, kendisini halka ve hizmete adamalıdır. Belediye başkanlarının siyaset anlayışı böyle olduğu sürece, şehirlerde aidiyet problemi yaşanmayacaktır. Hiç kimse ait olduğu ve aidiyet hissettiği yere zarar veremez. Ancak şehirlerimiz inşa, imar ve ihya ediliyormuş görüntüsüyle; ifsad, işgal ve imha edilebilmektedir. Günümüzde bu durum maalesef acı bir şekilde yaşanmaktadır. Dolayısıyla Eskişehir'deki belediyeler, bütün belediyeler bu konularda çok dikkatli ve hassas olmalıdır. Şehirlerin geleceği başta belediyeler ve şehirde yaşayan herkese emanettir.

Şehre sahip çıkmak insanlığımıza sahip çıkmaktır. İnsana sahip çıkılmayan bir şehirde, şehre sahip çıkılamaz. İnsan bozulursa şehir de bozulur. Şehri düzeltmenin yolu önce insanı düzeltmekten geçer. Bugün şehirlerimize baktığımızda, her türlü vandalizmin yaşandığını ve ortak yaşam alanlarının tarumar edildiğini görüyoruz. Şehrin güzelliği insanın iç güzelliğini, şehrin çirkinliği insanın iç dünyasının kirliliğini anlatır. Bizim inancımızda yol üzerindeki bir engeli, kirliliği gidermek imanımızın bir gereği olarak ifade edilir. Buna inanan insan, rastgele bir çöp atmanın kamu ve kul hakkı olduğunu bilir ve asla hoş olmayan bir davranışta bu-

lunmaz. Bu inanca sahip olan bir toplum, mekânı ve şehri kendisine teslim edilmiş bir emanet olarak görür ve korur. Ancak böyle inanca, şuura, kültüre ve aidiyete sahip olan toplumlar medeniyet kurarlar ve kurdukları şehirlerde huzuru hâkim kılarlar. Aidiyet duygusu insanın ruhunda vardır, kaybolmaz ve ancak üzeri örtülebilir. İşte belediyelerimiz, bütün hemşerilerin aidiyet duygusunu geliştirmek ve ortaya çıkarmak için özel eğitimler ve projeler yaparak, korun üzerindeki külleri üfler gibi çalışarak, insanın şehre olan aidiyet duygusunu ortaya çıkarmalı ki, şehirler herkes tarafından sahiplenilsin.

Şehirlerin kendine özgü ruhu vardır. Ruhsuz şehir robota benzer. Şehirlerin dili vardır. Şehrin dilini anlamayanlar, tarihini de anlayamazlar. Şehirlerin kokusu vardır. Bu kokunun güzelliği ya da kötülüğü şehirdeki yaşantısıyla ilgilidir. Şehirlerin tıpkı bir insan gibi hikâyeleri, duruşu, silüeti, sesi, soluğu vardır. Şehirler aslında bizi, biz şehirleri anlatırız. Şehirler bizim aynamızdır. Şehirler bizi, biz şehirleri yaşarız. Öyleyse şehirlerimize, kendimize bakar gibi bakmalı ve şehir bize biz şehre ait olmalıyız. Şehirdeki bütün üniversiteler, odalar, vakıf ve dernekler için de aidiyet böyledir. Bir şehirde yaşayan bütün kuruluşlar ve bütün hemşeriler için durum böyle olduğu gibi şehre yön ve şekil veren belediyeler için de aidiyet böyledir. Şehre aidiyetin merkezinde belediyeler vardır. Bu yüzden Eskişehir'deki belediyelerin şehir kimliği ve şehre aidiyet üzerine bir tasavvur ortaya koymaları gerekir. Ülkemizdeki bütün şehirlerde “Yaşadığım Şehir”, “Benim Şehrim” gibi projelerle bütün halk eğitilmeli, şuurlu ve bilinçli hale getirilmelidir. Gerçekte, şehir insanın, insan şehrin dostudur. İnsanı yaşat ki şehir yaşasın. Şehri yaşat ki, insan huzurlu ve mutlu olsun. Şehirlerimizde bu amaçla yapılacak çalışmalar için özellikle belediyelere, her alanda olduğu gibi bu alanda da çok büyük görevler düşmektedir.

2.22. Belediyeler, şehir ve kültür

Şehir, insanların bir arada yaşadığı, belli bir nüfusu barındıran, ekonomik hayatta sanayi ve hizmet sektörünün ağırlığı bulunan, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun olarak yaşandığı, yönetimi belediye örgütü tarafından sağlanan yerleşim yeridir. Belediyeler, bir şehirde yaşayanların şehre ilişkin talep ve ihtiyaçlarını mümkün olan en yüksek düzeyde karşılayabilmek amacıyla şehrin mali, beşeri ve fiziki kaynaklarını etkin biçimde kullanabilmek için gereken kararların verilmesi ve uygulanmasını sağlar.

Kültür, toplumsal gelişme süreci içinde bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren, tarihi birikimlerden oluşan bir bütündür. Kültür, bir toplumun, maddi ve manevi hayat imkânlarının toplamıdır. Sosyal hayat süreci içinde ortaya çıkan, bir topluma niteliklerini veren ve başka toplumlarda farklılık gösteren maddi ve manevi değerlerdir. Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde ve yer altındaki her şey kültür varlığıdır. Şehir ve kültür birbiriyle bütünleşen iki kavramdır. Kültür, şehrin ruhu ve elbisesi gibidir. Belediye ise, adeta şehre elbise biçer, şekil ve ruh verir. Belediyeler şehre ne kadar güzel şekil verir ve elbise biçerse, ne kadar güzel ruh ve canlılık katabilirse şehrin kültürü o kadar yüksek, belediyeler o kadar başarılı olur.

Şehirlerde, belli bir nüfus büyüklüğüne erişilmiş ve tarımsal üretimden sanayi üretimine geçilmiştir. Bununla birlikte şehirlerde; hizmet sektörü gelişmiş, bilgi ve fiziksel altyapı belli bir düzeye ulaşmış, geleneksel aile yapısı çözülerek yerini çekirdek aile yapısına bırakmış ve nüfusu büyük oranda örgütlenmiştir. Yine şehir, karmaşık iş bölümü ve yüksek uzmanlaşma düzeyine sahip, yerel değerlerin yerini ulusal ve evrensel değerlerin aldığı, geleneksel ilişkilerin çözülüp bireysel ilişkilerin ön plana çıktığı yerdir. Şehrin, kendine mahsus kültürü vardır. Şehirlerde kültür ve değer yarguları hem görünür hem hissedilir hem de yaşanır. Şehir yalnızca, günümüz insanına daha büyük bir oranda iş ve yerleşim olanakları sunan bir yer değil, aynı zamanda dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, türlü bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre biçimlendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdir. Her şehrin sahip olduğu bir kültür vardır. Şehrin kültürü şehrin tarihini anlatır. Şehrin kültürel birikimi ne kadar güçlü ise insanları o kadar cezbeder ve kendine çeker. Şehrin kültürel birikimini ortaya koymak ve bu birikime sahip çıkmak belediyelerin asli görevidir. Bu yüzden belediyeler kültür müdürlükleri kurar ve kültürel belediyecilik hizmetleri sunar.

Kültürel belediyecilik hem ümran, inşa, imar ve restorasyon; hem halka şehrin tarihini, yaşantısını, birikimini anlatan bir eylem; hem de vatandaşlara şehre, geçmişe ve geleceğe sahip çıkmayı öğreten bir eğitimidir. Bireyler şehrin kültürel mekânlarını, tarihi mekânlarını, kimliğini

kaybetmemiş semtlerini, simgesel ve anıt yapılarını, müzelerini, sanat galerilerini, yemek kültürünü, doğal güzelliklerini gerçek anlamda tanıyıp yaşayabilirlerse, şehri o ölçüde tanımış ve şehirden o ölçüde faydalanmış olurlar. Şehirden, huzur, tat ve lezzet alırlar. Bir şehrin en büyük zenginliği kültürel birikimidir. Kültür, şehrin hem süsü hem iç güzelliği hem de nezaketidir. Kültür şehrin özü ve karakteridir. Aynı kültürün insanları aynı anda aynı şeylere sevinir ve aynı şeylere üzülmürler. Bir şehirde kültür insanla yaşar. Kültürel seviyesi gelişmiş şehirlerde, insanlar birbirinin ayağından değil elinden tutar, el alır el verirler. İnsan kültürü şehirde kazanır. Bir şehirde belediye şehri, şehir insanı, insan kültürü besler. Kültür, şehrin fiziki görünümünden öte; halkın ahlakı, yaşantısı, sevinci, üzüntüsü, yediği, içtiği, giyimi, söz ve davranışdır. Bir şehirdeki en büyük değer, o şehrin kültürünü yaşayan ve yaşatan halktır. İnsan olmazsa şehir olmaz. Şehrin varlık sebebi insandır.

Şehirde kültür, yaşam alanı ve yaşamın kendisidir. Belediyeler günümüzde şehri ve insanı dönüştürmektedir. Bu dönüşüm fiziki olarak imar ve inşaa faaliyetleri ile gerçekleştirilirken, tavır, davranış, anlayış ve yaşantı olarak kültürel belediyecilik faaliyetleri ile gerçekleşmektedir. Kültürel belediyecilik faaliyetlerinin kapsamı çok geniş olup, kültür merkezleri, müzeler, meslek edindirme merkezleri, gençlik merkezleri, bilgi evleri, semt konakları gibi projeler ve kültürel boyutlu sempozyum, konferans, panel, yayın, gezi ve seminer gibi pek çok hizmet alanı ve çalışmayı kapsamaktadır. Bir şehirdeki müze, kültür merkezi ve diğer kültür hizmeti veren merkezlerin ve kültürel faaliyetlerin sayısı, belediyelerin kültürel belediyecilikteki başarısı ile doğru orantılıdır. Bu faaliyetleri halka, sağlıklı ve etkili olarak sunan belediyeler kültürel belediyecilik anlamında başarılı olurlar. Bir şehirde halkın, kültürel birikim ve bilinci ne kadar yüksek olursa, o şehirde kentlilik bilinci, yaşam kalitesi o kadar yüksek olur ve bu durum şehrin gelişmişliğini gösterir. Şehirdeki medeniyetin göstergesi, o şehirdeki kültürlerin zaman içerisinde birikerek zenginlik kazanması ve sistemli bir hayat tarzı haline gelmesidir. Bir şehrin kültürünü en fazla belediyeler korur ve geliştirir. Ülkemizdeki bütün belediyeler kültürel belediyeciliğin farkında olmalı ve şehir kültürüne sahip çıkmalıdır. Bu konuda belediyeler asla halka rağmen değil, halk için ve halkla birlikte, halkın istekleri doğrultusunda sosyal ve kültürel çalışmalar yapmalıdır. Kültürel belediyeciliğin merkezinde belediyeler ve halk vardır. Belediyeler kültürel belediyeciliği, halka rağmen halk için değil, halkla birlikte halk için yapabildikleri ölçüde başarılı olurlar.

2.23. Belediyeler, şehir, adalet ve ahlak

Bir şehrin adalet ve ahlakı o şehirde yaşayan bireylerin, halkın, bütün kuruluşların adalet ve ahlakıdır. Bir şehirdeki adalet ve ahlak, şehirde var olan sistem, düzen ve işleyişle ortaya çıkar. Şehirlerde sistem ve işleyiş de belediyeler sağlar. Belediye şehri yönetirken düzen, sistem ve işleyiş olarak ne kadar adaletli ve ahlaklı olursa, o şehre o kadar adalet ve ahlak hâkim olur. Adalet, hakkın gözetilmesi ve yerine getirilmesi anlamına gelir. Haklı ile haksızın ayırt edilmesi, haksızlıkların giderilmesi adaletle sağlanır. Adalet en yüce erdemlerden biri, insanın ve şehirlerin varlık sebebidir. Bir hukuk düzeni güçsüzleri koruduğu ölçüde adaletlidir. Bir şehirde güçsüzler güçlülerden hakkını alabildiği ölçüde adalet vardır. Ahlak ise, toplum içinde kişilerin uymaları gereken davranış biçimleri ve kurallardır. Halk arasında ahlak, doğru ve haklı olan davranış biçimidir. Genel bir görüş olarak bakıldığında ise üzerinde uzlaşılan, toplumun kabul ettiği bireyler arası kurallar anlamındadır. Ahlak, iyi ya da kötü doğru ya da yanlış arasındaki farklardan doğan ve isteklerimizi, düşüncelerimizi ve hareketlerimizi etkileyen davranışsal algıların tümünü kapsar. Ahlak bir şehirde, bir toplumda herkes tarafından benimsenmiş iyi nitelikler ve güzel huylardır. Haklı, haksız, iyi, kötü, yanlış, doğru, faydalı, zararlı gibi davranışları kişiler, toplum ve aynı zamanda kurum ve kuruluşlar da sergiler. Nasıl ki kişiler bir şeyi yerli yerine koydukları, iyi, doğru, faydalı davranışlar sergiledikleri ölçüde adaletli ve ahlaklı oluyorsa; şehirde yapılan ve şehre yansıyan bütün iş ve davranışların ölçüsü de şehrin adalet ve ahlakını oluşturur. Günümüzde, bir şehirdeki adalet ve ahlakın var olması ve yaşanmasının merkezinde belediye vardır.

Şehirde adaletin kaynağı belediyedir. Belediyeler şehre adaletli davranmalıdır. Belediyeler şehre bir bütün olarak bakarken, şehirde yaşayanlara, hemşerilerine yaklaşırken adalet terazisini hiç elinden bırakmamalıdır. Belediyeler, kent planlamasında, plan değişikliklerinde, imar faaliyetlerinde, emlak ve istimlak işlerinde, sosyal ve kültürel belediyeçilik faaliyetlerinde, şehir ile ilgili alınan bütün kararlarda hep adaleti ölçü olarak almalıdır. Belediyeler, şehrin belli mahalleleri, belli vatandaşları ayrıcalıklı diğer mahalleleri, vatandaşları bu ayrıcalıktan uzak gibi bir algıya, bir anlayışa kesinlikle izin vermemelidir. Bir şehirde adaletin varlığı kişilerin kendilerini özgürce ifade etmesinden anlaşılır. Bir şehirde şahsi, başına buyruk ve başkalarının hukukunu göz ardı eden davranışlar adaletsizliğin göstergesidir. Adaleti isteyenler sorunları gidermek için çalışırlar. Adalet-

ten uzak olanlar menfi, ben merkezli hareket ederler ve problem üretirler. Adalet şehrin ve cemiyetin temelini teşkil eder. Zemini ve temeli sağlam olmayan binalar ufak bir sarsıntıda nasıl çökerlerse, adaletin olmadığı şehirler, belediyeler ve sistemler de öyle çökerler. Adaletin olmadığı yerde insana değer katacak bir şey oluşmaz. Adaletin kestiği parmak acımaz. Adaletli karar ve davranışlar kişiler ve toplumlar için ceza değil şifadır. Adalet en büyük fazilet ve erdemdir. Adaletin hâkim olduğu şehirler de faziletli ve erdemlidir. Belediyeler adaletten şaşmamalı, her zaman ve her konuda hemşerilerinin adalet anlayışını ve vicdanını göz önünde tutan ve bunu yücelten bir tutum içinde olmalıdır.

Şehir ahlakının olduğu yerde şehir medeniyeti yücelir. Şehir ahlakının olmadığı yerde şehir kültürü oluşmaz. Şehir ahlakı, halkı mutlu ve huzurlu kılar. Şehir ahlakının olmadığı bir yerde halk huzursuz ve mutsuz olur. Şehirde fertlerin, halkın, gençlerin, yaşlıların ahlakı şehir ahlakıdır. Şehirde esnafın, tüccarın, sanayicinin işçinin, memurun, ahlakı şehir ahlakıdır. Şehirde, bütün sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, odaların, bütün kurum ve kuruluşların ahlakı şehir ahlakıdır. Şehir ahlakını kaybederse geleceğini, özünü ve güzelliğini kaybeder. Ahlak, şehrin yaşantısına ve kültürüne ne kadar nüfuz ederse, halk o kadar huzurlu ve şehrin geleceği o kadar parlak olur. Şehir ahlakının olmadığı yerde huzur olmaz. Şehir ahlakı, şehirde kötü davranış ve ihtirasları kontrol eder. Şehir ahlakı, şehirdeki yaşam ve davranışların süsü ve özüdür. Şehir ahlakının olmadığı yerde, her türlü aldatmaca, hıyanet ve sahtekârlık vardır. Şehir ahlakının olduğu yerde insanın fitratına uygun bütün güzellikler oluşur. İnsanları en fazla kendine bağlayan, insanların en fazla sevdiği şehirler, güzel ahlakın yaşandığı şehirlerdir. Şehir ahlakının olmadığı yerde yönetimler, kanunlar, kural ve ilkeler çaresiz kalır ve bir şey ifade etmez. Bir şehrin geleceği, şehrin ahlakına bağlıdır. Şehir ahlakının olmadığı şehirler yok olup giderler. Güzel ahlakın yaşandığı şehirler ise bir medeniyet oluşturur ve tarihte iz bırakır.

Bir şehirde, ahlaki nizam, adalet sayesinde kurulabilir ve hiçbir şey adalet olmadan devam edemez. Adaletin olmadığı şehirde ahlak olmaz. Adalet varsa ahlak, ahlak varsa adalet vardır. Şehirde adaleti sağlayacak en etkili kuruluş ise belediyelerdir. Her şeyde adaletli ve ahlaklı olmamız gerektiği gibi şehre karşıda adaletli ve ahlaklı olmamız gerekir. Bir şehirde toplumun adalet ve ahlakı şehrin adalet ve ahlakıdır. Adalet bir şeyi olması gereken yere koymaktır. Bir şeyin yanlış yere konulması zulümdür. Ada-

letin olmadığı yerde her zaman haksızlık ve zulüm vardır. Şehirde adaleti belediye sağlar. Belediyeler, yaptığı bütün çalışmalarda adaletli olmalıdır. Ahlak ve adaletin zaaf gösterdiği şehirde huzur olmaz ve medeniyet kurulmaz. Adaletin hâkim olduğu, güzel ahlakın yaşandığı bir şehirde huzur olur ve geleceği etkileyen bir medeniyet kurulur. Ülkemizdeki bütün belediyeler öncelikle şehirde adaleti hâkim kılmalı ve güzel ahlakın yaşanmasına hizmet etmelidir. Belediyeler bunu başardıkları ölçüde, belediye-cilikte başarılı olacaklardır. Adalet ve ahlakın hâkim olduğu şehirler emin yerlerdir. Amaç, halkın huzur ve mutluluğu ise, adaletin olduğu ve güzel ahlakın yaşandığı bir şehirde halk her zaman daha huzurlu ve mutlu olur.

2.24. Belediyeler ve şehir estetiği

Şehir, nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlemlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı nüfusun çok daha fazla ve yoğun olduğu yerleşim yeridir. Şehir canlı bir organizma gibidir. Bir vücudun organları nasıl yerli yerinde ve sağlıklı olduğunda vücut bir bütün olarak iyi işler ve sağlıklı olursa, bir şehirde de her şey yerli yerinde olursa şehir sağlıklı olur. Şehrin tasarımı ve estetiği daha çok mimarisinden anlaşılır. Şehre, şehir planlarıyla şekil verilir. Şehir planlarını da belediyeler yapar. Şehir planlaması, halkın ve şehrin bütün ihtiyaçları dikkate alınarak ve bir bütün olarak yapılır. Belediyeler mahalli kamu hizmetlerinin etkin ve verimli yürütülmesi, sorunların mahallinde bizzat muhataplarınca ve halkın seçtiği vekillerce çözümlenmesi, halkın problemlerini direk yüz yüze muhataplarına aktarıp en kısa zamanda çözüm bulmaları açısından önem arz etmektedir. Her şeyin insan için yaratıldığı ve içindeki her şeyin insan emrine verildiği bir dünyada yaşıyoruz. Belediyelerin görev ve sorumlulukları, daha da önemlisi temel varlık nedeni, insan yaşamı ve insan yaşamının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Bu yüzden yerel yönetimler şehir estetiği ve sağlıklı şehirleşme anlayışının temel dinamiğini oluşturmaktadır.

Her şeyin merkezinde insan vardır. İnsan bozulmamışsa, insan ne kadar iyi ise şehir o kadar iyidir. Şehri estetik kılan mimari, insanı estetik gösteren de ahlaktır. Önce insan ahlaklı olursa, şehir ahlaklı olur. Özünde insan ahlakı ise doğrudan şehrin ettetiğine yansır ve şehrin estetiğini besler. Ahlaktan kopan şehir, kadim birikimi itibariyle ya da modern mimari itibariyle estetiğini kaybeder, çirkinleşir. Ahlaki özelliklerini kaybeden in-

san da estetik niteliğini kaybeder. O zaman bizim asli görevimiz, tabiata olan borcumuz; devraldığımız tabii doğal dengeyi korumak, tarihe olan borcumuz; belediyeçilikte ve şehir yönetiminde insan ve ahlak unsurunu öne çıkarmamızdır. Şehirler, bir topluluğun içinde barındırdığı toplumsal, siyasal, kültürel, ruhsal zenginliğinin en önemli göstergesidir. Şehir estetiği, ortak yaşam kültüründen yani kamusal alanların estetik yoldan üretilmesi, biçimlendirilmesi, dönüştürülmesi ve estetik değer olarak geleceğe taşınmasıyla başlar. Çevreyle, doğayla, kültürüyle, kendisiyle, yaşadığı şehirle barışık ve hemhal olan insan, özünde estetik bir algıya sahiptir. İnsanın özündeki algı ve estetik ise muhakkak şehre yansır. Şehri ve bu estetik algıyı iyi yönetme görev ve sorumluluğu ise belediyelerimize aittir.

Şehir hayatın kaynağıdır. Şehir ile konuşur ve anlarız. Şehirde yaşar, şehre dokunur ve şehri duyarız. Şehirler üretimin kaynağıdır. Şehirde yer, içer ve doyarsınız. Şehirler bütün sanatçıları, yazarları, şairleri besler. Şehirler, şiirler, hikayeler, resimler, romanlar üretir. Şehir tasarımı, estetiği, insanın sosyal, kültürel ve ruhsal yaşamına birebir etki eder. Şehir zaman içerisinde geriye doğru giderek kök salar. Derin bir tarihi birikimi ile insana geçmiş anlatır. Şehir geçmişten geleceğe doğru uzanarak bütün birikimini, mirasını gelecek nesillere sunar. Şehrin letafeti ve estetiği geçmişinde saklıdır. Şehrin geçmişine sahip çıkarken, değişimleri yaşatmalı ve günümüz çağdaş sanat ve mimarisi yoluyla şehre değer katacak eserler yapılmalıdır. Şehirdeki estetik güzel bir surettir. Hayatın doğallığı içerisinde insanları geleceğe yönlendirecek güzel bir yaşam alanıdır. Şehirlerde, şehir estetiği üzerine çalışmalar yapılmalıdır. Belediyeler, öncelikle kent estetiği kavramının ve bu kavramı çevreleyen kuramsal yaklaşımların açıklığa kavuşturulması ve konunun, şehir özelinde tartışılmasını sağlamalıdır. Şehir estetiğinin temel ölçütleri ve ilkeleri belirlenmelidir. Şehir estetiğinin geçmişi ve geleceği üzerinde çalışılmalar yapılmalıdır. Şehirde, estetik duyarlılığın uyandırılması ve artırılması için çalışmalar ve projeler yapılmalıdır. Şehirdeki bütün yapılar mimarlık ve şehircilik prensiplerine göre inşa edilmelidir. Şehirde yapılar inşa edilirken mali unsurlardan öte inanç, kültür, işlevsellik, kullanım kolaylığı, iç ve dış mimarinin yeterli estetik seviyede olması gibi unsurlar hep ön planda olmalıdır. Bütün bunların yanında Eskişehir geçmişinden, yüzyıllar öncesi birikiminden gelen bütün değerleri, günümüzdeki yatay ve modern mimariyle birleştirerek, şehirde kendine has bir mimariyle letafet ve estetik anlayış oluşturmalarıdır.

Eskişehir'in geçmişe dayanan çok köklü bir şehircilik tarihi ve birikimi vardır. Odunpazarı Evleri ve Odunpazarı Mahallesi Selçuklu ve Osmanlı şehir hayatını anlatır. Porsuk Nehri Eskişehir'i tam ortadan ikiye böler ve Tepebaşı'na yaslanır. Sivrihisar, Nasrettin Hoca'nın işaret ettiği dünyanın merkezi, Günyüzü ile birlikte medeniyetlerin beşiği, bize 1071 öncesinden haber verir. Seyitgazi, Seyitbattal Gazi ile bir destan, bor madenleri ile ülkemize can ve dünyaya açılan bir penceredir. Han, Frig Vadisi ve yer altı şehirleri ile bize M.Ö. yaşanmış yüzyılları anlatır. İnönü, kurtuluş savaşında zaferin ayak seslerinin duyulduğu yerdir. Mahmudiye haradır. Mihalgazi ve Sarıcakaya kuzeyden Eskişehir'e bereketli toprakları ile can verir. Beylikova ve Alpu şehrin doğusundan parlayan bir güneş ve doğuya açılan bir kapı gibidir. Mihallıçık'ın Yunus Emre Köyünden yayılan Yunus Emre'nin sesi bütün dünyada yankı bulur. Çifteler'den fıskıran Sakarya Nehri Anadolu'ya hayat verir. Eskişehir Anadolu'da medeniyetlerin beşiği, bütün değerleri, geçmiş tarihi ve kültürel birikimi ile bir bütündür. Eskişehir'in letafet ve estetiği bütün bu geçmişinde saklıdır. Belediyelerimiz, şehrimizde geçmişte var olan ve üzeri küllenen letafet ve estetiği yeniden ihya etmelidir. Şehirlerin tarihi birikimi kaybolmaz, daima geleceği aydınlatır. Belediyeler Eskişehir'in üzeri küllenen letafet ve estetiğini üfleyerek özündeki korlardan yeniden, yeni bir letafet ve estetik ateşi yakmalıdır. Şehir, bütün ahlaki ve manevi değerleri ile vardır. Mimari yapılar şehirde estetik anlayıştır. Şehir yerleştiği coğrafyada, dağlar, tepeler, geçen yollar ve bütün yapılar ile kültür, sanat, mimari, insan unsuru, bütün tarihi birikimi ile birlikte estetik bir zemin arar. Bu ancak insan eli ile şekil ve ruh kazanır. İşte şehirdeki bu el belediyedir. Şehirlerimiz apartmanlarla, dikey mimariyle değil, yatay mimari anlayışıyla, bahçeli konutlarla büyümelidir. Estetik ve letafet sahibi bir şehir insanın ruhunu dinlendirir. İnsanı yormaz, hayatı kolaylaştırır ve huzur verir. Belediyelerin de hizmet anlayışı ve varlık sebebi budur. Ülkemizdeki bütün belediyelerin, şehirlerin tasarım, estetik ve letafeti ile ilgili çok güçlü algıya sahip olması, her türlü çalışmayı yapması ve üzerlerine düşen görevleri yerine getirmesi gerekir.

2.25. Belediyeler, şehir ehliyet ve liyakat

Şehirde; aidiyet, kültür, adalet, ahlak, letafet, estetik, ehliyet ve liyakat gibi unsurlar önemlidir. Şehir bu unsurlarla bir bütün olup, ehliyet ve liyakat sahibi insanların eliyle yönetilirse, şehirde adalet ve huzur olur. Liyakat ve ehliyet, işe layık olmak, işi hakkıyla yapabilmek ve işin ehli olmaktır. Özel-

likle seçimle iş başına gelmelerde ve yönetici atamalarında liyakat ve ehliyet kavramları daha bir önem arz eder. Aslında her iş için ehliyet ve liyakat şarttır. Ehliyet ve liyakat, bireysel olarak yapılan işlerde de çok önemlidir. Ancak bu konu, bir şehirdeki belediye başkanı ve yönetici konumundaki kişiler için çok daha büyük bir önem kazanır. Özellikle belediye başkanı şehri planlar ve geleceğine yön verir. Şehirle ilgili hayati kararlar verir ve şehirdeki en etkili yöneticidir. Toplumun özü ve nüvesi bireydir. Güçlü devlet, iyi yönetim ve ideal şehir ancak sağlıklı bireyler tarafından oluşturulur. Bir şehirde, barışın, adaletin, huzurun sağlanması ancak ehliyet ve liyakat sahibi insanların iş başına getirilmesiyle mümkün olabilecektir. Ehliyet ve liyakate bakılmaksızın işlerin yürütülmeye çalışılması halinde ise toplumsal düzenin işleyişinde her zaman bir tükenmişlik yaşanacaktır. Bir şehirde, ehliyet ve liyakat belediye tarafından var edilir veya yok edilir.

Ortak aklın kullanılmadığı, ehliyet ve liyakate riayet edilmeksizin yönetilen şehirlere büyük haksızlık yapılmış olur. Şehrin yöneticileri ve belediye başkanları; adalet, ehliyet ve liyakat gibi vasıflara sahip olmalıdır. Ehliyet ve liyakat sahibi olmayan kişiler hem kendilerine hem de yaptıkları işe haksızlık ederler. Ancak şehir yöneticileri ve belediye başkanları ehliyet ve liyakat sahibi değilse, bütün bir şehre haksızlık edilir. Bir şehirde yapılan bütün iş ve hizmetler belediye başkanlarını ilgilendirir. Şehirle ilgili yapılan bütün planlamalar, imar faaliyetleri, plan değişiklikleri, kimsesizlerin kimi olma, bütün sosyal ve kültürel hizmetler, yol, su, toplu ulaşım hizmetleri gibi vatandaşların ihtiyacı olan bütün yerel hizmetler belediyeler marifetiyle yürütülmektedir. Ehliyetsiz, liyakatsiz ve istikameti doğru olmayan bir belediye başkanının yönetimindeki şehir ağır bedeller öder. Dolayısıyla belediye yönetimi konusunda ehil olmayanların şehri yönetmeye talip olmaları büyük bir risktir. Belediye başkanı ve belediye karar organları seçimle iş başına geldikleri için bu konuda, halk son derece bilinçli, basiretli, feraset sahibi olmalı ve emaneti emin ellere teslim etmelidir.

Tarih, ehliyetsiz ve liyakatsiz insanların, işlerini eline yüzüne bulaştırdığı ibretlik örneklerle doludur. Yine tarih, ehliyet ve liyakat sahibi pek çok şahsiyetin, görevini en güzel bir şekilde yerine getirdiğini anlatır. Mevlana, bazı hikâyelerinde ehliyet ve liyakat sahibi insanların iş başına getirilmesi halinde toplumda adalet, barış ve huzurun sağlanabileceğini anlatmaktadır. Bu hikâyelerden birisinde; “Bir gün beyleri Sultan Mahmut’a, Ayaz denilen kölenin ne marifeti var ki sen ona otuz kişinin maaşı

kadar maaş ödüyorsun derler. Sultan Mahmut bu soruya o anda cevap vermez. Birkaç gün sonra beylerini alarak ava çıkar. Yolda bir kervan görürler. Sultan Mahmut beylerden birine: Git sor bakalım, bu kervan nereden geliyor der. Bey atını sürerek gider ve birkaç dakika içinde geriye döner. Efendim kervan Rey şehriden geliyor der. Sultan Mahmut: Peki, nereye gidiyormuş diye sorunca bey susup kalır. Bunun üzerine Sultan Mahmut başka birini gönderir. O da gidip gelir. Efendim, Yemen'e gidiyormuş der. Padişah: Yüğü neymiş deyince o da susar kalır. Bu defa padişah başka bir beye: Sen de git yükünü öğren der. Bey gider gelir. Her cins mal var, fakat çoğu Rey kaseleri der. Padişah: Peki, kervan ne zaman yola çıkmış diye sorunca bey cevap veremez. Padişah böyle tam otuz beyi gönderir ve otuzu da istenen bilgileri tam olarak getiremezler. Padişah son olarak Ayaz'ı çağırır: Ayaz, git bak bakalım, şu kervan nereden geliyor der. Ayaz: Efendim, kervan görünür görünmez sizin merak edeceğinizi tahmin ederek gidip gerekenleri öğrendim. Kervan Rey'den gelip Yemen'e gidiyor, yükü şudur, şu kadar at, şu kadar deve den oluşuyor, şu kadar insan var diye kervan hakkında ayrıntılı bilgi verir. Bütün bunları beyler ağız açık dinlerler. Ayaz tek başına 30 beyin edinmediği bilgiyi edinmiştir. Padişah beylerine döner: Ayaz'a neden otuz kişinin ücretine denk ücret verdiğimi anladınız mı? Görüyorsunuz ki bu bile onun hizmetine karşılık az geliyor der. Böylece Ayaz'ı çekemeyerek aleyhinde konuşan beyler utanıp yaptıklarına pişman olurlar." İster devlet olsun isterse şehir, ehliyet ve liyakatin olduğu yerde insan yücelir. İnsanın yüceldiği bir yerde gelecek sağlam temeller üzerinde yükselir.

Şehir idaresi, aynen devlet idaresi gibidir. Şehir, ehliyet ve liyakat sahibi kişiler tarafından yönetildiği müddetçe huzurlu olur. Şehirde yapılan bütün görevlendirmelerde mutlaka ehliyete, liyakate ağırlık verilmeli, yakınlar ve akrabayı kayırmaktan kesinlikle uzak durulmalıdır. Kişisel menfaatlara göre iş yapılmamalıdır. Hak edenler hak ettiklere görevlere getirilmelidir. Ehliyet ve liyakat, adaletin kaynağıdır. Bu anlayış, şehir yönetim ahlakımızın temelini teşkil eder. Adalet, ehliyet ve liyakate riayet etmeyen devlet, şehir ve toplumlar yok olmaya mahkumdur. Şehir, insanların eliyle şekillenmekte ve idare edilmektedir. Yaşadığımız çevrenin güzelleşmesi, insanın gelişip mükemmelleşmesiyle mümkündür. Bir şehirde ehliyet ve liyakat, tepeden tırnağa toplumun bütün kademelerinde, özellikle de yönetim kademelerinde varsa, o şehre ehliyet ve liyakat hâkimdir diyebiliriz. Ehliyet ve liyakate göre yapılan iş ve hizmetler doğru ve amaca uygun olur. Bir şehirde, belediye başkanı, şehrin diğer yöneticileri, ehliyet, liyakat ve

adalet sahibi ise, o şehrin geleceği parlaktır. Şehirde parlak bir gelecek için belediyelerin, şehirdeki bütün yöneticilerin ve meslek erbabının ehliyet, liyakat, adalet ve doğru bir istikamet üzere olmaları gerekir.

2.26. Şehir, insan ve mesken

Bir insan bir dünyadır. Bir şehir birçok insandır. Şehirler insanı, insan şehirleri anlatır. Şehir insan vücuduna benzer. Şehirlerin de insan gibi kalbi, beyni, dolaşım sistemi, duyuları, ruhu ve sureti vardır. İnsanlar şehirleri etkilediği gibi şehirler de insanları etkiler. Şehir, insanın öğrendiği, yettiği, fikrini ve ruhunu beslediği yerdir. İnsan şehre değer katar, şekil verir, olumlu ya da olumsuz anlamda etki eder ve ruh verir. Eğer toplum olarak bizler inancımıza, kültürümüze uygun olarak şehirlerimize şekil veremiyorsak, başkalarının verdiği şekillere uymak zorunda kalırız. Biz kendimizi değiştirmedikçe, Allah bizim hakkımızdaki hükmünü değiştirmeyecektir. İnsan neye layık ise öyle yönetilir. İnsan her zaman ektiğini biçer ve yaptıklarının karşılığını görür. O yüzden insanı huzurlu ve mutlu kılan, insanın inancına ve kültürüne uygun olan meskenler yapmak ve şehirler kurmak gerekir.

Şehrimiz evimiz gibidir. Evlerimiz de şehrimizi anlatır. O yüzden, şehrin ve meskenlerin iyi planlanması, kullanışlı olması, ihtiyaçlarımıza en güzel şekilde hizmet etmesi önemlidir. Burada en büyük görev insanımızdan öte yerel yönetimlere ve belediyelere düşmektedir. Keşke belediyeler inancımıza, kültürümüze uygun ideal mekân tasarım merkezi kursalar. İnsanımızın ihtiyaçlarını gerçek anlamda karşılamayan mekânların yapılmasına izin vermeseler. Bu alanda insanımızı, toplumumuzu eğitseler ve bilinçlendireseler. Bu manada temel ilke ve prensipleri belirleyip bundan hiç taviz vermeseler. Gerçek anlamda, insanımıza büyük hizmet yapmış olurlar. Değilsen günümüzde bütün şehirlerde yer edinen apartmanlar ve apartman kültürü bizim mesken yapımıza ve bizim kültürümüze uymamakta, insanımızın huzurunu ve ruh durumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Günümüzde şehirlerimizi istila eden apartmanlar sanayi toplumuyla birlikte ortaya çıkan kapitalist ve faydacı bir anlayışın ürünüdür. İnsanların çok ağır şartlar altında ve çok uzun sürelerle çalıştırıldığı fabrikalara daha yakın olabilmeleri için çözüm olarak benimsenen apartman bu yıllarda mahremiyet, hürriyet, şahsiyet ve aile gibi mevhumlara hizmet etmekten çok uzak olarak, toplu barınak şeklinde tasarlanmış ve kullanıl-

mıştır. Temelinde böylesine bir anlayışın yattığı apartman kültürü, günümüzün apartman modelini ortaya çıkarmıştır. Bu kültür insanların nasıl bir çevrede ne tür sosyal ilişkiler çerçevesinde yaşamaya ihtiyaç duyacağı konusuyla pek ilgilenmemiştir. Bu zihniyet insanları sadece kapitalizme hizmet eden üretim araçları olarak görürken onlardan aynı zamanda tüketiciler olarak yararlanmayı benimsemiştir. Bizim kültürümüzde müstakil evler, avlu kültürü, bahçe kültürü vardır. Bu gün şehirlerde yaşayan insanımıza apartmanda mı yoksa müstakil evde mi yaşamak istersiniz sorusu sorulsa, elbette ki müstakil evlerde yaşama isteği çok daha fazla ortaya çıkacaktır. Bunun en önemli sebebi yaşanan acı bir tecrübe olarak apartman kültürünün toplumumuzun değerleriyle bağdaşmaması ve yozlaşmaya sebep olmasındandır.

Her şeyde adaletli olmamız gerektiği gibi mimaride de adaletli olmalıyız. Meskenlerde ışık ve gölge oranı adalet çerçevesinde olmalıdır. Peygamber Efendimiz bir hadisinde, komşu haklarından söz ederken şöyle buyurmuştur. “Ev yaparken, komşunuzun manzarasını ve rüzgarını kapatmayınız.” İmar Kanunu bu prensibe göre çıkarılmış olsa en başta pek çok ortaya çıkacak problemin önüne geçmiş oluruz. Ayrıca yapılarda tevazu ve sadelik önemli bir husustur. Öncelikli olarak camdan ve şatafatlı binalar yerine süs ve gösterişten uzak sade binalar inşa edilmesi gerekir. Tasarımlarımızda ek maliyetleri ve dolayısıyla israfı getiren süslemelerden uzak durulmalı, fonksiyonel yaşam alanları üretmek esas maksat olmalıdır. Bizim kültürümüzde mahremiyet önemli bir husustur. Osmanlının kurduğu şehirlerde mahallelerin bile mahremiyeti korunmuştur. Meskenler harem ve selamlık olarak yapılmıştır. Harem ev halkı için selamlık ise misafirler için ayrılmıştır. Batıda mahrem kavram olmadığı için apartmanlarda da buna önem verilmemiştir. Avrupa'nın balkon kültürüne karşın bizde avlu kültürü vardır. Mahremiyetin korunduğu alanlarda aile bireyleri daha sağlıklı, güçlü ilişkiler kurma imkânı bulmuş ve aileye daha huzurlu yaşama alanları oluşturulmuştur. Bizim mimarimizde balkon, teras, antre v.b. donatılar tamamen yabancı kaynaklı ve eğreti birimler olarak yer almıştır. Kavramsal olarak da bize ait olmayan bu donatılar geleneksel mimarimizde yoktur. Geleneksel mimarimiz, fonksiyonel kullanım alanları üretirken antre, teras ve balkon gibi ölü alanlar üretmekten kaçınmıştır.

Hayatın her alanında olduğu gibi mimari konusunda da tasarrufu elden bırakmamalıyız. Tamamen nüfus yoğunluğuna dayanan rant alanlarında reel değerinin çok üzerindeki konutlar için yapılan harcamalar

bozuk işleyişin devamına katkı sağlaması bakımından ahlaki zaaf lar barındırmasının yanı sıra israfa neden olması bakımından da kaçınılması gereken bir durumdur. İnsan dışında doğayı kirleten başka bir canlı yoktur. Yapı faaliyetleri, sanayinden sonra çevreyi en fazla kirleten unsurdur. Günümüzde inşaat, beton ve moloz atıkları büyük bir problem dir. Bizim kültürümüzde camî, medrese gibi fonksiyonu değişmeyecek olan yapılar taş ile yapılırken fonksiyonu değişecek olan yapılar daha çok ahşap ve kerpiçten yapılmıştır. Günümüzde de meskenlerimizi inşa ederken sadelik, gösterişten kaçınma, tevazu, mahremiyet gibi asli unsurlardan vazgeçmemeliyiz. Dikey yapılaşmanın ve apartman kültürünün pek çok olumsuz etkilerinden bahsedebiliriz. Ancak günümüzdeki reel duruma bakıldığında bu durumdan nasıl kurtulacağımız, nasıl çözüm bulacağımız sorusunu doğru olarak cevaplamamız gerekir.

Şehirde insanın rahat ettiği ve en büyük huzur bulunduğu yer evidir. Ev ne kadar ihtiyaçlara cevap veriyorsa insan o kadar huzurlu olur. İnsan bu huzuru apartman dairelerinde değil, müstakil ve bahçesi olan meskenlerde daha fazla bulmaktadır. Öncelikle çok katlı dikey yapılaşma modeli terk edilmeli, bahçeli nizami evlerden müteşekkil yatay şehirleşme modeli, iskân politikamızın temelini oluşturmalıdır. Yatırımlarla küçük şehirlerde de endüstri merkezleri, fabrikalar kurulmalı, büyük şehirlere nüfus akışı engellenmelidir. Belediyeler bu hassasiyetleri bilerek imar planlarını yapmalı ve imar alanlarını belirlemelidir. Şehirde insanımızın faydalanacağı gerçek yeşil alan şehrin herhangi bir yerindeki yeşil alandan ziyade evinin önündeki bahçedir. Toplum olarak yaşadığımız çatışmalarda, hep çıkış yolunun kendi inancımıza, kendi değerlerimize ve kendi kültürümüzde olduğu çok iyi bilinmelidir. Burada da yaşadığımız buhrandan çıkışı kendi bahçeli, avlulu, müstakil mesken kültürümüze geri dönerek bulabiliriz. İşte belediyelerin kuracağı ideal ev araştırma merkezleri bu yüzden çok önemlidir. Belediyelerin, bu alanda görev ve sorumluluğu bundan dolayı önemlidir. Bundan sonra belediyelerin yapacakları bütün çalışmalar da; bütün bu yaşanan tecrübelerden yararlanarak kültürümüze, aile yapımıza uygun daha ideal ev projeleri, imar ve iskân planları yapmaları gerekir.

2.27. Belediyeler, imar ve şehircilik

Belediyelerimizin asli görevlerinden birisi de imar ve şehircilikle ilgili faaliyetleridir. Son zamanlarda bütün belediyelerimiz daha etkin olarak bu

alandaki yeni yapılanma ve çalışma içerisine girmiştir. İmar ve şehircilik faaliyetleri ile tıpkı bir heykeltraşın bir mermer bloğa şekil vermesi gibi belediyelerimiz de şehre şekil vermektedir. Belediyelerimizin imar ve şehircilikle ilgili organizasyonu ve faaliyetleri ne kadar iyi olursa belediyeler o kadar başarılı olacaktır. Bu doğrultuda belediyelerin imar ve şehircilik birimleri klasik görevlerinin yanında farklı rolleri de üstlenerek aşağıdaki çalışmaları ve projeleri yapabilirler.

1. Önce belediyelerin, imar ve şehircilik alanında doğru ilke ve prensipler belirleyerek, kapsamlı bir yönetmelik hazırlamaları gerekir.
2. Şehirde imar ve şehircilik alanında çalışma yapan bütün kurum ve kuruluşlar ile birlikte sağlıklı çalışmalar yapmak için koordinasyon merkezi kurmaları gerekir.
3. İmar ve şehircilikle ilgili; verimli, dinamik ve ihtiyaçları karşılayacak sayıda personel istihdamı sağlanmalıdır.
4. Belediyelerin çevre ve şehircilik ile ilgili danışma kurulu kurmaları gerekir. Bu danışma kurulu; şehir plancı, mimar, harita mühendisi, inşaat mühendisi, turizmci, kredi finans uzmanı, avukat, sosyolog, tarihçi, çevre ve şehircilik uzmanlarından oluşturulmalıdır.
5. Şehri iyi tanımlayan, uygulama projeleri yapan firmalarla belirli periyotlarla; şehrin geleceği, şehircilik üzerine toplantılar yapılarak, özel kuruluşlar ve vatandaşların görüş ve önerilerinden istifade edilmelidir.
6. Belediyeler yapacakları büyük mimari projeler ve kentsel dönüşüm gibi önemli projeler için; çevreye uygunluğu, şehircilik estetiği, geleneksel ve kültürel bütün öğelerin içerisinde olacağı şekilde her şeyi göz önünde bulundurarak karar süreçlerini sağlıklı işletmeleri gerekir.
7. Belediyelerin, yapı denetim firmaları ve yapı kooperatifleri ile birlikte tip projeler üreterek, vatandaşların yapacağı konutlar için; şehrin misyon ve vizyonuna uygun olarak alternatifli konut tasarımı projeleri oluşturmaları gerekir.
8. Belediyeler imar ve şehircilik alanında sponsorluk projeleri üreterek, bu projelere sponsor olacak kişi ve firma listeleri hazırlamalıdır. Birçok proje ve hizmetin sponsorluk marifeti ile yapılmasını sağlayarak şehirlere yeni yapılar kazandırmak mümkündür.

9. Belediyeler, Milli Emlak Müdürlüğü, Vakıflar İl Müdürlüğü gibi kurumlarla birlikte; yap-işlet-devret modeli tesis ve projeler yapabilirler. Yap-işlet yöntemiyle projeler yaparak, hem hizmet üretmek, hem gelir elde etmek hem de kurum bütçesinden hiç para harcamadan şehre yeni eserler kazandırmak mümkündür.
10. Belediyelerin imar ve şehircilik birimleri belediye içerisindeki kentsel tasarım ve proje birimleri gibi ilgili diğer birimlerle çalışmalar yapmaları gerekir.
11. İmar ve şehircilik çalışma ve uygulamalarında, her türlü yapı, yol, cadde, sokak, bina ve ulaşım alanındaki çalışmalarda engellilerin durumu göz önüne alınmalı, bütün yapılar ve ulaşım sistemleri engellilerin kullanımına uygun olarak yapılmalı, gerekli inşaat ruhsatı izinleri ve diğer izinler bu durumlar göz önüne alınarak verilmelidir.
12. Kırsal kesime yönelik olarak da imar ve şehircilik çalışmaları yapılmalıdır. Kırsal kesimdeki mahallelerde o yörenin yapı ve kültürüne uygun tip projeler üretilerek vatandaşlara bu konuda ücretsiz danışmanlık ve proje destek hizmeti verilmelidir.
13. İmar ve şehircilik alanında çalışan personelin eğitim ihtiyacı belirlenerek, yıllık eğitim planlaması yapılmalı; özellikle teknik konularla ilgili personel gerekli eğitimleri almalıdır. Personel, yapılan eğitimlerle kendini geliştirerek; kurum için, şehir için daha faydalı olacak hale getirilmelidir.
14. Belediyeler, imar ve şehircilik alanında yeni projeler ve çalışmalar yapmak için; çok güçlü bir ar-ge ve proje birimi oluşturmalı, kentin ihtiyacı olan projeler üretilerek, bu projeler ihtiyaca ve önceliklere göre hayata geçirilmelidir.
15. Belediyeler, çevre ve şehircilikle ilgili, dünyadaki ve ülkemizdeki önemli şehirleri yakından takip etmeli, buralardaki gelişmeler ve güzel uygulamalar örnek alınarak, şehrin ihtiyaçlarıyla uyumuna bağlı olarak modelleme yapılmalı, çok iyi olan imar ve şehircilik uygulamaları şehrimize kazandırılmalıdır.
16. Belediyeler, kendi hizmet alanı içerisindeki bakir arazilerin kullanımını azami seviyeye çıkararak gelir ve istihdam artışına katkı sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

17. Belediyelerin, kendi sınırları içerisinde konut ihtiyaç analizlerini yaparak, elde edilen sonuçlara göre rantçılığı da önleyecek şekilde uygun yerleşim bölgeleri oluşturmaları gerekir. Özellikle konut fiyatlarının artmaması için şehrin yatayda büyümesini sağlamaları gerekir. 18-Belediyelerin, şehrin imar ve şehircilik envanterini derleyerek, sağlıklı bir veri ambarı oluşturmaları gerekir. Bu veri ambarı sürekli güncel tutulmalıdır.
19. Belediyelerin bölgelerindeki kalkınma ajansları ile diğer ulusal ve uluslararası finans sağlayan kuruluşlarla işbirliği çerçevesinde destek sağlayarak projeler üretmesi ve eş güdüm sağlayarak pek çok çalışma ve proje yapması mümkündür.
20. Belediyelerin, imar ve şehircilikle ilgili olarak her türlü önlemin alındığı, şehir estetiğiyle uyumlu olacak şekilde çalışma yapılması için; şehir şantiyeciliği ilke ve kurallarının belirlendiği ve bütün inşaat firmalarının buna tabi olacağı bir çalışma yapmaları gerekir.
21. Büyükşehirlerde il sınırları belediye hizmet alanı sınırı olması neticesinde, illerin arazi kullanım oranı artmıştır. Buralarda iş hacmi, iş yapma potansiyelinde çok büyük artış olmuştur. Bundan dolayı, ilimizdeki bütün belediyelerde; gerekli plan çalışmaları, ihtiyaç analizi ve yatırım programları hazırlanmalı ve bu doğrultuda imar ve şehircilikle ilgili gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
22. Belediyelerin imar ve şehircilik alanında her türlü çalışmayı yapacak imkân ve kaynakları oluşturmaları gerekir. Belediye bünyesinde imar ve şehircilikle ilgili kütüphane oluşturmaları, bu alanda çıkan yazılı ve görsel, kitap, dergi gibi bütün çalışmaları yakından takip etmeleri gerekir.

Yukarıda bahsedilen çalışma ve projelerden başka, daha pek çok çalışma ve proje ortaya koymak mümkündür. Başta yöneticiler olmak üzere bütün çalışanların görevlerini; adalete, mevzuata, stratejik plan ve programlara, performans ölçütlerine ve hizmet kalite standartlarına uygun olarak yürütmesi esas olmalıdır. Belediyeler geçmişten geleceğe şehirleri taşıırken; şehirlerin sahip olduğu değerlere gereken önem verilmeli; geleksel kent, tarihi kent, misyon ve vizyonuna sahip çıkılmalı; bütün bunların yanında pratik kent, etkin kent ve modern kent olması için yapılacak çalışmalar süreklilik arz etmeli ve çok güçlü olmalıdır. Bütün bunları yapmak için, zamanın çok büyük bir hazine olduğu gerçeğinden hareketle,

yapılması gerekenleri yarınlar ertelemeyen; yarın değil bugün, bugün değil hemen şimdi harekete geçilmelidir.

2.28. Belediyeler ve şehir hayatı

Belediyelerin günlük yaşamla ilgili kuralları belirleme, denetleme ve yatırım uygulama yetkileri vardır. Aynı zamanda bu tür çalışmalarını yapmak belediyelerin asli görevlerindedir. Belediyelerin toplu ulaşımdan su teminine, imardan temizliğe, çevreden şehir içi trafik düzenlemelerine kadar birçok görevi olmakla birlikte, insanlarımızı huzursuz eden ve canını sıkıran birçok tavır ve davranışın düzenlenmesi ve önlenmesine yönelik olarak da pek çok görevleri vardır. Eskişehir’de vatandaşları rahatsız eden pek çok davranış kendiliğinden buharlaşıp gitmekte; belediyelerin şehir yaşamında huzursuzluğa sebep olan bazı konularda gerekli hassasiyeti ortaya koymadıkları görülmektedir. Çoğunlukla belediye bu konularla mı uğraşacak diyerek vatandaşları rahatsız eden pek çok olumsuz durum ve davranış kendi haline bırakılmaktadır. Şehir hayatında belediyelerimiz her türlü olumsuz hal ve harekete müdahil olmalıdır. Şehir hayatında ortaya çıkan bazı olumsuz davranışlar aşağıda belirtilmiş olup, belediyelerimizin bu alanda da üzerine düşen görev ve sorumlulukları hassasiyetle yerine getirmeleri gerekir.

Belediyece tayin edilmiş yerler dışında umumi çeşmelerden motorlu ve motorsuz araçlarla veya hortumla kişisel kullanım amacıyla su alınmamalı, çeşmelerin etrafı kirletilmemeli, zarar verilmemeli ve devamlı işgal edilmemeli, bu yerlerde her çeşit eşya ve taşıt araçları yıkanmamalıdır. Yetkili idareden izinli olanlar hariç, konut alanlarının bulunduğu yerlerde her türlü inşaat faaliyeti vb. işlerin; hafta içi ve hafta sonu belirlenen saatler dışında yapılmasına müsaade edilmemelidir. Yol ve caddelerdeki kanalizasyon ve baca menfezlerini tıkayacak veya kötü koku çıkaracak maddeler atılmamalı ve dökülmemeli, kanalizasyon ve kanal temizliği için ruhsatsız baca açılmamalı, kanal veya kanal bağlantısı yapılmamalıdır. Etrafı kirletecek veya fena koku yayacak deri, gübre ve benzeri şeyleri sermek ve dökmek gerekir. Özel hukuk kişileri ile kamuya ait binaların, abidelerin, yeraltı ve yerüstü geçitlerinin üzerlerini, duvarlarını, cadde ve sokakları yağlı boya, katran, spreyci boya vs. ile karalamak, şekil çizmek, tahrip etmek ve kirletmemek gerekir.

İşyerleri çevreyi kirletmemeli, iş yerlerinde çöp koymaya uygun çöp konteynırı bulundurmalıdır. Sokak, cadde, bulvar, meydan vb. yerlerde araç, halı vb. şeyler yıkanmamalıdır. Binalardan dışarıya çıkan soba borusu, baca, su akarı, kanalizasyon, fosseptik ve her türlü sanayinin kirli sularının akıntı ve sızıntısına mani tedbir almak, yağmur suyu borularını varsa yağmur suyu kanalına bağlayıp açıkta bırakmamak gerekir. Cadde üzerinde bulunan ev ve işyerlerinin dış kısımlarının boyanması, tamiri veya temizlenmesi esnasında gelip geçenlerin üzerinin kirletilmemesi ve emniyetinin tehlikeye düşürülmemesi için lüzumlu koruyucu tedbirlerin alınması gereklidir. İşyerlerinin temizliği yapılırken, atık suları ve kirliliğe sebep olacak diğer her şeyi yaya kaldırımlarına atmak, taşımak, akıtmak ve bunları sağlıklı olarak bertaraf etmemek yasaklanmalıdır. Her türlü bina ve inşaat dahilinde çıkan suları, zaruri hallerde en yakın kanal ızgarasına hortum vasıtasıyla akıtmak dışında, yollara ve yaya kaldırımlarına akıtmak yasaklanmalıdır. Üstgeçit, çevre çit ve duvarları, parmaklıklar, ağaçlar ve benzeri yerlere; çamaşır, yün, halı ve benzeri şeyleri asmak, kurutmak ve serdirmemek gerekir.

Her hangi bir yere, “Belediyenin Reklâm, İlan ve Tanıtım Yönetmeliği” hükümlerine aykırı olarak reklâm tanıtım unsuru koydurulmamalıdır. Yetkili belediyenin izni olmadan, herhangi bir şekilde süreli ya da süresiz, tanıtım amaçlı stand ve benzeri şeyler kurulmasına, bilgi broşürü ve el ilanı dağıtılmasına müsaade edilmemelidir. Kamu veya özel hukuk kişilerine ait binalara veya bu binaların herhangi bir yerine, bina sahiplerinden izin alınsa bile belediyenin ilgili biriminden uygunluk görüşü alınmadan, tanıtım veya reklam amaçlı afiş, pano, ilan gibi uygulama yapılmasına müsaade edilmemelidir. Belediyelerce belirlenen alanların haricinde, reklam, tanıtım ve duyuru amaçlı afiş, pankart v.b. metaryallerin rasgele yerlere asılmasına, yapıştırılmasına müsaade edilmemelidir.

Belediyenin görev, yetki ve sorumluluğunda bulunan her türlü işyeri için belediyeden ruhsat almadan faaliyet gösteren işyerlerine müsaade edilmemelidir. İşyerlerinde, satışa arz edilen her türlü maddeyi fiyatına tesir edecek şekilde, fazla ağır ambalaj malzemesi ile tartıp satanlara müsaade edilmemelidir. Esnafın, ambalaj kâğıdı haricindeki malzemeleri ambalaj malzemesi olarak kullanmasına izin verilmemelidir. Her türlü tartı ve ölçü aletlerini 3516 Sayılı Ölçüler ve Ayarlar Kanunu hükümlerine göre zamanında kontrol ettirmeyenlere, ölçü ve tartı aletlerinin kalibrasyonunu yaptırmayanlara gerekli yasal müeyyideler uygulanmalıdır. İşyer-

lerinin belirlenen saatlerin dışında çalışmasına müsaade edilmemelidir. İşyerlerinde gerekli olan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önlemlerin alınıp alınmadığı kontrol edilmelidir. İşyerlerinin ruhsatında belirlenen alan dışında ticari faaliyet yapmasına müsaade edilmemelidir. Seyyar satıcılara ve izinsiz satış yapanlara müsaade edilmemelidir. Ruhsata tabi olan işyerlerinde engellilerin erişilebilirliğini/ulaşabilirliğini sağlayacak şartları yerine getirmeyen işyerlerine izin verilmemelidir.

Yukarıda belirtilen durum ve şartlarla ilgili çalışmalar daha da genişletilebilir. Vatandaşların şehir hayatında güven ve huzurunu sağlayacak her türlü çalışma büyük, küçük, az önemli, çok önemli demeden belediyelerimiz tarafından yürütülmelidir. Belediyeler bütün bu çalışmalarını yürütürken belirlenen kural ve ilkelere, yasal mevzuata bağlı olarak çalışmalarını yapmalıdır. Kurallara aykırı hareket edildiğine bizzat şahit olduğunda, alınan yazılı ya da sözlü bir şikâyette olay mahalline varıldığında kural ihlalinin görülmesi halinde, kural ihlalinin başka bir resmi kurum tarafından, ihlali gerçekleştirenin, varsa delilleri ile birlikte, kimlik bilgileri ve açık adresi bildirildiğinde gerekli yasal müeyyideler uygulanmalıdır. Şehir hayatıyla ilgili yapılan bütün çalışmalarda asıl amaç, vatandaşların daha huzurlu olmasını sağlamak ve yaşam kalitesini artırmak olmalıdır. Yaşamın merkezinde, şehir hayatının merkezinde insan vardır. Asıl olan insandır. Her şey insan için yaratılmıştır, insana emanet edilmiştir ve insan için vardır. Bunun için şehirde var olan bütün donatılar, yapılar ve unsurlar insanın hayatını kolaylaştırmalı, huzur ve güvenini temin etmelidir. Zaten belediyelerin de temel varlık sebebi budur.

2.29. Çarpık kentleşme

Çarpık kentleşme, önceden öngörülmüş bir şehir planlamasına uygun olarak gelişmeyen, çoğu kez belli şehirlerin nüfusunun gereğinden fazla şişerek, hizmet ve yaşam kalitelerinin düşmesine neden olan bir şehirleşme biçimidir. Büyük ekonomik ve toplumsal değişimlerle birlikte, şehrin para ekonomisinin ve ticaretin merkezi olması sebebiyle kaçınılmaz olarak ortaya çıkan hızlı bir şehirleşme süreci vardır. Bunun olağan sonucu şehirleşmenin hızlanması öncesinde hiçbir kurumun ve toplumsal kuruluşun öngöremediği, öngörse de tedbir alamadığı bir sağlıksız değişim dönemi başlar. Gerçekleşen bu hızlı değişimin sonunda çarpık kentleşme gerçeğiyle karşı karşıya kalırız. Ülkemizde geçmişte çarpık kentleşmenin

yaşanmasına, gerekli önlemleri almayan belediyeler sebep olmuştur. Günümüzde de gerekli önlemler alınmaması ve doğru çalışmalar yapılmadığı takdirde çarpık kentleşme farklı şekillerde ortaya çıkacaktır.

Toplumlar, inancından ve kültüründen hareket ederek yaşadıkları şehirlere biçim verirler. Şehir, sosyal mesafelerin en aza indiği bu ilişkilerin en büyük yoğunluk kazandığı yerdir. Şehri şehir yapan yalnız evler değil, bütün bu faaliyetlerin içinde bulunduğu yapılar, yapı grupları ve bunları birbirine bağlayan ulaşım, altyapı, sosyal donatı sistemleri ile bunları düzenleyen, işleten kuruluşların bütünüdür. Ancak bu kuruluşlar içerisinde şehrin yapısı ve geleceğiyle ilgili en büyük belirleyici güce belediyeler sahiptir. Kâinat bir düzen içerisinde yaratılmıştır. Canlıların yaratılış kanununa uyması halinde bu düzen bozulmadan sürüp gidecektir. Ne var ki canlılar içerisinde insan; bencil ve hırslı davranarak tabiattan daha fazla faydalanma uğruna doğal dengeyi bozmakta, yaşadığı çevreyle uyum içerisinde olması gerekirken yaşadığı çevreyi, şehirlerin geleceğini ve kendi geleceğini tehdit etmektedir. Yaşanan bu çarpık ilişkilere bağlı olarak, çarpık kentleşme süreçleri yaşanmaktadır.

Ülkemizde çarpık kentleşmenin en önemli sebebinin köyden şehre yaşanan göç olgusu olduğu tespitini yapabiliriz. Köyden şehre göç edenler; özellikle tarım ve hayvancılıkta üretimin merkezi olan köylerden ayrıldığı zaman ülkenin üretim gücü azalmakta, köylerin nüfusu yok olmakta ve köyler büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca köyden şehre göç ile şehirlerin kontrolsüz bir şekilde büyümesiyle işsizlik, gecekondulaşma, sağlıklı altyapı hizmetlerinin olmayışı v.b. sebeplerden dolayı şehirlere ayrı bir yük getirmiş ve sosyal, kültürel, teknik pek çok problemin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sonuçta köyden şehre göç ile köy ve şehir aleyhine çift taraflı olarak problemler büyümüş ve sonuçta çarpık kentleşme olgusu ortaya çıkmıştır.

Belediyeler mahalli kamu hizmetlerinin etkin ve verimli yürütülmesi, sorunların mahallinde bizzat muhataplarınca ve halkın seçtiği temsilciler tarafından çözülmesi, halkın problemlerini direk yüz yüze muhataplarına aktarıp en kısa zamanda çözüm bulmaları açısından önem arz etmektedir. Her şeyin insan için yaratıldığı ve içindeki her şeyin insan emrine verildiği bir dünyada yaşıyoruz. Yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları, daha da önemlisi temel varlık nedenleri, insan yaşamı ve insan yaşamının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Bu yüzden yerel yönetimler şehir estetiği ve sağlıklı şehirleşme anlayışının temel dinamiğini oluşturmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde mahalli idare birimi olarak köy diye bir yerel yönetim birimi yoktur. Köylerin yerinde büyüklü, küçüklü kasabalar vardır. Ülke genelinde de bütün yerleşim yerlerinde vatandaşlara belediye hizmetleri sunulmaktadır. 30 Mart yerel seçimlerinden sonra, ülkemizdeki büyükşehirlerde de böyle bir sürece girilmiştir. Köyler belediyelerin mahalleleri haline gelmiştir. Buralarda yaşayan bütün vatandaşlarımız belediye hizmetlerinden yararlanacaklardır. Bundan sonra buralarda yapılacak düzenlemeler ve belediye hizmetleri ile köyler belediyelerin hinterlandı içerisinde bir mahalleden öte küçük kasabalar haline geleceklerdir. Buralar, yapılacak çalışmalarla önümüzdeki süreçte üretim merkezleri haline gelecek, buralardan şehre olan göç önlenecek, bu sayede hem çarpık şehirleşmenin önüne geçilecek hem de belediye kapsamındaki bütün mahalleler hızlı bir şekilde gelişecek ve kalkınacaktır. Bu konuda en büyük görev belediye yönetimlerine düşmekte olup, buralarda hem büyükşehir belediyesinin hem de ilçe belediyelerinin üzerlerine düşen görevleri iyi yapması gerekir.

Eskişehir, büyükşehir belediyesi olması sebebiyle, artık il sınırları büyükşehir belediye hizmet alanı sınırları olmuş ve bütün köyler belediyelerin mahallesi haline gelmiştir. Bundan sonra Eskişehir'i bir bütün olarak daha iyi planlamak ve yönetmek mümkündür. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri bundan sonra, bütün bu mahallelerine gerekli kaynak aktarımını yapmalıdır. Buralarda yapılacak plan, altyapı ve gerekli belediyeçilik hizmetleri sunulması sonucunda; kaynakların ve potansiyelin harekete geçirilmesine bağlı olarak; bu mahalleler bağlı olduğu belediyenin gücüne güç katacaktır. Böylece; merkez belediyeler daha güçlü hale gelirken merkez belediyeye bağlı belediye kapsamına alınmış olan köylerimiz de etkin ve verimli bir şekilde kalkınacak ve gelişecektir. Böylece Eskişehir'in yükü hafiflerken, merkezin dışındaki zayıf olan belediyeler güçlü bir yapıya kavuşacak, etrafındaki köyleri de bünyesine alarak, buralar hızlı bir şekilde gelişecek ve büyüyecektir. Burada lokomotif güç büyükşehir belediyesidir. Ancak, Büyükşehir Belediyesi üzerine düşen görevleri ve gerekli çalışmaları yapmadığı takdirde beklenen gelişmelerin olması çok zordur. Bunun için, kısır siyasi çatışmalara girmeden herkesin Eskişehir halkının menfaatlerine hizmet edecek şekilde üzerine düşen görevleri yapması gerekir. Gelecekte neler olacağı bugün bizim kafalarımızda neler olduğuna bağlıdır. Geleceği bugünden düşünüp gerekli çalışmaları yapmazsak, özlemimizi çaktığımız yarınların güzel yaşanabilir şehirlerini de kuramayız. Unutulmamalıdır ki; toplum olarak içinde yaşadığımız evlerimize göster-

diğımız hassasiyeti, içinde yaşadığımız şehirlere de gösterdiğimiz takdirde; gelecekte özlemini çektiğimiz şehirlerde yaşama imkânı buluruz.

2.30. Belediyeler ve kentsel tasarım

Kent; sınırları içinde yaşayan nüfusun geçim kaynaklarını daha çok tarım ve hayvancılık dışı uğraşların oluşturduğu, toplumsal ilişkiler, kültürel alanlar, nüfus yoğunluğu gibi birçok yönden daha yoğun faaliyetlerin olduğu, kırsal alanlardan farklı olan yerleşim birimidir. Kentsel tasarım, kentsel mekânlarda şehir planlaması olarak da bilinen bir mimarlık dalıdır. Kentsel mekân denilince, sokaklarda, caddelerde, meydanlarda, parklarda, bahçelerde, özetle yapıların arasında kalan ve bunlarla sınırlanan mekânlar anlaşılır. Kentsel tasarım aynı zamanda mekânlar ile şehrin bütünü arasında kalan boşlukları anlamlı kılma sanatıdır. Kentsel tasarım, şehirdeki görselliğin ve sanatın estetiği ile kentin bütünselliğinden meydana gelmektedir. Şehirlerimizde bu bütünselliği sağlayacak olan yegâne kuruluş ise belediyelerdir. Bu yüzden belediye ve kentsel tasarım bir bütündür ve belediyelerin kentsel tasarımla ilgili çalışmaları çok önemlidir. Bundan dolayı bütün belediyelerde kentsel tasarım çalışmaları yapan bir birimin olması gerekir.

Kentsel tasarım, kentlilik bilinciyle yakından ilişkili bir konudur. Kentlilik bilinci, kentte yaşayanların kentle bütünleşmesi, kendini kente ait hissetmesi ve dolayısıyla kente karşı sorumluluk duygusu taşımasıdır. Bir başka ifade ile kentlilik bilinci, kentte yaşayanların var olan değişik kimliklerinin yanı sıra bir de içinde yaşadıkları şehirle özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olmalarıdır. Daha açık bir ifade ile kentte yaşayanların aslen ait oldukları memleket kimliklerinin yanında kendilerini yaşadıkları kentli olarak da tanımlayabilmeleri ve şehri sahiplenme bilincidir. Bu boyutuyla, şehirde yaşayan vatandaşların, şehre sahip çıkması ve şehirle ilgili yapılan her türlü çalışmada belediye ile dayanışma içerisinde üzerlerine düşen görevleri yapmaları ve kent için gerekli hassasiyeti göstermeleri de kentsel tasarımda önemli bir konudur. Kentsel tasarım, gelişmişlik seviyesi ve kentte yaşayanların eğitim seviyeleri ile yakından ilgilidir. Kentsel tasarımla ilgili belediyelerimiz kentsel mekânlara yönelik olarak pek çok proje üretebilirler. Kentsel tasarım projeleri, uygulama imar planları doğrultusunda, alanın kimliğini vurgulayıcı, doğal, kültürel, tarihi ve sosyal özellikleri ile kullanıcılar açısından önem taşıyan özel ayrıntıların

içerecek biçimde hazırlanmalıdır. Kentsel tasarım plan ve projeleri, üst düzeyde kimlik ve imaj çalışması; orta düzeyde yapı ve çevresinin bütüncül bir anlayışla tasarlanmasını amaçlayan yapı ve açık alan düzenleme çalışmaları; alt düzeyde ise yapılar arası boşlukların tasarımını içeren geniş bir perspektife sahiptir. Bu doğrultuda belediyelerimizin kentsel tasarım birimleri aşağıda belirtilen proje ve çalışmaları yapabilirler.

1. Kentsel tasarım birimleri, bir bütünlük içinde, uygun norm ve standartlar çerçevesinde kentin ihtiyaçları doğrultusunda kentsel tasarım projeleri yapabilir veya yaptırabilirler. Sokak, cadde ve binaları kapsayan ıslah çalışmaları yapabilirler.
2. İlan, Reklam ve Tanıtım Yönetmeliği çerçevesinde yürütme ve denetleme yetkisini iyi kullanmaları gerekir. İlan, reklam ve tanıtım elemanlarının şekil konum ve yerlerini belirleyerek güzel bir görsellik sağlayabilirler.
3. Kent bütünündeki yapılar ile ilgili cephe tasarımı, cephe ıslahı, cephe silueti ve kent estetiğini gözeten kararlar alabilir ve uygulatabilirler.
4. Kent bütününde korunacak tarihi ve doğal siteleri faaliyet konuları ile ilgili olarak değerlendirerek, tarihi yapılarla ilgili birimlerle koordineli olarak çalışarak kentsel tasarım projeleri yapabilirler.
5. Kamusal mekân kentsel tasarım projeleri yapabilirler. Yaya ulaşım sistemi normlarıyla detaylandırarak, ulaşım koordinasyon ve altyapı koordinasyon birimleri ile koordinasyon sağlayarak yaya alanları kentsel tasarım uygulama projeleri yapabilirler.
6. Şehrin genelinde aydınlatma tasarımı ve detaylandırması yapabilirler. Kent mobilyalarının tasarımını yapabilirler. Şehirdeki sanat yapıları için projeler yapabilirler, proje yarışmaları düzenleyebilirler. Bu alanda üniversiteler ve diğer kuruluşlarla protokol yaparak pek çok çalışma yapabilirler.
7. Prestijli mekanları ve rekreasyon bölgeleri gibi farklı alanlarda bir bütünlük içinde pek çok kentsel tasarım projeleri yapabilirler.
8. Bütün engellilerin hayata katılması ve topluma kazandırılması ve hayatlarını kolaylaştırıcı standartlar çerçevesinde tasarım ve uygulama projeleri yapabilirler.

9. Toplumunu bilgilendirmek amacıyla kentsel tasarım biriminin faaliyet alanları ile ilgili yazılı ve görsel olarak halkı bilinçlendirecek ve özendirecek kitap, kitapçık, broşür basmak, ilan yolu ile tanıtım yapmak, kentsel tasarım kılavuzu hazırlamak gibi çalışmalar yapabilirler.
10. Faaliyet alanı ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararıyla Doğal Sit Alanı ilan edilen yerlerde veya Anıtlar Yüksek Kurulu veya Bölge Kurullarınca Doğal Sit Alanı ilan edilen bölgelerde ilgili birimlerle birlikte koordineli olarak çalışmak sureti ile kentsel tasarım proje ve uygulamalarını yapabilirler.
11. Kentsel tasarım projeleri yapmak, proje üretme konusunda yeni teknolojileri öğrenmek, takip etmek, personelin bu amaçla eğitimini sağlamak için hizmet alımı ihalesi yapabilirler ve bu alanda kapasite geliştirebilirler.
12. Ulusal ve uluslararası kuruluşlarla, yurtdışı ve yurtiçi üniversitelerle, yurtdışı ve yurtiçi ilgili meslek örgütleriyle, mesleğin gelişimi ve proje teknolojileri ile ilgili diyaloglar kurmak, haberleşme ağı kurmak, teknoloji ve bilgi alışverişini sağlamak için çalışmalar yapabilirler.
13. Kent kimliğini belirleyici, nazım plan ilke ve kararları doğrultusunda belirlenen faaliyet alanları içinde vizyoner ve prestijli kentsel tasarım projeleri yapabilirler.
14. Kamu kurum ve kuruluşları ile özel ve tüzel kişilerin münferit ya da reklamcılık mesleği ile iştigal eden reklam firmalarının, megalboard, billboard, ışıklı veya ışısız pano, elektrik, elektronik ve bilgisayar sistemi ile çalışan ilan ve reklamların başta meydanlar ve ana arterler olmak üzere muhtelif cadde ve sokaklara konulması talebi müracaatlarını incelemek, şekil, konum ve ölçülerini belirlemek, değerlendirmek, bu ilan ve reklamın konulup konulmayacağı hususunda olumlu veya olumsuz onay verme gibi hususlarda çalışmalar yapabilirler.

Bu kapsamda daha başka pek çok çalışma ve proje ortaya konabilir. Görüldüğü gibi belediyelerin kentsel tasarım birimi kurmaları ve bu alanda çalışmalar yapmaları çok önemli bir husustur. Belediyelerin kentsel tasarım birimleri, aslında şehrin makyajını yapan, imajını oluşturan, görünüşünü ve görselliğini sağlayan birimlerdir. Nasıl ki bir insan için ba-

kımlı olmak, imaj ve görünüş önemli ise şehirler için de bu önemlidir. Şehirlerimizde bunu yapacak olan kuruluş ise belediyelerdir. Belediyelerimizdeki kentsel tasarım biriminin, belediye bünyesindeki konuyla ilgili diğer birimlerdeki teknik elemanlarından oluşan, kentsel tasarım koordine ve değerlendirme merkezi oluşturarak çalışmalarını sürdürmesi ve bu alanda gerekli yasal düzenlemeleri yaparak çalışmalar yapması önemli bir husustur.

Yine şehirdeki bütün belediyelerin kentsel tasarım birimlerinin birbirleriyle koordineli olarak çalışmaları gerekir. Bununla birlikte kent estetiğini bozan, görüntü kirliliğine neden olan tüm olumsuzlukların önüne geçilmesi amacı ile zabıta teşkilatı ile koordineli bir şekilde çalışılması da önemlidir. Ayrıca, belediyeler bu hususta elde ettiği ilan ve reklam gelirlerini gerekirse, kentsel tasarım çalışmalarında kullanılacak şekilde düzenleme yapabilirler. Ülkemizdeki belediyeler kentsel tasarım bakımından oldukça yetersizdir. Belediyeler bu alanda gerekli yapılanma ve koordinasyonu ne kadar iyi sağlarsa gelecekte o kadar başarılı olacaklardır.

2.31. Belediyeler ve planlama çalışmaları

Günümüzde belediye başkanlarının başarısını ölçen en önemli göstergelerden birisi, şehrin yapısını olumlu yönde ne kadar geliştirdikleri ve değiştirdikleri hususudur. Belediye başkanları, tıpkı bir babanın çocuklarının geleceğine yönelik gösterdikleri hassasiyeti, belediye başkanlığı yaptığı şehrin geleceği içinde göstermelidir. Belediyecilik hizmetlerinin çok boyutlu yönleri olmakla birlikte, belediyeciliğin özünde planlama faaliyetleri vardır. Eskişehir’de sürdürülmekte olan; planlama, imar ve şehircilik faaliyetleri son derece zayıf olup, belediyeler tarafından Eskişehir’in geleceğine yönelik, şehirleşmeyle ilgili aşağıda belirtilen çalışmalar ve projeler yapılabilir.

1. Eskişehir’de; 1/100000’lik çevre düzeni planının, 1/25000’lik ve 1/5000’lik nazım imar planlarının ve 1/1000’lik uygulama planlarının çok sağlıklı yapılması gerekir. Eskişehir İl sınırları için geçerli olacak bütün planlamalar, en son gelişmeler dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmelidir.

2. Eskişehir etrafıyla bir bütün olarak değerlendirildiği zaman, aslında bir köy şehir olup, ihtiyaç olan mahallelerde, mutlaka kentsel yenileme ve dönüşüm çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca şehirdeki bütün mahallelerin plan çalışmaları gözden geçirilerek, mahalle planları yeniden yapılmalıdır.
3. Eskişehir halen başka illerden ve özellikle kırsal kesimden yoğun göç almakta olup, göçün önlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle merkezin dışındaki bütün ilçelerin imar planları, yeni şartlar dikkate alınarak, bütün köyleri de kapsayacak şekilde yeniden yapılmalıdır.
4. Eskişehir coğrafi konum itibarıyla, ülkemizde çok önemli bir merkez olup, Büyükşehir Belediyesi tarafından bütün bölgesel ve şehrin geleceğiyle ilgili planların yapılacağı güçlü bir “Eskişehir Planlama Merkezi” kurulmalıdır.
5. Sağlıklı şehirleşme faaliyetleri ve şehrin estetik yönden geliştirilmesi için Büyükşehir Belediyesi tarafından güçlü bir “Eskişehir Kentsel Tasarım Merkezi” kurulmalıdır.
6. Şehrin mimari olarak gelişeceği bölgeler iyi tespit edilerek planlama yapılmalı; buralar altyapısı oluşturulduktan sonra imara açılmalı; özellikle gökdelenlerin yapılacağı bir bölge şehirleşme kriterleri çerçevesinde şimdiden tespit edilerek bir gökdelenler bölgesi oluşturulmalıdır. Şehirde, iyi planlanmayan ve gelişigüzel hiçbir yapıya izin verilmemelidir.
7. Eskişehir’in en önemli problemlerinden birisi şehir içi trafik sıkışıklığı olup; bu konuda Eskişehir’in “Ulaşım Master Planı” hazırlanmalıdır. Bunun yanında, toplu taşıma ve araç trafiğinin sağlıklı seyretmesi ve trafiğin kesintisiz işlemesi için dalçıkların ve köprülülük kavşakların yapılması, yeni yolların açılması, tek gidiş ve gelişli yolların oluşturulması, şehir içi yayalaştırma yerlerinin tespiti, yatay ve düşey işaretlemelerin yapılması, otoparkların çoğaltılması gibi gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
8. Eskişehir’de toplu taşımayı ve ulaşımı, geliştirmek ve güçlendirmek amacıyla, özellikle şehir merkezinden Çankaya ve Ihlamur Kent Bölgesi’ne gerekli fizibilite çalışmaları yapılarak şehir merkeziyle bağlantılı en kestirmeden ulaşım sağlamak için tünel veya fönüküler hattı gibi projeler yapılmalıdır.

9. Şehrin geliştiği bölgelerde; yeni merkezler ve yeni meydanlar oluşturarak, çok merkezli ve çok meydanı olan, yeşil alanı dünya standartlarının üzerinde bir şehir planlanmalıdır.
10. Eskişehir'in hem yer altı kaynakları hem sanayisi hem de tarım ve hayvancılığı çok güçlüdür. Hizmet sektörü, sağlık sektörü ve tarihi birikimi de çok güçlü olup bütün bu güçlü yönlerin ön plana çıkarıldığı; hem endüstri merkezi hem de yaşam kalitesi yüksek bir şehir olması için şehrin geleceği iyi planlanmalıdır.
11. Yapılan bütün çalışmaların insan öncelikli olması için; bütün yapı sistemleri ve bütün ulaşım sistemleri engelliler ve herkesin hayatını kolaylaştıracak şekilde planlar yapılmalıdır.
12. Şehrin çevresinde, en uygun yerleşim yerleri tespit edilmeli; bütün altyapı ve yol düzenlemeleri yapılarak, şehir merkezi ile doğrudan bağlantılı sayfiye yerleri kurulmalı ve uydu kent projeleri yapılmalıdır.
13. Eskişehir'in tarihi birikimi çok güçlü olup, tarihi bölgelerde, tarihi doku korunarak, uluslararası boyutta önem arz eden projeler yapılmalıdır. Özellikle şehrin içerisindeki Tarihi Odunpazarı Evleri'nin bulunduğu bölgede yapılan çalışmalar büyük bir titizlikle sürdürülmeli, bu bölgedeki bütün yapılar aslına uygun şekilde, bir dantel gibi işlenerek restore edilmeli ve aslına uygun olacak şekilde yapılara fonksiyon yüklenmelidir. Burada yapılan çalışmalar tamamlandığında Eskişehir, tarih ve kültür turizmi açısından ulusal ve uluslararası boyutta çok büyük bir öneme sahip olacaktır.
14. Eskişehir'de merkezin dışındaki bütün ilçeler gelişmemiş olup, merkezin dışındaki ilçelerin ve bu ilçelere bağlı bütün yerleşim yerlerinin gelişmesi için çalışmalar yapılmalı ve bu konuda politikalar geliştirilmelidir. Eskişehir'de nüfus yoğunluğunun merkezde değil, merkezin dışındaki bütün ilçelere yayıldığı, dengeli bir şehir olması için politikalar belirlenmeli ve buna uygun plan çalışmaları yapılmalıdır.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilenlerin yanında, planlamayla ilgili daha başka pek çok projeler ve çalışmalar ortaya konabilir. Bu doğrultuda, Eskişehir'in olumlu yönde gelişimi ve değişimiyle ilgili özellikle, belediyelere ve bu alanda çalışma yapan kuruluşlara çok büyük görevler düşmektedir. Ülkemizdeki diğer belediyelerin de planlama ve imar faaliyetlerine

gereken önemi vermeleri ve üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gereklidir. Planlaması iyi yapılan şehirlerde, şehircilikle ilgili temel problemler yaşanmaz. Planlaması iyi yapılmamış şehirlerde ise problemler hiç bitmez ve bundan dolayı gelecek kuşaklar sürekli büyük bedeller ödemek zorunda kalır. Bu yüzden, bütün yaptıklarından ve yapması gerekip de yapmadığı çalışmalardan dolayı belediye başkanları sorumludur.

2.32. Belediyeler ve mahalle imar planları

Belediyeler, insanlara doğumdan ölüme kadar değil, doğum öncesini ve ölüm sonrasını da kapsayacak şekilde, pek çok konuda hizmet sunmakla birlikte, belediyeciliğin özünde planlama ve imar faaliyetleri vardır. İmar ve planlaması iyi yapılan şehirlerde, şehircilikle ilgili temel problemler yaşanmaz. İmar ve planlaması olmayan veya iyi yapılmamış şehirlerde ise problemler hiç bitmez. Bu konuda en önemli görev; belediye yöneticileri ve özellikle belediye başkanlarına düşmektedir. Burada özellikle Eskişehir il sınırlarının belediye hizmet alanı olmasından sonra bütün belediyeleri ve bütün belediyelere bağlı mahallelerde (köylerde) yapılması gereken imar ve planlama faaliyetlerine dikkat çekmek istiyorum. Köylerde; fiziki ve sosyal alt yapıya önem verilerek, şehir ve kırsal, sosyal ve ekonomik gruplar arası farklılığı azaltıcı, çağdaş yapının gerekleri ile uyumlu, halkın ihtiyaç ve beklentilerine uygun, sosyal, kültürel ve eğitim amaçlı toplum merkezleri tesisleri yapılmalıdır. Bütün bunlar belirli bir program ve imar planları doğrultusunda yapılmalıdır. Bir şehir çevresiyle, bütün ilçe ve köyleriyle bütündür. İl sınırlarının belediye hizmet alanı olmasına bağlı olarak, bundan sonra, büyükşehir belediyesiyle koordinasyon içerisinde, Eskişehir'deki bütün ilçe belediyeleri bütün mahallelerini kapsayacak şekilde şehircilikle ilgili imar ve planlama çalışmalarını sağlıklı bir şekilde yapmaları gerekir.

İmar planı, şehirlerde yerleşim alanındaki insanların sağlığını korumak, sosyal ve kültürel gereksinimlerini, iyi yaşama düzenini, çalışma koşullarını ve güvenliğini sağlamak amacıyla oturma, çalışma, dinlenme, ulaşım gibi işlevler arasında var olan ve sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulmak için onaylı hali hazır harita üzerinde düzenlenip onaylanmış plandır. Burada amaç; mevcut köylerde düzenli yapılaşmayı sağlamak ve bununla birlikte tarım arazilerini korumak için geleceğe yönelik konut, sosyal tesisler ve kamusal binalar için gerekli ara-

zilerin üretilmesi ve planlanmasını yaparak vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamaktır. Burada hedef kalkınma ve düzenli yapılaşma için bütün ilçe belediyelerin mahalleleriyle birlikte planlı ve düzenli şehir olmasını sağlamaktır. Köyleri, “köylerin şehirleşmesi” parolasından yola çıkarak; yolu, altyapısı, camisi, okulu, sağlık ocağı, sokak ve caddesi belirlenmiş, sağlık şartlarına uygun güzel meskenleri olan plânlı ve projeli bir hale getirmektir. Köylerin, su, elektrik ve haberleşme problemleri çözülmelidir. Köylerde tarım ve hayvancılık geliştirilmeli ve üretim artırılmalıdır. İşte bunlar yapıldığı zaman köyden şehre olan göçler duracak, şehirden köylere dönüşler olacak, şehirler daha dengeli bir yapıya kavuşacaktır. Ülkemizde, gelişmiş ülkelerdeki standartlarda altyapısı düzgün, iyi ve güzel köyler kurulmadığı sürece şehirlerin gelişmesinden ve millî bir kalkınmadan söz etmemiz mümkün olmayacaktır.

Ülkemizde yıllarca ihmal edilen en büyük problemlerden birisi de köylerde imar planlama projelerinin olmamasıdır. Bir ülkenin birinci derecede temel yerleşim bölgeleri olan köylerin imar projesinin olmaması, o ülkenin geri kalmışlığının bir göstergesidir. Köylerde yapılacak imar planları ile caddesi, sokağı, park ve dinlenme alanları, okulu, camisi ve sağlık ocağı olan plânlı yerleşim yerleri oluşturulacaktır. Köylerde çağımızın tüm şartlarına uygun banyolu, mutfaklı, tuvaletli, suyu, elektriği içinde, en az üç oda bir salondan meydana gelen müstakil bahçeli evler yapılmalıdır. Çiftçiler için ayrıca ahır ve depoları olan projeler hazırlayıp, küçük, orta ve büyük çaptaki projeler köylülere verilmelidir. Köy muhtarları belediye başkanları ile birlikte çalışmalı, bir belediye başkanı gibi köyüne ilgi duymalı, sahip çıkmalı ve yetkilendirilmelidir. Özellikle kalkınmış ülkelerde dağ başına yapılan tek bir evin dahi imar projesi olmadan yapılması mümkün değildir. Onun içindir ki, batıda köyler, şehirlerin sadece uzakta olan birer mahalleleridir. Köylerimizin gelişme ve kalkınması için bir seferberlik başlatılıp, köylere yönelik tip projeler hazırlanarak, köylerin de imar planları yapılmalıdır. Ülkemizde büyükşehirlerde, köylerin belediye hizmet alanı sınırları içerisine alınması ve bağlı olduğu belediyenin bir mahallesi olması neticesinde, Eskişehir'deki bütün köylerde imar planlarının yapılması durumu ortaya çıkmıştır. Bu büyük bir fırsat olup bu fırsatı belediyeler, köylerin imar planlarının yapılması için iyi değerlendirmelidir.

Bir şehirde çalışmaların ve hizmetlerin sağlıklı yürütülmesi için büyükşehir belediyesi ile diğer ilçe belediyeleri arasındaki işbirliği ve koordinasyon çok önemlidir. Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmet-

lerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanmaktadır. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin kendi aralarında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir. İlçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin talep etmeleri hâlinde büyükşehir belediyeleri, tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari projeler yapabilmektedir. Tip mimari projenin uygulanacağı alan sınırını belirlemeye ilgili ilçe belediyesi yetkilidir. Tip mimari projeler doğrultusunda ilgili belediyesince gerekli mühendislik projeleri yapılabilmektedir. Bu projeler ilgili belediyesince başvuru sahiplerine ücretsiz verilir ve uygulaması denetlenmektedir. Yapılacak inşaatlarda tip projeler dışında özel proje uygulanmak istenmesi durumunda bu projeler yürürlükteki mevzuat uyarınca ilçe belediyesi tarafından onaylanmaktadır. Büyükşehir belediyelerinde, belediyelik kapsamına alınan köylerde, imar planlarının herhangi bir engele takılmaması ve sağlıklı olarak yürütülmesi için beş yıl süreyle belediyelerin aldığı her türlü vergi ve harçlardan buralarda yaşayan vatandaşlar muaf tutulmuştur. Gerek görülmesi halinde bu süreyi daha fazla uzatmak mümkündür. Burada amaç belediyelerin vergi toplaması değil, köylerdeki imar ve planlama hizmetlerindeki sürecin sağlıklı olarak yürütülmesidir.

Sonuç olarak bir yerdeki imar planları medeniyetin ve gelişmişliğin en önemli göstergesidir. Bütün belediyelerde ve belediyelere yeni bağlanan mahallelerde imar planlarının yapılması şehrimiz için çok önemli bir konudur. Eskişehir’de bütün belediyelere bağlı mahallelerin imar planlarının yapılması belediyelerimizin öncelikli ve asli görevidir. Bu konuda herhangi bir zaafiyet yaşanmaması için başta büyükşehir belediyesi olmak üzere bütün belediyelere önemli görevler düşmektedir. Belediyelerin hem kendi içinde hem de kendi aralarında imar ve planlama konusunda işbirliği yapması; hem vatandaşların hem de şehrin menfaatleri gereğidir. Eskişehir’de belediyelere bağlı bütün mahallelerde imar planlarının zaman kaybetmeden yapılması gerekir. Bu konuda en büyük görev belediye başkanlarına düşmektedir. Önümüzdeki süreçte belediye başkanlarının bu konudaki performansı, başarılı olmalarını belirleyecek en önemli göstergelerden birisi olacaktır. Bütün şehirlerde belediye başkanlarının her alanda olduğu gibi özellikle imar planlarının kamu yararı doğrultusunda ve sağlıklı olarak yapılması konusunda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

2.33. Yerel yönetimler ve Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu

Kentli hakları denilince ilk akla gelen kuruluşlardan birisi yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin en önemli varlık sebeplerinden birisi şehir yaşamıyla ilgili hemşerilerinin hak ve hukukuna sahip çıkmalarıdır. Şehirde yaşayanların haklarının tam olarak sağlanmadığı bir yerde iyi bir yerel yönetim, iyi bir belediye yönetiminin varlığından söz edilemez. Kentli hakları alanında en önemli belge Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nca 18 Mart 1992 tarihinde kabul ve ilan edilen Avrupa Kentli Şartıdır. Şart, konsey anlaşmalarından farklı olarak hükümetlerin değil yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır. Şart'a göre Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kentliler güvenlik, kirlenmemiş sağlıklı çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültür, kültürlerarası dayanışma, kaliteli mimari ve fiziksel çevre, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynaklar ve zenginlikler, kişisel bütünlük, yönetimler arası işbirliği, eşitlik başlıklarıyla sıralanan haklara sahiptir. Sözü geçen hakların gerçekleşmesi, kentlilerin dayanışmacı ve sorumlu hemşeriliğe ait yükümlülüklerini yerine getirmesine bağlıdır. Aidiyet ve sahiplenme duygusu olmadan yaşanabilir yerleşimlerin kurulması mümkün değildir. Bu anlamda da en büyük rol, görev ve sorumluluk belediyelere düşmektedir.

Avrupa Kentli Şartı, 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır. Burada, Kentli Hakları Deklarasyonu'ndan bahsedeceğiz. Aşağıda belirtilen hakların gerçekleşmesi bireylerin, dayanışma ve sorumlu hemşeriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan vatandaşlar Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda belirtilen şu haklara sahiptirler.

1. Güvenlik: Olabildiğince suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış güvenli bir şehirde yaşama hakları vardır.
2. Kirlenmemiş sağlıklı çevre: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevrede yaşama hakkına sahiptirler.
3. İstihdam: Yeterli istihdam olanaklarının oluşturularak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması hakkına sahiptirler.
4. Konut: Gizlilik ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması hakkına sahiptirler.

5. Dolaşım: Toplu ulaşım, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu düzenin sağlanması hakkına sahiptirler.
6. Sağlık: Beden ve ruh sağlığının korunması, sağlıklı çevrenin ve koşulların sağlanması hakkına sahiptirler.
7. Spor ve dinlenme: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun her bireyin spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması hakkı vardır.
8. Kültür: Değişik kültürel ve yaratıcı faaliyetlere erişim ve katılım hakkı vardır.
9. Kültürlerarası kaynaşma: Geçmişten günümüze farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarını sürdürme hakkı vardır.
10. Kaliteli mimari ve fiziksel çevre: Tarihi yapı mirasının duyarlı biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla uyumlu ve güzel fiziksel mekânların sağlanması hakları vardır.
11. İşlevlerin uyumu: Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanmasına yönelik hakları vardır.
12. Katılım: Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması noktasında haklara sahiptirler.
13. Ekonomik kalkınma: Yerel yönetimlerin doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması noktasında vatandaşların hakkı vardır.
14. Sürdürülebilir kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevre korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması için vatandaşların hakkı vardır.
15. Mal ve hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimler, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması için şehirde yaşayanların hakkı vardır.

16. Doğal zenginlikler ve kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil biçimde yaşayanların yararı gözetilerek korunması ve yönetimi için vatandaşların hakkı vardır.
17. Kişisel bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması için şehirde yaşayanlar hak sahibidir.
18. Belediyeler arası işbirliği: Kişilerin kentle ya da uluslararası ilişkilere doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri noktasında hakları vardır.
19. Finansal yapı ve mekanizmalar: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlere yetki verilmiştir.
20. Eşitlik: Yerel yönetimler; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakmadan; eşit olarak sunması bakımından yükümlüdür.

Çağımızda şehirler, şehirde yaşayanların temel haklarının belli çerçevede gerçekleştiği, temel ihtiyaçlarının belli organizasyonla karşılandığı kısaca mal ve hizmetlerin etkin dağıtımının yapılmasının amaçlandığı yerleşimlerdir. Şehirler, genişleyen ölçekleri, artan nüfuslarıyla gün geçtikçe karmaşıklaşan sorunlarla yüz yüze kalmaktadır. Bir anlamıyla yaşanabilir şehirler, yeterli süreçte belli düzeyde sosyoekonomik zenginlik ve uyumu yakalamış, kültürel çeşitliliği olan, temel altyapı, sağlık, esenlik, dinlenme, kendini yenileme, kültür, kendini geliştirme vb. hizmetlerin sunulduğu planlı, güvenli, rahat aynı zamanda bu yararları ortadan kaldıracak risklerin yok edildiği ya da azaltıldığı ortak yaşama alanlarıdır. Bunların güvencesi ise demokratik ve etkin şehir yönetimlerinin duyarlı, özgür, bilinçli ve katılımcı halka dayanmasıdır. Burada en büyük rol sahibi ise şehirlerin gelişimini ve değişimini sağlayan belediye yönetimlerine aittir. Belediyeler üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmedikleri takdirde vatandaşların hakları zayıf olacaktır. Belediyeler görev ve sorumluluklarını yerine getirdikleri ölçüde şehirde yaşayan vatandaşlar hak mahrumiyetine uğramayacak ve halkın yaşam kalitesi sürekli artacaktır. Belediye yönetimleri kişilere göre ve kişisel inisiyatiflere göre değil, her zaman kural ve ilkeler üzerinden hareket etmelidir. Belediye yönetimlerinin

ve halkının kentli hakları konusunda üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesi ve bu konuda güçlü bir bilince sahip olması gerekir.

2.34. Yerel yönetimler ve Avrupa Kentsel Şartı İlkeleri

Şehirde yaşayanların ihtiyaçlarının ve haklarının tam olarak karşılanmadığı bir şehirde iyi bir belediye yönetiminin varlığından söz edilemez. Burada belediyelerin varlığı ve yaptığı çalışmalar kadar vatandaşların çalışmaları ve yerel yönetime katılması da önemlidir. Bir şehirde olması gereken temel ilkelerle ilgili en önemli belge Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nca 18 Mart 1992 tarihinde kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı İlkeleri'dir. Bu ilkeler bir şehirde; ulaşımdan mimariye, güvenlikten sosyal ve kültürel hayata, çevre ve konut ihtiyacından dezavantajlı gruplara, yerel kalkınmadan sağlık ve halkın yönetime katılımına kadar geniş bir perspektif sunar. Bu ilkeler aşağıda ana başlıklarla ifade edilmiş olup belediyelerimiz bu ilkeler doğrultusunda çalışmalarını sürdürdükleri sürece her zaman daha başarılı olacaklardır.

1. Ulaşım ve dolaşım: Bir şehirde özellikle özel araçlarla, seyahat hacminin azaltılması hedeflenir. Dolaşımda, yaşanabilir bir şehir oluşturmaya yönelik biçimde düzenlemelere ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin verilir. Sokağın sosyal arena olarak algılanması ve sürekli eğitim ve öğretimin gerekliliği ortaya konulur.
2. Şehirlerde çevre ve doğa: Yerel yönetimlerin doğal kaynakları uygun ve akılcı biçimde yönetme ve idareli kullanma sorumluluğu vardır. Bunun yanında kirliliğe karşı politikalar geliştirme, doğayı ve yeşil alanları koruma yükümlülüğü vardır. Yerel yönetimler doğayı korumak için toplumsal bilinç ve doğaya bağlılığı geliştiren çalışmalar yapılmalıdır.
3. Şehirlerin fiziki Yapıları: Şehir merkezlerinin kültür ve tarihi mirasın önemli sembolleri olarak koruma altına alınması gerekir. Şehirlerde açık alanların oluşturulması ve yönetiminin kentsel gelişmenin vazgeçilmez parçası olması gerekir. Mimari yaratıcılık ve imarın, kentsel görünümün kalitesinde önemli rolü vardır. Tüm insanların sağlıklı, yerleşik, güzel ve özendirici çevrede yaşama hakkı vardır. Şehrin canlılığının, dengeli meskûn alanlar ve konut dokusunun korunmasıyla sağlanması gerekir.

4. Tarihi kentsel yapı mirası: Kentsel korumaya yönelik hassas yasal çerçevenin gerekliliği vardır. Kentsel mirasın korunması için bilgilendirme gereklidir. Yeni ve yeterli finans mekanizmaları ile ortaklıklar yapılmalıdır. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması ve canlandırılması gerekir. Tarihi kentsel dokunun planlamaya temel veri biçiminde katılarak çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi gereklidir. Ekonomik kalkınmanın kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması gereklidir.
5. Konut: Özel yaşamın gizliliği gereklidir. Her insan ve ailenin güvenli, sağlam bir konut edinme hakkı vardır. Yerel yönetimlerin konutta seçenek, çeşitlilik ve ulaşılabilirliği artırması gerekir. Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı kişi ve ailelerin haklarının yalnızca piyasa mekanizması koşullarına terk edilmemesi gerekir. Yerel yönetimler tarafından ev sahibi olabilme ve kullanım süresi güvencesinin sağlanması gerekir. Eskimiş konut dokusunun yenilenmesinin bedelinin burada oturan sosyoekonomik seviyesi düşük gruplara yüklenmemesi gerekir.
6. Şehrin güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi: Güvenlik ve suç önleme politikasının alınacak önlemlerle yasal yaptırımlara ve ortak desteğe dayandırılması gerekir. Yerel güvenlik politikasının güncelleştirilmiş kapsamlı istatistiksel bilgi, veri ve bilgilere dayandırılması gerekir. Suçun önlenmesinin toplumun tüm üyelerini ilgilendirmesi gerekir. Etkili kent güvenliği politikası için emniyet güçleri ve yerel halkın yardımlaşması gerekir. Uyuşturucu karşıtı yerel politikanın oluşturulması ve uygulanması gerekir. Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi gerekir. Yerel güvenlik politikasının temel unsuru olarak mağdurların kollanması gerekir. Suçların önlenmesine öncelik verilmesi ve buna bağlı mali kaynakların sağlanması gerekir.
7. Şehirlerdeki engelliler ve sosyoekonomik bakımdan dezavantajlı gruplar: Şehirlerde herkesin her mekâna erişebilirliğini sağlayabilecek şekilde tasarlanması ve yapılması gerekir. Engelliler ve dezavantajlılara ilişkin politikaların hedef gruplar için aşırı himayeci değil toplumla bütünleştirici olması gerekir. Bunları temsil eden derneklerin kendi aralarında işbirliği ve dayanışma kurması gerekir. Konut ve işyerlerinin engelli ve dezavantajlılara uyarlanabilir biçimde tasarlanması gerekir. Seyahat, iletişim ve kamu ulaşımının tüm insanlar için erişilebilir olması gerekir.

8. Kentsel alanlarda spor ve boş zamanları değerlendirme: Tüm kent sakinlerinin eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerinde yer alma hakkı vardır. Spor alanlarının sağlıklı ve güvenli biçimde tasarlanması gereklidir. Her kent sakininin kişisel potansiyelleri doğrultusunda istediği sporu yapma hakkı vardır.
9. Yerleşimlerde Kültür: Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı vardır. Yerleşimlerin kültürel oluşumunun ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı vardır. Güçlü bir bağ olarak farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasındaki kültürel ilişkiler sağlanmalıdır. Kültürel gelişim ve gerçek demokrasi için yerel yönetimler, toplum birimleri, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi sağlanmalıdır. Kültürel çoğulculuğun yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi gerekir. Yerel yönetimlerce dengeli biçimde tesis edilmiş kültür turizminin toplum üzerindeki olumlu etkisi sağlanmalıdır.
10. Yerleşimlerde kültürlerarası kaynaşma: Şehir politikalarının temel unsuru olarak ayırımcılık yapılmamalıdır. Göçmenlerin yerel politik yaşama etkin katılımının sağlanması gerekir. Kültür ve eğitim politikalarının ayırımcı olmaması gerekir. Yerel yönetimlerin iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması gerekir. Toplulukların sosyal ve fiziki çevresiyle bütünleşmesi anlamında kültürlerarası kaynaşma sağlanmalıdır.
11. Şehirlerde sağlık: Kentsel çevrenin tüm kentlilere iyi sağlık koşullarını sağlaması gerekir. İyi sağlık koşullarının temini için temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunulması önemlidir. Yerel yönetimlerin toplum tabanlı sağlık girişimlerini ve katılımları özendirilmesi gerekir. Kent sağlığı uluslararası önem de taşıdığından yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesi öngörülmelidir.
12. Halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması: Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için halkın temsilcilerini özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı vardır. Yerel politik yaşamda etkin katılım için halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gerekir. Toplum geleceğini etkileyecek her tür önemli projede halka danışma gereği vardır. Kent yönetimi ve planlamasının kentin özgül niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması ge-

rekir. Yerel politik kararların uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılması gerekir. Karar verme süreci sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti ortaya konulmalıdır. Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanması gereklidir.

13. Şehirlerde ekonomik kalkınma: Yerel yönetimlerin yerel ekonomik kalkınmayı temin etmesi gerekir. Sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bütünlüğü öngörülmelidir. Şehir, bölge ve yakın çevresinin sosyal ve ekonomik bir parçası olarak görülmelidir. Üretim ve gelişimi özendirecek yeterli altyapının varlığıyla sağlanacak ekonomik büyüme ve kalkınma sağlanabileceği iyi bilinmelidir. Kent ekonomisinin büyümesi ve kalkınması için önemli bileşken olan kamu ve özel sektör işbirliği sisteminin oluşturulması gerekir.

Şehirlerin daha iyi yönetilmesi, vatandaşların huzuru ve yaşam kalitesinin artırılması için yasalar, kural ve ilkeler üzerinden hareket edilmelidir. Yukarıda belirtildiği gibi şehirlerde, yerel yönetimlerle ilgili asgari olması gereken ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkelerin uygulanmasında en büyük görev belediye yönetimlerine aittir. Bu konuda özellikle vatandaş bilinci ve katılımı da çok önemlidir. Belediye yönetimleri her zaman doğru karar, kural ve ilkeler üzerinden hareket etmelidir. Kural ve ilkelere bağlı olarak hareket edilen her yerde her zaman belirli ölçüde başarı elde edilecektir.

2.35. Belediyeler ve mevzuat

Değişim, fikir ve düşünceyle başlar. Sanatla ve edebiyatla yaygınlaşır. Öncelikle ilgili olduğu işletmelerde uygulamaya geçer. Toplum tarafından genel olarak kabul görür. En son olarak, ortaya çıkan fikir ve düşünceler, gerekli usul, hukuki görüş ve değerlendirmelerden sonra mevzuat haline getirilir. Genel olarak mevzuat, toplumu ilgilendiren, ceza ve yaptırımı olan herkesin uyması gereken ilke ve kurallar bütünüdür. Mevzuat düzenlemeleri çok zor süreçlerden geçer ve bazen topluma birçok bedeller ödetir. Mevzuatlar pek çok fırsatlar içerir ve ortaya çıkan ihtiyaçlara yönelik toplumun önünü açar. Toplumun gelişmesine bağlı olarak mevzuat sürekli değişir. Dolayısıyla kamu yöneticilerinin, belediye yöneticilerinin mevzuata hâkim olmaları, mevzuatı iyi bilmeleri ve yakından takip etmeleri gereklidir. Ülkemizdeki değişen yeni mevzuatlar Resmi Gazetede

yayımlanmaktadır. Bu anlamda ülkemizin değişim ve gelişimini resmi gazeteyi her gün takip ederek öğrenebiliriz. Değişen mevzuat, kanun ve yasalar aslında pek çok yeni imkân barındırır. Değişen mevzuat gelişim ve değişimi de beraberinde getirmektedir. Bu sebepten dolayı, kamu yöneticilerinin özellikle belediye yöneticilerinin Resmi Gazete'yi www.rega.basbakanlik.gov.tr'den her gün takip etmeleri çok önemlidir. Bu kapsamda güncel mevzuatın yakından takip edilmesi ve örnek olması açısından 10.09.2014 tarihli torba kanunun, belediyeleri nasıl ilgilendirdiğini belirtmek istiyorum.

Orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtlarının yapımı belediyelerin görev ve sorumlulukları kapsamına alınmıştır. Ayrıca, daha önce sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile belediyeler tarafından yapılabilen ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsisi imkanı taşınmaz tahsisi şeklinde genişletilmiştir.

Orman veya orman rejimine tabi alanların; mesire yeri, şehir ormanı, millî park, tabiat parkı, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ve avlak olarak ayrılan kısımlarında idarenin ve ziyaretçilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak olan taban alanı 250 metrekareyi ve kat adedi bir bodrum kat ve çatı arası hariç ikiyi geçmeyen yapı yapılması imkanı getirilmiştir. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde yer alan ve kullanımı hukuken kısıtlanmış bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olan parsellerden ticari faaliyetlerde kullanılanlar hakkında emlak vergisinin yarısının ve çevre temizlik vergisinin tamamının alınması yönünde değişiklik yapılmıştır.

Tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlaktan bu Mera Kanunu'nda gösterilenden başka şekilde yararlanılamaz iken, Bakanlar Kurulunca kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilen yerlerin tahsis amacının değiştirilebilmesi imkanı getirilmiştir. Yine, taşınmazların üstünde teleferik ve benzeri ulaşım hatları ile her türlü köprü, taşınmazların altında metro ve benzeri raylı taşıma sistemleri için kamulaştırma yükümlülüğünün bulunmadığı ve belirtilen nedenlerle bir bedel talep edilemeyeceği hususunda özel hüküm getirilmiştir.

Belediye borçlarından dolayı borca yeter haczedilebilecek mal gösterilmesi istenilmeden re'sen haciz yapılması yasaklanmıştır. Ayrıca, yeni hükmün hem devam eden her türlü icra takipleri hakkında da uygulaması

hem de daha önce yapılmış icra takipleri gereğince konulan tüm hacizlerin yeni düzenlemeye uygun olarak kaldırılması öngörülmüştür. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarındaki uygulamalarda kullanılmak üzere, anlaşma sonucu belediye mülkiyetine geçen gayrimenkullerin haczedilmesi yasaklanmıştır.

Emlak vergisi ile çevre temizlik vergisi ve bunlara bağlı vergi cezaları, gecikme faizleri, gecikme zamları ve emlak vergisi üzerinden hesaplanan taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payı ile buna bağlı gecikme zammı, büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idarelerinin su ve atık su bedeli alacakları ile bu alacaklara bağlı faiz, gecikme faizi, gecikme zammı gibi ferî (sözleşmelerde düzenlenen her türlü ceza ve zamlar dâhil) alacakları Torba Kanun kapsamındadır. Borçlarını yapılandırmak isteyen mükelleflerin yazılı olarak başvuruları gerekmektedir.

İşyerlerinin aynı yerde olup olmadığına bakılmaksızın; bir mahallî idarenin ya da bağlı kuruluşun kendi birimleri arasında veya bir mahallî idare ile bağlı kuruluşu arasında veya aynı mahallî idarenin farklı bağlı kuruluşları arasında olmak kaydıyla, mahallî idarelerde veya bağlı kuruluşlarında çalışan işçiler, ilgili mahallî idarenin en üst amirinin onayı alınarak bu maddenin yayımlandığı tarihi izleyen yüz yirmi gün içinde kadroları veya geçici iş pozisyonlarıyla birlikte aynı veya benzeri iş ya da işyeri değişikliğine tabi tutulabilir hükmü getirilmiştir.

5018 sayılı Kanun'a göre, hizmet alımlarının süresi genel olarak mali yıl ile sınırlıdır. Sadece personel çalıştırılmasına dayalı işlere ilişkin hizmet alımlarında, ihale süresi üç yıl olup, işin niteliğinden veya süresinden kaynaklanan zorunlu hâllerde bu süre gerekçesi gösterilmek şartıyla üst yöneticinin onayıyla kısaltılabilir. 5018 sayılı Kanun'un 28/4'üncü maddesinde yer alan hizmetlerin ihale süreleri, üst yöneticinin onayıyla üç yıla kadar çıkarılabilir. Ancak, Belediyelerin, Belediye Kanunu'nun 67'nci maddeye ilişkin yetkileri devam ettiği için, personel çalıştırılmasına dayalı işlere ilişkin hizmet alımları üç yıldan az olmamak üzere bu maddede belirtilen işler için yine bu maddede belirtilen sürelerde yapılabilir. İhaleye çıkıldığı zamana bağlı olarak, personel çalıştırılmasına dayalı olmayan işlere ilişkin hizmet alımları üç yıldan az olabilir. Diğer bir ifadeyle, süresi ilk mahallî idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmez. Sadece personel çalıştırılmasına dayalı işlere ilişkin hizmet türleri, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir. Bu tür hizmetler için, mahallî idareler yönünden uygun görüş alması usulü getirilmemiştir. Hizmet

alım ihalelerini düzenleyen 10 ve 11'inci maddeler, 6552 Sayılı Kanun'un yayımlandığı tarihten dört ay sonra yürürlüğe girecektir. Dolayısıyla, bu tarihe kadar ki hizmet alımları mer'i mevzuata göre yapılacaktır. Ancak, personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımlarını düzenleyen 6552 sayılı Kanun'un 14'ncü maddesi yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hizmet alım sürelerinin üç yıl olması zorunlu hale gelmiştir.

Kamuda çalışan yöneticilerin bir işi yaparken genel anlamda mevzuata iyi hakim olup, çok güçlü ve iyi bir öngörüye sahip olmaları gerekir. Bir iş yaparken, bu işin hangi usul ve esaslar çerçevesinde, mer'i mevzuatlara uygun olarak, bu yapılacak işin çok iyi bir ön kestirimle nereye varacağını, etkilerinin ve sonuçlarının önceden bilinmesi gerekir. Bütün bu yönleriyle yapılacak işlerin yasal alt yapısı, usul ve esaslara uygunluğu, kurumun ve faydalanıcıların maksimum fayda sağlaması, kural ve ilkelerin sağlıklı belirlenmesiyle bütün işler daha güzel, daha sağlıklı ve daha kaliteli yapılacaktır. Bundan dolayı yapılacak işler bu öngörü ve usuller çerçevesinde tecrübe, bilgi, beceri ve mevzuata hakim olunarak etkin, verimli, kaliteli ve doğru olarak yapılabilir. Ayrıca belediye yöneticilerinin ilgili oldukları alanlarda mevzuatın oluşmasına ve mevzuat düzenlemelerine destek ve katkı sunmaları gerekir. Belediye yöneticilerinin, belediyelerle ilgili gerekli ve doğru çalışmaların yapılması için merkezi yönetimle birlikte çalışmalar yapması, merkezi hükümetten gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılmasını talep etmesi ve yapılan mevzuat çalışmalarının her zaman içerisinde olmaları gerekir. Ülkemizdeki bütün belediyelerin bu konularda son derece bilinçli olmaları ve gerekli çalışmalarını yapması gerekir.

2.36. Büyükşehir belediyelerinde karar organları

Şehirlerimizin geleceğiyle ilgili kararlar belediyelerin karar organları tarafından alınmaktadır. Büyükşehir belediyelerinde görev ve yetkiler çok geniştir. Yönetimsel olarak insan kaynağı ve mali kaynakları çok fazladır. Belediyeler hemşehrilerine; doğumdan ölüme kadar değil, doğum öncesini ve ölüm sonrasını da kapsayan bir hizmet sundukları için iş ve hizmet potansiyeli çok yüksektir. Şehrin geleceği dolayısıyla gelecek nesillerimizle ilgili bütün kararlar belediyelerin yapısı içerisindeki karar organları tarafından alınmaktadır. Dolayısıyla böyle bir yapının çok iyi yönetilmesi gerekir. Bunu sağlamak için karar organlarının çok iyi çalışması, doğru, hızlı ve etkin kararlar almaları gerekir. Büyükşehir belediyelerinde; büyükşehir

belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanı karar mercii olarak görev yapar. Belediyelerde, belediye başkanı ve meclis üyeleri 5 yıllığına seçimle iş başına gelmektedir.

Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin en önemli karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelerden oluşur. Büyükşehir belediye başkanı büyükşehir belediye meclisinin başkanı olup, büyükşehir içindeki diğer ilçe belediye başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir. Büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerinde de karar organı olarak belediye meclisleri bulunmakta olup bunların çalışma usul ve esaslarına ilişkin hususlar 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda belirlenmiştir. Büyükşehir belediye meclisi, her ayın ikinci haftası önceden meclis tarafından belirlenen günde mutat toplantı yerinde toplanır. Büyükşehir belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi kararlarını, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilir. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Büyükşehir belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabilir. Kararlar, kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez. Görüldüğü gibi ülkemizde büyükşehir belediye başkanlarının yetkileri çok geniş ve belediye başkanları karar organı olarak çok güçlüdür.

Büyükşehir belediye meclisi, her dönem başı toplantısında üyeleri arasından seçilecek en az beş, en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurar. İhtisas komisyonları, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur. İmar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plân ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunludur. İhtiyaca göre başka komisyonlar da kurulabilir. Meclis toplantısını müteakip imar komisyonu en fazla on işgünü, diğer komisyonlar ise beş iş günü toplanarak kendisine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyon bu sürenin sonunda raporunu meclise sunmadığı takdirde, konu meclis başkanlığı tarafından doğrudan meclis gündemine alınır. Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Gündemdeki konularla ilgili olmak üzere; kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek

kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişiler, oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra büyükşehir belediye meclisinde karara bağlanır.

Büyükşehir belediyelerinde bir diğer karar organı büyükşehir belediye encümenidir. Büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin her yılın ilk olağan toplantısında kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Büyükşehir belediye encümeni, belediye meclisi tarafından verilen görevleri belediye meclisi toplu bulunmadığı zaman tetkik eder ve karara bağlar. Belediye encümeni düzenli toplanır ve sürekli görev yapar. Belediye başkanının kâtlamadığı encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık eder.

Büyükşehirlerde, büyükşehir belediye başkanları da doğrudan karar organı olarak görev yapar. Büyükşehir belediye başkanları yasal olarak belirlenen esaslar çerçevesinde görev ve yetki devri yapabilir. Belediyelerin yönetsel becerileri her yönden ne kadar güçlü ise belediye başkanları o kadar başarılı olur. Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Büyükşehir belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre büyükşehir belediyesi sınırları içindeki seçmenler tarafından doğrudan seçilir. Karar organı olarak görev yapar ve çok güçlüdür. Büyükşehir belediye başkan vekili, Belediye Kanunu'ndaki usullere göre belirlenir. Ancak, büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları büyükşehir belediye başkan vekili olamaz. Büyükşehir ve büyükşehir kapsamındaki ilçe belediye başkanları görevlerinin devamı süresince siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamazlar.

Büyükşehirlerde il özel idarelerinin kapatılmasına bağlı olarak, görev ve yetkilerinin büyükşehir belediyelerine devredilmesi sonucu ve büyükşehirlerde belediye hizmet alanlarının il sınırları olarak belirlenmesi neticesinde büyükşehir belediye meclislerinin görev ve yetkileri çok genişlemiş, önemi çok daha fazla artmıştır. Ayrıca büyükşehir belediyelerinde önceden iki şehir meclisi varken, çift başlılık önlenmiş, çok güçlü ve tek şehir meclisinin oluşturulması sağlanmıştır. Bu doğrultuda önümüzde-

ki süreçte, büyükşehir belediyesi karar organlarının etkisi ve önemi çok daha fazla olacaktır. Büyükşehir belediyesi karar organları olan; büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanının alacağı kararlar ve yapacağı çalışmalar çok büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda bütün şehirlerde olduğu gibi Eskişehir’de de halk bir belediye başkanı seçmekten öte, şehrin geleceğini belirlemek için oy kullanmaktadır. Halkın bu sorumluluğunu derinden hissetmesi ve seçme görevini hakkıyla yerine getirmesi gerekir.

2.37. Büyükşehirlerde belediye teşkilatı

Büyükşehir belediye teşkilatının başı büyükşehir belediye başkanıdır. Ülkemizde büyükşehir belediye başkanlık sistemi çok güçlü olup, başkanlar geniş görev ve yetkilere sahiptir. Büyükşehir belediye başkanları görev ve yetki devri yaparak, işlerin mümkün olduğu ölçüde astlar tarafından yürütülmesini sağlamak zorundadır. Bunun için ekibine güvenmeli, güvendirmeli, yetkilendirmeli, dürüst, çalışkan ve disiplinli olanlara yönetme bakımından hareket alanı oluşturmalıdır. Belediye başkanlarının, şehrin ve halkın gerçek ihtiyaçlarını tespit ederek, yatırım programını ona göre şekillendirmesi gerekir. Belediye teşkilatını bir orkestraya benzetirsek, belediye başkanı bu orkestranın başıdır. Nasıl ki bir orkestra şefi orkestrasını iyi tanıyor ve yönetiyorsa, belediye başkanı da belediye teşkilatını iyi tanımalı ve iyi yönetmelidir. Başkan ekibine değer vermeli, gerekli çalışma şartlarını oluşturmalı, kemancının eline saz, sazıcının eline keman vermemelidir. Teşkilatına her türlü desteği vermeli, ekibi ile iyi iletişim kurmalı ve sağlıklı yönetim sağlamalıdır. Belediye başkanlarından bu ilke ve kurallar doğrultusunda hareket etmeleri beklenir.

Büyükşehir belediye başkanları, belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare eder. Belediyenin hak ve menfaatlerini korur. Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetir. Belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturur ve bu stratejilere uygun olarak bütçe hazırlar ve uygular. Belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirler, bunları izler, değerlendirir ve bunlarla ilgili raporları meclise sunar. Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık eder ve bu organlar tarafından alınan kararları uygular. Mevzuatla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri alır. Büyükşehir belediyesinin ve

bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlar. Büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarımlarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlar. Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini gözetir, alacak ve gelirlerinin tahsilini yaptırır. Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşmeler yapar. Karşılıksız bağışları kabul eder ve gerekli tasarruflarda bulunur. Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmî mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek görevleri vardır. Büyükşehir belediye başkanı belediye personeli ni atar, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetler. Gerektiğinde bizzat nikâh kıyar. Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirir ve yetkilerini kullanır. Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe belediye başkanlarına devredebilir. Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanır. Engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri açabilir. Büyükşehir belediyelerine kanunla verilmiş görevlerin, ilçe belediyelerine devredilmesi için büyükşehir belediye başkanının uygun görüşünün alınması gerekir.

Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur. Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmaz. Hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, genel sekretere yardımcı olmak üzere, nüfusu üç milyonun üzerindeki büyükşehir belediyelerinde en fazla yedi, diğerlerinde en fazla üç genel sekreter yardımcısı atanabilir. Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin yürütülmesi belediye başkanı adına onun direktifi ve sorumluluğu altında mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik plânına ve yıllık programlarına uygun olarak genel sekreter ve yardımcılar tarafından sağlanır.

Büyükşehir belediyesi personeli büyükşehir belediye başkanı tarafından atanır. Personelden müdür ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda büyükşehir belediye meclisinin bilgisine sunulur.

Genel sekreter, belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanı tarafından atanır. Genel sekreter kadrosuna atananlar, genel idare hizmeti sınıfına dâhil bakanlık genel müdürleri, genel sekreter yardımcısı kadrosu-

na atananlar ise bakanlık bağımsız daire başkanları için ilgili mevzuatında öngörülen tüm haklardan aynen yararlanırlar. Büyükşehir belediyesi daire başkanları, bağlı genel müdürlüklerin daire başkanlarının yararlandığı makam ve görev tazminatından aynen yararlanırlar. Nüfusu iki milyonu aşan büyükşehir belediyelerinde on, diğer büyükşehir belediyelerinde beşi geçmemek üzere başkan danışmanı görevlendirilebilir. Danışman olarak görevlendirileceklerin en az dört yıllık yüksek öğrenim kurumlarından mezun olması şarttır. Danışman olarak görevlendirilme, memuriyete geçiş, sözleşmeli veya işçi statüsünde çalışma dâhil, ilgililer açısından herhangi bir hak teşkil etmez. Danışmanların görev süreleri sözleşme süresi ile sınırlıdır. Ancak bu süre belediye başkanının görev süresini aşamaz.

Büyükşehir belediyelerinde etkin ve güçlü bir yönetim için insan kaynağı ve örgütlenme yapısı çok önemlidir. Belediyelerde başarının sırrı; insan kaynağının iyi planlanması, iyi yönetilmesi ve iyi yönetim anlayışının var olmasında gizlidir. Belediyelerde olması gereken yönetim anlayışı; çözüm odaklı, esnek ve şeffaf olmalıdır. Yetki devreden, bilgiyi iyi kullanan ve paylaşan, siyaset ve bürokrat ilişkileri sağlıklı olan, dikey değil yatay kademeli büyüyen ve az hiyerarşinin olduğu bir yönetim yapısı ve anlayışı olmalıdır. Belediye teşkilatı; gücünü adaletten ve performansından alan, hizmet edilen vatandaşları velinimet olarak gören, mevzuatı iş yapmak için çıkış yeri olarak bilen, biz diyerek hareket eden ve ekip bilincinin yüksek olmasını, ehliyet ve liyakat sahibi kadroların görev üstlenmesini esas alan bir anlayışa sahip olmalıdır. Belediye yönetim teşkilatı, bütün çalışanlar ve vatandaşlar arasında sağlıklı ve etkin yönetim ve yönetişim sağlandığı sürece her zaman belediyeler başarılı olacaktır. Değilse hiçbir şekilde başarılı olmak mümkün değildir. Belediye başkanları şehirlerini, kişisel inisiyatiflerle değil iyi ekiplerle, doğru kural ve ilkeler üzerinden adaletle yönetmesi gerekir.

2.38. Büyükşehir belediyesi meclis çalışmaları

Büyükşehirlerde, il genel meclisleri kapatıldığı için artık tek bir şehir meclisi, büyükşehir belediye meclisi bulunmaktadır. Bu haliyle büyükşehir belediyesi meclislerinin yapısı çok güçlü hale gelmiştir. Ayrıca büyükşehir belediyesi olan yerlerde mücavir alan sınırlaması tamamen kaldırılmış olup il sınırları belediye hizmet alanı sınırları olarak belirlenmiştir. Bu haliyle büyükşehir belediyelerinin iş yükü ve iş hacmi çok fazla artmıştır.

Büyükşehirlerde il genelinde, altyapı kanalizasyon ve içme suyuyla ilgili hizmetler, mezarlık hizmetleri, itfaiye hizmetleri, trafik ve ulaşım hizmetleri, ana arterlerde yapılacak her türlü çalışmalar gibi temel belediye hizmetleri büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluk alanına girmektedir. Büyükşehir belediye meclisi, ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediye meclis üyelerinden oluşur. Büyükşehir belediyesi meclislerinde, partilerin meclis üye sayısı çok önemli olup, meclis üye sayısı çoğunluğu olan parti, karar alma süreçlerinde belirleyicidir. Büyükşehir belediye meclislerinin yapacağı çalışmalar belediye meclisi çalışma yönetmeliğinde düzenlenmiştir. Bu yönetmelik; belediye meclisinin çalışma usul ve esaslarını, meclis başkanlık divanının, meclis ihtisas ve denetim komisyonlarının çalışma usul ve esaslarını kapsamaktadır.

Büyükşehir belediye meclisi her ayın ikinci haftası toplanır. İlçe belediye meclisi toplantıları büyükşehir belediye meclisi toplantısından önce bitirilecek şekilde düzenlenir. Meclis, başkanlık divanı, encümen ve denetim komisyonu üyeliği seçiminin yapılacağı, faaliyet raporu, bütçe ve kesin hesabı ile belli bir ayda görüşülmesi zorunlu olan konuların görüşüleceği ayların dışında bir ay tatil kararı alabilir. Toplantı süresi, bütçenin görüşüldüğü toplantılarda yirmi; diğer toplantılarda beş günü aşamaz. Bu süreler uzatılamayacağı gibi olağanüstü toplantı da yapılamaz. Görüşülecek konu bulunmadığı takdirde meclis gündemsiz olarak toplantıya çağrılır. Birleşim açıldıktan sonra üyeler tarafından da gündem konusu önerilmediği takdirde toplantı kapatılır. Meclise, belediye başkanı başkanlık eder. Belediye başkanının bulunmadığı durumlarda meclis birinci başkan vekili, onun da olmadığı durumda ikinci başkan vekili meclise başkanlık eder. Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Ancak karar yeter sayısı üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz.

Mecliste görüşülen konular; mahiyetine göre salt çoğunluk, nisbi çoğunluk, nitelikli çoğunluk, oy çokluğu veya oybirliği ile kabul veya reddedilir. Mecliste bütçe ve kesin hesap tümüyle reddedilemez. Ancak, değişiklik yapılmak suretiyle kabul edilebilir. Oturuma ara ve birleşime son verme yetkisi başkana aittir. Oturuma ara verilirken gelecek oturumun saati ile birleşime son verilirken gelecek birleşimin günü ve saati başkan tarafından üyelere duyurulur. Meclisin almış olduğu kararların tam metni, kararın kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde belediye başkanı tarafından il merkezi belediyeler ile merkez ilçe belediyelerinde

valiye, ilçe merkezi belediyelerde kaymakama gönderilir ve uygun araçlarla halka duyurulur. Vali veya kaymakama gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez. Meclis kararları iki suret olarak mülki idare amirliğine gönderilir. Büyükşehir ilçe belediyelerinin imar ve bütçe dışında kalan meclis kararları büyükşehir belediye başkanına gönderilir.

Meclis, mahalli idareler seçiminden sonraki ilk toplantısında, üyeleri arasından ve gizli oyla meclis birinci ve ikinci başkan vekillerini; ikisi yedek olmak üzere en az dört kâtip üyeyi iki yıl görev yapmak üzere seçer. İki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı, yapılacak ilk mahalli idareler seçimlerine kadar görev yapar. Meclis, mahalli idareler seçiminden sonraki ilk toplantısında, üyeleri arasından gizli oyla kanunda belirtilen sayıda encümen üyesini seçer. Seçilen bu üyeler gelecek yılın aynı ayına kadar görev yapar ve her yıl o ayda encümen seçimleri yenilenir. Süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir. Meclis, görev süresi bir yılı geçmemek üzere, nisbi çoğunlukla en az üç, en çok beş üyeden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Büyükşehir belediyelerinde bu komisyonlar en az beş en çok dokuz üyeden oluşturulur. Meclis, komisyonlara üye seçiminden önce kurulacak komisyonu ve üye sayısını belirler. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerinde olan belediyelerde plan ve bütçe komisyonu ile imar komisyonunun kurulması zorunludur. Komisyonlar, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, her yılın Ocak ayı toplantısında meclis, üyeleri arasından gizli oyla üye sayısı üçten az, beşten çok olmak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Denetim komisyonu kendi arasından bir başkan, bir başkan vekili seçer. Denetim komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Komisyonlarda uzman kişilerden faydalanılabilir.

Büyükşehir belediye meclislerinde pek çok çalışma yapmak mümkündür. Büyükşehir belediye meclisinin yanında, özellikle belediye meclisinde, kent konseyi çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Yine Büyükşehir Belediye meclisine bağlı olarak; çocuk meclisi, gençlik meclisi, kadın meclisi, engelliler meclisi gibi meclisler kurulması ve belirlenen özel alanlarda grupların kendi çalışmalarını yapmaları, vatandaşların belediye yönetimine katılmaları yerel demokrasi açısından çok önemlidir. Büyükşehir belediye meclisinin bu haliyle bir bütün olarak çalışmalar yapması ve bu çalışmalar için bütçe ayırmasının, Eskişehir açısından faydalı olacağını düşünüyorum.

Gerçekte büyükşehir belediye meclislerinin iyi çalışması ya da çalışmaması, meclis çoğunluğunu elinde bulunduran parti grubuna da bağlıdır. Ancak şunun iyi bilinmesi gerekir ki; kim yaparsa yapsın, negatif, olumsuz, lüzumsuz çalışma, tavır ve davranışlardan kimseye fayda gelmez. Mecliste çoğunluğu elinde bulundurduğu için; güçlü, etkili, yapıcı bir muhalefetinin karar alma süreçlerinde şehrin menfaatleri doğrultusunda her zaman önemli katkı sunması mümkün olacaktır. Belediye başkanını doğrudan halk seçtiği için, belediye meclisinin başkan seçmesi, mevcut belediye başkanının herhangi bir nedenden dolayı görevinden ayrılması, görevinin boşalması halinde mümkün olacaktır. Yıllık bütçenin ve yıllık faaliyet programlarının meclis tarafından onaylanmaması gibi ihtimallere bağlı olarak da belediye başkanının görevden düşürülmesi halinde, belediye meclisi kendi içerisinde yeni bir belediye başkanı seçmesi gerekir.

2.39. Belediyelerde organizasyon yapısı ve takım çalışması

Organizasyon; kuruluşlarda mevcut gücün etkin, sistemli ve verimli bir şekilde koordine edilebilmesi için bireyler ve gruplar arasındaki düzenlemedir. Belediyelerde sistemli bir şekilde belirli iş ve hizmetlerin gerçekleştirilmesi için ahenkli bir grup çalışmasına ve organizasyon yapısına gereksinim vardır. Organizasyonlar, organizasyon şeması ile ifade edilir. Belediyelerde organizasyon yapısı belediye meclisinin kararı ile kurulur ve değiştirilir. Organizasyon şeması ile kuruluşların yönetim ve örgütlenme yapısı ifade edilir. Organizasyon şeması bir anlamda organizasyonun fotoğrafıdır. Belediyeler yerelde her türlü hizmet sundukları ve halka yakın oldukları için; karma, fonksiyonel ve yatay organizasyon yapısı belediyelerin yapısına daha çok uymaktadır. Belediyelerde organizasyon yapısı ve insan kalitesi ne kadar iyi olursa belediyeler o kadar başarılı olacaktır. Bundan dolayı belediyelerde organizasyon yapısının ve bu yapıyı işleten kadroların iyi oluşturulması çok önemlidir.

Belediyelerde personel ihtiyacı ve insan kaynakları yönetimi önemli bir konudur. Yeterli sayıda ve vasıfta personel olmaması nasıl iyi bir durum değilse, gereğinden fazla ve vasıfsız personel istihdamı da iyi değildir. Burada optimum nokta norm kadro çalışmasıyla belirlenmektedir. Belediyelerde norm kadro; belediyelerin kadro yapılanmasıyla ilgili bir konu olup, belediyelerde hizmetlerin yürütülmesi için personelin nitelik, sayı, sahip olacağı unvan ve derece olarak tespit edilmesi ve standart hale ge-

tirilmesidir. Belediyelerde, yapılacak norm kadro çalışmalarına, teşkilat yapısının incelenmesi; gerekirse yeni bir teşkilat yapısının önerilmesi ile başlanmalıdır. Bu sağlıklı bir şekilde yapıldığı takdirde mevcut teşkilat yapısının bozukluğundan kaynaklanan yanlışlıklar giderilmiş olacaktır.

Belediyelerde sağlıklı bir şekilde yapılacak norm kadro çalışması ile istenilen hedeflere ulaşmak için, gerekli personel sayısı iş ölçümü yönteminden yararlanılarak saptanacağından, fazla personel istihdamı önlenmiş ve buna bağlı olarak emek verimliliği artırılmış olacaktır. Norm kadro ile gerekli personel sayısının belirlenmesinin yanı sıra, personelin nitelikleri de belirleneceğinden daha sonra personelle ilgili yapılacak öngörü ve yeni personel alınması gibi konularda büyük yarar sağlanacaktır. Norm kadro tarafsız yönetimin sağlam temellere oturtulmasına hizmet eder, kişisel insiyatiflere göre değil, kural ve ilkeler üzerinden hareket etmemizi sağlar. Belediyelerde norm kadro çalışması, insan kaynakları yönetiminin iyi kurulması ve iyi işletilmesini sağlayan sistemin altyapısını oluşturur. Belediye teşkilatı kendi içerisinde iyi organize olup iyi bir takım olduğunda her zaman ve her durumda başarılı olacaktır.

İlçe belediyeleri ve büyükşehir belediyelerinin organizasyon yapısı ve örgütlenme biçimi hizmetler açısından birbirine benzemekle birlikte görev ve fonksiyonellik bakımından farklılıklar vardır. Belediyelerde organizasyon yapısına uygun olarak iyi bir ekip kurulması, takım oluşturulması gerekir. Eğer iyi bir ekip, iyi bir takımsanız başarıyı daha etkin ve verimli bir şekilde sağlayabilirsiniz. Yetişmiş insan kalitesi, ehliyet ve liyakat; belediye başkanından başlayarak bütün meclis üyeleri, işçi, memur ve yönetim kadroları ile birlikte bir bütünlük oluşturmalıdır. Başkanından temizlik görevlisine kadar organizasyon yapısındaki her eleman, üstlendiği görev ve sorumluluğun hakkını vermeli, yetkilerini iyi kullanmalı, görevlerini en güzel şekilde yerine getirmelidir. Belediyenin bütün çalışanları başkanın başarısını kendi başarısı, başkanın başarısı ise bütün çalışanların başarısının toplamı olarak görülmelidir. Belediyelerde “hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için” anlayışı hakim olmalı, temsil noktasında ve duyarlılık noktasında belediyenin bütün çalışanları kendilerini belediye başkanının sahip olduğu duyarlılık ve sorumlulukta hissetmelidir.

Belediyede organizasyon yapısının içerisinde bulunan çalışanlar bir vücudun uzuvları gibi olmalıdır. Bütün uzuvlar sağlıklı olduğu zaman

vücut nasıl sağlıklı olacaksa, belediye çalışanları ekip olma başarısını sağladıkları zaman belediye yönetimi de sağlıklı bir vücut gibi olacak ve iyi çalışacaktır. Belediyelerde takım çalışması, iş ve hizmetlerin kalitesini ve verimini artırır. Takım çalışmasıyla ortaya çıkan başarı her zaman daha büyük ve daha anlamlıdır. Bu nedenle takımı iyi oluşturmak ve yönlendirmek gerekir. Takım olma bilincine ulaşıldığı takdirde, ortaya çıkan iş ve hizmetlerin büyüklüğü takımdaki herkesi olumlu anlamda etkiler ve motive eder. Aslında; liderlik, ekip ruhu, ortak hedef, görev paylaşımı, etkili iletişim ve yardımlaşma gibi bütün kavramlar takım çalışmasının içerisinde. Dolayısıyla belediyeler her alanda başarılı olmak için öncelikli takımlarını iyi kurmalıdır.

Belediyeler arasında yapılacak işbirlikleri her zaman çok büyük faydalar sağlamaktadır. Özellikle büyükşehirlerde, ilçe ve büyükşehir belediyeleri arasındaki koordinasyon ve işbirliği çalışmaları halka daha fazla hizmet sunmak ve kaynakların daha verimli değerlendirilmesi için hayati önem taşımaktadır. Bu alanda işbirliği yapılacak alanlardan birisi de gerektiği zaman ihtiyaca göre personel desteği ve diğer kaynakların belediyeler arasında ortak kullanılmasıdır. Yürürlükte olan mevzuat da belediyeler arasında bu işbirliği çalışmalarını yapmaya çok uygundur. Eskişehir’de bu anlamda büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki işbirliği çok önemlidir. Eskişehir’de her yönden merkezin dışındaki ilçe belediyeleri çok zayıf, imkanları sınırlı, kaynakları az ve kurumsal yapıları çok zayıf olduğu için büyükşehir belediyesi hiçbir ayırım yapmadan, her konuda buralara büyük destek sağlamalıdır. Eskişehir’i bir bütün olarak düşündüğümüzde böyle yapılması zaten Eskişehir’in hem merkezdeki yükünü azaltacak hem de gücünü arttıracaktır. Bu doğrultuda Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında iyi bir işbirliği ve sinerji sağlandığı zaman, Eskişehir gücüne güç katarak daha sağlıklı ve hızlı bir şekilde gelişirken, bütün halka daha fazla, daha kaliteli ve daha etkili hizmet sunulacaktır. Aksi halde gerekli işbirlikleri yapılmaz ve Eskişehir’in potansiyeli bir bütün olarak iyi değerlendirilmezse, geçmişte olduğu gibi kaybeden yine Eskişehir ve Eskişehir halkı olacaktır. Hiç kimse unutmamalıdır ki, herkes yaptıklarından ve yapabilecekken yapmadıklarından sorumludur. Sorumluların, bir gün mutlaka yaptıklarının ve yapmadıklarının karşılığını göreceğini ve hesabını vereceğini iyi bilmesi gerekir.

2.40. Büyükşehir belediyelerinin görevleri

Büyükşehir belediyesinin ve büyükşehir belediyesine bağlı ilçe belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda belirtilmiştir. Burada büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevleri her ne kadar ayrı ayrı belirtilmişse de bazı görevler çakışmakta, bazı görevler ortak koordinasyonu, bazı görevler denetlemeyi ve bazı görevler de birlikte çalışmayı gerektirmektedir. Burada, büyükşehir belediyelerinin önemi, görev ve sorumlulukları üzerinde durmak istiyorum. Büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediyelerinin önemini, görev ve sorumluluklarını ayrıca değerlendirmek gerekir. Büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluklarını şöyle özetleyebiliriz.

1. İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.
2. Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak.
3. Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak.
4. Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.
5. Şirketler kurmak, arsa ve konut üretimi, kentsel dönüşüm ve gelişim alanları, borç ve alacaklarının takas ve mahsubu gibi konularda çalışmalar yapmak.
6. Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak. Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek. Kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

7. Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek.
8. Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; çevre yönetimi ve atık yönetimi ile ilgili her türlü çalışmalar yapmak, yaptırmak ve uygulamak. Bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek.
9. Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek.
10. Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek; yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.
11. Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak.
12. Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak.
13. Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.
14. Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

15. Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.
16. Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.
17. İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek. Her türlü afete karşı alınacak önlemler yönünden bütün binaları denetlemek, izin ve ruhsatları vermek.
18. Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken bütün kuruluşlarla ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.
19. Merkezî ısıtma sistemleri kurmak, kurdukmak, işletmek veya işlettmek. Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak. Şehrin, coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.
20. Büyükşehir belediyesi, şehirdeki alt yapı hizmetleri ve ulaşım hizmetlerini koordine ederek yine ilçe belediyelerinin ve diğer ilgili kuruluşların desteğiyle yürütmektedir. Aynı zamanda büyükşehir belediyesi, ilçe belediyelerinin imar uygulamalarını denetlemeye yetkilidir.

Görüldüğü gibi büyükşehir belediyeleri çok geniş görev ve yetkilere sahiptir. Bu doğrultuda da büyükşehir belediyelerinin önemi artmaktadır. Yine, bir şehirde yasal olarak, ayrıca belirtilmeyen ve başka kuruluşlara verilmemiş görevlerin büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilebileceğinin bilinmesi gerekir. Sonuç olarak büyük şehirlerde, şehrin kalkınmasını, gelişmesini, yerel hizmetlerin sunulmasını ve yapılan bütün çalışmaların koordine edilmesini büyükşehir belediyeleri sağlamaktadır. Büyükşehir belediyesinin başarısı doğrudan bütün şehre yansımaktadır. İlçe belediyelerinin başarılı olmasında da büyükşehir belediyelerinin çok büyük etkisi vardır.

Geçtiğimiz dönemlerde Eskişehir’de, büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında birlik ve beraberlik içerisinde sağlıklı bir çalışma anlayışı ortaya konulamamıştır. Önümüzdeki süreçte, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki uyumlu çalışma anlayışı çok daha büyük önem kazanacaktır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında gerekli olan birlik ve beraberlik, sağlıklı yönetim ve birlikte çalışarak sinerji oluşturma ve iş yapma kapasitesi ne kadar iyi olursa şehirlerimiz için o kadar iyi olacaktır. Aksi halde geçmişte olduğu gibi siyasi çatışmalarla ve tek taraflı yönetim anlayışı ile eski alışkanlıklar devam ettirilirse, şehirlerimiz kaybetmeye devam edecektir.

2.41. Büyükşehirlerde ilçe belediyelerinin görevleri

Büyükşehir belediyesine bağlı ilçe belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nda belirtilmiştir. Burada ilçe belediyelerin görevleri büyükşehir belediyesi ile pek çok belediyeçilik uygulamaları yönüyle çakışmakta, yerel nitelikli olan karar alma süreçleri ortak çalışmayı gerektirmekte ve bazı görevlerde tamamen ayrılmaktadır. Büyükşehir belediyeleri haricinde diğer belediyelerin görevleri yine 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda belirtilmiştir. Burada büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerinin önemi, görev, yetki ve sorumlulukları üzerinde durmak istiyorum. Büyükşehir belediyelerine bağlı olan ilçe belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarını şöyle özetleyebiliriz.

Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile büyükşehir belediyelerine verilen görevlerin dışında kalan yerel nitelik taşıyan hizmetleri yapma görevi, yetki ve sorumluluğu ilçe belediyelere verilmiştir. Buna dayanarak ilçe belediyeleri kendi sınırları içerisinde yerel hizmet niteliği olan bütün hizmetleri üzerine vazife edinerek her zaman yapar ve bu doğrultuda her türlü sorumluluğu üzerine alır ve yasal çerçevede her türlü yetkiyi kullanabilir.

İlçe belediyelerinin kendi belediyesi sınırları içerisindeki şehir temizliği hizmetleri başta olmak üzere büyükşehir katı atık yönetim planına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna veya doğrudan katı atık depolama sahasına taşıma görevleri vardır. Aynı zamanda İlçe belediyelerinin sıhhi işyerlerini, ikinci ve üçüncü sınıf gayrisihhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırma ve denetleme yetkisi vardır.

İlçe belediyeleri, yine kendi hizmet alanları içerisinde büyükşehir belediyelerinin de yürüttüğü hizmetlerden; otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ve parklar yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihi dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yerine getirmeleri görevleri arasındadır.

Burada özellikle belirtmem gereken, şehirdeki bütün toplu taşıma ve trafikle ilgili hizmetler, bütün itfaiye hizmetleri; içme suyu, kanalizasyon ve altyapı hizmetleri; bütün mezarlıkların yapımı, bakımı, onarımı ve defin hizmetleri; ana arter olarak belirlenen bütün caddelerin her türlü sorumluluğu; büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluğundadır. Yine her türlü planlama ve imar faaliyetleri büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda olmakla birlikte 1/1000'lik imar uygulama planlarını yapma yetkisi ilçe belediyelerinin sorumluluğundadır. Aslında, burada belirtilen doğrudan büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda olan hizmetlerin haricindeki yerel nitelikli hizmetler ilçe belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluğundadır.

Burada şunu belirtmekte yarar vardır. İl özel idareleri büyükşehirlerde kapatıldığı için il genel meclisi olmayacak ve artık tek bir şehir meclisi, büyükşehir belediye meclisi olacaktır. Bu durum büyükşehir belediye meclisini daha da güçlü kılmaktadır. Büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri kendileriyle ilgili kararları doğrudan kendi belediye meclislerinde alarak çalışmalarını sürdürmektedirler. Ancak şehrin genelini ilgilendiren, koordinasyonu ve birlikte çalışmayı gerektiren, görev ve yetki devrini gerektiren bütün kararlar büyükşehir belediye meclisinde alınacaktır. İlçe belediye başkanları ve nüfusa göre ilçelerden gelen meclis üyeleri aynı zamanda büyükşehir belediye meclisinin üyesidir. Burada özellikle belirtmek istediğim, büyükşehir belediye meclisinde alınacak kararlarla büyükşehir ve ilçe belediyeleri kendi aralarında her zaman birbirlerine görev ve yetki devri yapabilirler.

Görüldüğü gibi büyükşehirlerde hem büyükşehir belediyesinin hem de ilçe belediyelerin çok geniş görev ve yetkileri vardır. Yerel hizmet yönüyle hem büyükşehir belediyelerinin hem de ilçe belediyelerinin önemi çok büyüktür. Yine, bir şehirde yasal olarak, ayrıca belirtilmeyen ve başka kuruluşlara verilmemiş görevlerin belediyeler tarafından yerine getiri-

lebileceğini hatırlatmak isterim. Ancak büyük şehirlerde, şehrin kalkınmasını, gelişmesini, yerel hizmetlerin sunulmasını ve yapılan bütün çalışmaların koordine edilmesinde büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluğu çok daha büyüktür. Burada asıl olan büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında birlik ve beraberlik içerisinde sağlıklı bir çalışma anlayışının ortaya konulmasıdır. Önümüzdeki süreçte büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki uyumlu çalışma anlayışı çok daha büyük önem arz edecektir.

Eskişehir’de merkezin dışındaki ilçe belediyeleri gelişmemiş olup, bu ilçelerin ve bütün mahallelerinin (köylerin) yerelde kalkınması için özellikle büyükşehir belediyesinin yerelde kalkınmayı destekleyen çalışmaları ve politikaları olması gerekir. Bu doğrultuda Eskişehir’deki merkezin dışındaki ilçelerin nazım imar planları büyükşehir belediyesi tarafından öncelikli olarak ele alınmalı ve ilçelerin gelişme ve kalkınma kapasiteleri iyi hesaplanarak bir an önce bu konuda gerekli olan bütün çalışmalar yapılmalıdır. Eskişehir’in gerçek gücü ve zenginliği merkezin dışındaki ilçelerdedir. Eskişehir il sınırları aynı zamanda büyükşehir belediyesinin hizmet alanı sınırlarını oluşturduğu için büyükşehir belediyesinin öncülüğünde ve koordinasyonunda, büyükşehir ve bütün ilçe belediyeleri arasında ne kadar sağlıklı çalışmalar yürütülürse Eskişehir için o kadar faydalı olacaktır. Daha doğrusu, Eskişehir’in her metre karesi ne kadar iyi değerlendirilirse Eskişehir o kadar kazanacak, o kadar gelişecek ve o kadar kalkınacaktır. Bunu da gerçekleştirecek olan Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin birlikte çalışma anlayışıdır. Ülkemizdeki belediyelerin başarısı, az uyuyup çok çalışmalarına ve birbirlerine köstek değil, destek olmalarına bağlıdır.

2.42. İl belediyelerinin geleceği

Gelişmiş ülkelerde belediyeler, bütün yerleşim alanlarındaki vatandaşlara belediye hizmetleri sunabilmektedir. Bizim ülkemizde ise uzun yıllar belediyelerin hizmet alanları ve hizmet sınırları mücavir alan olarak belirtilen alanla sınırlı kalmıştır. Köylerde yaşayan vatandaşlarımız doğrudan, tam olarak belediye hizmetlerinden yararlanamamıştır. Yine gelişmiş ülkelerde arazi kullanım oranları çok yüksek olup, ülkenin her metrekaresi en iyi şekilde değerlendirilmektedir. Ülkemizde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İstanbul ve Kocaeli il sınırları, büyükşehir beledi-

yesi hizmet alanlarının sınırlarını oluşturmuş ve mücavir alan sınırlaması kaldırılmıştır. Bu sayede İstanbul ve Kocaeli hem planlama, denetim ve kontrol hem de daha etkin yönetilmesi ve belediye hizmetlerinin sunulması bakımından daha sağlıklı bir yapıya kavuşmuştur. Bu düzenleme diğer büyükşehir belediyeleri için de bir model teşkil etmiştir. Bunun devamında, ülkemizde; toplam nüfusu 750 bini geçen illerimizde büyükşehir belediyesi kurulması ve bütün büyükşehir belediyelerinde mücavir alan sınırlarının kaldırılarak, büyükşehir belediyesi il sınırlarının hizmet alanı olarak belirlenmesine yönelik çalışmalar, 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel yönetim seçimlerinden sonra uygulamaya geçmiştir.

Şüphesiz bu gelişmeler belediyciliğimizin gelişimi açısından çok önemlidir. Burada asıl belirtmek istediğim, önümüzdeki süreçte ülkemizdeki bütün iller için mücavir alan sınırlamasının kaldırılarak il sınırlarının, belediye hizmet alanı sınırı olmasıdır. Bu durum tıpkı büyükşehir belediyelerinde olduğu gibi il belediyelerimiz için de büyük bir fırsat olacaktır. Düzenleme ile bütün illerimiz, hem planlama, denetim ve kontrol hem de daha etkin yönetilmesi ve belediye hizmetleri sunulması bakımından daha sağlıklı bir yapıya kavuşacaktır. Bu sayede, ülkemizdeki bütün illerde, belediyeler arasındaki çok başlılık önlenirken, illerin bir bütün olarak ve daha doğru planlanması sayesinde, bu illerdeki iş hacmi, iş potansiyeli ve hizmet üretme ve proje yapma kapasitesi çok daha fazla artacaktır. Ayrıca, ülkemizde hem demokrasinin daha da güçlenmesine neden olacak hem de halkın yerel yönetimlere daha etkin bir şekilde müdahil olmasını ve katkı vermesini sağlayacaktır.

Bu düzenlemeler yapıldığında Eskişehir'in komşusu olan Afyonkarahisar, Bilecik, Kütahya gibi illerde Büyükşehir Belediye Kanunu ilke ve prensiplerine bağlı olarak yönetilecektir. Bu bölgesel olarak ve ülkemiz açısından belediyciliğimizi çok daha güçlü hale getirecektir. Büyükşehirlerde olduğu gibi ülkemizdeki diğer illerde de köylerin en yakın olduğu belediyeye bağlanarak bu belediyelerin mahallesi olması sağlanmalıdır. Böyle yapıldığı takdirde, hem ülkemizdeki bütün vatandaşlara belediye hizmetleri verilecek hem de küçük ilçe belediyeleri bu sayede daha güçlü bir yapıya kavuşacaktır. Ayrıca ülkemizdeki bütün illerde bir bütün olarak nazım imar planları, çevre düzeni planları ve diğer planlamalar yapılacağı için ülkemizdeki arazi kullanım oranı hızlı bir şekilde artacaktır. Yine köylerimizde yaşanan problemlerin çözülmesini ve köylerimizin en etkin ve verimli bir şekilde gelişmesini ancak belediycilik yapısı içerisinde sağ-

layabileceğimize inanıyorum. Bu süreç tamamlandığında ülkemiz sıçrama yaparak gelişmiş ülkeler seviyesine doğru ilerlerken birkaç basamak birden atlayacak, çok daha etkin bir şekilde gelişme sağlayacaktır.

Burada, böyle bir düzenlemenin yapılmasına itirazlar olacaktır. Bu itirazlardan birincisi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki belediyelerin güçlenmesine bağlı olarak, doğuda bölücü ve ayrılıkçı yapıların güç kazanacağı gerekçesidir. Yıllarca da hep bu gerekçe gösterilerek yerel yönetimlerdeki gelişmelerin önüne geçilmiştir. Hâlbuki ülkemizin bölücülük ve terörle mücadelesi, ülke güvenliğinin sağlanması meselesi yerel yönetimlerden ayrı bir konudur. Hükümetlerin bu alanda alınması gereken bütün kararları alması ve yapılması gereken bütün çalışmaları yapması için önünde hiçbir engel yoktur. Devlet yönetimi her konuda olduğu gibi özellikle bölücülük ve terör konusunda da hiçbir zafiyeti kabul etmez. Tam tersine yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, demokratik taleplerin karşılanması, bölgenin ekonomik açıdan geliştirilmesi ve halkın bu konularda eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi terör ve bölücülüğün panzehiri ve teröre karşı mücadele etmenin en önemli yoludur. İkinci itiraz, il belediyelerinin hizmet alanlarının il sınırları olmasına ve bütün köylerin en yakınındaki belediyelere bağlanmasına dayalı olarak il genel meclislerinin ve il özel idarelerinin durumunun ne olacağı konusudur. İl genel meclisleri ve il özel idareleri halen illerde mücavir alanlar dışına ve köylere hizmet götürmek için çalışmaktadır. İllerimizde mücavir alan sınırlarının kalkmasına ve köylerin en yakınındaki belediyeye bağlanarak belediye kapsamına alınmasına bağlı olarak, il genel meclisinin ve il özel idarelerinin görevlerinin önemli bir kısmı belediyeler tarafından üstlenilmiş olacaktır. Ayrıca bir ilde hem belediye meclisi hem de il genel meclisi gibi iki ayrı şehir meclisinin olması çift başlılığa da sebep olmaktadır. Bunun yerine illerimizde, il genel meclislerinin kaldırılarak tek şehir meclisinin belediye meclisinin olmasının daha doğru olacağı kanaatindeyim. Üçüncü itiraz ise; özellikle köylerin en yakınındaki belediyelere bağlanması sonucunda, köylerin belediye kapsamına alınmasına köylülerin pek sıcak bakmayacağına öne sürülmesi, köylülerin emlak vergisi, temizlik vergisi gibi vergileri veremeyeceği, belediyeçilik düzenlemelerine köylülerin uyamayacağı gibi bir yaklaşımın sergilenmesidir. Bu itirazlar haklı gibi görünse de özünde haklı itirazlar olarak kabul etmek mümkün değildir. Eski alışkanlıkları, eski yapıları ve eski statüleri hep olduğu gibi koruyarak devam ettirmek, doğru bir yaklaşım değildir. Bu düzenlemelerin yapılması sonucunda, ilk zamanlarda belirli sıkıntılar ve problemler yaşanacaktır.

Önemli olan problemlerden kaçmak değil, problemleri ertelemeden çö- zerek, doğru yolda devam etmektir. Bu dönüşümler, eski geleneksel anla- yışlarla hayvancılık ve tarım yapma alışkanlıkları yerine, belediye hizmet mantığıyla köylerin altyapısını güçlendirip, daha bilimsel hayvancılık ve tarım yapılması için fırsat olarak görülmelidir. Ayrıca belediye kapsamı- na alınan köylerden belirli bir dönem vergi de alınmayabilir. Amaç, vergi toplamaktan önce üretimi artırmak olmalıdır. Halkın temsilcileri; halka rağmen değil, halkın gerçeklerini bilerek, halkla birlikte; halkın ihtiyaçla- rına ve gerçeklerine uygun kararlar alarak bu problemleri çözeceklerdir. Dahası, problem olarak görülen bu konular, bir fırsata dönüşecek, köyleri- mizin yaşam kalitesi, üretim kapasitesi artacak, zaman içerisinde buralar irili ufaklı kasabalar haline dönüşecektir. Konuyla ilgili daha başka itirazlar da öne sürülebilir. Bu itirazların haklı yönleri de olacaktır. Eğer hedef; daha doğru, iyi ve güzele ulaşmaksa, bütün fırsatları değerlendirmek için çok gayretli olmak ve çok çalışmak gerekiyor.

Sonuç olarak, bütün bunlar gerçekleştiğinde yapısal ve kurumsal ola- rak belediyeciliğimiz daha güçlü hale gelecektir. Böylece bütün illerde merkezde güçlü bir belediye; şehri bir bütün olarak planlayan, ilin çevre düzeni ve nazım imar planlarını yapan, bölgesel planların oluşmasında rol sahibi ve ilin sahip olduğu potansiyeli harekete geçiren ve ilin her metre- karesini en iyi şekilde değerlendiren bir il belediyesi var olacaktır. Bura- da ülkemizin şartlarına ve halkımızın ihtiyaçlarına ve belediyeciliğimizin gelişim evrelerine paralel olarak, dünyadaki belediyecilik uygulamalarını örnek alarak ve bu alanda yaşanan tecrübelerden de yararlanarak ihtiyaç- lara uygun bir şekilde 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yeniden revize edilmelidir. Belediyecilik hizmetleri vatandaşlara hizmet sunmada; zamana, şartlara, teknolojik imkânlarla ve vatandaşların ihtiyaçlarına göre her zaman gelişen, değişen ve farklılaşan yapısını sürdürecektir. Önemli olan her alanda olduğu gibi bu alanda da süreçleri iyi takip ederek gerekli düzenlemeleri, ilke ve kararları yerinde ve zamanında alarak iyi bir yerel yönetim stratejisi ile hareket etmek gerekir.

2.43. Köylerin geleceği

Gelişmiş ülkelerde bütün vatandaşlar belediye hizmetlerinden doğrudan faydalanmaktadır. Bizim ülkemizde ise belediyelerin hizmet alanları ve hizmet sınırları yıllardır mücavir alan olarak belirtilen alanla sınırlı kal-

mıştır. Ülkemizde bugün yaklaşık 35 bin köy olup, ülke nüfusumuzun önemli bir kısmı köylerde yaşamaktadır. Köylerde yaşayan vatandaşlarımız doğrudan tam olarak şimdiye kadar belediye hizmetlerinden yararlanamamıştır. Yine gelişmiş ülkelerde arazi kullanım oranları çok yüksek olup, ülkenin her metrekaresi en iyi şekilde değerlendirilmektedir. Ülkemizde 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İstanbul ve Kocaeli il sınırları, büyükşehir belediyesi hizmet alanlarının sınırlarını oluşturmuş ve mücavir alan sınırlaması kaldırılmıştır. Bu sayede günümüzde İstanbul ve Kocaeli hem planlama, denetim ve kontrol hem de daha etkin yönetilmesi ve belediye hizmetlerinin sunulması bakımından daha sağlıklı bir yapıya kavuşmuştur.

Bu düzenleme diğer büyükşehir belediyeleri için de bir model teşkil etmiş ve en son yapılan yasal düzenlemelerle ülkemizdeki büyükşehir belediyesi sayısı hem 16'dan 30'a çıkarılmış, hem de bütün büyükşehirlerde il sınırları belediye hizmet alanı olarak kabul edildiği için büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan bütün köylerimiz de belediye kapsamına alınmıştır. Eskişehir'de, büyükşehir belediyesi olduğu için 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra Eskişehir'in il sınırları belediye hizmet alanı sınırı olmuştur. Böylece Eskişehir'deki bütün köyler bağlı oldukları ilçelerin mahallesi statüsünde belediye kapsamına girmiş ve bütün köyler de dâhil olmak üzere Eskişehir'de yaşayan bütün vatandaşlar artık, belediye hizmetlerinden doğrudan yararlanabilmektedir.

Ülkemizdeki en büyük problemlerden birisi köyden şehre yaşanan göç olgusudur. Köyden şehre göç edenler; özellikle tarım ve hayvancılıkta üretimin merkezi olan köylerden koptuğu için ülkenin üretim gücü azalmakta, köylerin nüfusu yok olmakta ve köyler büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca köyden şehre göç ile şehirlerin kontrolsüz bir şekilde büyümesi sonucu işsizlik, gecekondulaşma ve ekonomik problemlerden dolayı şehirlere ayrı bir yük binmekte ve sosyal, kültürel, teknik birçok problemin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple köy ve şehir aleyhine çift taraflı olarak problemler büyümekte ve sonuçta çarpık kentleşme, kültürel, sosyal ve ekonomik pek çok problem yaşanmaktadır. Ülkemizdeki diğer büyük problemlerden birisi de arazi kullanım oranı yaklaşık %50 olup, bu oranın çok düşük olmasıdır. Bunun anlamı; ülkemizin yüzölçümünün yaklaşık yarısından gerektiği gibi istifade edemediğimiz gerçeğidir. Hâlbuki gelişmiş ülkelere baktığımızda bu oran çok yüksek olup, ülke yüz ölçümünün her metrekaresinden tam kapasiteyle mümkün olan en yüksek fayda sağlanmaktadır.

Her zaman köylerimizde yaşanan problemlerin çözülmesini ve köylerimizin en etkin ve verimli bir şekilde gelişmesini ancak belediyeçilik kapsamı içerisinde sağlayabileceğimize inanmışımdır. 2012 yılında çıkarılan yerel yönetimlerle ilgili 6360 sayılı Kanun, yukarıda belirtmiş olduğum problemlere büyük ölçüde çözüm sağlayacaktır. Yapılan bu yasal düzenlemeyle illerimizde merkezde güçlü bir belediye; ili bir bütün olarak planlayan, ilin çevre düzeni planını ve nazım imar planlarını yapan, bölgesel planların oluşmasında etkin olan ve ilin sahip olduğu potansiyeli harekete geçiren ve ilin her metrekaresini en iyi şekilde değerlendiren güçlü bir irade oluşacaktır. Ayrıca bu yapıya bağlı olarak, ilin sınırları içerisinde bütün vatandaşlara belediye hizmetlerinin en etkin ve verimli bir şekilde sunulması için bütün köyleri de mahalle olarak hinterlandı içerisine alan ve daha güçlü hale gelen ilçe belediyeleri de bütün vatandaşlara hizmet sunacaktır. Devamında ülkemizdeki illerin ve ilçelerin yatay büyümesine ve arazi kullanım oranının artmasına bağlı olarak, yerel kalkınma ile ülkemiz sıçrama yaparak gelişmiş ülkeler seviyesine doğru ilerlerken birkaç basamak birden atlayarak, çok daha güçlü bir şekilde gelişme sağlayacaktır.

Yine 6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerde il genel meclisleri kapatılarak sadece bir tek şehir meclisinin belediye meclisinin olması sağlanarak çift başlılık giderilmiştir. Ayrıca belediyeçilik kapsamına alınan bütün köylerde beş yıl süreyle emlak vergisi, temizlik vergisi gibi belediyeler tarafından alınan bütün vergi ve harçlardan, köylerde yaşayan bütün vatandaşlar muaf tutulmuştur. Zaten amaç, vergi toplamak değil üretimi artırmak olmalıdır. Halkın temsilcileri; halka rağmen değil, halkın gerçeklerini bilerek, halkla birlikte; halkın ihtiyaçlarına ve gerçeklerine uygun kararlar alarak problemleri çözmelidir. Dahası, problem olarak görülen konular, bir fırsata dönüştürülerek, köylerimizin yaşam kalitesi, üretim kapasitesini artırarak, zaman içerisinde köylerimizin bağlı buldukları ilçelerin birer mahallesi olarak irili ufaklı kasabalar haline dönüşecek şekilde çalışmalar yapılmalıdır. Eski geleneksel anlayışlarla hayvancılık ve tarım yapma alışkanlıkları yerine, belediye hizmet mantığıyla köylerin altyapısını güçlendirip, daha bilimsel hayvancılık ve tarım yapılması için ortaya çıkan yeni şartlar fırsat olarak görülmelidir. Eğer hedef; daha doğru, iyi ve güzele ulaşmaksa, bütün fırsatları değerlendirmek için çok gayretli olmak ve çok çalışmak gerekir.

Şüphesiz bu gelişmeler belediyeçiliğimizin gelişimi açısından çok önemlidir. Ayrıca önümüzdeki süreçte ülkemizdeki diğer 51 il için büyük-

şehir belediyelerinde olduğu gibi mücavir alan sınırlamasının kaldırılarak il sınırlarının, belediye hizmet alanı sınırı olmasıdır. Bu durum tıpkı büyükşehir belediyelerinde olduğu gibi il belediyeleri için de büyük bir fırsat olacak ve bu düzenleme ile ülkemizde arazi kullanım oranı çok daha fazla artacaktır. Yine bütün illerimiz, hem planlama, denetim ve kontrol hem de daha etkin yönetilmesi ve belediye hizmetleri sunulması bakımından daha sağlıklı bir yapıya kavuşacaktır. Ayrıca bütün bu gelişmeler, ülkemizde hem demokrasinin daha da güçlenmesine neden olacak hem de halkın yerel yönetimlere daha etkin bir şekilde müdahil olmasını ve katkı vermesini sağlayacaktır.

Belediyecilik hizmetleri vatandaşlara hizmet sunmada; zamana, şartlara, teknolojik imkânlarla ve vatandaşların ihtiyaçlarına göre her zaman gelişen, değişen ve farklılaşan yapısını sürdürecektir. Önemli olan her alanda olduğu gibi bu alanda da belediyelerin, süreçleri iyi takip ederek gerekli düzenlemeleri ilke ve kararları yerinde ve zamanında alarak iyi bir strateji ile hareket etmeleri gerekir.

2.44. Yerel yönetimler ve demokrasi

Demokrasinin güçlenmesi yerelde başlar. Yerel yönetimler ne kadar demokratik yönden güçlü olursa ülkelerin demokratik yönetimi de o kadar güçlü olur. Bu yüzden yerel yönetimler her zaman demokrasinin bir okulu olarak görülmüştür. Yerel yönetimler, yöre halkının ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılamak üzere, yerel topluluğa kamu hizmeti sağlayan ve yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen, yönetsel, siyasal ve toplumsal bir kurumdur. Yerel demokratik yönetim ise yerel topluluğun, kendi özgür iradeleri ile seçtikleri bağımsız organlarca, yasalarca belirlenmiş bazı yerel görev ve yetkiler bakımından kendi kendilerini idare etmeleridir. Yerel yönetimler aslında demokrasinin temelini oluşturmaktadır. Yerel demokrasi olmadan genel olarak demokrasinin gelişmesini ve güçlenmesini sağlamak hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Dolayısı ile yerel ölçekte halkın ve sivil toplumun sağlıklı olarak her alanda yerel yönetimlere katılımı sağlanmalıdır. Özellikle belediyeler bu konuda öncü rol üstlenmelidir. Devletimiz ve belediyeler, halkın ve sivil toplumun çeşitli yollarla yerel yönetime katılabilme yollarını açmalı ve bunun için gerekli olan şartları oluşturmalıdır.

Ülkemizde yerel yönetim seviyesinde yönetime sivil toplumun ve halkın katılımı birkaç mekanizma ile gerçekleşebilmektedir. Birincisi, bu katılım belediye meclisi ve ihtisas komisyonu gibi yerel yönetim kurumlarında, sivil toplumun ve halkın görüşlerini ifade etmelerine izin veren mekanizmaların işletilmesi ile mümkün olmaktadır. İkinci olarak kent konseyi, gençlik meclisi, çocuk meclisi gibi kuruluşlar aracılığıyla bu katılımı sağlamak mümkündür. Üçüncü olarak da mahalle seviyesinde muhtarlar aracılığı ile sivil toplumun ve halkın yerel yönetimlere katılımı mümkündür.

Belediye meclislerinin toplantıları halka açıktır. Aynı şekilde belediyelerin ihtisas komisyonlarının toplantılarına da, mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın katılabilir ve görüş bildirebilir. Aynı şekilde, Belediye Kanunu'nda stratejik planların hazırlanışında yereldeki sivil toplumun fikrinin alınması gereklidir. Sivil toplum ve vatandaşlar bu haklarını kullandığı ölçüde karar alma süreçlerine etki ederler ve yerel yönetime katılmış olurlar. Burada sivil toplum ve vatandaşların yerel demokrasiye gerekli katkıyı sağlayabilmelerinin yolu, yaşadığı şehrin haklarını kendi haklarından daha üstün olarak görmesi bilincinden geçmektedir.

Kent konseyleri şehir yaşamında şehrin vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, şehrin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi için kurulmuş yapılardır. Sivil toplumun ve halkın yerel yönetimlere katılımını kolaylaştırmak için kurulmuş olan kent konseyleri, Habitat-II Zirvesi sonrası kurulan Yerel Gündem-21 doğrultusunda hayata geçirilmiştir. Kent konseylerinde, yereldeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, üniversiteler, sivil toplum örgütleri gibi şehrin bütün toplumsal katmanları ve vatandaşlar bulunur. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Bu yapının çok sağlıklı ve düzenli işlemesi yerelde demokrasinin işlemesine çok büyük katkı sağlayabilir. Belediyelerimiz mutlaka, kent konseylerinin bağımsız ve sağlıklı işlemlerini sağlamalıdır. Bu süreç sağlıklı olarak yürütüldüğü sürece hem yerel demokrasi güçlenecek hem de belediye yönetimine ekstra güç sağlanmış olacaktır.

Mahalle, belediyelerin en küçük birimidir. Muhtar, seçimle iş başına gelir. Hiçbir parti ile bağlantısının olmaması ve doğrudan mahalle sakinlerini temsil etmesi sebebiyle, tabandan demokratik hareketin en güzel örneğini oluşturmaktadır. Mahalle yönetimi geçmişte çok güçlü bir yapıya sahipti. Günümüzde de mahalle yönetimi ve muhtarlık kurumunu güçlendirmek, ülkemizdeki tabandan demokrasinin ve sivil toplumun güçlendirilmesi anlamına gelir. Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. Ayrıca, mahalle muhtarları belediyelerin ihtisas komisyonlarına ve meclis toplantılarına katılıp görüş bildirmek hakkına sahiptir. Muhtarlık müessesesi yasalarla birçok yetki ile donatılmış olmasına rağmen bugün muhtarlar yerel ve merkezi yönetim yetkililerinden fazla bir destek görmemekte ve birçok durumda şevk kırıcı uygulamalarla karşılaşmaktadırlar. Bu sebeple, Türkiye’de muhtarlık kurumunu güçlendirecek bir hareket, tabandan demokrasinin gelişmesi anlamında büyük bir hizmet yapmış olacaktır. Burada özellikle belediye yönetimlerinin mahalle muhtarlarıyla güçlü ilişkiler kurması ve işbirliği yapması çok önemli bir husustur. Bu alanda mahalle bazında yapılacak her çalışma yerel demokrasinin güçlenmesine hizmet edecektir.

Yerel demokrasinin güçlenmesi için yerel yönetimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve vatandaşlara büyük görevler düşmektedir. Yerel demokrasinin güçlenmesi için en başta yerel katılımın artırılması gereklidir. Yukarıda bahsettiğimiz durumların dışında bunun çok farklı ve çok etkili yolları vardır. Birçok önemli konuda yapılan yerel referandumlar, halkın önemli hususlarda görüşlerinin alınması ve bilgilendirilmesi, bazı belediye işlerine vatandaşların katılması, gönüllülük çalışmaları, halkın denetim yetkisinin artırılması, başkanın seçimle görevden alınması, mahalle meclisleri kurulması gibi yerelde katılımı arttıran ve yerel demokrasiyi güçlendiren pek çok husus vardır. Bu alanda yapılacak sağlıklı yönetim, yasal düzenlemeler ve oluşturulacak sinerji ile yereldeki demokrasi güçlenecek ve bu durum ülkemizdeki demokrasinin gelişmesine de çok büyük katkı sağlayacaktır.

2.45. Belediyeler ve halkla ilişkiler

Belediye hizmetleri, mahalli kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, sorunların mahallinde bizzat muhataplarınca ve halkın seçtiği vekillerce çözülmesi, halkın problemlerini direkt yüz yüze muhataplarına aktarıp bu problemlere en kısa zamanda çözüm bulmaları açısından vatandaşlara hizmet sunma noktasında büyük öneme sahiptir. Her şeyin insan için yaratıldığı ve içindeki her şeyin insan emrine verildiği bir dünyada yaşıyoruz. Yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları, insan yaşamının ve yaşam standartlarının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Belediyeler, halka birçok hizmet sunmakta olup, vatandaşların soluduğu havanın kalitesi, içtiği ve kullandığı suyun sağlıklı olması, yaşadığı şehrin temizliği, kentin alt ve üst yapısı gibi vatandaşların günlük ve genel ihtiyaçlarına cevap veren pek çok hizmetle doğrudan ilgilidir. Belediyelerin yegâne varlık nedeni halka hizmet sunmaktır. Belediyeler için, vatandaşlara sunulan bu hizmetlerin sınırları insanın doğumundan ölümüne kadar değil, doğum öncesini ve ölüm sonrasını da kapsamaktadır. Bu kadar öneme sahip olan ve yerelde pek çok hizmet sunan belediyelerin halkla olan ilişkileri ve bu alanda projeler ve çalışmalar yapması gerekir.

Günümüzde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de belediye yönetim anlayışında daha katılımcı, şeffaf, hesap verebilirlik, etkinlik ve verimlilik ilkelerini esas alınmaktadır. Yeni belediye yönetimi anlayışı, halkla ilişkiler, yönetimde iletişim, etkinlik ve verimliliği temel almaktadır. Geleceğin belirsizliklerine karşı hazırlıklı olma, hızlı karar alma ve sorunlara süratle uygun çözümler bulma, değişime ve gelişmeye uyum sağlamanın temel gerekleridir. Belediyelerin daha fazla yetki, sorumluluk ve kaynakla desteklenmesi, bu idarelerin yönetim yapı ve anlayışlarında da buna uygun çalışmalar yapmayı gerektirmektedir. Yerel nitelikli kamu hizmetlerinin sunumunda hizmetlerden yararlananların memnuniyetini artırmak, hukuka uygunluğu, etkinliği ve verimliliği sağlamak için vatandaş taleplerini temel alan bir anlayışı yönetime hâkim kılmak gerekmektedir. Burada belediyelerin halkla olan ilişkileri, iletişimi ve yönetişimi çok önemlidir. Belediyeler, temsili demokraside halkın yerel kamusal menfaatlerinin teminatıdır. Belediye halkın yönetime katılımını sağlamada merkezi idareye göre çok daha fazla imkân ve yeteneklere sahiptir ve böylece tüm sistemin yönetim kapasitesini de güçlendirmektedir. Bu güçle, var olan potansiyele uygun ve halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak belediyeler marifetiyle halkla ilişkiler alanında yapılacak çalışmalar çok önemlidir.

Belediyeler halkla birlikte halk için hizmet üretir ve sunarlar. Bu nedenle belediyeler, halka hizmet sunmak için çok iyi organize olması gereken ve çok iyi idare edilmesi gereken kuruluşlardır. Belediye yöneticileri de halkın hizmetkârlarıdır. İnsanların en hayırlıları da diğer insanlara en fazla hizmet edenler ve en fazla faydalı olanlardır. Bu doğrultuda belediyelerin insanların ihtiyaçlarını karşılamak için halkla ilişkileri, halkla iletişim ve yönetişimi, hizmetleri halkın ayağına götürmesi çok önemlidir. Bu doğrultuda halkla ilişkiler alanında belediyeler pek çok faaliyette bulunabilir. Eskişehir'deki belediyelerde ihtiyaç durumuna ve kapasitelerine göre halkla ilişkiler alanında pek çok çalışma yapılabilir. Bu yapılabilecek çalışmaların bazıları aşağıda belirtilmiştir.

1. Beyaz masa uygulamaları; belediyenin hizmet verdiği yerlerde, vatandaşlardan gelen her türlü talep, doğrudan alınarak çözüm getirilmekte ve vatandaşlara doğrudan yönlendirme, danışmanlık ve bilgi verilebilir.
2. İletişim noktaları; halkla yüz yüze iletişim kurmak, belediye hizmetlerini tanıtmak, turistlere ve vatandaşlara bilgi vermek için şehrin önemli merkezlerinde belediye iletişim noktaları oluşturulabilir.
3. Muhtarlarla yapılan çalışmalar; mahalle muhtarları aranarak ya da ziyaret edilerek, mahallenin sorunları tespit edilerek, sorunun giderilmesi için çalışmalar yapılabilir.
4. Sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan çalışmalar; ortak proje ve çalışmaları istişare etmek amacıyla sivil toplum kuruluşları ve kurum ziyaretleri yapılarak, ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda gerekli çalışmalar yapılabilir.
5. Sosyal medya uygulamaları; facebook, twitter, apple ve android uygulamaları gibi çalışmalarla vatandaşlara tanıtım ve bilgilendirmeler yapılabilir ve vatandaşlardan gelen talep ve istekler kayıt altına alınarak, bu doğrultuda gerekli çalışmalar yürütülebilir.
6. Çağrı merkezi uygulaması; vatandaşların tek bir numaradan belediyeye ulaşarak, bütün belediye hizmetleriyle ilgili istek, talep ve şikâyetlerini iletebileceği ve en kısa sürede cevap alabileceği bir merkez oluşturulabilir.

7. Belediye hizmetlerinin tanıtılması; otobüslerle tur şeklinde, uzman rehber eşliğinde belediyelerin hizmetleri ve yatırımları gelen talepler ve özel olarak oluşturulan gruplara yönelik olarak yerinde tanıtılabilir.
8. Yerinde bilgilendirme; yapılan bir proje ve çalışmayla ilgili belediye hizmet ve yatırımlarının birebir yerinde vatandaşlara anlatılması, doğabilecek risklerle ilgili etkilenen kuruluş ve kişiler doğrudan bilgilendirilebilir.
9. Belediye dergisi; belirli periyotlarla gerekli bilgilerin, tanıtım ve duyuruların yapıldığı bir belediye dergisi yayınlanabilir.
10. Halkla ilişkiler platformu; şehirdeki halkla ilişkiler alanında çalışmalar yapan bütün kuruluşlarla birlikte koordinasyon sağlanarak vatandaşlar iş, işlem ve hizmetlere daha sağlıklı yönlendirilebilir.
11. Moral ziyaretleri; hastanelerde, huzur evlerinde, çocuk esirgeme kurumu gibi yerlerde bulunan vatandaşlara moral ziyaretleri yapılarak, sorunlar yerinde görülerek, onların istek ve talepleri alınabilir.
12. Esnaf ve esnaf birlikleri ziyaretleri; yerinde yapılan ziyaretlerde anketler yapılabilir, esnafın ve esnaf birliklerinin talep, öneri ve beklentileri alınabilir. Ayrıca esnafın belediye hizmetlerinden memnuniyeti ölçülebilir.
13. Taziye ve geçmiş olsun aramaları; belediye sınırları içerisinde vefat edenler ve büyük kazalar atılanlar başkan adına aranarak taziye veya geçmiş olsun dilekleri iletilebilir.
14. Acil müdahale ekipleri; iletişim noktaları ve çağrı merkezi gibi yerlerden alınan kronik sorunların çözümü için acil ve bizzat yerinde yapılan denetim ve tespitler doğrultusunda çalışmalar yapılabilir.
15. İnternet uygulamaları; halkla ilişkiler alanında bütün iletişimin sağlandığı, sosyal medya entegreli bir web sitesi erişime açılabilir.
16. Özel gün etkinlikleri; Anneler günü, engelliler haftası, polis haftası gibi gün ve haftalarda günün anlam ve önemiyle ilgili programlar yapılabilir, istek ve öneriler dikkate alınarak gerekli çalışmalar yapılabilir.

17. Ramazan ve kurban bayramı etkinlikleri; ramazan ayında ve kurban bayramında önemli merkez ve yerlerde tanıtım, danışmanlık, bilgilendirme gibi hizmetler sunulabilir.
18. Fuar, sempozyum ve diğer etkinliklerde; belediye hizmetlerini anlatmak, stant açmak, görselleri sergilemek, belediye hizmetleri ile ilgili kısa filmler ve sunum yapmak gibi çalışmalar yapılabilir.

Belediyeler, bu doğrultuda daha başka halkla ilişkiler alanında pek çok çalışma ve proje ortaya koyabilirler. Belediyelerin her zaman halkla iç içe olmaları ve halkla iletişim kurmak için bütün iletişim kanallarını açık tutmaları gerekir. Bir toplumda yapılması gerekenleri hep başkalarından beklemek ve başkalarına havale etmek, sorumluluk üstlenmemek büyük bir eksikliktir. Sorunlarımızı, sorunların ve çözümlerin özüne kendimizi koyarak sorgulamalıyız. Aile, belediye, şehir, ülke ve gelecekle ilgili konularda çözüm adına derdimizin, duyarlılığımızın ve çabamızın olması gerekir. Gücümüz ve imkânlar mertebesinde insana hizmet sunmak en büyük görevdir. Sorumluluk almamak ve yapabileceklerimizi yapmamak ise, büyük bir vebaldir. Bu vebalin altında ezilmemek adına, haddimizi bilerek, varlığımızı fark ettirip, sorumluluk üstlenmek her vatandaş için önemli bir görevdir. Bu açıdan aynı zamanda bütün vatandaşlara da halkla ilişkiler alanında çok önemli görev ve sorumluluk düşmektedir. Bu yüzden halkın belediye yönetime katılımı ve belediye yönetiminin halkla olan ilişkileri çok önemlidir. Halkla sağlıklı ilişki kurmayan yönetimler kaybetmeye mâhkumdur. Halk ile birlikte ve halk için olan yönetimler ise asla kaybetmezler. Bu yüzden halkla ilişkiler belediyelerin pusulası gibidir. Ülkemizdeki bütün belediyelerin halkla ilişkilere gerekli önemi vermeleri ve bu alanda üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerekir.

2.46. Belediyeler ve meralar

Gelişmişliğin göstergelerinden birisi sahip olunan alanların ne kadar iyi değerlendirildiği ile ilgilidir. Gelişmiş ülkeler her metrekaresini iyi planlar ve iyi değerlendirir. Güçlü belediyelerde, belediye hizmet alanı sınırlarını iyi planlar ve iyi değerlendirir. Büyükşehirlerde, belediye hizmet alanı sınırlarının il sınırları ve ilçe belediyelerin hizmet alanı sınırlarının ilçe sınırları olmasına bağlı olarak belediyelerimizin iş yapma, planlama ve hizmet üretme potansiyeli çok fazla artmıştır. Eskişehir'de de özellikle merkezin dışındaki ilçe belediyeler, ilçe belediyesi hizmet alanı sınırları-

nın tamamını kapsayacak çalışmalar, hizmetler ve planlar yapması gerekir. Özellikle bu ilçe sınırları içerisinde bulunan ve ilçe belediyelere bağlı mahalleler (köyler) tarafından iyi değerlendirilemeyen meralarla ilgili gerekli çalışmalar yapılarak, bu meraların en iyi şekilde değerlendirilmesi gerekir. Belediyelerimiz sınırları içerisindeki mahallelerde bulunan meralar mevcut haliyle kendi başına bırakılmış ve boş olarak beklemektedir. Bu meraların amacına uygun olarak değerlendirilmesi belediyelerimiz açısından önemli bir husustur. Üretimi artırmak ve kalkınmayı sağlamak amacıyla buralarda yapılacak belediye hizmetleri ve projeleriyle belediyelerimiz gelişecek ve buralarda yaşayan vatandaşlarımızın gelir seviyesi ve yaşam kalitesi artacaktır. Eskişehir'de merkezin dışındaki ilçe belediyelerine bağlı hemen hemen bütün mahallelerde birçok mera vasfı olan fakat verimli bir şekilde değerlendirilmeyen geniş araziler vardır. Bu durum ülkemizdeki diğer bütün iller içinde geçerlidir. Belediyeler bu alanların en verimli bir şekilde değerlendirilmesi için pek çok çalışma ve proje yapabilir.

Mera; hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya geçmişten beri bu amaçla kullanılan yerdir. 4342 sayılı Mera Kanunu'nun amacı; daha önce çeşitli kanunlarla tahsis edilmiş veya eskiden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile mahalle veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılmasını, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullanılmasını, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılmasını ve sürdürülmesini, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesini, korunmasını ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesini sağlamaktır. Mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah, koruma, kontrol ve uygun kullanımını sağlamak için, araştırma, planlama, ıslah projeleri, otlatma zamanı, kullanma sistemi, koruma ve kontrol tedbirlerini tespit etmek üzere; uygun görülen yerlerde, mevcut zirai araştırma enstitüleri ve üniversiteler bünyesinde mevzuat çerçevesinde mera araştırma bölümleri kurulabilir ve mevcut bulunanlar yukarıdaki amaca hizmet edebilecek şekilde yeniden düzenlenebilir. Belediyeler, sınırları içerisindeki meraların değerlendirilmesi için öncülük etmesi, projeler yapması ve buraların en iyi şekilde değerlendirilmesi için gerekli girişimlerde bulunması gerekir. Bu konularda belediyeler iyi bir çalışma altyapısı hazırlayarak ilgili kuruluşla birlikte zaman kaybetmeden gerekli adımları atmaları gerekir.

Belediye başkanları ve mahalle muhtarları; mera, yaylak ve kışlakların ve sınır işaretlerinin korunmasından ve ayrıca tahsis amacına göre en iyi

şekilde kullanılmasının sağlanmasından sorumludur. Ayrıca, geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinde, kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar. Bu amaçla ilgili mahalle ve belediyelerde “Mera Yönetim Birlikleri” kurulmaktadır. Mera Yönetim Birlikleri'nin kuruluş ve çalışma esas ve usulleri yasalarla belirlenmiştir. Mera, yaylak ve kışlakların kullanma hakkı bir veya birden çok mahalleye veya belediyeye ait olabilir. Bu yerler devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir. Amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumuna getirmek amacı ile yapılan masraflar sebebiyet verenlerden tahsil edilir. Umuma ait çayır ve otlak yerlerinin kullanılmasında ve bunlardan faydalanılmasında mera yaylak ve kışlaklara ilişkin hükümler uygulanır. Meralarla ilgili yapılacak, her türlü kiralama, hizmet ve hak tesisi işleri 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre gerçekleştirilir.

Mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdit ve tahsisi ilgili bakanlık tarafından yapılır. Burada belediyelerin öncülüğü, yönlendiriciliği, yapacağı plan, proje ve çalışmalar önemlidir. Mera, yaylak ve kışlak varlığı ile hayvancılık potansiyeli dikkate alınarak ihtiyaç duyulan yerlerde komisyona bağlı olarak çalışacak ve tespit, ölçme, harita yapma ve yer gösterme çalışmalarını yapmak üzere “teknik ekipler” oluşturulur. Teknik ekipler ilçelerde kaymakamın, illerde komisyonun teklifi ve valinin onayı ile oluşturulur. Komisyon ve teknik ekiplerin çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir. Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kalan ve 1.1.2003 tarihinden önce kesinleşen imar plânları içerisinde yerleşim yeri olarak işgal edilerek mera, yaylak ve kışlak olarak kullanımı teknik açıdan mümkün olmayan yerlerin ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek hazine adına tescilleri yapılır. Ancak, bu nitelikteki taşınmazlardan ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları adına tescil edilmiş olanların tescilleri bedel talep edilmeksizin aynen devam eder. Hazine adına tescil edilmesi gerekirken belediyeler adına tescil edilen ve belediyelerce konut veya iş yeri yapılmak üzere bedelsiz olarak veya bedeli karşılığında gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine de gerekli yasal sorumlulukları yerine getirmeleri halinde bedeli alınarak tahsis yapılabilir. Belediyelerin kendi sınırları içerisinde bulunan mera vasfı olan alanlar üzerinde çok detaylı çalışmalar yapmaları gerekir. Özellikle Eskişehir'e bağlı merkezin dışındaki ilçelerde ve bu anlamda diğer bütün illerde bu alanların kamu yararı

ve o bölgede yaşayanların menfaatleri açısından en iyi şekilde değerlendirilmesi belediyeler için çok geniş bir faaliyet ve çalışma alanı oluşturmaktadır.

Sonuç olarak belediyelere bağlı mahallelerdeki meralar bundan sonra kendi haline bırakılmamalıdır. Öncelikle bu meralar o yerin belediyesi ve mahalle muhtarlıkları tarafından olması gerektiği gibi sahiplenilmelidir. Mera, yaylak, kışlak ile umuma ait çayır ve otlaklardan en elverişli bir şekilde yararlanmanın sağlanması için, bakım, ıslah, otlatma, dinlendirme, tohumlama, ilave yemleme ve yapılması gereken benzeri işlerin en etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekir. Bu alanlarla ilgili çalışma yapan ilgili kuruluş ve komisyonların çok verimli çalışmalar yapması önemli bir konudur. Burada meraların en iyi şekilde değerlendirilmesi için, kooperatifler kurma, birlikler oluşturma, kiralama, farklı işletme yöntemleri ile söz konusu yerlerin ihale edilmesi gibi pek çok husus birlikte düşünülerek çalışmalar yürütülmelidir. Bu meraların değerlendirilmesinde her zaman öncelik o bölgede o mahallede yaşayanların olmalıdır. Bu hususlarda özellikle mahalle muhtarları ile o yerin belediye başkanlarının işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmesi gerekir. Belediye başkanları kalkınma yerelde başlar anlayışı ile kalkındırıcı belediyecilik prensipleri doğrultusunda meraların en verimli bir şekilde kullanılması için öncülük etmelidir. Belediyeler yerleşim yerlerinin gelişmesinde, değişmesinde, şekillenmesinde ve ilerlemesinde en büyük güçtür. Bunun içindir ki bu alanların planlaması, tarım ve hayvancılık ilkeleri doğrultusunda en iyi şekilde değerlendirilmesi, en etkili yöntemlerle bu yerlerin kullanılması en başta o yerin belediyesinin görevidir. Eskişehir'de özellikle merkezin dışındaki ilçe belediyeleri ve ülkemizdeki diğer illerdeki belediyeler meralarla ilgili pek çok çalışma ve proje yapabilir. Belediyeler bu güne kadar bu alanda hiçbir çalışma yapmamıştır. Bundan sonraki süreçte bütün belediyelerin bu alanda ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri önemli bir konudur.

2.47. Belediyelerde öneri sistemi

Belediyeler ne kadar açık, şeffaf, adaletli olabilirlerse ve ne kadar üst yönetim ile çalışanlar arasında sağlıklı iletişim ve sinerji oluşturabilirlerse o kadar başarılı olurlar. Bunu sağlamanın yolu da her aşamada kaliteli yönetim ve yönetişimden geçmektedir. Belediyelerde bunu sağlamanın

yöntemlerinden birisi kendi içerisinde iyi bir öneri sistemi kurmasından geçmektedir. Belediyelerde öneri sistemi; çalışanlara fikirlerini iletmede kolaylık sağlayacak, yenilikçiliği teşvik edecek, iş tatminini arttıracak, katılımcı yönetim anlayışı sağlayacak, performans sistemini destekleyecek, belediyeye küçük adımlarla sürekli ilerleme sağlayacak bir sistemdir. Belediyelerde yapılan öneriler, belediyenin misyon, vizyon, hedef ve stratejileriyle uyumlu, sunulan hizmet ile ilgili, süreci iyileştirmeye ve verimliliği artırmaya yönelik olmalıdır. Öneri sistemi ile çalışanların görüş ve önerilerini alınarak, belediye yönetim sürecine pozitif katkı sağlamak, yeni hizmetler üretmek, belediye içindeki süreçleri ve uygulamaları geliştirmek, hata ve eksikleri gidermek, bunları yaparken yeni projelerin ortaya çıkması gibi faydalar sağlar. Eskişehir'deki belediyeler ve ülkemizdeki diğer bütün belediyelerin, bu öneri sisteminden faydalanmaları ve bu öneri tekniğini birimlerinde uygulamaları gerekir.

Öneriye ve eleştiriye açık olmayan belediyeler kendilerini geliştiremezler. Akıl akıldan üstündür. Herkes aynı şeye bakar ama farklı şeyler görür ve hisseder. Bakmak ve görmek farklı şeylerdir. Herkes bakar ama herkes göremez. İşte öneri sistemi, aynı şeylere daha fazla kişinin bakmasını sağlayarak daha çok şeyin görülmesini sağlamaya çalışmaktır. Bütün bunların yanında, belediyelerdeki öneri sisteminin temel amacı, çalışanların belediye tarafından alınan ve alınacak kararlara öneri yoluyla katılımını sağlayarak yönetime katmak ve motive etmektir. Belediyelerde iyi öneriler sürekli gelişimin kaynağını oluşturur. Hizmet kalitesi iyileşir ve maliyetler düşer. İyi bir öneri sisteminde gelişmeye katkı sağlayacak öneri fırsata ve hizmete dönüşür. Belediye insan kıymetleri potansiyelini harekete geçirecek, çalışanların zihinsel potansiyelinden, tecrübe ve birikimlerinden, fikirlerinden ve önerilerinden yararlanmış olur. Entegre yönetim sistemleri içerisinde her zaman alt yönetim sistemleri vardır. Toplam kalite sistemi içerisinde yenilikçi (inovatif) çalışmalarla ilgili öneri, düşünce ve yeni projeleri ortaya çıkarmak ve böylece tüm çalışanların yönetime katılımını sağlamak için bütün belediyelerde öneri sisteminin kurulması gereklidir.

Öneri sisteminin kendisi başlı başına bir projedir. Belediyelerdeki öneri sistemi bir proje olarak uygulanmalıdır. Bir projenin uygulanmasında gerekli olan yöntem ve metodoloji ne ise o yapılmalıdır. Öneri sistemi belirli aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle proje ekibi belirlenmeli, çalışma ortamı ve şartları oluşturularak proje planı hazırlanmalıdır. Öneri sistemine erişim noktaları, kabul ve reddedilme kriterleri belirlenmeli, ön

ve üst değerlendirme kurulları oluşturulmalıdır. Daha sonra sistemin işle-yiş prosedürleri belirlenerek uygulanmaya geçilmelidir. Öneri sisteminde ödüllendirme ve teşvikler mutlaka olmalı ve performans değerlendirme sistemine bağlı olarak çalışanların katkıları takip edilmelidir. Öneri siste-mi projesinin belediyelerimize doğrudan ve dolaylı olarak pek çok faydası olacaktır. Bu öneri sistemi kapsamında kalite bilinci artırılmış olacaktır. Belediyenin imajının güçlenmesine katkı sağlanacaktır. Hem belediyede çalışanların hem de vatandaşların memnuniyeti daha fazla artacaktır. Be-lediyenin etkinliği ve verimliliği güçlenecektir. Geleceğe yönelik karar-ların daha sağlıklı alınması için pek çok veri toplanacaktır. Belediyenin hizmet kalitesi artacak, sürekli iyileşme sağlanacak ve sürdürülebilir bir hizmet anlayışı oluşacaktır. Öneri sistemi istatistiklerinin çalışanlarla paylaşılması, şeffaflık ve güvenilirlik ilkelerini, uygulamada güvenilirlik ve kurum içi imajı da güçlendirecektir.

Eskişehir'deki belediyeler ve ülkemizdeki diğer belediyeler kendi içe-risinde öneri sistemi kurmaları halinde daha başarılı bir yönetim ve çalı-şanlarıyla daha sağlıklı bir yönetim anlayışını ortaya koyacaklardır. Bu sayede çalışanların belediye bünyesindeki kurumsal aidiyet duygusunun gelişmesi sağlanacaktır. Çalışanların fikirlerine, önerilerine değer vererek onların motivasyonları arttırılacaktır. Çalışanların yaptıkları işleri sahip-lenmesini sağlanarak, yapılan işlerle ilgili eksikliklerin tespit edilmesi, iyileştirici yönlerinin ortaya çıkarılması gibi insan kıymetleri ve belediye hizmetleri alanında yapılan ve yapılacak olan çalışmalara katkı sağlana-caktır. Öneri sistemi belediyede çalışanlar haricinde, belediyeden hizmet alan vatandaşlara ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak da uygula-nabilir. Bu çalışmalar vatandaşlara hizmet için şehirde yaşayanların ortak aklının, daha etkin kullanılması ve belediyelere hizmet üretirken yol gös-termesi bakımından çok faydalı olacaktır. Asıl olan hata değil, çare bul-maktır. Hataların ve eksikliklerin tespiti bizi çözüm yoluna götürmelidir. Bir işe inanmışsanız, her zaman imkân bulursunuz. Her durumda çaresiz değil, çare sizsiniz. Belediyelerin öneriye açık olması, çözüme yakın olma-sı demektir. Gelen öneriler yeni fırsatlar sunar. Ülkemizdeki bütün beledi-yelerin, kendi içerisinde etkin bir öneri sistemi ağı kurmaları ve ortak aklı daha iyi bir şekilde değerlendirmeleri gerekir.

2.48. Belediyeler ve benchmarking

Benchmarking ya da kıyaslama, belediyelerimiz açısından; bir belediyenin hizmet gücünü yükseltmek için; güçlü ve üstün performansı olan belediyeleri, bunların iş yapma tekniklerini incelemesi, kendi teknikleri ile kıyaslaması ve bu kıyaslamadan elde ettiği bilgileri kendi belediyesinde uygulaması anlamına geliyor. Örnek alma olarak da çevrilebilen benchmarking (kıyaslama), öğrenen belediye anlayışının önemli bir parçası, bir öğrenme ve öğretme, anlama ve uyarlama, bilgi paylaşma ve gelişme sürecidir. Bu tanıma göre kıyaslama, belediyelerimizi geliştirme ve iyileştirme süreci olup, vatandaş memnuniyetini artırma ve vatandaşların isteklerini aşip, olası beklentilerini de karşılama, hizmette liderlik ve etkili hizmet avantajı sağlamak için gerekli bir sistemdir. Toplam kalite yaklaşımında olduğu gibi, kıyaslamada da üst yönetimin istek ve kararlılığı gereklidir. Bu anlamda, var olan bir problemin çözümü ya da daha iyisine ulaşma bakımından, değişim ihtiyacı belediyenin tepe yönetimi tarafından benimsenmeli ve belediyede değişim isteği oluşturulmalıdır.

Kıyaslamada dikkat edilmesi gereken husus, kıyaslama yapılacak kritik konuların ya da faaliyetlerin belirlenmesi ve kıyaslamanın en başarılı örnekler ya da en uygun model alınacak kuruluşla yapılmasıdır. Bu çerçevede kıyaslama, daha çok aynı yapıdaki belediyeler arasından bir örnekle yapılabileceği gibi farklı bir kuruluş ile de yapılabilir. Ancak, kıyaslamanın vatandaş tatmini ve kalite artırımı için sistemli bir şekilde yapılması gerekir. Bir başka ifadeyle, kıyaslamanın kalite ve vatandaş tatminini yükseltmek amacıyla ilgili nitel ya da nicel kritik faktörler üzerinde yapılması gerekli ve anlamlıdır. Belediyelerimiz vatandaşlara hizmet sunarken, iş yaparken her defasında Amerika'yı yeniden keşfetmelerine gerek yoktur. Akıllı kişiler aklını kullanır. Daha akıllı kişiler başkalarının aklını da kullanır. Belediyelerimiz açısından da durum böyledir. Daha iyi hizmet üretmek ve daha iyi işler yapmak için bir belediye diğer belediyelerde var olan hizmet ve iş yapma kapasitesini kendisi ile kıyaslayarak, hizmet üretme ve iş yapma kapasitesini daha etkin ve verimli bir şekilde artırır ve geliştirebilir.

Kıyaslama, dışa dönük bir bakış açısı elde etmeyi amaçlayan bir süreçtir. Bu süreçte en önemli fikir ve motivasyon kaynağı ise vatandaşların beklentileridir. Şüphesiz bu beklentiler ve fikir alış verişini öğrenmeyi teşvik ediyor. Belediye yöneticileri, eleştiriye açık olmalı ve kendini böyle durumlara hazırlamalıdır. Bu zor bir durum olsa da başarı için hayati

önem arz etmektedir. Bu anlayış belediyelerde açıklığı ve dikkatli bir şekilde dinlemeyi, gözlem yapmayı gerekli kılar ve teşvik eder. Kıyaslamanın temelinde yatan noktalara bakmak gerekir; sürekli gelişim esastır. Atılımcı ve olumlu bir yaklaşımdır. Aksiyonel ve en iyi uygulamalara yöneliktir. Belediyeler arasında ortak ve karşılıklı bir yararlanmaya dayanır. Kıyaslamada belirlilik, ölçülebilirlik ve uygunluk gerekir. Kıyaslamanın kapsamı tümüyle belirlenmeli, kıyaslamanın temel ilkeleri akla uygun şekilde ölçülmeli ve kıyaslama belediyenin yatırım kapasitesine uygun olmalıdır. Belediyelerin, kıyaslamanın başarılı olması için gerekli olan bazı ön koşulları yerine getirmesi gerekir. Kıyaslamanın ön koşullarına göz atıldığında; belediyenin hizmeti en iyi vermeye istekli olmalı, başkan ve belediye çalışanlarının işin farkında olmaları ve çalışanların bu konularda eğitilmesi, bütün süreçlerde şeffaf olunması, belediyenin kendi kıyaslama sürecini sahiplenmesi ve uygulayıcı olması gerekir. Kıyaslama, hizmeti ve kaliteyi arttıracak ya da maliyetleri azaltacak yeni bir süreç icat etmek değildir ve süreç zaten vardır. Eğer bir belediye verimli bir hizmet ve iş sürecine sahipse, diğerleri için mantıklı olan bu süreci kendi belediyesine adapte etmesidir.

Kıyaslama, belediyenin performansını ve vatandaş tatminini artırır. Belediyenin amaç ve hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur. Hizmet kalitesini artırır ve kurum kültürünü güçlendirir. Mali yönden verimlilik getirir. Belediyenin stratejik olarak yönetilmesini sağlar ve çalışanları daha fazla motive eder. Kıyaslama yaparken, konunun belirlenmesi, ekip oluşturulması, ortağın belirlenmesi, verilerin toplanması ve analiz edilmesi, uygulama ve değerlendirmelerin iyi yapılması gerekir. Eskişehir'deki belediyelerimiz pek çok konuda gerek yurt içi ve gerekse yurt dışından kendileri için seçtikleri en uygun belediyelerle kıyaslama çalışmaları yapabilirler. Bu kıyaslama çalışmaları aynı zamanda belediyeler arasında sinerji oluşturarak vatandaşların lehine daha fazla ve daha kaliteli iş ve hizmet üretilmesine sebep olacaktır. Yapılan her kıyaslama çalışmasının kendi içerisinde pek çok faydası olacaktır. Bundan dolayı ülkemizdeki bütün belediyelerimizin daha fazla iş ve hizmet üretmesi için uygun buldukları birçok belediye ile pek çok konuda kıyaslama çalışması yapmaları gerekir. Bütün belediyelerin yaptığı ve yapacağı çalışmalarda bu kıyaslama tekniğinden yararlanması faydalı olacaktır.

2.49. Belediyelerin gelirleri

Belediyelerde hizmet üretmenin en önemli araçlarından birisi mali kaynaklardır. Belediyelerin mali yapısı, bütçesi ne kadar iyi ve sağlıklı olursa hizmet üretmek, hizmet sunmak o kadar iyi olacaktır. Belediyeler mali özerkliğe sahip olmayıp, gelirleri merkezi yönetim tarafından belirlenmektedir. Belediyelerin merkezi hükümet tarafından belirlenen gelir kalemlerinin haricinde, doğrudan ve dolaylı olarak, bütçelerini ve gelirlerini aynı zamanda hizmet ve yatırımlarını arttırmaya yönelik çalışmalar yapmaları gerekir. Belediye gelirlerini merkezi bütçeden aktarılan paylar ve yardımlar, belediye öz gelirleri, borçlanma gelirleri olmak üzere üç ana başlık altında toplayabiliriz. Kapsam olarak yasalarla belirlenen belediye gelirleri aşağıda belirtilmiştir.

1. Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları,
2. Genel bütçe ve vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
3. Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
4. Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış v.b. değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
5. Belediye Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek ücretler,
6. Faiz ve ceza gelirleri,
7. Bağışlar,
8. Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
9. Emlak vergileri,
10. Çevre temizlik gelirleri,

Belediyelerin yasayla belirlenen gelir kalemlerini oluşturmaktadır.

Belediyeler hizmet üretmeye yönelik çok çalışıyor ve yatırımlar yapıyorlarsa, bütçeleri de çok daha güçlü ve sağlıklı olacaktır. Bu yüzden aşağıda belirtilen ve benzer daha başka çalışmalarla, belediyelerin bütçeleri doğrudan ve dolaylı olarak çok daha fazla artacak, güçlenecek ve aynı zamanda şehirdeki hemşehrilerin beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik daha çok ve daha kaliteli hizmetler üretilip, sunulacaktır. Bu doğrultuda belediyeler, aşağıda belirtilen ve benzeri daha başka gelir getirici ve hizmet üretmeye yönelik çalışmalar yapabilirler.

1. Yap-ışlet-devret modelleri ile gelir sağlamak ve hizmet üretecek çalışmalar yapılabilir,
2. Yap-ışlet modeli projelerle gelir sağlamak ve hizmet sunacak çalışmalar yapılabilir,
3. Farklı işbirlikleri ve gelir paylaşımı projeleriyle gelir ve hizmet sağlanabilir,
4. Kamu ve özel kuruluşlara yaptırılacak yatırımlarla gelir ve hizmet üretilebilir,
5. Ulusal ve uluslararası hibe kredilerle ve bağışlarla gelir ve hizmet sağlanabilir,
6. Belediye arazilerinde gayrimenkul yatırım ortaklığı ile hizmet ve gelirler üretilebilir,
7. Hazineye bağlı arazilerinde hizmet ve yatırım amaçlı çalışmalar ve projeler yapılabilir,
8. Belediye, esnaf ve sanayi kuruluşları ile gelir ve hizmet üreten projeler yapılabilir,
9. Bakanlıklar ve ilgili kuruluşlarının yatırım yapması ve hizmet üretmesi sağlanabilir,
10. Hizmet üretecek ve gelir sağlayacak iktisadi teşekküller kurulabilir.

Aslında bir belediyenin gerçek mali gücü belediye başkanının yönetmiş olduğu şehre kazandırmış olduğu bütün değerlerle, yapılarla ve katma değerle ilgilidir. Bir belediyenin bütçesi ne kadar güçlü olursa olsun, bütçesi ne kadar iyi kullanılırsa kullanılsın sadece bütçeye bağlı olarak çalışmalar yapmak ve hizmet sunmak o şehrin gelişip büyümesine çok sınırlı olarak katkı sunacaktır. Elbette ki belediye bütçesinin çok iyi olması ve her kuruluşunun çok doğru kullanılması önemlidir. Fakat bir şehrin kalkınmasında, gelişmesinde ve büyümesinde en büyük etkiyi girişimciler, yatırımcılar, diğer bütün kuruluşlar ile vatandaşlar tarafından yapılan ve üretilen her türlü olumlu çalışmalar ve faaliyetler göstermektedir.

Bütün bu çalışmalar sonucu oluşan mali yapı değerlendirildiğinde ortaya çıkacak bütçe, belediye bütçesinin çok çok ötesinde, yüz katı, bin katı hatta çok daha fazlası olduğu görülecektir. Bunun öncüsü de aldığı kararlarla, yaptığı plan ve projelerle, teşvik ettiği çalışmalarla belediye başkanı-

dır. Belediye başkanının başarısını belirleyen önemli göstergelerden birisi de belediye bütçesinin iyi yönetmesinin ve doğru kullanmasının yanında, başkanı olduğu şehirde ortaya çıkan mali büyümeye sağladığı katkıdır. Benim bütçem bu kadardır. Görevlerim bellidir. Bu bütçeyle bu kadar iş yapılır. Görev alanımın dışına çıkamam diyerek hareket eden ve kendini sınırlayan belediye başkanları kesinlikle başarısızdır. Fakat ürettiği yeni işler ve hizmetlerle bütçesini ve hizmet alanlarını sürekli genişleten, başkanı olduğu şehirde yapılacak her iş benim görev alanıma girer anlayışıyla hareket eden, şehirdeki bütün potansiyelin harekete geçirilmesi için çalışan ve bunun derdinde olan belediye başkanları ise başarılı belediye başkanlarıdır.

2.50. Belediyelerde yönetim zaafı

Belediyeler yerelde halka pek çok hizmet sunarlar. Bütün sunulan bu hizmetler insan eliyle yapılmaktadır. İnsanlar bir kuruluştaki ne kadar huzurlu, mutlu, sağlıklı yönetim halinde, organize ve takım halinde çalışıyorlarsa o kadar iyi hizmet verilir ve kuruluş o kadar başarılı olur. Bir kuruluştaki herhangi bir çalışanın başarısı en tepe yöneticinin başarısıdır. En tepedeki yöneticinin başarısı, kuruluşun başarısı ise en tepe yöneticisinden en alttaki hizmetlisine kadar bütün çalışanların ürettiği artı değerlerin toplamından oluşur. Kuruluş içerisinde her hangi bir kişinin negatif etkisi kamu hakkı ve kul hakkı olarak kuruluş içerisinde herkesi negatif olarak etkiler. Bizler kul hakkını çok önemseriz ve kul hakkıyla hakkın huzuruna çıkılmaması gerektiğine inanırız. Neticede bir kul hakkı söz konusu ise, o kişi ile helalleşebilme imkânı vardır. Eğer söz konusu olan tüyü bitmemiş yetimlerin bile hakkının olduğu herkesi kapsayan kamu hakkı ise hakkınızı kimlere ve nasıl helal ettireceksiniz? Bu yüzden, belediyelerde ve kamuda çalışıyor olmanın görev ve sorumluluğu çok ağırdır.

Nerede ve hangi kuruluştaki olursa olsun, huzurlu bir ortamın olduğu kuruluştaki her zaman başarıya daha kolay ulaşılır. Çalışanlar için huzurun ana kaynağı ise en başta iş tatminidir. Huzursuz bir ortamda ise başarılı olma imkânı yoktur. Huzuru bozan en önemli etken ise dedikodudur. Dolayısıyla kuruluştaki dedikodunun önlenmesi için özel çalışmalar yapılmalıdır. Bir yerde çalışırken başarı için olmazsa olmaz üç önemli kriter vardır. Birincisi yaptığınız işle ilgili donanımlı olmanızdır. İkincisi başarılı olmanız için çok çalışmanızdır. Üçüncüsü çalışanların birbirlerine köstek

değil destek olmaları, ekip halinde bir bütün olarak takım halinde çalışmalarıdır. Başarı için tek başına hiçbir şart yeterli olmayacağı gibi ilk iki şart ne kadar iyi olursa olsun üçüncü şart uygulanmıyorsa o yerde huzursuzluk ve kaos baş gösterecektir. Bu üçüncü şart kamu kurumlarında genelde çok kolay göz ardı ediliyor ve bu duruma bağlı olarak pek çok yönetim ve yönetişim sorunları ortaya çıkıyor. Yöneticilerin ve çalışanların birbirleriyle çekişmemeleri, bu konularda bilinçli ve duyarlı olmaları, özellikle belediyeler gibi kamu kuruluşlarının başarısı için çok önemlidir. Aşağıdaki tespitler kamuda yaşanan özellikle belediyelerde çalışan, yöneticilerden ve çalışanlardan kaynaklanan, yönetim ve yönetişim zaafı konusundaki konuşmalar, tespit ve gözlemlerden çıkarılmıştır.

- Hak edenler göz ardı edilerek, terfilerin birilerinin hatırı ya da çıkarlarına göre yapılması
- Üst yönetimin dedikodu ve ayak oyunlarına alet olması
- Yöneticilerin çalışanlara bildiği ve sevdiği değil de bilmediği ve sevmediği işleri vermesi
- Çalışanlara güven duygusunun verilmemesi, güven bunalımının yaşanması
- Yöneticilerin huzurlu iş ortamı ve iş tatmini oluşturma yerine dedikodulara fırsat vermesi
- Yöneticilerin proje odaklı olmaması, sonuçlara odaklanmaması ve sistemsiz çalışmaları
- Kibirli yöneticilerin oluşturdukları negatif ortamın çalışanlara ve işe olan olumsuz etkisi
- Üst yönetimin zamanı planlamayı doğru yapamaması
- Yönetimde akliselimi hâkim kılamama ve acele karar verilmesi
- Geçmiş yönetimin kötülenmesi ya da övülmesi, geçmişten dersler çıkarılmaması
- Bürokratik hantal yapıya bağlı kalma, prosedürlere aşırı ve körü körüne bağlılık
- Yöneticiler ve çalışanlar arasındaki iletişim eksikliği
- Problemlerin kulak ardı edilmesi, problemlerin zamanında çözülmeşi

- Yönetişim, iş süreçleri ve birimler arasındaki güvensizlik
- Üst yönetim, birimler ve çalışanlar arasındaki yönetim eksikliği
- Yönetimde, işleyişte, tertip ve düzende yaşanan dağınıklık
- Yapılacak işlerin uzaması ve kısa zamanda netice alınamaması
- Değişim ve dönüşüm sürecinde hedef birliğinin sağlanamayışı
- Külfetten imtina ve nimetleri paylaşma korkusu
- Görev ve sorumlulukları yerine getirmede organizasyon yapısının bozukluğu
- Çalışanlar arasında kurum ve aidiyet kültürünün zayıf olması
- Kurum ile vatandaş ve diğer kurumlar arasında rehberlik çemberinin olmaması
- Halk ve kurum arasındaki ilişkilerinin zayıflığı, yönetime vatandaş katılımının olmaması
- Kurumun ve birimlerin performans kriterlerinin hesabının sorulmaması
- İş emirlerinin ve destek mesajlarının tam verilemeyişi
- Üst yönetim ve çalışanlar arasındaki iletişim kopukluğu
- Yönetim ve iş süreçlerinde aracı kılma ve aracı zaaf ve husumetleri
- Tecrübe, birikim ve beklentinin kurum dışında aranması
- Kurum içerisinde üstlerin astlara yeterli zaman ayırmaması
- Geçmiştekilerin etkisinden kurtulamama, yanlış kişilerle yapılan değerlendirmeler
- Yapılan işleri bütünüyle sahiplenmeme durumu
- Özellikle yöneticilerdeki fikir ve misyon eksikliği
- Tedarikçilerin, yüklenicilerin yönetime müdahil olma istekleri
- Alt yöneticilerin liderin isteklerini ve kurumun vizyonunu tam algılayamaması
- Çalışanların ortak akıllarından, potansiyellerinden tam olarak yararlanılamaması

- Kişisel beklentilerin kurum menfaatlerinin önüne geçmesi
- Çalışanlara sürekli kendilerini geliştirmeleri için yeterli eğitim desteğinin verilmeyişi
- Çalışanlar arasındaki ücret dengesizliği, aynı işi yapanlara eşit ücret verilmemesi
- Kurumdaki Personellere yetki ve sorumlulukların dengeli olarak verilmemesi
- Kurumda, iyi ki varsın yerine, sen olmasan da olur mantığının hâkim olması
- Birimlerde görülen denetim eksikliği ve denetim ilkelerinin olmayışı
- Kurum içerisinde istişarenin sağlıklı ve sistemli yapılmaması
- Gelişen ve değişen şartların yakından takip edilmemesi sonucu ileriye görememe
- Yönetimde çok başlılık olması ve kararların oldubittiye getirilmesi
- Üst yönetimin birimlerin sorunlarına duyarsızlık göstermesi
- Yönetim stratejisinin bütün ekip tarafından tam algılanamaması veya sahiplenilmemesi
- Teknolojinin yakından takip edilemeyişi ve teknolojik imkânların yaygın kullanılmaması
- Çalışanlarda motivasyonsuzluğun çok yaygın olarak görülmesi
- Çalışanlar arasında güvenilmezliğin yaygın olması
- Terfilerin, hak edenden daha çok yetkili olanların tanıdığı olmasına göre yapılması
- Bilgi ve becerinin durağan hale gelmesi, rutine razı olunması
- Yapılan eğitim faaliyetlerinin dar tutulması, bütün çalışanları kapsamaması
- Çalışanların birikimlerinin iyi değerlendirilememesi
- Birimlerde çalışanlar arasında görevlerin dengeli dağıtılmaması
- Organizasyon yapısının bozuk ve yanlış olması

- Çalışanların herkesi ilgilendiren; deprem, sel gibi doğal felaketlere karşı duyarsızlığı
- Klasik devlet memurluğu zihniyetinin ötesine geçememe
- Dikey, pramit yapısı yönetim tarzının uygun olmaması ve bozuk organizasyon yapısı
- En büyük değer olan, zaman ve beyin birikiminin israf ediliyor olması
- Yönetimin belediye yapısı içerisinde kaybolması ve koordinasyon zayıflığı
- Teknoloji ve mekân yetersizliği, yerleşkelerin çok dağınık olması
- Medyanın, STK'ların ve danışmanlık ve müşavirlik kurumlarının kullanılmayışı
- Birimlerin politika ve vizyonunun iyi oluşturulamaması
- Bütçe önceliklerinin, iş önceliklerinin yanlış kurgulanması
- Önemli projelere gösterilen ilgisizlik ve sahiplenilmemesi
- Hak ve adalet anlayışındaki bozukluk yada adaletsizlik
- Empati kuramama, üstlerin altları küçük ve basit görmesi
- İhtiyaçların düzgün tespit edilemeyişi, ihtiyaç olmayan şeylerin ihtiyaç görülmesi
- İlke ve prensiplerin yerleşmemesi ve inanç eksikliği
- Hemşehriler tarafından kurum birimlerinin tanınmaması ve görevlerinin bilinmemesi
- Kurumu ilgilendiren, dünyadaki gelişmelerin ve AB sürecinin takip edilememesi
- Taze bilgilerin, yeni fikir ve düşüncelerin üretilmemesi
- Kurumda ve birimlerde toplam kalite yönetiminin uygulanamayışı
- Akıselim olarak önem ve önceliklerin tespit edilemeyişi
- Kurumsal zaman yönetiminin iyi kullanılmayışı
- Yöneticilerin yeni çıkan mevzuatlarla ilgili tehdit ve fırsatların iyi takip etmemeleri.

Bütün yöneticiler ve çalışanlar bu konularda gaflete düşmeden güçlü bir basiret ve ferasetle hareket etmeleri halinde daha sağlıklı bir yönetim ve yönetim sergilenecek, kamu kurumları ve belediyeler bu sayede insan kıymetlerini ve diğer kaynaklarını daha sağlıklı bir şekilde yönetebileceklerdir.

2.51. Belediyelerde yönetim zaafı

Bu yazı, önceki yazının devamı niteliğindedir. Hangi yönetici, hangi işte olursa olsun; açık, şeffaf, ilkeli, kurallara bağlı hakkaniyet ve adalet ölçüleri içerisinde hareket ediyorsa, yapılan o iş çok kolay yürütülecek, başta çalışanlar ve yöneticiler huzur içerisinde olacak ve yapılan işler selametle yerine getirilecektir. Hangi yönetici hangi işte olursa olsun; adaletli olmazsa, kural ve ilke merkezli değil de gizli, saklı, kişisel faklı hesapların içerisinde, bireysel inisiyatif ile hareket eder ise yapılan işleri yürütmek çok daha zorlaşacak, belirli bir süre sonra yürütülemez hale gelecek, çalışanlar ve yöneticilerde huzur kalmayacak ve herkes bunun bedelini ödemek zorunda kalacaktır. Adaletin olmadığı yerde sağlıklı yönetim ve yönetim olmaz. İnsanları ancak adalet tatmin eder. Adaletin olduğu yerde huzur ve başarı olur. Adalet, bütün yüreklerin, gönüllerin sığındığı, huzur ve sükûn bulunduğu yerdir. Adalet her insan kendini teslim etmekten çekinmez fakat adaletsizliğe her insan isyan eder. Adaletin olduğu yerde bütün problemler en kolay şekilde çözülür fakat isyanın olduğu yerde problemler sürekli artar, kaos ve kargaşa hiç bitmez. Asıl olan insandır. İnsan öznedir. Evrendeki her şey insan için yaratılmış ve insanın emrine verilmiştir. İnsan bozulursa yönetimler ve sistemler de bozulur. O yüzden bütün yönetimlerin kalitesi insan kalitesiyle eş değerdedir. Yönetim sistemlerini iyileştirmenin ana yolu insan kalitesini iyileştirmekten geçer. İnsan kalitesi artıka kamuda, belediyelerde yaşanan yönetim ve yönetim problemleri daha az yaşanacak ve problemleri çözmek daha kolay olacaktır. Bu çerçevede kamuda, özellikle belediyelerde yaşanan yönetim zaafılarını aşağıdaki gibi ortaya koyabiliriz.

- Belediyenin varlık sebebinin tam algılanmaması, yerel kalkınmaya önem verilmemesi
- Yoğun talepler arasında önceliklerin ve gerçek ihtiyaçların önceliğinin belirlenememesi

- İyi niyetin hâkim kılınmayışı, iyi niyetlerin uygulamaya geçirilememesi
- Vizyoner ve girişimci belediyeçiliğe gereken önemin verilmeyişi
- Tarihi ve doğal kaynaklara gerektiği gibi sahip çıkamama ve turizm önem verilmemesi
- Bilgi ve bilim üreten kuruluşlardan gerektiği gibi istifade edilememesi
- Mevzuat eksikliği, kurumlar arasında yaşanan yetki karmaşası
- Gerekli kaynak sağlayamama, yetki ve kaynak dengesizliği
- Yöneticilerle çalışanlar arasında motivasyon farklılığı, motivasyon uyumunun olmaması
- Yapılan çalışmaların sağlıklı değerlendirme ve sorgulama yönteminin olmayışı
- Üst kademe yöneticilerin alt kademe yöneticilere hor bakması ve itimsizliği
- Karar alıcılarla, uygulama yapanlar arasında iletişimsizlik olması
- Yönetimde sağlıklı sistem kurulamaması ve uygulamaya geçirilemeyişi
- Personelin yaptığı işten zevk almayı, çalışanlarda iş tatmininin olmaması
- Üst yönetimin yönetilenlerle bir araya gelmeyişi ve diyaloga kapalı olması
- Seçilmişlerle atanmışlar arasındaki çalışma ahenginin iyi kurulamaması
- Hedeflerin iyi belirlenememesi ve kaynakların iyi değerlendirilememesi
- Görevlilerin yetki ve sorumluluğunun tam olarak farkında olmayışı
- Yöneticilerin ve çalışanların birbirlerini iyi tanıma noksanlığı
- Her çalışanın farklı bir değer olduğunu keşfedememe, herkesi aynı kefeye koyma

- Çalışanlardaki kurum kültürü eksikliği, tam olarak kurumsallaşamama
- Var olan mevzuattan gerektiği gibi yararlanamama, mevzuatın doğru kullanılamaması
- İdarecilerin seçiminde tecrübe, temsil ve terbiye gibi değerlerin aranmayışı
- Çalışılan birimlerde huzur ve çalışanlarda heyecan olmaması
- Norm kadro çalışmasının uygulanamayışı, gerçek personel ihtiyacının sağlanamaması
- Kuruluşun yerinden yönetilememesi, yönetime dışarıdan müdahalelerin olması
- Koordinasyon içinde koordinasyonsuzluk, koordinasyonların iyi işlememesi
- Birimlerin birbirlerini iyi tanımaması ve birimler arasındaki iletişimsizlik
- Organizasyon şeması sağlıklı oluşturulmalı, hiyerarşik yapı daha çok yatay olmalı
- Erdemli olmaktan uzaklaşma, temel değer anlayışının değişmesi
- Yönetim kademesinde informal işler ön plana çıkarılmamalıdır.
- Yönetimin tecrübe ve birikim sahibi insan gücünden yararlanamaması
- Her habere itibar edilmesi, eksik ve yanlış olarak ortaya konulara inanılması
- Uygulama birimi olan müdürlüklerin masa başından yönetilmeye çalışılması
- Yetki kullananların taşıdıkları misyonun farkında olmamaları
- Gelişmelere duyarsızlık göstererek, işimize bakalım zihniyetinin hâkim olması
- Mülkiyeli bakış açısı, alaylıların küçümsenmesi anlayışı
- Yöneticilerin problemleri çözmek yerine problem üretmesi

- Karar vericilerin soruna dahil olmadan, görmeden, yaşamadan karar vermesi
- Terfi ve görevden almalarda bir kriterin uygulanmaması, olmayışı
- Yetkililerin etkilerini kullanamamaları, yetkisizlerin etkili olmaları
- Hedeflerin tam belirlenememesi, hedef saptırıcı olaylara itibar edilmesi
- Kaynakların etkin ve verimli kullanılmaması, kaynak israfının varlığı
- İdarecilerin eleştiriye tahammülsüzlüğü, diyagram olmamaları
- Kurum yönetim ve yönetici kimliğinin oluşamaması
- Sorunların çözümü için yeterli zamanın ayrılamaması
- Belirsizliğin uzun süre devam ettirilmesi ve çabuk giderilemeyişi
- İstişare eksikliği, çıkarıcıların kulislerine itibar edilmesi
- Kerametın sistemden değil de kişilerden kaynaklandığına inanılması
- Hizmetlerin yapılmasında yöneticilerden kaynaklanan takipsizlik
- Yetki ve sorumlulukların işin gereklerine göre iyi deklere edilmeyişi
- Problemin çözümünde 'ben ne yapabilirim' çabasının olmayışı
- İşin özüne vakıf olmayarak, ezberciliğe ve sıradanlığa teslim olunması
- İyi modellerin örnek alınamayışı ve uzmanlardan fikir alınma konusunda yetersizlik
- Çalışanların görüşlerini ve düşüncelerini korkusuzca söyleyememeleri
- İş süreçlerinin ve sürelerinin belirlenerek deklere edilmemesi
- Kurumun çalışanlarla yada çalışanların kurumla özdeşleşememesi
- Kurumda hedef ve gönül birlikteliğinin sağlanamaması
- Yöneticilerin kendileriyle yüzleşmemeleri ve kendilerinde eksik aramamaları

- Bilmediğini bilmeyen yöneticilerin olması ve ahkâm kesmeleri
- Söylenenlerin uçup gitmesi, eyleme geçilmemesi davranışsal yönetimin sergilenmemesi
- Bilmediğini bilen, samimiyetin ve açık yürekliliğin değerinin bilinmemesi
- Vefasızlıklara ve haksızlıklara ses çıkartılmaması, yiğidin hakkının verilmemesi
- Kurumsal birlikteliğin ve kurumsal kültürün oluşmasına önem verilmeyişi
- Önceki yöneticilerin bilgi ve birikiminin yok sayılarak, emeğin çöpe atılması
- Kriz, kaos ya da kargaşa ortamının iyi yönetilememesi
- Sevgi ve saygı ortamının yetersiz olması
- İnsan ortak aklının, birikiminin kullanılmayışı
- Yönetim ve yapılanma noksanlığı ve yanlışlıkları
- Çalışanların değerinin bilinmemesi, çalışanlara karşı yapılan haksızlıklar
- Ekip olma, takım ruhunun oluşturulamaması
- Sorunların yerinde ve zamanında doğru kişilerle tartışılmaması
- Dinlememe ve dinlenilmeme eksikliği
- Üst yönetimin astlarına güvenmemesi
- Çalışanların birbirinin elinden değil ayağından tutmaya çalışması
- Yasal olan şeyler, aynı zamanda helal olmayabilir. Bu yüzden, yasal olan her şeyin aynı zamanda helal olmasına çok dikkat edilmelidir.
- Yasal olan şeyler, aynı zamanda adalete uygun olmayabilir. Bu yüzden, yasal olan her şeyin adaletli olması sağlanmalıdır.

Bu tespitler daha da arttırılabilir. Aslında yapılan bu tespitler sadece belediyelerde değil, bütün kamu kurumlarında yaşanan veya yaşanması muhtemel problemlerdir. Doğru ve ideal olan bu hastalıklara ve zaafalara hiç düşmemektir. Eğer bir şekilde bu zaafarla karşılaşılımış ise, bu zaafaları

göz ardı etmeden, yüzleşmeli ve üzerine giderek nihai çözüm sağlanmalıdır. Bir problemin çözümünde teşhisi iyi koymak gerekir. Devamında ise, çare olacak reçeteyi hazırlayarak, uygulamaya geçmek gerekir. Ancak bu zaafın hiç yaşanmaması için insan kalitemizin iyi olması, çalışanların iyi bir ekip olması, biri hepsi, hepsi biri için anlayışıyla var olmayı ve birbirlerine destek olmayı her zaman şiar edinmeleri gerekir. Bunun yolu da güçlü örgüt yapısı, ekip bilinci, çözüm odaklı olma, gerçeklerle yüzleşerek, olabildiğince açık, şeffaf, adaletli ve hakkaniyetli yönetim ve yönetim becerilerinin sergilenmesinden geçmektedir. Her zaman, her yerde ve her durumda başarmanın, başarılı olmanın yolu iyi yönetim ve yönetimden geçmektedir. Dolayısıyla bütün belediyeler ve kamu kurumlarının iyi, kaliteli yönetim ve yönetim konusunda çok duyarlı olmaları gerekir. Bütün bunlara bağlı olarak belediyelerin, en başta sağlıklı yönetim ve yönetim konusunda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri ve çok çalışmaları gerekir.

2.52. Yerel yönetimler ve çevre

Tüm canlı varlıkları çepeçevre kuşatan, onların hayatîyetlerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen, insan ve diğer canlıların yaşamı boyunca ilişkilerini sürdürdüğü dış ortama çevre diyoruz. Bu olgu ağızımızdan çıkan nefes ile başlayıp duyu organları ile algıladığımız bütün bir ortamı kapsar. Hava, su, toprak bu çevrenin fiziksel unsurlarını; üreticiler (bitkiler), tüketiciler (hayvanlar) ve ayrıştırıcılar (bakteri ve mantarlar) ise biyolojik unsurlarını oluştururlar. Yerel yönetimler, çevrenin korunması, geliştirilmesi için merkezi yönetimle birlikte hareket etmeli ve birbirlerini desteklemelidir. Çevre yönetim sistemi; önleyici (koruyucu), onarıcı ve geliştirici nitelikteki üç tür çevre politikası geliştirmek ve uygulamak durumundadır. Çevresel açıdan önemli ve en akılcı olan, önleyici ve geliştirici çevre yönetimi politikalarının uygulanmasıdır. Bu politikaların etkin bir biçimde yaşama geçirilmesi yerel yönetimlerin ve merkezi yönetimin birlikte çalışması, görev ve sorumluluk almasıyla mümkündür.

Doğada canlıların kendi aralarındaki ve fiziksel çevreyle olan ilişkileri, canlıların sağlıklı gelişmesine imkân veriyorsa doğal denge sağlanmış demektir. Aksine bir durum ise bu dengenin bozulduğunu gösterir. Yaşam mücadelesi içerisinde olan beşeriyet, çevre ile olan ilişkilerinin boyutunu zaman içerisinde arttırmış, ihtiyaçlarını karşılamak için çevresine büyük

müdahalelerde bulunmuştur. Çevreyi aşırı istismar ve uygunsuz kullanım zamanla dengeyi bozmuş, maksimum fayda sağlamak istenirken eldeki bazı imkân ve değerler zarar görmüştür. Bundan dolayı çevrenin korunması ve çevre yönetiminin sürdürülebilir olması geleceğimiz için temel ihtiyaçtır.

Mahalli idareler ve yerel yönetimler kavramı, yerinden yönetim ilkesine göre kurulan ve işleyen yönetsel kuruluşları ve yönetim birimlerini anlatmak için kullanılmaktadır. Yerel yönetimler, yöre halkının ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılamak üzere, yerel halka yerel kamu hizmeti sağlayan ve yerel halkın kendi seçtikleri tarafından yönetildiği, siyasi, idari ve toplumsal bir kuruluştur.

Bütün çevre sorunları çıkışında yerellik niteliği taşımaktadır. Sorunu çıkmadan ya da çıktığında zararlarını en aza indirmek yerelde önlemler almayı gerektirmektedir. Yerel yönetimler denildiğinde ilk akla gelen belediyelerdir. Ancak bilindiği gibi, köyler ve il özel idareleri de birer yerel yönetim kuruluşudur. Belediye yasası ile belediyelere verilen görevlerin çoğunluğu, çevreyle doğrudan ilgili olan insan gereksinimlerine yönelik olduğundan, her zaman belediyelerin çevre koruma ve çevreyi geliştirme sürecinin içinde aktif olarak yer alması gereklidir.

Şehrin geleceği ve çevre göz ardı edilerek, ekonomik çıkarlar ön planda tutularak yapılan çalışmaların sonuçları her zaman çok ağır olacak ve bunun bedelini halk ve gelecek nesiller ödemek zorunda kalacaktır. Çevreyi doğrudan etkileyen durumlarda yerel yönetim ve merkezi yönetimin birlikte hareket etmesi ve karar noktasında halkın görüşünün alınması ve katılımının sağlanması gereklidir.

Genel olarak yerel yönetimler çevreyle ilgili; çevre düzeni planlarını sağlıklı bir şekilde yapılmasını sağlamalı ve bu planlara bağlı kalarak hareket etmelidir. Yapacağı bütün yatırımlarda ve yapılacak başka yatırımlarda; hava, su ve toprağın kirletilmemesi için gerekli bütün önlemleri almaları gerekir. Halkın çevreye karşı duyarlılığını ve bilincini artıracak eğitici ve öğretici çalışmalar yapmalıdır. Çevrenin; hava, su ve toprağın korunmasına yönelik bilimsel olarak periyodik kontrol ve denetimler olmalıdır. Yerel yönetimler; üniversiteler, kalkınma ajansları ve çevreyle ilgili kuruluşlarla birlikte çevreyi koruyucu ve geliştirici projeler ve çalışmalar yapmalıdır. Yerel yönetimler her yönden ve her zaman şehri temiz tutmalı, şehrin silüetini ve sakinliğini muhafaza etmelidir. Özellikle çevreyle

ilgili konularda ilgili bakanlıklar ve bu bakanlıkların taşra teşkilatları ile yerel yönetimler birlikte çalışmalıdır. Birlikte politikalar belirleyip, plan ve projeler yapmaları gerekir. Çevreyle ilgili konularda yerel yönetim, merkezi yönetim, sivil toplum kuruluşları ve halk çatışmacı değil uzlaşmacı olmalıdır. Gelecek nesilleri düşünerek kararlar almalı ve bu doğrultuda çalışmalar yapmalıdır.

Çevreyi korumak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara sağlıklı bir çevre bırakmanın sorumluluğu merkezi yönetim ve yerel yönetimler başta olmak üzere hepimizin görevidir. Unutulmamalıdır ki, çevre bizlere atalarımız tarafından bırakılmış bir miras değil, gelecek kuşaklara en güzel bir şekilde devretmemiz gereken bir emanettir.

2.53. Belediyelerde evsel atıkların yönetimi

Şehir temizliği ve evsel atıkların toplanması ve bertaraf edilmesi hizmetleri belediyelerin asli görevlerindedir. Evsel atık yönetimi yaklaşımı, atık üretiminin en aza indirilmesi, üretilen atığın kaynağından başlayarak geri kazanılması, geri kazanılamayacak atıkların ise bertaraf edilmesi aşamalarından oluşmakta, atığın üretilmesinden sıhhi bir şekilde bertaraf edilmesine kadar geçen süreci kapsamaktadır. Bu aşamalarda minimum maliyetle maksimum hizmet kalitesini elde etmek, atıkların çevre ve insan sağlığına verebilecekleri zararların önlenmesi hedeflenmektedir. Evsel atık yönetimi yaklaşımı ülkemizde son yıllarda uygulanmaya başlanan bir yerel yönetim stratejik planlaması gerektirmektedir.

Gelişigüzel, uygunsuz yerlere dökülen atıklar, buldukları çevrede toprağı, suyu ve havayı kirletmekte, bunun maliyeti ve bedeli de çok yüksek ve ağır olmaktadır. Aslında, ne kadar sağlıklı evsel atık yönetim uygulamaları icra edilebilirirse, gerçekte de evsel atıkların yönetim maliyetleri en aza indirilmiş olacaktır. Evsel ve evsel nitelikli katı atıkların öncelikle geri kazanılması esastır. Geri kazanmanın ekonomik ve teknik olarak mümkün olmaması halinde, atıklar çevre sağlığının korunması, katı atık hacminin azaltılması, kısmen enerji veya evsel atıklardan gübre (kompost) elde edilmesi amacıyla termik veya biyolojik işlemlere tabi tutulur. Ancak termik veya biyolojik işlemlere elverişli olmayan veya bu işlemler sonucu yan ürün olarak ortaya çıkan atıkların atık depolama alanlarında depolanması zorunludur.

Belediyeler bütçelerinin önemli bir kısmını şehir temizliği ve atık yönetimine ayırmaktadırlar. Buna karşılık belediyelerde atık yönetimi finansmanını karşılamak amacıyla, belediye gelirler kanununda konmuş olan ÇTV (Çevre Temizlik Vergisi) bu atık maliyetlerinin çok azını karşılayabilmektedir. Belediyelerde atık yönetim hizmetlerinin yürütülmesinde hizmetlerin devamlılığı ve kalitesinin artırılması noktasında mutlaka mali olarak gideri oranında gelirinin de sağlanacağı bir mali sistem kurulmalıdır. Ülkemizde yasal mevzuat buna uygundur. Ancak belediyelerimizde yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; evsel katı atık ve çevre temizlik hizmetleri maliyetlerinin karşılanması amacıyla konulmuş olan ÇTV yetersiz olup, belediyelerin evsel katı atık ve çevre temizlik hizmetleri maliyetlerini karşılayacak şekilde gelir ve giderlerinin analizini sağlıklı olarak yapmamaktadırlar.

Ülkemizdeki bütün belediyeleri, Eskişehir'deki bütün belediyeleri ve Eskişehir'de yaşayan bütün vatandaşları ilgilendiren evsel atık yönetimi ve şehir temizliği hizmetlerinin rakamsal olarak bütün gelir ve giderleri sağlıklı bir şekilde analiz edilmelidir. Buna bağlı olarak vatandaşlardan, belediyelerin bu hizmetlere yaptıkları harcamalara denk düşecek şekilde çevre temizlik vergisi alınmalıdır. İllerde, şehir temizliği ve evsel atık yönetimi hizmetlerini belediyelerin birlikte yürütmeleri gereklidir. Yine şehir temizliği ve evsel atıkların toplanması ve bertaraf edilmesi amacıyla toplanan çevre temizlik vergisi büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında paylaşılmaktadır.

Eskişehir'de ve diğer bütün büyükşehir belediyelerinde evsel atık ve şehir temizliği ile ilgili toplam maliyetler ve bunun toplam finansmanı büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri açısından ayrı ayrı ele alınarak hesaplanmalıdır. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin ayrı ayrı şehir temizliği ve evsel atık maliyetlerinin ve finansmanının karşılaştırılması yapılmalıdır. Ayrıca büyükşehir ve ilçe belediyeleri nüfusları ve atık miktarları ayrı ayrı ortaya konarak kişi başı atık miktarları ve atık maliyetleri, ayrıca bütün belediyelerin atık maliyetlerinin ÇTV ile ne kadarının finanse edildiği hesaplanmalıdır. Bütün bu analizler sağlıklı olarak yapıldığında büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin şehir temizliği ve evsel atık yönetimi maliyetleri ortaya net olarak konulacak, büyükşehir ve ilçe belediyeleri açısından kişi başına maliyetler belirlenmiş olacak ve bütün bu giderler doğrultusunda da çevre temizlik vergileri doğru olarak vatandaşlardan tahakkuk ettirilecektir.

Evsel atıklarımızı hiçbir ayrıştırmaya tabi tutmadan toprağa gömecek kadar zengin değiliz. Çünkü, oluşan katı atıklarda bir kaynaktır ve sıfır atık prensibiyle hareket edilerek, sürdürülebilir çevre açısından bu kaynaklar en uygun bir şekilde değerlendirilmelidir. Zengin olsak dahi, doğal kaynaklarımızı gereksiz yere kirletecek kadar özgür değiliz. Çünkü doğa bize değil, biz doğaya ve onun kaynaklarına muhtacız. O halde doğadaki kaynakların sonsuz olmadığını, ne verirsek kabul etmeyeceğini bilelim. Yaşam biçimimizi ve tüketim alışkanlıklarımızı bir daha gözden geçirelim. Gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakmak istiyorsak, bunu yapmaya mecbur olduğumuz sorumluluğunu taşıyalım. Unutmayalım ki, çok atık, çok sorun; az atık, az sorun demektir. Sonuçta da; daha az atık, daha temiz bir çevre ve daha sağlıklı bir gelecek demektir. Bütün bunların gerçekleştirilmesi için en büyük görev ve sorumluluk belediyelere aittir. İster çevremizde, ister evimizde isterse yaşadığımız şehirde olsun, şüphesiz en güzel temizlik kirlilememektir.

2.54. Belediyeler ve atık yönetim planları

Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken maddeleri atık olarak tanımlayabiliriz. Belediyeler asli görevi olan atık yönetimi hizmetlerini sağlıklı olarak yürütemez ise çevre kirliliği oluşur. Çevre kirliliği ise; insanların her türlü faaliyetleri sonucu, havada, suda ve toprakta meydana gelen olumsuz gelişmelerle ekonomik dengenin bozulması ve aynı faaliyetler sonucu ortaya çıkan koku, gürültü ve atıkların çevrede meydana getirdiği arzu edilmeyen sonuçların ortaya çıkmasıdır. Çevre açısından arzu edilmeyen durumların ortaya çıkmaması için yine belediyelerimize çok önemli görevler düşmektedir. Çevrenin korunmasını; ekolojik dengenin korunması, havada, suda, toprakta kirlilik ve bozulmaların önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan çalışmaların bütünü olarak açıklayabiliriz. Ülkemizdeki ve Eskişehir'deki belediyelere baktığımızda, çevre koruma ve atık yönetimi çalışmaları maalesef iyi değildir.

Katı atıkların günümüzde ortaya çıkardığı birçok sorunun ileride daha büyük sorunlar çıkaracağı anlaşılmış olduğundan, bu atıkların kontrolü ile ilgili vakit geçirmeksizin yapılacak çalışmaların çok büyük önemi vardır. Belediyelerin, çöplerini toplamakla sorumlu oldukları yerleşim bölgelerinde, çöp miktarının azaltılması konusunda yapacakları projelerin

beklenen başarısı her şeyden önce halkın yapacağı katkıya bağlıdır. Belediyeler projelerinde, evlerde üretilecek çöp miktarları hakkında tahmini rakamlarla işlem yapmakta, sonuçta elde edilecek başarının değerlendirilmesi tahmini olmaktadır. Bir evde ortaya çıkan çöp miktarı, ev halkının yaşama şekli, tüketim alışkanlığı, sosyoekonomik şartları gibi faktörlerden önemli ölçüde etkilenir. İnsanların kullanım ve tüketimine sunulan ürünlerin, üretimden tüketimine kadar geçen süreç içerisinde pek çok atık ortaya çıkmakta ve bu artıklar iyi yönetilmemesi halinde pek çok problem ortaya çıkarmaktadır.

Endüstrileşme ve kentleşme süreçlerini yaşamış ülkelerde görülen çevre sorunları ve çözümleri, bu ülke fertlerinde kalıcı bir çevre bilinci oluşturmuştur. Katı atık yönetimini de bu çevre bilinci ile ele alan ülkeler, hazırladıkları yasal düzenleme ve tatbik edilen uygulamalarda en az atık verecek üretim sistemlerini desteklemekte ve geliştirmektedirler. Hammadde temininden itibaren başlayan üretimden, tüketim sonucu ortaya çıkan katı atıkların bertarafına kadar geçen süreçte, çevreye en az zarar verecek uygulamalar tercih edilmektedir. Katı atıkların geri kazanılarak doğal kaynakların hammadde olarak daha fazla tüketilmesinin önüne geçilmesi, gübre veya enerji elde edilmesi gibi alternatifler, su, hava ve toprak ortamlarına zarar vermeden gerçekleştirilebilecek nihai bertaraf yöntemleridir. Üretim sistemi ile birlikte, katı atıkların toplama, taşıma, değerlendirme ve bertaraf yöntemlerini içine alan, entegre sistem katı atık yönetimi olarak adlandırılır.

Katı atık yönetimindeki amaçları; halk sağlığının iyileştirilmesi ve korunması, kaynakların yeniden kazanımının artırılması ve atık miktarlarının azaltılması, çevre kalitesinin korunması, kentte yaşayan insanlara uluslararası standartta hizmet sunulması, zaman içinde değişecek kentsel ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde katı atık sistemlerinin devamlı planlamasının sağlanması ve bunu yapacak kurumsal yapının inşa edilmesi, mevcut sistemin işletme giderleri için finansman kaynakları geliştirilmesi ve gelişmiş sistemler için yeni yatırım kaynaklarının sağlanması şeklinde belirtilebilir. Katı atık yönetiminin en zor aşaması nihai bertaraf veya uzaklaştırma sisteminin seçilmesi ve uygulanmasıdır. Nihai bertaraf sistemlerinin başlıcaları düzenli depolama, kompost yapımı, yakma ve geri dönüşümdür. Katı atık yönetiminin ana hedefi nihai bertaraf işlemlerine tabi tutulacak atık miktarını azaltmaktır. Gerek düzenli depolamada, gerekse enerji elde etmek için yakma işleminde atık miktarının az olması

özellikle çevresel bakımdan önemlidir. Atıkların yeniden kullanılarak, enerji veya gübre elde edilerek değerlendirilmesi geri kazanma yöntemleri olarak isimlendirilir. Nüfus artmasına paralel olarak artan atıkların günümüzün çevre bilinci içerisinde sistematik olarak kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, katı atık yönetimi teknik, bilimsel ve yasal yönleri ile birlikte ele alınmalıdır.

Sonuç olarak, belediyeler atık ve çevre yönetimi çalışmalarını bilimsel olarak güçlü bir misyon ve gelecek öngörüsü ile yürütmektedir. Her belediyenin atık yönetimi mastır planı, atık yönetimi stratejik planı ve her türlü atık için ayrı ayrı evsel atık yönetim planı, ambalaj atıkları yönetim planı, tıbbi atık yönetim planı gibi atık yönetimi uygulama planları olmalıdır. Yine çevrenin korunması için bütün canlıların varlık sebebi olan havanın, toprağın ve suyun korunması amacıyla belediyelerimiz her türlü önlem, denetim ve kontrol çalışmalarını yapmalıdır. Belediyeler, ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde her türlü atık ve çevre yönetimi uygulama planlarını yaptığı takdirde ve aktif olarak yapılan bütün planların sürdürülebilirliğini sağlamaları halinde atık ve çevre yönetimi alanında başarılı olacaklardır. Belediyelerin; neyi, nerede, ne zaman, niçin ve nasıl yapacağını bilmesi ve geleceği görebilmesi için iyi planlar yapması ve bu planlar doğrultusunda çalışmaları gerekir.

2.55. Belediyeler ve katı atıkların yönetimi

Günümüzde üretim ve tüketim sürekli artmaktadır. İhtiyaçlar sınırsız olarak gösterilip, sınırsız üretim ve tüketim teşvik edilmektedir. Ancak gezegenimizdeki bütün kaynaklar sınırlı olup, sınırlı kaynaklarla sınırsız ihtiyaçları karşılama imkânı yoktur. Üretilen her şey potansiyel bir atıktır. Bunun için bütün kaynaklarımızı israf etmeden en verimli bir şekilde kullanma mecburiyetimiz vardır. Atık yönetimi ve şehir temizliği hizmetleri belediyelerimizin asli görevlerinden olup bütçelerinin önemli bir kısmını da bu hizmetler için kullanmaktadırlar. Çevre kirliliğine meydan veremeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim planını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynağa toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdukmak, işletmek veya işletmektirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kur-

mak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; büyükşehir belediyelerinin görevi olup, şehir temizliği hizmetleri, katı atıkların kaynakta ayrı toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hizmetleri ise ilçe belediyelerinin görevidir. Bunun için Eskişehir'de Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin ortaklaşa yürüttükleri, şehir temizliği ve atık yönetimi hizmetleri, Büyükşehir Belediyesi'nin koordinasyonunda iyi bir şekilde yürütülmelidir. Bu gün bu atık yönetimi ve şehir temizliği hizmetlerinin Eskişehir'de sağlıklı olarak yürütüldüğünü söylemek mümkün değildir.

Katı atıklar, sahibinin istemediği ve uzaklaştırmak istediği her türlü katı madde, veya konutlardan çıkan atıklar, park ve bahçe, piknik alanları gibi yerlerden gelen katı atıklar veya üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması açısından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı maddeler şeklinde tanımlanabilir. Evlerde ortaya çıkan katı atıklar önceden daha çok kül ve mutfak artıkları şeklinde idi. Ancak son zamanlarda yeni ambalaj malzemelerinin ortaya çıkması çöplerin bileşimini büyük ölçüde değiştirmiştir. Katı atıklar, atık tipine göre farklılıklar göstermekte olup iyi bir atık yönetimi için atık türlerine göre ayrı ayrı atık yönetim planları olmalıdır. Katı atıkların kaynakları son yıllarda oldukça çeşitlilik göstermekle birlikte genel olarak aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

1-Ev çöpleri; mutfak atıkları, yemek atıkları, kağıt, ambalaj atıkları, kül, cüruf, ev eşyası kırıkları v.b. atıklar. 2-İri ve hurda çöpler; eski ev eşyaları, mobilya atıkları v.b. atıklar. 3-Park ve bahçe atıkları; bitki artıkları, yaprak, ağaç dalları v.b. atıklar. 4-Cadde süprüntüleri; cadde yüzeyi aşınmaları, kış hizmetlerinde serpilmiş maddeler, cadde ve sokak temizliğinden toplanan atıklar, uçucu kül, toz v.b. atıklar. 5-Sanayi çöpleri; besin endüstrisinin üretim atıkları, tabakhane, dokuma fabrikası, kimya fabrikası, ambalaj maddesi, kağıt, karton, plastik, ahşap, atıkları, testere talaşı, cila ve boya, çeşitli endüstri alanlarının üretim atıkları, cam v.b. atıklar. 6-Mezbaha ve ahır atıklar; bağırsaklar ve işkembe muhtevası, kemik, boynuz, kesilen hayvanların tırnağı v.b. atıklar. 7-Enkaz ve toprak; yapı kısmı ahşap ve plastik, taş, moloz, toprak, metal parçası v.b. atıklar. 8-Her türlü ambalaj atıkları ve kağıt atıklar. 9-Atık elektronik ekipmanlar ve atık piller. 10- Her türlü bitkisel ve endüstriyel atık yağlar. 11-Her türlü eski ve kullanılmayan giyim ve tekstil atıkları. 12-Her türlü atık araba lastiği v.b. atıklar.

Katı atıklar özelliklerine göre; organik ve inorganik atık olarak sınıflandırılmaktadır. Kaynaklarına göre katı atıklar; evsel atıklar, endüstriyel atıklar, açık alanlardan kaynaklanan atıklar, zirai atıklar, arıtma tesislerinden kaynaklanan atıklar, özel atıklar, tehlikeli atıklar şeklinde sınıflandırılabilir. Atıkların kaynaklarının çeşitliliği ve bu kaynaklardan çıkan atık türleri çok çeşitlidir. Bütün bu atıklar insanın olduğu her yerde, üretimin ve tüketimin olduğu işyerleri ve evlerde oluşmaktadır. Evlerimizde ortaya çıkan çöpleri pratik uygulamalar açısından 3 grupta toplayabiliriz. Bunlar; 1-Geri kazanılabilir değerli çöpler; kağıt, plastik, teneke, cam gibi atıklar. 2-Gübre olarak değerlendirilebilir organik çöpler; sebze ve meyve atıkları, yemek atıkları gibi atıklar. 3-Değerlendirilemeyen çöpler; yağlı kağıtlar, hijyen kağıtları, çocuk bezi v.b. atıklar. Gerek evlerimizden gerekse fabrika, işyeri v.b. yerlerde oluşan atıkların sıfır atık ya da en az atık politikasıyla çok iyi yönetilmesi gerekir.

Evlerden, fabrikalardan ve iş yerlerinden çıkan her şeyi atık ve çöp olarak görüp, bunları ayırıştırılmadan ve geri kazanmayı düşünmeden karışık olarak toplayıp bir yerde depolamak kötü bir atık yönetim sistemidir. Gerçi Eskişehir'de yakın zamana kadar bunun daha kötüsü olan, atıklar düzenli depolanmadan gelişi güzel olarak su havzalarına dökülerek ve buralarda gelişi güzel açığa yakılarak yıllarca hava, su ve toprak kirletilmiştir. Bu durum merkezin dışındaki ilçelerde halen devam etmektedir. Eskişehir'de iyi denebilecek bir atık yönetim sisteminin olması için, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, evsel atıklar için, tehlikeli atıklar için, hafriyat ve molozlar için, park, bahçe ve organik atıklar için, elektronik atıklar ve atık piller için, atık bitkisel ve endüstriyel atıklar için, tıbbi atıklar için, atık araba lastikleri için, tekstil atıkları için, iri ve ahşap atıklar için, mezbaha atıkları gibi bütün atık grupları için ayrı ayrı atık yönetim planları ve atık uygulama planları yapmalıdır. Bütün atıklar için öncelikli olarak yeniden kullanım, geri kazanım, düzenli depolama ve sağlıklı bertaraf esas alınmalıdır. Değilse, bütün atıkları karışık toplayıp, hepsini karışık olarak bir yerde depolamak iyi bir atık yönetimi sistemi değildir. Ayrıca bundan sonra, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin her ilçede ayrı bir evsel atık transfer istasyonu kurması gerekir. İlçe belediyeleri ise öncelikli olarak atık getirme merkezleri kurmaları, atıkları kaynağında ayırıştırmaları, kent temizliği ve evsel atıkların düzenli ve verimli olarak toplamaları ve yönetmeleri için iyi bir sistem kurmaları gerekir. En başta ise, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, ilçe belediyeleri ile şehir temizliği ve atık yönetimiyle ilgili çok iyi bir koordinasyon sağlayıp üzerine düşen

görevleri yerine getirmesi gerekir. Asgari bunlar yapıldığında Eskişehir'de iyi denebilecek bir atık yönetim sisteminin olduğundan bahsedebiliriz. Belediyelerin şehir temizliği ve atık yönetimi sistemine baktığımızda, pek çok belediyenin atık yönetim sistemi ve şehir temizliği ile ilgili çalışmaları maalesef olması gereken konumda değildir.

2.56. Belediyeler ve atık yönetim politikaları

Atıkların yönetiminde belediyelerin rolü çok önemlidir. Atık yönetiminde maliyetler oluşan atık miktarı ile doğru orantılıdır. Oluşan atıklar hem çevreye hem de maliyetleri artıran ekonomik bir yükür. Dolayısı ile üretici ve tüketicileri bilinçlendirerek atık oluşumunu önleme ve azaltma, yeniden kullanım ve geri dönüşüm çalışmaları ile hem ekonomik olarak bertaraf edilecek atık miktarı azalacak hem de sürdürülebilir çevre politikalarının işlediği, daha sağlıklı bir çevre gelecek nesillere emanet edilmiş olacaktır. Atık yönetiminde daha önceden politikalar önem sırasına göre; 1-Boşaltma, 2-Enerjiye dönüştürme, 3-Geri dönüşüm, 4-Yeniden kullanım, 5-Azaltma, 6-Önleme, şeklinde iken, günümüzde benimsenmiş olan politikalar önem sırasına göre; 1-Üretici sorumluluğu, 2-Önleme, 3-Azaltma, 4-Yeniden kullanım, 5-Geri dönüşüm, 6-Atık hacmini azaltma şeklinde sıralanmaktadır. Belediyeler, atık yönetimi konusunda bu gerçekleri bilerek ve aşağıda belirtilen politikalar doğrultusunda çalışmalar yapmalıdır.

Üretim sürecinde potansiyel olarak daha az atık oluşması için politikalar üretilmelidir. Atık üretimini azaltmak için devlete, belediyelere ve üreticilere büyük sorumluluk düşmektedir. Genel olarak üretilen her şey, potansiyel olarak atıktır. Dolayısı ile kontrollü ve sağlıklı üretim sürecini işleterek üretim yapmak büyük önem arz etmektedir. Bilinçli üretici sorumluluğu ve yüksek teknoloji ile mevcuda göre daha az gramaj ile daha kaliteli ürünler üreterek, üretimin en başında miktar olarak daha az miktarda atık üretilecek, düşürülen gramaj oranında ve daha fazla kullanım ömrüyle, daha çok oluşacak olan atık miktarı en başta önlenmiş olacaktır.

Daha çok atık oluşmasını önlemek için politikalar geliştirilmelidir. Bu doğrultuda yine ilgili kuruluşlara, üretici firmalara ve belediyelere önemli görevler düşmektedir. Genel olarak atıkların önlenmesi; ürünlerin tasarımından başlayarak, üretimi, pazarlanması, dağıtımı, kullanılması, atık haline gelmesi ve bertaraf edilmesine kadar, çevreye verdiği zararın, temiz

ürün ve teknolojiler kullanılarak, nitelik ve nicelik olarak azaltılması sürecini kapsamaktadır.

Atık miktarını ve oluşan atık hacmini azaltmak için yine politikalar üretilmelidir. Bu konuda belediyelerin ilgili kuruluşlarla birlikte ve vatandaşlarla işbirliği içerisinde gerekli çalışmaları yapmaları gerekir. Atık yönetiminin başlıca hedefi olan atık miktar ve hacminin azaltılması için uygulanılabilecek yönetim ve teknolojileri; tüketim alışkanlıklarını değiştirmek, daha az tüketimi teşvik etme, kaynağında ayırmak, geri kazanmak ve yeniden kullanmak, atıklardan gübre elde etmek (kompostlaştırma), ve düzenli depolamada biyogaz elde etmek şeklinde ortaya koyabiliriz. Atık miktar ve hacminin azaltılmasından ucuz ve en kolay yöntem daha az tüketmektir. Maliyet büyüklüğüne göre atık bertaraf yöntemleri; yakma, kompostlaştırma depolama ve geri kazanım şeklinde sıralanmaktadır.

Yeniden kullanım konusunda da politikalar üretmek çok önemlidir. Atık üretimini azaltmak için yeniden kullanım konusunda belediyelerimizin ilgili kuruluşlarla ve üreticilerle birlikte gerekli çalışmaları yapmaları gerekir. Kullandığımız ve atık olarak uzaklaştırmak istediğimiz bir ürün kabının toplama ve temizleme dışında hiçbir işleme tabi tutulmadan aynı şekli ile ekonomik ömrü doluncaya kadar defalarca kullanılmasına tekrar kullanım denir. Cam bardak, şişe, içme suyu kapları, şarjlı piller veya kavanozun içerisindeki maddenin tüketilmesinden sonra temizlenerek tekrar farklı veya aynı amaç için kullanılması gibi örnekler tekrar kullanım uygulamaları içerisinde sayılabilir.

Ne yaparsak yapalım yine de bir miktar atık oluşacaktır. Bu atıkları da geri dönüşüm yoluyla değerlendirmek mümkündür. Bu konuda da belediyelerimize, firmalara ve vatandaşlarımıza önemli görevler düşmekte olup bu alanda da politikalar üretilmeli ve gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Geri dönüşüm; katı atıkların bir üretim süreci içerisinde orijinal amacı veya başka bir amaç için yeniden işlenmesini ve geri dönüştürülmesi sürecini içerir. Geri dönüşüm geniş kapsamlı olarak düşünülecek olursa; geri kazanım, maddesel geri kazanım ve enerji geri kazanımı süreçlerini de içine almaktadır. Geri kazanım; tekrar kullanım ve geri dönüşümü kapsayan, atıkların, fiziksel, kimyasal ve biyolojik yöntemlerle bazı işlemlerden geçirilmek suretiyle geri dönüştürülmesini, yakılarak enerji elde edilmesini ve tekrar kullanılmasını ifade eder. Maddesel geri kazanım; ambalaj atıklarının herhangi bir kimyasal ve biyolojik işleme tabi tutulmadan sadece fiziksel işlemlerden geçirilmek suretiyle hammadde olarak ekono-

miye tekrar kazandırılmasını ifade eder. Enerji geri kazanımı; yanabilir özellikte olan atıkların, ısı geri kazanımı amacıyla tek başına veya diğer atıklarla birlikte doğrudan yakılarak enerji üretiminde kullanılmasını ifade etmektedir. Değerlendirilebilir nitelikte atıkların üretildiği noktada iken ayrı toplanması, çöp ayırma tesislerinde özelliklerine göre sınıflandırılması, mevcut durumu ile kullanılması veya bir hammadde olarak kullanılması Geri Kazanım Yöntemini ifade eder. Buna göre geri kazanım başlıca safhaları; kaynağında ayrı toplama, sınıflandırma, değerlendirme şeklinde, özetlenebilir.

Atık hacmini azaltmak için de politikalar üretilmelidir. Bu konuda gerekli çalışmaları yapmak için öncelikli olarak devlete, belediyelere ve üretici firmalara önemli görevler düşmektedir. Atık hacminin azaltılması; iki şekilde olmaktadır. 1-Bilinçli üretici sorumluluğu ve yüksek teknoloji ile mevcuda göre daha az gramaj ile daha kaliteli ürünler üreterek, üretimin en başında miktar olarak daha az potansiyel atık üreterek, 2-Nihai olarak üretilmiş olan atıkların bertarafı noktasında atık depolama alanlarına minimum atık gönderebilmek için, atıkları yakarak mevcut atık miktarını kütsel ve hacimsel olarak önemli oranda azaltmak mümkündür. Burada özellikle birinci yol, sürecin en başında çözüm getirmesi ve ekonomik açıdan oldukça menfi yönde önem arz etmektedir. İkinci yöntem ise ekonomik açıdan oldukça pahalı ve büyük şehirlerde atıkları depolamak için yer ihtiyacının bulunamadığı durumlarda ve yasal zorunluluklardan dolayı uygulanan bir yöntemdir.

Bilinçli olarak atık yönetimi politikalarının uygulanması ve hedeflenen başarının elde edilmesi için halkın eğitimi ve bilinçlendirilmesi şarttır. İlgili kuruluşlar, mahallin en büyük mülki amiri ve belediyeler katı atık yönetimi ile ilgili olarak sistem kurmalı, konut ve işyerlerinden daha az atık atılmasını temin etmek, atık içerisinde zararlı madde atılmasını önlemek, ayrı toplama, katı atıkları değerlendirme ve maddesel geri kazanma çalışmalarına katılımı sağlamak üzere ilgili kişilere yönelik olarak gerekli eğitim çalışmalarını yapmalıdır. Katı atıkların kontrolü konusunda hazırlanacak herhangi bir programın öncelikli hedefi, bütün atık üreticilerinin çöplerini uzaklaştırırken çevresel etkilerini göz önüne alarak daha sorumlu davranmaya teşvik etmek olmalıdır. Bütün bu konularda en büyük görev belediyelere düşmektedir. Belediyeler atık yönetimi konusunda bilimsel olarak, yukarıda belirtilen ilkeler ve politikalar doğrultusunda çalışmaları halinde daha başarılı olacaklardır.

2.57. Evsel atıkların geri kazanımı

Evsel nitelikteki atıklar ekonomik gelişmelere bağlı olarak her geçen gün artmaktadır. Artan nüfus ile birlikte her yıl ortaya çıkan çöp miktarı da artmakta ve bunların depolandığı sahalar düzenli olarak işletilmediği zaman birtakım sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Depolama sahalarında ortaya çıkan sızıntı suları, metan gazları, koku oluşması gibi sorunlar atıkların daha sağlıklı ve güvenli bir şekilde bertaraf edilmesi veya uzaklaştırılması için yeni çözümler bulunmasını zorunlu hale getirmiştir. Meseleye, Eskişehir'deki belediyelerimiz açısından baktığımızda evsel katı atık yönetiminin iyi yürütüldüğünü söylemek mümkün değildir. Büyük şehirlerimizde bir kişi ortalama olarak bir günde 1.2 kg evsel katı atık üretmektedir. Yaklaşık olarak 900.000 bin nüfuslu Eskişehir'de günlük olarak üretilen çöp miktarı 1000 tonun üzerindedir. Bu atık miktarı her gün oluşmakta, artan nüfusa, üretim ve tüketim miktarına bağlı olarak sürekli artmaktadır. Bu atıklar kaynağında ayrıştırılmadığı, geri kazanılmadığı, düzenli bertaraf edilmediği ve iyi yönetilmediği zaman havayı, toprağı ve sularımızı kirletmekte ve çevre için çok büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Sonunda her şeyin bir bedeli olacağı için çevreye yönelik olan bütün bu tehditler gerçekte insanı ve bütün canlıları tehdit etmektedir. Dolayısıyla çevre ve geleceğimiz için atıklar bir hammadde olarak görülmeli, öncelikli olarak geri kazanılmalı ve nihai olarak çevreyi kirletmeden düzenli olarak bertaraf edilmelidir.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi yakın zamanda düzenli depolamaya geçmiş olmakta birlikte merkezin dışındaki 12 ilçe belediyesinin hiç birinin atıkları düzenli bertaraf edilmemektedir. Hali hazırda merkezin dışındaki ilçe belediyelerinin atıkları gelişi güzel bir şekilde doğaya bırakılmakta, toprak, su ve hava kirletilmekte ve kendi geleceğimize zarar verilmektedir. Bilimsel olarak sağlıklı atık yönetimi yönüyle meseleye baktığımızda, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve merkez ilçe belediyelerinin yürütülen atık toplama, geri kazanım ve yapılan atık bertaraf çalışmaları olması gerekenin çok gerisindedir. Eskişehir'de, evsel atıklarla ilgili olarak Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin koordinasyonunda ilçe belediyeleri bir araya gelmeli, atık toplama optimizasyonu, atıkların geri kazanımı, atık transfer istasyonlarının yapılması, atık getirme merkezlerinin kurulması gibi hususlarda çalışmalar yapmaları gerekir. Eskişehir'de atıkların sağlıklı olarak yönetimi belediyelerin asli görevi olup; çevremiz, geleceğimiz ve Eskişehir için çok önemli bir meseledir.

Burada özellikle atıkları geri kazanmanın öneminden bahsetmek istiyorum. Katı atıklar, özellikleri ve miktarları birbirinden farklı çok sayıda ve türde bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler ayrı ayrı ele alındığında bir kısmının değerlendirilebilir özellikte olduğu, bir kısmının ise işe yaramadığı bilinmektedir. Geri kazanılabilir özellikte olan ekonomik bakımdan değerli sayılan atıkları ambalaj atıkları oluşturmaktadır. Evlerden bürolardan ve işyerlerinden ortaya çıkan katı atıkların atıldıktan sonra toplanması, taşınması, geri kazanılması, enerji üretilmesi şeklinde değerlendirilmesi ve bertarafı bir bütün olarak katı atık yönetimi konusunu oluşturmaktadır. Bu yönetim planının öngördüğü şekilde yapılacak çalışmalar sayesinde, atıklar çevreye ve insan sağlığına zararsız hale getirilir. Aynı zamanda atıklar ekonomide hammadde olarak değerlendirilmektedir.

Katı atıkların miktar ve özellikleri o bölgede yaşayan insanların gelenek ve göreneklere ile sosyal ve ekonomik durumları, beslenme alışkanlıkları, iklim, kullanılan yakıt cinsi gibi faktörlere bağlı olarak değişir. Katı atıklar içerisinde bulunan kağıt, karton, plastik, cam, metal gibi maddelerin mümkün olduğunca diğer atıklarla karışmadan kaynağında ayrılarak yeniden kullanılabilir hale getirilmesi ile hem ekonomiye önemli bir katkı sağlanacak hem de bunların bertaraf problemi ortadan kalkacağı için bu konuda da tasarruf sağlanmış olacaktır. Örnek olarak, kağıt kullanımında yapılacak geri kazanım ve tasarruf düşünüldüğünde, orman varlığının yok olması en aza indirilecek ve kağıt üretiminde kullanılan enerjiden tasarruf sağlanacak hem de üretim sırasında su ve hava kirlenmesine sebep olacak kirletici etkenler en aza indirilecektir. Değerlendirilebilir atıkların geri kazanımı, hem ekonomi hem de çevre için çok büyük kazançtır. Plastik, cam, metal, kağıt, seramik, tekstil, ahşap v.b atıklar, depolama alanlarına gömülme yerine ikincil hammadde olarak değerlendirildiğinde, bu şekilde hem endüstrinin hammadde ihtiyacı azalır, endüstriye ekonomik şekilde hammadde temin edilir, hem de hammadde üretimi için harcanan enerji, su vb. tüketimler azaltılır. Ayrıca, bu atıkların yoğunluğu genellikle çok düşük olduğu için, büyük bir çöp hacmini oluştururlar. Değerlendirilebilir atıkların ekonomiye geri kazanılmasıyla, depolama sahalarına giden atık miktarı önemli miktarda azalır, atık toplama ve taşıma maliyetleri düşer ve depolama sahalarının ömrü de uzamış olur.

Geri kazanım; geri kazanılabilir özellikte olan cam, kağıt, metal, ahşap, deri, lastik, plastik, tekstil mamulleri gibi atıklar için uygulanır. Geri kazanılan maddelerin ekonomik olarak önemli bir değeri vardır ve eko-

nomide hammadde olarak kullanılır. Kompostlaştırma; organik özellikteki evsel atıklar, bitkisel atıklar, sebze, meyve, park ve bahçe atıkları gibi atıklar için geri kazanım yöntemidir. Kompostlaştırma ile organik atıklar doğanın ihtiyacı olan gübreye dönüştürülerek geri kazanım sağlanır. Düzenli depolama; karışık olarak toplanmış, geri kazanılmayacak özellikteki atıklar ile yanma ve kompost özelliği olmayan taş, toprak, porselen, kül, vb. gibi atıklar için, uygulanır. Eskişehir’de merkezdeki Odunpazarı ve Tepebaşı ilçe belediyelerinde kısmi olarak kaynağında ayrıştırma çalışması yapılmakta olup, oluşan bütün atıklar karışık olarak depolanmaktadır. Bu konuda evsel nitelikli katı atıkların kaynağında ayrıştırılması için Eskişehir’in ambalaj atıkları yönetim ve geri kazanım planı bir bütün olarak ve bütün ilçe belediyeleri için ayrı ayrı yapılmalıdır. Ayrıca bu konuda çalışan lisanslı firmalarla birlikte çalışmalar yapılmalıdır.

Eskişehir’de çevre açısından arzu edilmeyen durumların ortaya çıkması için belediyelere çok önemli görevler düşmektedir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin koordinasyonunda bütün ilçe belediyeleri ile birlikte katı atıklarla ilgili gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle bugüne kadar merkezin dışındaki ilçe belediyelerinin atıklarını döktükleri yerlerin ıslahı ve bundan sonra oluşan atıkların düzenli depolanması ve kaynağında ayrıştırma çalışmalarının yapılması için gerekli adımlar atılmalıdır. Bu hususta Eskişehir’deki belediyelere baktığımızda, bugüne kadarki çevre koruma ve atık yönetimi çalışmaları iyi olmamakla birlikte; belediyeler ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde her türlü atık ve çevre yönetimi uygulama planlarını yaptığı takdirde ve aktif olarak yapılan bütün planların sürdürülebilirliğini sağlamaları halinde atıkların yönetimi alanında başarılı olacaklardır. Fakat atık yönetimi ve çevrenin korunması hususunda, gerekli çalışmaları yapmayan, üzerine düşen görevleri yerine getirmeyen belediye başkanları için Çevre Kanunu’nun ve Türk Ceza Kanunu’nun ilgili hükümleri uygulanarak gerekli cezalar verilebilir. Bu hususta bütün belediyelerin daha fazla duyarlı olmaları ve üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

2.58. Şehir temizliği ve katı atıklar

Ekonomik bakımdan, yaşamakta olduğumuz çağdaki sistem, üretim ve tüketimde sınır tanımıyor. Dünyadaki kaynaklar sınırlı, fakat ihtiyaçlar sınırsız olarak sunuluyor. Böyle devam edilirse kaynaklar daha hızlı tükene-

cek, temel ihtiyaçları karşılamak bile, belli bir aşamadan sonra mümkün olmayacaktır. Bu günden gerekli önlemleri alırsak yarının problemlerini daha iyi çözebiliriz. Üretilen her şey potansiyel bir atıktır. Sağlıklı atık yönetimi için; bir şehirde olması gereken atık yönetim sistemi iyi kurulmalı ve atıkların ayrı ayrı yönetim planları ve uygulama planları hazırlanmalıdır. Bütün şehirlerimizde kent temizliği ve atık yönetimiyle ilgili uygulamalar belediyelerimizin temel görevi olup, bu kapsamda yapılması gerekenlerle ilgili bütün görev belediyelerimize aittir. Eskişehir'deki belediyeler, yeni şartlara göre, hep birlikte görev alanlarıyla ilgili gerekli birlik-teliği sağlayarak aşağıda belirtilen çalışmaları yapmaları gerekir.

1. Şehrin bütün olarak stratejik katı atık planının yapılması gerekir. Ayrıca katı atıklarla ilgili her belediyenin stratejik katı atık planının olması gerekir.
2. Şehrin önümüzdeki en az 50 yılını kapsayan artan nüfus ve atık miktarını kapsayacak şekilde, farklı atık türlerini kapsayan katı atık master planının yapılması gerekir.
3. Katı atıklarla ilgili atık tiplerine göre farklı atıklar için ayrı ayrı yer seçimi, toplama, bertaraf, tekrar kullanım ve geri kazanım olmak üzere bütün süreçleri içerisine alan atık uygulama planlarının belediyelerimiz tarafından birlikte yapılması gerekir.
4. Şehirde uzun yıllar problem olan evsel katı atık sahası, yapılan çalışmalar ile düzenli depolama sahasına dönüştürülmüştür. Tekrar benzer problemlerle karşılaşmaması için tesisin işleyiş planları yapılmalı, yer altı sularının korunması, havaya verilen metan gazının kontrolü ve çevreye yayılan kötü kokuların önlenmesi gibi gerekli önlemler alınarak, yapılan çalışmalar titizlikle sürdürülmelidir.
5. Büyükşehir Belediyesi evsel atıkların daha etkin ve verimli toplanmasını sağlamak üzere bütün ilçelerde evsel atık transfer istasyonları kurulması için gerekli çalışmaları yapmalıdır.
6. Şehirde oluşan hafriyat ve inşaat atıklarının geliş güzel dökülmesi için ayrı toplama, taşıma, geri kazanım ve depolanmasıyla ilgili yönetim planları yapılmalıdır.
7. Ambalaj atıkları için (kağıt, karton, plastik, cam, teneke vb.) her ilçe belediyesinin ayrı toplama, taşıma ve geri kazanımla ilgili planlarını hazırlayarak bu konuda çalışmalar yapan lisanslı firmalarla birlikte çalışmalar yapması gerekir.

8. Tıbbi atıklar için şehirdeki hangi noktalardan ve ne kadar tıbbi atık oluştuğu tespit edilerek, bütün ilçe belediyeleri kapsayacak şekilde ve ilgili yönetmeliklere uygun olarak etkin ve verimli tıbbi atıklar yönetim ve toplama sistemi kurulmalıdır.
9. Büyükşehir Belediyesi'nin organik atıkların değerlendirilmesi için organik atıklardan gübre elde edilen bir kompost tesisi kurmak için çalışma yapması gerekir.
10. Bütün ilçelerde bulunan eski evsel atık döküm yerlerinin büyükşehir ve ilçe belediyeleri işbirliği ile rehabilite edilmesi gereklidir.
11. Atık araba lastikleri, atık piller ve akümülatörler, elektronik atıklar gibi atık türleri için toplama, geri kazanım ve bertaraf amacıyla; büyükşehir belediyesi, ilçe belediyeleri ve ilgili firmalarla birlikte gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
12. Şehirde oluşan, endüstri ve sanayiden kaynaklanan tehlikeli atıklar için yönetim ve uygulama planları yapılmalıdır. Bu atıklarla ilgili bütün bilgiler kayıt altına alınarak, atıkların toplanması ve bertafı titizlikle yapılmalıdır.
13. Şehrin temizliği ve görüntü kirliliğini önlemek için gerekli planlamalar yapılarak büyükşehir ve ilçe belediyeleri birlikte çalışmalar yapılmalıdır. Fonksiyonel süpürme ve yıkama araçları ile şehirdeki cadde ve sokakları sürekli temiz tutulmalıdır.
14. Güçlü ve etkin atık toplama ve yönlendirme için her belediyenin fonksiyonel ve donanımlı bir atık toplama ve atık getirme merkezinin olması gerekir. Bu kurulacak olan atık getirme ve toplama merkezi doğrudan vatandaşların da her türlü atıklarını getirdikleri ve gelen atıkların en sağlıklı şekilde ilgili yerlere yönlendirildiği, kayıt altına alındığı bir atık merkezi olmalıdır.
15. Özellikle eski ev eşyaları ve mobilyaların yeniden değerlendirilerek tekrar kullanılması için projeler yapılmalıdır. Bu sayede üretilmiş olan eşyaların kullanım ömrü uzatılarak daha az atığın oluşması sağlanacaktır. Bunun için ilgili firmalar ve sivil toplum örgütleriyle çalışmalar yapılmalıdır.

Şüphesiz bu konuda ihtiyaçlara bağlı olarak daha başka çalışmalar ve projeler ortaya koymak mümkündür. Eskişehir'deki belediyelerin bu konuda başarılı olduklarını söylemek mümkün değildir. Bütün bu ihtiyaçlar

ve projeler, yeni gelişmeler de dikkate alınarak, Büyükşehir Belediyesi'nin koordinasyonunda, Eskişehir'deki bütün belediyeler tarafından birlikte ele alınarak gerekli değerlendirme ve çalışmalar yapılmalıdır. Bu güne kadar atıklarla ilgili Eskişehir'de yapılan ve yapılmayan çalışmalar ortadadır. Eskişehir halkı kendisi için yapılanları takdir ederken, yapılmayan çalışmaların da her zaman sorumlulara yönelik bir bedeli olur. Şehir temizliği ve katı atıkların yönetimi konusu bütün belediyelerin asli görevi olup ülkemizdeki bütün belediyelerin de bu hususlarda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

2.59. Belediyeler ve erişilebilirliğin önemi

Erişilebilirlik; bütün mekânların, alanların, inşa edilmiş çevrelerin, yapıların, ulaşım sistemlerinin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin; hangi insanlık durumunda bulunurlarsa bulunsunlar, bütün insanlar için açık, erişilebilir ve kullanılabilir olması durumudur. Tüm bunların ötesinde erişilebilirlik, demokrasi ve sosyal adalet kavramlarını da içeren çok geniş bir kavramdır. Erişilebilirlik; şehirde yaşayan bütün bireylerin, şehrin sunduğu kamusal hizmetlerin tümüne ulaşabilmesi ve kamusal yaşama katılabilmesidir. Bu durum şehri paylaşan her bireyin en doğal hakkıdır. Erişilebilirlik, herkes için temel bir insan hakkıdır. Bütün dünya nimetleri herkes için erişilebilir olmalıdır. Bütün yollar, kaldırımlar, yaya geçitleri, açık ve yeşil alanlar ile umuma açık hizmet veren her türlü yapılar, ulaşım sistemleri, bilgi sistemleri ve teknolojiler engellilerin kullanımına uygun olmalıdır.

Erişilebilirlik hakkı engelli vatandaşlarımıza kanunla verilmiş bir haktır. 07.07.2005 tarihinde çıkarılan 5378 Sayılı Özürlüler Kanunu'nun Geçici 2. ve 3'üncü maddeleri erişilebilirliğin bütün kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanmasını öngörmektedir. Erişilebilirlik standartlarının uygulanmasının izlenmesi ve denetimi her ilde ilgili resmi kuruluşlar ve engelliler ile ilgili konfederasyonların temsilcilerinden oluşan komisyon tarafından sürdürülmektedir. Şehirlerde, ihtiyaç halinde birden fazla komisyon kurulabilecektir. Denetim sonucunda ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ve açık alanların malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için belirli bir süre verilmektedir. Başta belediyeler olmak üzere bu konuda eksikliklerini gidermeyen ve görevlerini yapmayan bü-

tün kuruluşlara mutlaka yaptırım uygulanmalıdır. Hatta erişilebilirlikle ilgili mağduriyet yaşayan bütün engellilerin her zaman ve her platformda haklarını arayabilme ve mağdur olduklarında mahkeme kararıyla, görevlerini yerine getirmeyen yetkililerden, bütün kurum ve kuruluşlardan hesap sorma ve tazminat kazanma hakları vardır.

Erişilebilirlikle ilgili, İmar Kanunu'nda Türk Standartları Enstitüsü'nün belirlediği standartlara uyma zorunluluğu getirilmiş olup, İmar Kanunu'na bağlı olarak çıkarılan ilgili bütün yönetmeliklerde gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Türk Standartları Enstitüsü de erişilebilirlikle ilgili çalışmalarını genel kapsam itibariyle tamamlamış durumdadır. Bu konuda yerel yönetimler mevzuatında da gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca engelliler arasında yapılan bilimsel analiz, anket ve mülakat çalışmalarında, engellilerin en önemli ihtiyacının erişilebilirlik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla engelliler için bu alanda yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Yine erişilebilirlikle ilgili en büyük görev belediyelere düşmektedir. Ayrıca erişilebilirlik çalışmaları belediyelerin asli görevidir. Erişilebilirlik, bütün yapı sistemlerini, ulaşım sistemlerini, bilgi ve teknolojik sistemleri kapsadığı için belediyelerin bütün birimlerini gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak ilgilendirmektedir. Bundan sonra, belediyeler ve diğer kuruluşlar her ne yaparsa yapsın, yapacağı bütün uygulamaları erişilebilirlik standartlarına uygun olarak projelendirmeli ve yapmalıdır.

Asıl engel bedende değil, zihinlerde ve mekânlardadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini belirleyen en önemli göstergelerden birisi, engellilere verilen önem ve şehirlerin erişilebilirlik standartlarına uygunluğudur. Erişilebilirlik; insan muamelesi görmektir. İnsana değer vermektir. Erişilebilirlik ayırım yapmamaktır. Erişilebilirlik herkes içindir ve herkesi ilgilendirir. Erişilebilirlik standartlara uygunluktur. Erişilebilirlik bir zincirin halkaları gibidir. Erişilebilirlik herkesin ihtiyaçlarının ortak buluşma noktasıdır. Erişilebilirlik bütün ürün ve hizmetleri kapsar. Erişilebilirlik engelliler ve herkes için özgürlüktür. Ayrıca sağlıklı olan her bireyin, engelliliğe yakın olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, bütün yapı ve donatılarda, fiziksel mekânlara ve bilgiye erişimle ilgili olarak; görme, işitme, ortopedik, yaşlı ve hamile gibi bütün engelli guruplarını dikkate alan, herkes için uygun ve herkesin hayatını kolaylaştıracak dönüşüm ve düzenlemeler yapılmalıdır. Gerçekte engelliler için uygun olan yapılar ve donatılar herkesin hayatını daha da kolaylaştırmaktadır. Belediyeler, engelliler için; şehir hayatını daha

kolay ve daha rahat olacak şekilde düzenlemek zorundadır. Şehirleri engellilere göre düzenlemeyen belediyeler, bundan sonra görevlerini yapmalarını durumunda bedel ödemek zorunda kalacaktır. Şehirlerde, engellilerin erişilebilirliğini sağlamak, belediyelerin engellilere bir yardımı, bir lütfu değil, asli görevidir. Bununla ötesinde erişilebilirlik engelliler için bir haktır. Bu hak hiç kimse tarafından ve hiçbir şekilde gasp edilemez.

2.60. Belediyelerin erişilebilirlik çalışmaları

Erişilebilirliğin anlamı ve kapsamı çok geniştir. Burada kamu kurumlarının ve özellikle belediyelerin erişilebilirlikle ilgili yapması gereken çalışmalardan ve stratejik olarak nasıl hareket etmeleri gerektiğinden bahsedilmektedir.

1. Belediyelerin, erişilebilirlikle ilgili çalışmalarını hem kendi içerisinde hem de diğer kuruluşlarla sağlıklı bir şekilde yürütebilmeleri için öncelikle birim oluşturmaları ve erişilebilirlik koordinasyon merkezi kurmaları gerekir.
2. Belediyelerin erişilebilirlik biriminde çalışanların konuyla ilgili iyi bir eğitim almaları önemlidir. Belediyeler erişilebilirlikle ilgili gerek yurtiçi ve gerekse yurtdışındaki iyi uygulamaları takip etmeli ve değişik uygulama örneklerini yakından görerek pilot uygulamalarla işe başlamalıdır.
3. Belediyelerin, erişilebilirlikle ilgili; stratejik plan yapmaları, bütçe ayırmaları ve her yıl bütçelemeye bağlı performans değerlendirmesi yapmaları gerekir.
4. Belediyeler, yapacakları bütün yapılar için, bu işleri ihale ederken; yapılacak işlerin şartnamelerine ek olarak, erişilebilirlikle ilgili ek teknik şartname koymaları veya erişilebilirlikle ilgili Türk Standartları Enstitüsü(TSE) standartlarına uygun olarak yapmaları gerektiğini belirtmelidir. Yine, yapılacak yapıların projelerine, erişilebilirliğe uygun projelendirildiğine dair plan notu eklemeleri gerekir.
5. Belediyelerin; dış mekan, cadde, kaldırım ve yol düzenlemelerini TSE 12576'ya uygun olarak yapmaları gerekir. Kaldırımların yayalar için olduğu gerçeğinden hareketle her ne sebeple olursa olsun kaldırımların başka bir amaçla kullanılmaması gerekir.

6. Kurum personellerinin, erişilebilirlik ve engellilerle ilgili duyarlılık kazanması için temel eğitim almaları ve ilgili personelin işaret dili eğitimi alması sağlanmalıdır.
7. Belediyeler; işyerlerine, alışveriş merkezlerine ve bütün yapılara ruhsat ve iskan izni verirken, bütün yapıların erişilebilirliğe uygun olması zorunluluğunu getirmeli, eğer bu yapılar erişilebilirliğe uygunsa bu izinleri vermeli ve bu uygunluk durumunu titizlikle denetlemelidir.
8. Belediyeler bütün binaların ruhsat ve iskan izinlerinden sorumlu olduğu için, bütün binaların erişilebilirlikle ilgili TSE 9111 Standardına uygun olarak yapılmasını sağlamalıdır.
9. Daha çok belediyeler tarafından uygulanan, görme engelliler için yapılan hissedilebilir yüzey uygulamaları TSE 23599 Standardına uygun olarak yapılmalıdır. Ayrıca TSE'nin erişilebilirlikle ilgili bütün standartları, erişilebilirlik çalışması yapan bütün teknik elemanlar tarafından iyi bilinmelidir.
10. Belediyelerin, internet sitelerini ve e-belediye uygulamalarını; görme, işitme ve diğer bütün engel grupları için erişilebilir olarak düzenlemeleri gerekir.
11. Belediyeler yeni yapacakları bütün yapıları, ulaşım sistemlerini, bilgi ve teknolojik sistemlerini mutlaka erişilebilir olarak yapmalıdır. Ayrıca belediyeler, önceden yapılmış veya alınmış erişilebilir olmayan bütün yapıların, araçların diğer sunduğu hizmetlerin erişilebilir olması için gerekli planlamayı sağlıklı bir şekilde zaman kaybetmeden yapmalı, sorumlu olduğu ve sunduğu bütün hizmetlerin makul çerçevede ve kanunların tanıdığı sürede erişilebilir olmasını sağlamalıdır.

Erişilebilirlikle ilgili yapılacak uygulamaların doğru ve sağlıklı olmasının yolu; sağlıklı yürütülen koordinasyon çalışması, erişilebilirlikle ilgili standartlara uymak, doğru malzeme seçimi, doğru projelendirme ve iyi iççilik çalışmalarının bir arada olmasıyla ile mümkün olabilir.

2.61. Belediyeler ve erişilebilir şehirler

Erişilebilirlik özel olarak engelliler için olmakla birlikte herkesi kapsar ve herkes içindir. Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyu ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiler engelli olarak tanımlanmaktadır. Engelli olmayanlar normal olarak değerlendirilir ve çoğunluktur. Engelliler normalin dışına taşarlar. Herkesin erişilebilirliği açısından, alanlar, ortalamaya göre herkes göz önüne alınarak dizayn edilmelidir.

Gerçekte, herkes için yüzde yüz olarak erişilebilirlik mümkün değildir. Normal olanlar, engelli olmayanlar için de erişilebilirlik söz konusudur. Bütün insanlar için kısıtlar vardır. Örneğin; engelli olmayan, ırmağın bir tarafından diğer tarafına geçmek isteyenler için, ırmağın üzerine yapılan bir köprü ile onların erişilebilirliğini sağlamış oluruz. Yine bilmediği bir yolda aracı ile seyahat eden birisinin yönlendirme tabelalarına bağlı olarak hareket etme zorunluluğu vardır. Bu anlamda yön tabelaları ile gerçekte o kişinin erişilebilirliği sağlanmış olur. Görüldüğü gibi normal olan insanlar için de hayatlarında kısıtlar ve hayatlarını kolaylaştıran pek çok örnek vardır. Engelliler için de erişilebilirlik böyledir ve onların hayatını kolaylaştırır.

Engelli olanlar için erişilebilirliğin kapsamını şöyle özetleyebiliriz. Görmeyenler ya da az görenler için erişilebilirlik; seslendirmeler, Braille alfabesi, uygun bilgisayar yazılımları, uluslararası standartlarda tasarlanmış web siteleri, uygun formatta bilgisayara aktarılan bütün dosyalar ve kitaplar, bütün kabartma işaretler, kılavuz yüzeyler, kontrast renkler ve ihtiyaçların uygun tasarlanması olarak tarif edilebilir. İtme engelliler için erişilebilirlik; Türk İşaret Dili (TİD), görseller, resimler, TİD ile açıklanan bütün videolar ve web siteleri, TİD tercümanı, kısa komut ve cümleler olarak belirtilebilir. Ortopedik engelliler için erişilebilirlik; standartlarına uygun olarak dizayn edilen rampalar, asansörler, sahanlıklar, kaygan olmayan yüzeyler ve daha başka uygun olarak dizayn edilen yapı ve donatılar olarak ifade edilebilir.

Erişilebilirlik, şehirlerimizde ve bütün yaşam alanlarında bütün insanlar için olup herkesin hayatını kolaylaştırmaktadır. Erişilebilirlik çalışmalarında en büyük görev belediyelere düşmekte olup, aynı zamanda

erişilebilirlik çalışmaları belediyelerimizin asli görevidir. Belediyelerimiz ve diğer kuruluşlar için, genel olarak erişilebilirlik hizmetleri, görevlerinin de ötesinde bir hakkın yerine getirilmesidir.

Bütün kuruluşların, özellikle belediyelerin, nereleri ve neyi erişilebilir olarak düzenlemeleriyle ilgili durumu şöyle özetleyebiliriz. Bütün yapılar, binalar, caddeler, sokaklar, yollar, parklar, tuvaletler, ticarethaneler, alışveriş merkezleri, lokantalar, ibadethaneler, oteller, hamamlar, sahiller gibi bütün hizmet sunulan yapı ve donatılar sayılabilir. Yine bütün ulaşım sistemleri, kara, deniz ve hava ulaşım araçları, raylı sistemler, otobüsler, duraklar, vapurlar ve iskeleler, hava alanları, terminaller, otoparklar, yaya geçitleri, trafik lambaları, internet siteleri, e-belediye uygulamaları, kitaplar, iletişim araçları, duyurular v.b. pek çok erişilebilir olması gereken yapı, sistem ve hizmet sayılabilir.

Erişilebilirlikle ilgili olarak, engellilere ve gereksinimi olan diğer bütün gruplara düşen görevler de vardır. Bu görevleri; erişilebilirlikle ilgili bilgi sahibi olmaları, doğru taleplerde bulunmaları, yapılan çalışmaları takip etmeleri ve bu çalışmalara katkıda bulunmaları gerekir. Yine, yöneticilere de erişilebilirlikle ilgili düşen önemli görevler vardır. Bunlar; eski çalışmaları erişilebilir kılmaları, yeni her proje ya da faaliyetti erişilebilirlik standartlarına uygun olarak yapmaları ve aynı zamanda bunun kanuni zorunluluk olduğunu bilmeleri, bilmenin ötesinde bunu alışkanlık haline getirmeleri ve hizmetleri planlarken kullanıcılardan sürekli destek almaları gerekir.

2.62. Erişilebilirlik ve denetim

Erişilebilirlikle ilgili, belediyeler ve diğer kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar devam ederken, yapılan bu çalışmaların denetlenmesi ile ilgili yasal bir düzenleme olmadığı için gerekli olan kontrol ve denetimler yapılamamaktaydı. Erişilebilirlikle ilgili bu yasal boşluğu doldurmak ve yapılan bütün erişilebilirlik çalışmalarını denetlemek için, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan “Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği” 20 Temmuz 2013 tarihinde 28713 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Artık, “Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği” yürürlükte olduğu için; başta belediyeler olmak üzere, kamu hizmeti sunan diğer kuru-

luşlar her ilde kurulan komisyonlar tarafından yakından takip edilmekte ve denetlenmektedir. Erişilebilirlikle ilgili takip ve denetlemeler her ilde vali veya görevlendireceği vali yardımcısının başkanlık edeceği “Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları” tarafından yürütülmektedir. “Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları” valilik oluru ile ilgili bakanlıklarının taşra teşkilatında çalışan temsilcilerinden ve engellilerle ilgili konfederasyonların temsilcilerinden oluşmaktadır. Komisyonlar; başta belediyeler olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapı, yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanlarını, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıları, toplu taşıma hizmetlerinin erişilebilirliğini, belirlenen kriterler ve standartlara göre denetlenmektedir.

Öncelikle erişilebilirliği denetlenecek yerlere, vatandaşlardan gelen şahsi başvurular ve komisyonların kendi illeri için hazırlayacakları izleme ve denetim programı çerçevesinde karar verilmektedir. Vatandaşlar karşılaştıkları sorunlar nedeniyle izlenmesini ve denetlenmesini istedikleri yerlerle ve araçlarla ilgili erişilebilirlik denetleme komisyonlarına başvuruda bulunabilmektedir. Komisyonun sekretarya hizmetleri, her ilde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından yerine getirilmektedir. Komisyonlar kendilerine başvuru yaparak ek süre isteyen veya denetim sonrasında ilgili belediye ve diğer kuruluşların umuma açık hizmet veren her türlü yapı ve açık alan sahipleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için uygun bulduğu kadar ek süre vermektedir. Ancak ilgili yönetmelik kapsamında yapılan izleme ve denetleme çalışmaları devam sürecinde, doğrudan mağduriyet yaşayan engellilerin ise yasal olarak her zaman haklarını arama ve tazminat elde etme hakları vardır.

Komisyonlar yaptıkları izleme ve denetleme çalışmasının sonucunda hazırlayacakları raporu Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne sunmaktadır. Erişilebilirlikle ilgili görevlerini yerine getirmemiş olan kuruluşlara, yönetmelik uyarınca idari para cezası kesilebilmekte ve kesilen para cezaları erişilebilirlik konusundaki projelerde kullanılmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

Şehirlerdeki erişilebilirlik çalışmaları, başta engelliler olmak üzere herkesin hayatını kolaylaştıracaktır. Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları, izleme ve denetleme sonucu erişilebilirliği uygun olan yerlere, uygunluk belgesi verecektir. Yapılan bu yasal düzenlemeler, engelli birey-

lerin sosyal yaşam alanlarını daha bağımsız şekilde kullanmalarına, toplumsal hayata daha aktif katılmalarına, toplumsal zenginliğin daha fazla artırmasına vesile olacaktır.

2.63. Herkes için erişilebilir şehirler

Ülkemizde bütün vatandaşları kapsayıcı ve evrensel tasarım ilkelerine göre planlanmış, erişilebilir şehirlerimiz yoktur. Erişilebilirlik; bir şehirde, bütün mekânların, alanların, inşa edilmiş çevrelerin, yapıların, ulaşım sistemlerinin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin; hangi insanlık durumunda bulunurlarsa bulunsun, bütün insanlar için açık, erişilebilir ve kullanılabilir olmasıdır. Herhangi bir engeli olan kişinin, tekerlekli sandalye kullananların, görme ve işitme engeli olanların, yaşlı ve hamilelerin ya da daha başka algı yetersizliği ve dezavantajlı olan vatandaşların normal kullanım şartları altında kimseden yardım almadan iç ve dış mekânlarda dolaşmasına ve burada sunulan tüm hizmetlerden yararlanmasına imkân tanıyan her çeşit bina, cadde, sokak, meydan ve park gibi bütün mekânlar erişilebilir olarak kabul edilir.

Şehirlerimizin erişilebilirlikle ilgili durumuna bakıldığında, toplumda var olan bütün vatandaşlar temel haklardan ve hizmetlerden eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Ancak şehirlerimizdeki erişilebilirlik problemleri yüzünden engelli vatandaşlarımız temel hak ve hizmetlerden yeterli derecede faydalanamamaktadır. Herkesin ortak kullanım alanı olan ortamlar, iç ve dış mekânlar engellilerin kullanımına uygun değildir. Erişilebilirlik engellilerin en önemli ihtiyacıdır. Engelli bir birey canı istediğinde sinemaya, tiyatroya, kültür merkezlerine, camilere, parklara, hatta mezarlık ziyaretine ve arzu ettiği her yere gidebilmelidir. Bir şehirde yaşayan bütün bireyler, şehrin sunduğu kamusal hizmetlerin tümüne ulaşabilmeli ve kamusal yaşama katılabilmelidir. Bu durum, şehri paylaşan her bireyin en doğal hakkıdır. Maalesef günümüzde şehirlerimizdeki erişilebilirlik problemleri yüzünden engelli vatandaşlarımız adeta evlere hapsedilmiş durumdadır.

Şehirlerimizde yapılan çalışmalarda ya standartlara uyulmadığı için ya malzeme kalitesi iyi seçilmediği için ya işçilik iyi olmadığı için ya doğru projelendirme yapılmadığı için ya da bir zincirin halkaları gibi yapılan çalışmalar birbiriyle bağlantılı olmadığı için maalesef günümüzde başta engelliler olmak üzere bütün vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştıracak olan

erişilebilir şehirlerimiz yoktur. Şehirlerimizde erişilebilirlikle ilgili yapılan çalışmalar rayına oturmamış, her belediye kendi başına hareket ettiği için bir kör döğüşü yaşanmakta, bu konuda yapılan çalışmaların çoğu boşa gitmekte ve iyi bir koordinasyon çalışması da olmadığı için maalesef bu konuda istenilen netice alınamamış ve istenilen erişilebilir şehirlerimiz oluşmamıştır. Şehirlerimizde gerek bina içerisindeki gerek bina dışındaki gerekse ulaşım sistemindeki erişilebilirlik problemlerinden dolayı özellikle engelli vatandaşlarımız şehri kullanma haklarından yararlanamamaktadır.

Şehirlerde erişilebilirlikle ilgili çözümler sunmak gerekir. Engelsiz mekânlar, engelsiz yaşam sunar. Erişilebilirlik bir lütuf değil bir insan hakkıdır. Öncelikle engelli vatandaşlarımız olmak üzere her ferdin sosyal hayata tam olarak katılım sağladığı ideal şartlara ulaşabilmek başta belediyeler olmak üzere diğer bütün kurum ve kuruluşların görevidir. Bütün yapılan çalışmalarda ve projelerde erişilebilirlik göz ardı edilmemeli ve şehirlerimizde erişilebilirlik şartları mutlaka sağlanmalıdır.

Bir şehrin medeniyet ölçüsü o şehirde yaşayan engellilerin, şehri kullanma oranına bağlıdır. Engelli bireyler diğer vatandaşlarla aynı haklara sahip vatandaşlar olarak her ortama girebilmeli, neye ihtiyaç duyuyorsa onu yapabilmelidir. Erişilebilirlik herkes içindir ve herkesi ilgilendirir. Gerçekte bir şehirde, engellilere uygun olarak yapılan düzenlemeler, özünde şehri herkesin kullanımına uygun olur ve bütün vatandaşların yaşam imkânlarını daha fazla kolaylaştırmış olur.

İç mekânlarda erişilebilirlik; kamuya ait olan ve herkesin gezdiği, do-laştığı ve hizmet aldığı bütün iç mekânlar, bütün kamu binaları, okullar, hastaneler, camiler, kültür merkezleri, spor salonları, alışveriş merkezleri, müzeler, mağazalar, eczaneler, restoranlar ve bütün iş yerleri başta engelliler ve bütün dezavantajlı vatandaşlarımız tarafından başkalarından yardım almadan herkesin rahatlıkla kullanabileceği şekilde, erişilebilir olmalıdır. Bu iç mekânlarda; kullanılan bütün giriş-çıkışlar, merdivenler, rampalar, asansörler, tuvaletler engelliler ve bütün dezavantajlı vatandaşlarımız düşünülerek düzenlemeler yapılmalıdır.

Dış mekânlarda erişilebilirlik; herkesin ortak kullandığı bütün dış mekânlar; sokaklar, caddeler, meydanlar, parklar, oyun alanları, mezarlıklar, sahiller, plajlar, vb. başta engelliler ve bütün dezavantajlı vatandaşlarımız tarafından başkalarından yardım almadan herkesin rahatlıkla kullanabileceği şekilde, erişilebilir olmalıdır. Bu dış mekânlarda ki; bütün

merdivenler, rampalar, geçitler, işaretlemeler, bütün hizmet verilen yerler engelliler ve bütün dezavantajlı vatandaşlarımız düşünülerek düzenlemeler yapılmalı ve şehirlerimizdeki hayat herkes için daha kolay ve erişilebilir olarak düzenlemeler yapılmalıdır.

Toplu ulaşımında erişilebilirlik; bütün toplu ulaşım araçları, otobüs terminalleri, tren garları, hava alanları, iskeleler, otobüsler, trenler, tramvaylar, metrolar, gemiler, vapurlar, bütün otobüs durakları, park yerleri, otobüs, minibüs, taksi, dolmuş gibi bütün toplu taşıma araçlarına engelli ve dezavantajlı vatandaşlarımız rahatlıkla binebilmeli ve inebilmelidir. Özellikle bütün toplu taşıma araçlarındaki ve duraklarındaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretleri, güvenlik ve emniyet şartları, kullanılan asansörler, rampalar ve diğer ortak kullanım mekânları erişilebilir olmalıdır. Herkesin ve özellikle engellilerin hayatlarını kolaylaştırmak için akıllı cep telefonu uygulamaları ile gerek araçlarda gerek duraklarda gerekse kapalı mekânlarda engelliler hem sesli hem de görsel bilgilendirme işaretleri ile doğru bir şekilde yönlendirilmelidir.

Her şehirde bir erişilebilirlik koordinasyon merkezi kurulmalıdır. Şehirlerimizde her alanı ve herkesi kapsayan erişilebilirlik çalışmalarının doğru yürütülebilmesi için bütün şehirlerde, belediyeler tarafından ilgili bütün kurum ve kuruluşların bulunduğu bir erişilebilirlik koordinasyon merkezi olmalıdır. Özellikle İstanbul gibi büyükşehirlerde, ilçe belediyeleri veya diğer kamu kuruluşlarının her birinin kendi başına değil de erişilebilirlik koordinasyon merkezinde alınan kararlar ve iyi uygulamalar model alınarak hareket edilmesi halinde daha doğru işler yapılacak, kaynaklar daha etkin ve verimli kullanılacaktır.

Sonuçta erişilebilirlikle ilgili yapılan bütün çalışmalar, ulusal ve uluslararası standartlara uygun olarak yapılmalıdır. Erişilebilirlik projeleri en başta doğru yapılmalıdır. Erişilebilirlik projeleri bir zincirin halkaları gibi bağlantılı olmamalı, iç mekân, dış mekân ve ulaşım ağı bağlantıları kesintisiz olarak kurulmalıdır. Projeler hayata geçirilirken, kaliteli ve doğru malzeme seçimi yapılmalı, iyi işçilik uygulamaları olmalı, şehirlerimizin var olan yapısı ile uyumlu estetik bir görünüm sağlanmalıdır. Şehirlerde bütün bu işler en başta belediyelerin görevidir.

2.64. Belediyeler ve engelli hizmetleri

Belediyeler kendi sınırları içinde ikamet eden ve tam teşekküllü bir hastaneden %40 veya üzeri vücut fonksiyon kaybı olduğunu belgeleyen bir sağlık kurulu raporu olan görme, işitme-konuşma, ortopedik ve zihinsel engelliler ile ruhsal-duygusal rahatsızlığı veya süregelen hastalığı olan bütün özürllülere hizmet verebilmelidir. Belediyeler engellilerin; yaşam koşullarını iyileştirmek, bağımsızlaşmalarına destek olmak, toplumsal hayata katılmalarına yardımcı olmak, ekonomik yapı içerisinde üretime katkıda bulunmalarını sağlamak için çalışmalar yapmaları gerekir. Toplumda var olmak herkes için bir hak olduğu gibi engelliler için de bir haktır. Şehirlerde, engellilerin de hayatın her safhasında yaşamlarını istedikleri gibi sürdürebilmesi için ve yaşamın ayrı bir rengi ve zenginliği olarak var olmaları için belediyelere önemli görevler düşmektedir. Bu kapsamda ülkemizdeki tüm belediyeler ve özellikle Eskişehir’de, Büyükşehir Belediyesi ve diğer ilçe belediyeleri engellilerle ilgili aşağıda belirtilen çalışmaları yapabilirler.

1. Öncelikle belediyeler tarafından sınırları içerisinde ikamet eden engellilerin engellilik haritası çıkarılabilir ve şehrin engellilik haritası oluşturulabilir.
2. Engelli vatandaşlar genel olarak kendi haklarını aramakta zorlandıkları için, belediyeler avukat istihdam ederek bütün engellilere yasal haklar alanında danışmanlık hizmeti verebilir.
3. Engelliler ve aileleri sosyal hayat içerisinde var olma mücadelesi verdikleri için belediyeler bu alanda sosyolog, psikolog ve halkla ilişkiler uzmanları istihdam ederek, engelli vatandaşların ve ailelerinin sosyal rehabilitasyon, psikolojik destek, hayata ve topluma adaptasyonu alanlarında çalışmalar yapabilirler.
4. Belediyeler engellilerle ilgili aileleri bilinçlendirme eğitimleri, konuşma bozukluğu olanlar için konuşma terapisi ve erken yaşlarda tedaviye başlanması için engellilik tanısı ve erken eğitim programları gibi alanlarda proje ve çalışmalar yapabilirler.
5. Bütün belediyelerin, engelliler için otomasyon sisteminin olması ve engellilerin bütün istek ve taleplerini ilettikleri bir çağrı merkezinin olması gerekir.
6. Belediyeler toplu taşıma araçlarını kullanamayacak durumda olan engelliler için erişilebilir özel donanımlı araçlarla, engellileri evinden

alıp gideceği yere götürecek ve işleri bitirdikten sonra tekrar evlerine bırakacak şekilde engellilerin hayatın içerisinde daha fazla yer almalarını sağlamak için ücretsiz olarak ulaşım hizmeti verebilirler.

7. Belediyeler engellilerin işe yerleşmelerini sağlamak için engellilere yönelik her türlü eğitim ve beceri kazandırma hizmetleri ile iş garantili sertifikalı kurslar dahil, ilgili kuruluşlarla birlikte çalışarak istihdam destek hizmeti sunabilir.
8. Belediyeler engellilerin, hayatın içerisinde daha fazla yer almalarını sağlamak için, bütün engellilere, engel durumlarına uygun olarak bütün spor tesislerinde ücretsiz olarak spor yapabilmeye imkânı sağlayabilir. Özellikle engellilerin sporla rehabilitasyonu kapsamında hidroterapi, hippoterapi, fizyoterapi gibi hizmetleri sunabilirler.
9. Belediyeler ihtiyaç sahibi olan engellilere medikal malzeme, ortez-protez desteği, tekerlekli sandalye, beyaz baston, iştirme cihazı gibi yardım malzemeleri sağlayabilirler.
10. Belediyeler engelliler için yaz kampı, yaz okulları, sosyal ve kültürel geziler, sosyal ve kültürel etkinlikler alanında pek çok hizmet sunabilirler.
11. Engellilerin en büyük yaşadığı zorluklardan birisi de toplumumuzda engellilik bilinci çok zayıf olup, belediyeler tarafından engellilerle ilgili toplum bilinçlendirilmesi ve eğitilmesine yönelik, toplumun bütün katmanlarını eğitecek şekilde eğitimler yapılmalıdır.
12. Belediyeler, engellilerin ihtiyacı olan bağımsız yaşam eğitimleri, Türk İşaret Dili eğitimleri, karma eğitim hizmetleri, kütüphane hizmetleri, tiyatro, sinema atölyesi ve diğer gösteri toplulukları ve sanat eğitimleri gibi pek çok alanda çalışma ve proje yapabilirler.
13. Belediyeler, müftülükler ile iş birliği içerisinde, engelli ve ailelerinin manevi yönden desteklenmeleri ve rehabilitasyonu için manevi bakım destek hizmeti yürütebilirler.
14. Yine belediyeler tarafından, refakatçiye ihtiyaç duyan engellilere yönelik olarak, evlerine gidilerek, sosyal ve psikolojik rehabilitasyon, evde bakım, kuaförlük hizmeti, kardeş aile ve gönüllülük projeleri gibi pek çok proje ve çalışma yapılabilir.

15. Engellilerin yaşadıkları şehri tam kapasite kullanabilmeleri için en önemli ihtiyaçlarından birisi de erişilebilirlik hizmetleri olup, bu alanda belediyeler bütün yapı sistemlerinin, ulaşım sistemlerinin, bilgi ve iletişim sistemlerinin herkes için ve engellilere uygun olarak dizayn edilerek yapılması için üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

Ülkemizde ve Eskişehir’de nüfusu düşük olan ilçe belediyeleri, belediye bünyesinde en azından bir engelliler merkezi kurarak çalışmalar yapabilir. Ancak büyükşehir belediyeleri ve merkez ilçe belediyeleri yukarıda belirtilen ve bütün engellilere genel olarak sunulan hizmetlerin ötesinde, her engel grubunun ihtiyaçları farklı olduğu için bu doğrultuda yöntemler ve stratejiler belirleyerek daha kapsamlı ve detaylı engellilik çalışmaları yapmaları gerekir. Büyükşehirlerde, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri kendi aralarında iyi bir koordinasyon sağlayarak, farklı her engel grubunun ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde aşağıda belirtilen çalışmaları yapabilirler.

1. Zihinsel engelliler için, rehabilitasyon ve beceri kazandırma merkezleri kurmaları gerekir. Belediyeler, bu merkezlerde zihinsel engellilerin öz bakım becerileri, sosyal becerileri, mesleki eğitim ve sanat eğitimleri ve el becerilerini geliştirmeye yönelik pek çok hizmet sunabilirler.
2. Görme engelliler merkezi kurmaları gerekir. Belediyeler görme engellilerle ilgili bütün hizmetleri bu merkezden yürüterek, bu alanda pek çok çalışma ve proje yapabilirler.
3. İşitme engelliler merkezi kurmaları gerekir. Belediyeler işitme engellilerle ilgili bütün proje ve çalışmalarını bu merkezden yürüterek, bu alanda pek çok hizmet yapabilirler.
4. Yine otistik engelliler için otizm merkezleri kurmaları gerekir. Otizmliler çok zor bir grup olup, belediyelerin bu alanda verecekleri hizmetler çok önemlidir.
5. Fiziksel engelliler için merkezler kurmaları gerekir. Özellikle kas hastası, felçliler, ampute olan, kol ve bacak gibi organlarını tam olarak kullanamayanlar için bu merkezlerde sosyal, kültürel, fiziksel ve yaşam becerilerini geliştirecek ve kolaylaştıracak çalışmalar yapılmalıdır.

6. Engellilerin ailelerine bağımlılığı çok fazla olup, belediyeler ailelerin üzerindeki bu yükü bir nebze hafifletmek için engellilere yönelik gündüz bakım merkezleri kurabilirler.
7. Belediyeler down sendromlu, ruhsal ve duygusal bozukluğu olan, süregelen engelliler gibi farklı engelli gruplarının ihtiyaçlarına yönelik merkezler kurarak pek çok proje ve çalışma yapabilirler.
8. Ayrıca belediyelerin, engelliler alanında projeler ve çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarına destek olması, birlikte proje ve çalışmalar yapması gerekir.

Engellilik alanı insana hizmet anlamında belediyeler için oldukça bakkir ve çok özel bir alan olup, bu alanda daha başka pek çok çalışma ve projeler sunmak mümkündür. Öncelikle belediyelerin engellilerle ilgili çalışma yapabilmesi için önemli bir bütçe ayırmaları gerekir. Ayrıca bu alanda belediyeler, Avrupa Birliği fonlarından, bakanlıklardan ve kalkınma ajansı gibi kuruluşlardan finansman desteği sağlayabilirler. Genel olarak belediyeler bu güne kadar engelli vatandaşlarımıza hak ettikleri değeri vermemişler ve engellilerle ilgili gerekli çalışmaları yapmamışlardır. Bunu görmeleri için aynaya bakmaları yeterlidir. Herşeyden önce bütün belediyelerin, bir insani hak olarak engelli vatandaşlarımıza hak ettikleri değeri vermeleri ve bu konuda üzerlerine düşen görevleri hakkıyla yerine getirmeleri gerekir.

2.65. Belediyeler ve yeraltı kaynaklarının değerlendirilmesi

Dünyada artık şehirler birbirleri ile yarışmakta ve avantajlı olduğu alanlarda şehirler marka haline gelmektedir. Şehirlerin markalaşmasını sağlayan motor güç ise belediyelerdir. Eskişehir'in en güçlü yönlerinden birisi yeraltı zenginlikleri alanında sahip olduğu potansiyeldir. Bu yeraltı zenginliklerinin en önemlisi de Eskişehir Kırkda bulunan dünyanın en büyük bor madeni yataklarının olmasıdır. Bundan dolayı stratejik planlama bakımından bor madenleri ile ilgili kurulacak sanayinin de merkezinin Eskişehir olması en tabii ve en doğru yaklaşım olmalıdır. İşte burada belediyelere önemli görevler düşmektedir. Günümüzde nerede üretilirse üretilsin, üretilen bütün ürünler için dünyanın her yeri pazar yeridir. İşletmeler ise hammaddenin olduğu yerde kurulmaktadır. Dünyada bor madenleri zenginleştirildikten sonra hammadde olarak ya da uç ürün-

lerin elde edilmesine yönelik olarak hazırlandıktan sonra satılmaktadır. Ülkemizde bor madenleri genel olarak zenginleştirildikten sonra hammadde olarak satılmaktadır. Bunun dünyadaki toplam cirosu yaklaşık 2 milyar dolardır. Bunun da yaklaşık yarısını ülkemiz almaktadır. Borun uç ürün olarak elde edilmesi ve kullanılmasına yönelik dünyadaki toplam cirosu tam olarak bilinmemekle birlikte yaklaşık 200 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. Fakat bu miktardan ülkemiz teknoloji geliştiremediği için ve gerekli yatırımları yapmadığı için maalesef pay almamaktadır. Ancak son yıllarda bu alanda teknoloji geliştirmek için Bor Enstitüsü'nün yaptığı çalışmalar dikkat çekicidir.

Bor alanında teknoloji geliştirmek amacıyla kurulan Ulusal Bor Enstitüsü, bu alanda teknoloji geliştirmek için üniversiteler, TÜBİTAK ve özel sektör ile birlikte çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalara bağlı olarak kurulacak sanayi için, şehrimizde bor sanayi bölgesinin altyapısı oluşturularak, bu sanayinin Eskişehir'de büyük bir sektör haline gelmesi için uygun ortam ve alt yapı mevcuttur. Bor madenleri ile ilgili bu sektörel yatırımların başka illere yapılması zaten ülkemiz açısından stratejik olarak büyük bir hata olacaktır. Bir yerde ekonominin güçlenmesine yönelik çalışmalarda belediyelerin rolü çok büyüktür. Dolayısıyla Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Seyitgazi Belediyesi'nin ilgili kuruluşlarla birlikte çalışmalar yaparak, her yönden bor sanayinin güçlenmesi ve bor alanında yatırımların yapılması için insiyatif almaları, sahiplenmeleri, her türlü altyapıyı hazırlamaları ve bor sanayi bölgesinin Eskişehir'de kurulması için gerekli çalışmalara destek olmaları gerekir.

Bir ülkenin doğal kaynaklara sahip olması çok önemlidir. Ancak bu kaynakları nasıl kullandığı ve nasıl değerlendirdiği daha da önemlidir. Dünyada çok zengin kaynaklara sahip olan ülkeler, hala geri kalmışlık kategorisinde yer almaktadır. Bor madenleri ülkemiz için çok önemli doğal kaynaktır. Bu kaynağı ülke menfaatleri doğrultusunda değerlendirmek, nihai bor türevlerinin üretimini gerçekleştirmek son derece önemlidir. Gelişmiş ülkeler madenlerin temini konusunda uzun vadeli politikalar oluşturmuşlardır. Dünya hammadde kaynakları sınırlıdır. Türkiye mevcut bor kaynaklarını çok iyi değerlendirmelidir. Gelecekle ilgili politikaları saptamalıdır. Sanayileşmiş bir Türkiye bugün tükettiği bor cevheri miktarının çok daha fazlasını tüketecektir. Ülkemizde bor madenciliği sektöründe planlama yapılırken, politikalar ve stratejiler oluşturulurken mutlaka belediyeler destek vermelidir.

Gelecekte ihtiyacımız olacak madenleri, bugün, hammadde olarak ihraç ettiğimiz bir gerçektir. Hammadde ihracatı ile yeterli katma değer sağlanamaz. Katma değer in yurt içinde kalması için ülkemiz ar-ge ve teknolojik yatırımlara önem verilmelidir. Bor madenleri ülkemizde hammadde olarak çıkarıldığı şekliyle diğer ülkelerdeki borların çıkarılmasına göre sağladığı katma değer daha yüksektir. Dolayısıyla sağlanan bu avantaj katma değer olarak bütün bor sahaları için devlette kalmalı, ham borun çıkarılması işi devlet eliyle yürütülmeli ancak eldeki katma değer in düşürülmesi anlamına gelen diğer rafine borların (boraks pentahidrat, boraks dekahidrat, borik asit gibi) üretilmesine yönelik yatırımlar için özel sektörde teşvik edilmelidir. Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki bor madenlerinin ruhsat alanlarını elinde tutmalı, sadece ham bor satıcısı konumunda olmalı, rafine borların üretilmesi ve pazarlaması işini özel sektöre bırakmalı, bunun için bor yataklarının bulunduğu bölgelerde belediyelerin de her türlü altyapı hizmetlerini hazırlayarak bor sanayi bölgeleri oluşturması ve her türlü rafine borların üretildiği ortalama 200.000 ton/yıl kapasiteli bor kompleksleri kurulması yoluna gidilmelidir. Ülkemiz borlarını ucuza satın alıp dışarıda işleyen yabancı şirketlerin ülkemizde yatırım yapmaya sevk edecek şartlar oluşturulmalı, yabancı şirketlere bu bor komplekslerini ülkemizde kurmaları teşvik edilmeli, ülkemizin yabancı sermayeye ihtiyaç duyduğu bu dönemde dünya bor rezervlerinin yaklaşık 2/3'üne sahip olan ülkemiz, dünyada konsantre bor ürünlerinin üretildiği bir merkez haline getirilmelidir. Yerli firmalara da yatırım için gerekli kolaylıklar gösterilmeli ve bor sektöründe her alanda rekabet imkanı sağlanmalıdır.

Sonuç olarak Eskişehir'de bor sektörünün oluşması ve bor sanayisinin kurulması için belediyelere de önemli görevler düşmektedir. Hizmet sunma, iş üretme, iş ve hizmet geliştirme potansiyeli en fazla olan kuruluşlar belediyelerdir. Belediye hizmet alanı içerisinde bor madeni gibi çok önemli bir kaynağı bulduran belediyeler bu potansiyelin iyi değerlendirilmesi için her türlü araştırma, geliştirme ve bu alanlarda, çevreden sağlığa, istihdam alanı oluşturmadan pazarlama ve lojistiğe kadar her türlü iş ve hizmet üretme projeleri oluşturarak, oluşturulan bu projeleri uygulamak, uygulatırmak ve hayata geçirmek için gerekli bütün işleri ve gerekli diğer çalışmaları yapmaları gerekir. Ülkemizdeki ilgili kuruluşların borun uç ürünlerin elde edilmesine yönelik dünyadaki yıllık toplam 200 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilen pastadan en büyük payı alacak vizyon ile hareket etmesi gerekmektedir. Bu vizyon ile hareket edilmesi

ve bor madenleri ile ilgili sektörel yatırımların Eskişehir'e yapılması durumunda; yatırımların boyutu, yapılacak ticaret, konunun lojistik yönü, binlerce kişiye sağlanacak iş imkanı, bütün bunların Eskişehir'e kazandıracığı katma değer ve bu doğrultuda sağlanan daha pek çok çalışmalarla oluşan proaktivite ve sinerji ile Eskişehir yalnızca ülkemizin değil, dünyanın gündemine oturacaktır.

Bütün bunların devamında, Eskişehir bor madenleri alanında dünyada marka şehir olacaktır. Bor madenleri alanında Eskişehir'in markalaşması, Eskişehir'in dünya çapındaki konumunu da en üst seviyelere çıkaracaktır. Bütün yapılacak bu çalışmalar hayal değil, ülkemiz ve Eskişehir'in gerçeği ve geleceğidir. Bütün dünyanın gözü, kulağı ve geleceği bor madenlerinde, bor madenlerinin merkezi ise Eskişehir'dedir. Belediyelerimizin kalkınma yerelde başlar anlayışıyla hareket etmeleri halinde ve bor sektörüyle ilgili üzerlerine düşen görevleri yapmaları durumunda, bütün dünyada bor madenleri denilince Eskişehir akla gelecek ve bor ürünleri üzerine Eskişehir marka şehir olacaktır. Ülkemizdeki bütün şehirlerde yer altı kaynaklarının, belediyeler tarafından aynı gayret, çaba ve anlayış doğrultusunda desteklenmesi aynı zamanda üretim belediyeçiliğinin bir gereğidir.

2.66. Belediyeler ve bor madenlerinin yönetimi

Dünya bor rezervlerinin yaklaşık yüzde yetmişü ülkemizde bulunmaktadır. Bor temel olarak temizlik, kimya ve cam sanayinde ana hammadde olarak kullanılmakla birlikte, sanayinin tuzu olarak bilinmekte ve genel olarak bütün sanayi sektöründe çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Eskişehir'de bulunan bor madenleri dünyanın ve ülkemizin en önemli bor yataklarıdır. Bor madenleri, sınırları içerisinde bulunduğu belediyelerimiz için de çok büyük önem taşımaktadır. Bor madenlerinin ekonomi politik ve işletmeciliği ve stratejik olarak yönetimi konusunda ilgili kuruluşlarla birlikte belediyelerimize de önemli görevler düşmektedir. Bu alanda ilgili belediyelerimizin daha fazla inisiyatif alması gerekir. Bor, geleceğimiz ve ülkemiz için çok önemli doğal kaynaktır. Bu kaynağı ülke menfaatleri doğrultusunda değerlendirmek, nihai bor türevlerinin, özel bor ürünlerinin üretimini gerçekleştirmek ülkemiz için son derece önemlidir. Ülkemiz, bor madenleri konusunda üretimden tüketime, pazarlamadan yatırımlara, yönetimden her türlü araştırmalara kadar uzun vadeli politikalar ve stratejiler oluşturmalıdır. Ülkemiz bor madenlerinin geleceğiyle

İlgili politikaları şimdiden iyi saptamalıdır. Sanayileşmiş bir Türkiye bugün tükettiği bor cevheri miktarının çok daha fazlasını üretecek ve kendi sanayinde kullanacaktır. Gerçekte, ülkemizin iç sanayi alanında tüketmiş olduğu bor miktarı aynı zamanda ülkemizin gelişmesinin ve kalkınmasının da bir göstergesi olacaktır.

Bor madenlerinin geleceğiyle ilgili sahip olduğumuz avantajları iyi değerlendirmeli ve doğru stratejiler geliştirilmelidir. Ülkemiz sanayileşmesini tam olarak tamamlayamadığından, nihai bor ürünlerini üretecek teknolojilere de sahip olamamıştır. Ülkemizde bor madenlerinin, ham olarak çıkarıldığı şekliyle diğer ülkelerdeki borların çıkarılmasına göre sağladığı katma değer çok daha yüksektir. Ayrıca sahip olduğumuz bor madenlerinin hem rezervi hem de kalitesi çok iyidir. Bu açıdan, rezerv ve tenor yönüyle de bor pazarında uluslararası rekabet gücümüz çok yüksektir. Dolayısıyla rekabet gücümüzü iyi kullanmak ve bor sektörü alanında tam bir hakimiyet kurabilmek için, bor sahalarının bütün ruhsatları devletin elinde tutulmalıdır. Devlet, ülkemizdeki bor madenlerinin ruhsat alanlarını elinde tutarken, sadece ham bor satıcısı konumunda olmalı, eldeki katma değerini düşürülmesi anlamına gelen diğer rafine borların, özel bor kimyasallarının üretilmesi ve pazarlanması, borun sanayide uç ürün olarak kullanılmasına yönelik yatırımlar için özel sektör teşvik edilmeli ve bu alanda sağlıklı bir rekabet ortamı oluşturulmalıdır. Bor sahalarının bulunduğu bölgelerde belediyelerin de her türlü altyapı hizmetlerini hazırlayarak bor sanayi bölgeleri oluşturması ve her türlü rafine borların üretildiği, çok büyük kapasitede rafine bor kompleksleri kurulması yoluna gidilmelidir. Yine, bor sahalarının bulunduğu bölgelerdeki belediyeler, gerek rafine borların, gerekse özel bor ürünlerinin, gerekse borun sanayide uç ürün olarak kullanılmasına yönelik olarak hizmet sunma, iş üretme ve geliştirme potansiyelini iyi kullanarak ilgili bütün kurum ve kuruluşlar arasında iyi koordinasyon sağlamalı ve öncü olmalıdır.

Ülkemizden bor ürünlerini satın alıp, dışarıda işleyen yabancı şirketleri, ülkemizde yatırım yapmaya sevk edecek şartlar oluşturulmalıdır. Belediyelerin öncülüğünde Eskişehir, dünyada konsantre bor ürünlerinin ve özel bor ürünlerinin üretildiği bir merkez haline getirilmelidir. Yerli firmalara her alanda gerekli teşvikler verilerek yatırım yapabilme imkanları sağlanmalıdır. Rafine borlardan uç ürünlerin elde edilmesi tamamen özel sektörün işi olup, bu alanda rekabet gücümüzü oluşturmak için gerekli teşvik, yatırım ve çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemizde bor kompleks-

lerinin sayısının arttırılmasıyla bordan uç ürünlerin elde edilmesi zaten özel sektör için bir cazibe alanı oluşturacaktır. Ayrıca bordan elde edilen sodyum perborat, hidrojen peroksit gibi ürünleri ülkemiz dışarıdan ithal etmemeli, bunların sanayi hammaddesi olarak elde edilmesine yönelik her türlü çalışma ve yatırımlar bir an önce ülkemizde yapılmalıdır. Ülkemizde üretilen ve üretilecek olan rafine bor ürünleri ve özel bor ürünleri alanında, bu ürünlerin satışı ile ilgili sağlıklı ve stratejik planlamalar yapılmalıdır. Ülkemizde bor madenciliğinin gelişmesi ve büyük bir sektör oluşması doğrultusunda kararların alınmasında belediyelerde etkin rol üstlenmeli, bor işletmelerinin işleyişi, borların çıkarılması ve kullanımı ile ilgili, etkinliğin ve verimliliğin sağlanması noktasında çalışmalar yapılmalıdır. Yine ülkemizde bor sahalarındaki mermer ruhsatlarının elde edilmesindeki uygulama diğer bütün madenler için de yapılmalıdır. Böylece devletin bu sahalardaki bor dışı madenlerin işletilmemesine yönelik engellemesi ortadan kaldırılmalıdır. Bunun yapılması da ülkemizdeki bu alanlarda bulunan diğer maden yataklarının işletilmesi ve ülkemiz madenciliğinin gelişmesi açısından çok önemli olacaktır. Yine her türlü yer altı kaynaklarımızın değerlendirilmesine yönelik olarak belediyelerin desteği ve çalışmaları son derece önemlidir.

Bor ürünlerinin kullanım alanlarının çok yaygın olması, katma değeri ve kar marjı çok yüksek olması, ülkemiz yüksek kaliteli rezervlere ve çok büyük bor rezervlerine sahip olması nedeniyle dünya piyasasında söz sahibidir. Dolayısıyla, bor madenleriyle ilgili her türlü çalışmanın; üretim, kullanım ve pazarlama faaliyetlerinin ülkemizde stratejik yönetim prensipleri doğrultusunda yürütülmesi gereklidir. Ülkemizde borlarla ilgili çalışmaların ilgili belediyeler, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Bor Enstitüsü, üniversiteler, TÜBİTAK ve sanayi işbirliği çerçevesinde geliştirilmesi ve bütün sektörlerin araştırma çalışmalarına katılımının sağlanması için her türlü destek ve işbirliğiyle ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Bor ürün çeşitliliğinin artırılması ve teknolojik yeniliklerin teşvik edilmesi sağlanmalıdır. Türkiye'de bor kullanımının arttırılması için yurt içi ve yurt dışındaki sanayi kuruluşları, üniversiteler ve araştırma kurumları ile işbirliğine gidilmelidir. Rafine bor ürünleri ve özel bor kimyasalları yatırımlarına ağırlık verilmesi ve üretim ve teknoloji kapasitemiz geliştirilmelidir. Kalite ve verimlilik çalışmalarına hız verilmelidir. Müşteri memnuniyeti ön planda tutulmalı, sağlık ve çevreyle ilgili politikalar ve süreçler iyi yönetilmelidir. Bütün bu çalışmaların ve süreçlerin yürütülmesinde ilgili belediyeler aktif olarak görev üstlenmeli ve kendileri için önemli bir vazife bilmelidir.

Sonuç olarak bir belediyenin sınırları içerisinde yapılan ve yapılacak olan her çalışma, o belediye ile yakından ilişkilidir. Kaldı ki, dünyadaki en büyük bor sanayinin kendi sınırları içerisinde kurulmasını isteyen ve misyon edinen belediyelerin, bor sektörüyle ilgili yapılacak bütün çalışmaların ve süreçlerin içerisinde olması gerekir. Eskişehir’de bor sanayinin kurulması ve büyük bir sektör haline gelmesi için gerekli bütün çalışmalar, sorumlu olan belediyelerin desteğiyle ve öncülüğünde zaman kaybetmeden yapılmalıdır. Bu konuda ilgili belediyeler üretime katkı sağlayacak, istihdamı ve gelirlerini artıracak bütün çalışmaları yapmaları gerekir. Bunun yanında her türlü insan sağlığı ve çevrenin korunmasına yönelik yapılacak çalışmalar hiçbir şekilde ilgili kurumlar ve belediyeler tarafından göz ardı edilmemelidir. Bugüne kadar ilgili kuruluşlar ve belediyeler hem bor sektörünün oluşması hem de çevre ve insan sağlığının korunması açısından üzerlerine düşen görevleri hakkıyla yerine getirmemişlerdir. Önümüzdeki süreçte, hem devletin hem de ilgili belediyelerin, bor madenlerini en güzel, en etkin, en verimli şekilde değerlendirmesini ve bu alanda gelecek nesillere her yönüyle iyi bir miras bırakabilmeleri gereklidir. Bütün belediyelerin kendi sınırları içerisinde bulunan bütün yer altı kaynaklarını aynı anlayışla sahiplenmesi ve üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerekir.

2.67. Belediyeler, yer altı kaynakları ve çevre yönetimi

Belediyelerin temel görevlerinden birisi hizmet alanları içerisinde her türlü alt yapı hizmetlerini sunmak ve bu alanda her türlü yatırımları yapmaktır. Belediyeler bu görev bilinci ile hizmet alanları içerisinde bulunan, kurulacak olan madencilik ve bor sanayi bölgesi alanlarının her türlü alt yapı yol, su, kanalizasyon gibi ihtiyaçlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde yapmalıdır. Bu konuda belediyeler iyi bir koordinasyon çerçevesinde; planlayıcı ve yönlendirici olmalıdır. Belediyeler, özellikle hizmet alanı sınırları içerisindeki her türlü gelişmeleri, fırsat ve tehditleri yakından takip ederek, bütün olaylara karşı son derece duyarlı olmalıdır. Özellikle, bor alanında markalaşmayı hedef seçen belediyeler bu alanda dünya çapındaki bütün gelişmeleri yakından takip ederek her türlü fırsatları değerlendirmelidir. Bu doğrultuda gelişmeleri yakından takip ederek durum ve şartları iyi okuyabilen, gelişmelere müdahil olmak ve yön vermek isteyen, bor madenlerinin bulunduğu yerlerdeki belediyeler pek çok araştırmanın ve yapılacak proje ve çalışmaların öncüsü olabilirler. Bele-

diyeler, hizmet alanları içerisinde işletmelerin çevreyle ilgili çalışmalarını yakından takip ederek, bu konuda hem denetleyici hem de yönlendirici olmalıdırlar. Ayrıca, belediyeler hizmet alanları içerisindeki işletmelerin; kısa, orta ve uzun vadeli çevre politikalarının, plan ve programlarının belirlenmesi çalışmalarının yapılmasını ve bunların uygulanmasını yakından takip etmelidirler. Eskişehir Kırka'da kurulacak bor sanayi bölgesi çalışmaları, ilgili kuruluşlarla birlikte belediyelerin de içerisinde olacağı güçlü ve etkili bir stratejiyle yürütülmelidir.

Belediyeler bor sanayi bölgesinin kurulacağı alanları tespit ederek, imar planlarında bor sanayi bölgesi kurulacak alanları belirlemelidirler. Bu çalışmalar yapılırken her türlü yatırım ve üretim çalışmaları planlanarak çok büyük bir vizyonla çalışmalar yapılmalıdır. İmar Kanununun amacı, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamaktır. Kanunun kapsamı belediye sınırları içinde kalan yerler olup kanun gereği yapılacak planlar ile inşa edilecek resmi ve özel bütün yapılar kanun hükümlerine tabidir. Kanun genel esasına göre herhangi bir saha, her ölçekteki plan esaslarına, bulunduğu bölgenin şartlarına ve yönetmelik hükümlerine aykırı maksatlar için kullanılmamalıdır. Plan yapımına ait esaslara dair yönetmeliğin amacı ise insan, toplum, çevre münasebetlerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum hayatını yakından etkileyen fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın korunma, kullanma dengesini en rasyonel biçimde belirlemek üzere hazırlanacak her tür ve ölçekteki planın ve bu planlar üzerinde yapılacak değişikliklerin hangi esaslar dahilinde yapılacağını belirlemektir.

Kamu ya da özel olsun plan yaptırmadan plansız sahalarda imar planı olmadan yapı yapılamaz. Özel kanunlardaki istisnalar ise imar kanunu bağlamında değerlendirilir. Tek başına özel kanunların uygulanması söz konusu değildir. İmar planı faaliyeti üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olmuş ve ilgili oda tarafından yetkilendirilmiş şehir plancıları tarafından gerçekleştirilmekte olan bağımsız ve kendine özgü bir faaliyettir. Öyle ki, yetkin plancı tarafından hazırlanmış imar planı, kamulaştırma kanununda karşılığını bulduğu gibi kamulaştırma; bir kamu yararı belgesi olup, sonucu itibarıyla hem devlet hem de bireyleri bağlamaktadır. İmar Kanunu etraflıca incelendiğinde, geleceğimiz açısından, imar planlarına ve üretilen hizmete ne kadar önem verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Plancı düzenlediği imar planında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşlerini de yansıtmalıdır. Burada özellikle belediyeler belirleyici ve yönlendiricidir. Bu yüzden belediyelerin yapılacak yatırım ve çalışmalardaki rolü çok büyüktür.

Yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları, daha da önemlisi temel varlık nedenleri, insan yaşamı ve insan yaşamının kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgilidir. Bu yüzden yerel yönetimler çevre korunması ve geliştirilmesinin temelini oluşturmaktadır. Belediyelerimiz, çevreyle ilgili her türlü çalışmaların toz, gürültü, su ve toprağın korunması, görüntü kirliliği gibi çalışmaların yürütülmesi için, gerekli denetim, kontrol ve düzenlemelerin sağlıklı işleme için altyapılarını iyi kurmalıdır. İşletmelerin nasıl günlük, aylık ve yıllık üretime yönelik yönetim ve uygulama planları var ise, bu planlarla birlikte yürüyen çevre yönetim planlarının da olması ve uygulanması gereklidir. Bütün bu çevreyle ilgili çalışmaları ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde kontrol ve koordine eden kurum yine belediyeler olmalıdır. İşletmeler, günümüzde uluslararası düzeyde rekabet avantajı kazanmak için toplam kalite olgusu içinde çevre kültürünün en önemli unsur olduğunu kavramıştır. İşletmeler, çevreye zararlı hiçbir faaliyetin sürdürülebilir olmasının mümkün olmayacağını bilinciyle bilim ve teknolojinin sağladığı imkânlar ölçüsünde çevreye zarar vermeden, çevre mevzuatlarına uyum içinde faaliyetlerini sürdürmelidirler. İşletmelerin amacı, çevre faaliyetlerini ulusal ve uluslararası çevre mevzuatı hedefleri doğrultusunda yürütmek olmalıdır. Çevreye saygının insana saygı olduğu bilinciyle, çevrenin korunması ve geliştirilmesinde kişisel ve kurumsal katkı ve katılımın önemine inanan işletmeler; faaliyetlerinin çevreye olan etkisini en aza indirmek için gerekli tüm önlemleri alarak, çalışanlarına ve topluma en üst düzeyde sağlıklı ve güvenli bir çevre sağlamayı ilke edinmelidirler. Burada belediyelerin belirleyici ve yönlendirici etkisi çok büyüktür.

Belediyeler hizmet alanları içerisindeki işletmelerin çevre sorunları ile ilgili araştırmalar yapmak veya yaptırmak, çözüm yolları geliştirmek için gerekli bilimsel araştırma çalışmalarının planlamasını yaparak uygulanmasını takip etmelidir. Belediyeler, çevre sorunları ile ilgili olarak kurum ve kuruluşlarla temaslar kurarak, birlikte çalışma olanakları sağlamalıdır. Belediyeler yine işletmelerle birlikte; çevre ile ilgili seminer, konferans, sempozyum ve benzeri faaliyetler düzenlemeli, eğitim programlarına iştirak ederek, gerekli hallerde eğitim programlarının organize edilmesini

sağlamalıdır. Belediyeler işletmelerin, ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi anlayışının kurum içerisinde yerleştirilmesi için gerekli çalışmaların yapılmasını takip etmeli ve planlanan yeni yatırımların Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği gereğince, yasal izinlerinin alınması için gerekli çalışmaları ve takipleri yapmalıdır. Belediyeler önceden belirlenen plan çerçevesinde belirli periyotlarla çevrenin korunmasına yönelik alınan numunelerin analizlerinin yapılmasıyla çevrenin korunması hava, su, toprak, gürültü ve görsel kirlilik açısından gerekli takip ve kontrolleri iyi yapmalıdır. Yine, belediyeler tesislerin atıklarının çevre mevzuatında istenen standartlara uygunluğunun sağlanması için, ölçme ve izleme çalışmalarında bulunmalı ve gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik çalışmaları yapmalıdır.

Sonuç olarak Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Seyitgazi Belediyesi, Eskişehir Kırka'da bulunan dünyanın en büyük bor yataklarının olduğu Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Kırka Bor İşletme Tesisleri'nin geleceğini ve diğer maden işletmelerinin durumunu yukarıda belirtilen çerçevede değerlendirmelidir. Bu konuda gerekli araştırma, geliştirme, fizibilite ve etütler yapıldığında hem bor sanayinin sağlıklı olarak kurulumu ve yönetimi hem de çevresel yönden çok büyük eksikliklerin olduğu görülecektir. Burada bulunan bor tesislerinin bor sanayi bölgesi vizyonuyla gelecekteki yüzyıllık hedeflerle ve yapılacak bütün yatırımlara göre bir planlama doğrultusunda yürütülmesi gerekir. Değilse, klasik madencilik işletme mantığıyla yapılacak çalışmalar uzun vadede sürdürülebilir olmayacaktır. Mevcut haliyle Kırka'da bulunan bor tesisleri hem planlama ve işletme hem de çevresel yönden olması gereken çalışmaların çok gerisindedir. Buradaki tesisler, bir maden işletmesi mantığıyla değil, bir bor sanayi bölgesi kurulması anlayışıyla ele alınmalı ve çevresel yönden başta her türlü fiziksel ve görsel kirliliğin önlenmesi için denetim ve kontrol sisteminin kurulduğu bir plan ve programla yürütülmelidir. Bu çerçevede belediyelere de önemli görevler düşmektedir. Bu yüzden madencilik ve bor sanayinin geleceğiyle ilgili belediyelerin rolü önemlidir. Ülkemizdeki bütün belediyeler, yer altı kaynaklarını sahiplenmeli, madenlerin işletilmesi ve değerlendirilmesine destek vermelidir.

2.68. Belediyeler ve spor faaliyetleri

Toplumsal ve kişisel bakımdan, gençler, engelliler ve yaşlılar açısından spor yapmanın faydaları çok fazladır. Daha fazla spor yapan toplumlarla, spor yapmayan toplumlar karşılaştırıldığında, daha fazla spor yapan toplumların hastanelere daha az gittiği görülmüştür. Öncelikle; sağlıklı bir toplum için spor gereklidir. Spor, toplumsal birlikteliği, sorumluluğu, dayanışmayı artırır. Spor, takım olmayı ve birlikte iş yapma becerisini güçlendirir. Spor, ölçülü ve planlı bir şekilde mücadeleyi, çalışmayı ve başarıma azmini kazandırır. Kurallara uymayı, başkalarına saygıyı, toplumsal kaynaşmayı ve toplumsal barışı artırır. Yine sağlıklı bireylerin yetişmesi için sporun önemi çok fazladır. Spor, bireysel olarak kişilere; sağlıklı bir vücut ve iyi bir duruş alışkanlığı kazandırır. Duyarlılık ve özgüven sağlar. Kendini kontrol etmeyi ve başkalarına saygıyı öğretir. Ölçülü ve planlı bir şekilde çalışmayı ve dinlenmeyi öğretir. Spor iyi bir eğitim kaynağı olup toplumu ve bireyi geleceğe hazırlar.

Toplumların geleceği açısından sporun çok önemli bir unsur olduğu gerçeğinden hareketle, farklı gruplara yönelik farklı branşlarda, belediyelerin sporun her alanında çok fazla yatırım ve çalışma yapmaları gerektiğine inanıyorum. Sporun her alanında, spora ve sporcuya destek olmak için belediyelere yasal olarak bir çok görev verilmiştir. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. Maddesinde büyükşehir belediyelerinin görev alanları belirtilirken, sporla ilgili olarak; spor tesisleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek gibi görevler verilmiştir. Bu doğrultuda belediyeler sağlıklı nesiller yetiştirmek ve sağlıklı gelecek için bütün halka yönelik sağlıklı tesisler kurarak sporla ilgili pek çok çalışma ve proje yapabilir.

Sporla ilgili olarak, Eskişehir'de belediyelerin var olan tesisleri göz önüne alındığında, spor alanındaki altyapının yeterli olmadığı görülmektedir. Eskişehir'in genel olarak durumu değerlendirildiğinde ve bu konudaki yapılması gerekenlere bakıldığında pek çok yapılması gereken proje ve çalışmanın olduğu görülecektir. Şimdiye kadar Eskişehir'deki belediyeler ne yazık ki sporla ilgili üzerlerine düşen görevleri yerine getirmemişler ve Eskişehir halkı için gerekli olan sporla ilgili tesisleri ve altyapıyı oluşturamamışlardır. Spor sadece futboldan ibaret olmayıp, bütün spor branşlarına yönelik, bütün halk düşünülerek bu alanda, Eskişehir için gerekli olan

çalışmalar yapılmalıdır. Burada en büyük görev belediyelere düşmekte olup, bütün büyük şehir belediyeleri ve özellikle Eskişehir'deki belediyeler sporla ilgili aşağıda belirtilen çalışmalarını ve projelerini yapabilir.

1. Öncelikle, merkez ilçe konumunda olan ilçe belediyelerine ait herkesin kullanabildiği çok kapsamlı en azından birer spor kompleksinin yapılması gereklidir.
2. Şehir içerisinde hem büyükşehir belediyesi hem de ilçe belediyeleri tarafından hem ulaşım amaçlı hem de spor amaçlı olarak bisiklet yollarının ve parkurlarının yapılması çok önemlidir.
3. Mümkün olabildiği ölçüde bütün okullarda kapalı spor salonlarının yapılması çok faydalı olacaktır. Okullardaki kapalı spor salonları, okulun tatil olduğu zamanlarda spor amacıyla mahalleli ve halk tarafından da kullanılabilir.
4. Doğa sporları için il sınırları içerisinde ideal ve en uygun yürüyüş parkurları belirlenerek, uluslararası doğa parkurları standartlarına uygun olacak şekilde doğa yürüyüşü parkur alanları oluşturulmalıdır. Bu alanda çalışmalar yapan kulüp ve derneklerle birlikte çalışmalar yapılabilir.
5. Bütün halkın spor yapmasını sağlayacak altyapı çalışmaları yapılmalı ve halkı spor yapmaya teşvik edici çalışmalar yürütülmelidir.
6. Belediyeler, şehri tanıtıcı ve halkı spor yapmaya teşvik edici ulusal ve uluslararası sportif faaliyetlere ev sahipliği ve sponsorluk yapmalıdır.
7. Belediyeler tarafından, şehirdeki amatör spor kulüplerine altyapı desteği verilmeli ve malzeme yardımı yapılabilir. Yine, şehirdeki başarılı sporcular ödüllendirilmelidir.
8. Eskişehirspor'un Süper Lig'de olması için destek verilmeli ve Eskişehir'de bir basketbol ve hentbol takımının en üst ligde olması noktasında çalışmalar yapılmalıdır.
9. Eskişehir'in, ülkemizde düşünce sporlarının merkezi olacak şekilde çalışmalar ve projeler yapılabilir. Ayrıca uygun yer tespiti yapılarak, şehirde olimpiyat köyü projesi yapılabilir.
11. Mahmudiye ilçesi, binicilik sporları merkezi haline getirilebilir.
12. İnönü ilçesi, ulusal ve uluslararası boyutta havacılık sporları merkezi haline dönüştürülebilir.

Eskişehir'in sahip olduğu potansiyele ve bütün halkın ihtiyaçlarına bağlı olarak, sporla ilgili alanlarda şüphesiz daha pek çok proje ve çalışma ortaya konabilir. Yapılacak bütün bu çalışmaların sahibi ve öncüsü her zaman belediyeler olmalıdır. Bugüne kadar Eskişehir'deki belediyeler, bu alanda maalesef iyi bir sınav vermemişler ve üzerlerine düşen görevleri yapmamışlardır. Bundan sonra, Eskişehir'deki bütün belediyelerin, sporla ilgili alanlarda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri beklenmekte olup, ülkemizdeki diğer belediyelerin de bu konuda üzerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

2.69. Belediyeler, engelliler ve spor

Engellilerin gerek rehabilitasyon amacıyla, gerek hobi amaçlı, gerekse profesyonel anlamda spor yapmaları çok büyük öneme sahiptir. Artık bütün dünyada ulusal ve uluslararası alanda engellilerle ilgili şampiyonaların ve paralimpik olimpiyatların yapılıyor olması engellilerle ilgili spor faaliyetlerinin önemini daha da artırmaktadır. Çok daha önemlisi, engellilerle ilgili yapılan sportif faaliyetler, engelliler için çok büyük faydalar sağlamaktadır. Bu kapsamda engellilerin spor yapmalarını sağlayacak tesislerin ve çalışmaların yapılması için belediyelerimize önemli görevler düşmektedir.

Sporun engelliler açısından faydalarına bakıldığında, bir kere onların bağımsız bir yaşama ve çalışma hayatına hazırlanmalarına katkı sağlamaktadır. Yine, spor engellilerin fizik kondisyonlarını, becerilerini ve yeteneklerini geliştirmelerine imkân vermektedir. Spor engellilerin özgüven kazanmalarını sağlamaktadır. Engellilerin kişisel karar verme becerilerini artırmaktadır. Cesaret göstermelerini ve başarının mutluluğunu yaşamalarına vesile olmaktadır. Ayrıca spor engellilerin; yeni arkadaşlar edinmelerine, çevre ve aileleri ile ilişkilerinin güçlenmesine, topluma uyum sağlamalarına, iyi ve arzu edilen sosyal alışkanlıklar kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

Belediyelerin özellikle büyükşehir belediyesi ve merkez ilçe belediyelerinin; engellilere ücretsiz spor yapma imkânı sağlamaları ve spor yapabilecekleri ortamları hazırlamaları gerekir. Bu konuda, Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri ve Millî Eğitim İl Müdürlüklerinin her zaman işin içerisinde olması gerekir. Özellikle belediyelerin, engelliler için sporla rehabilitasyon hizmetleri kapsamında; hipoterapi, hidroterapi, görme engelliler için goallball, işitme engelliler için futlak, zihinsel engelliler için karma

sporlar düşünülerek bu kapsamda ilgili engelli spor federasyonları, vakıf ve dernekleri ile birlikte projeler yapmaları büyük önem taşımaktadır. Yine engellilerden gelen talepler doğrultusunda, bütün engellilerin, engel durumlarına uygun olan sporları yapabilmeleri için oluşan talepler doğrultusunda; okçuluk, yüzme, masa tenisi, bowling, atletizm, bisiklet, güreş gibi bireysel sporlar ile futbol, basketbol, voleybol, bocce, goalball gibi takım sporlarının yanı sıra izcilik, treaking ve oryantiring gibi faaliyetlerin engelliler tarafından yapılması için projeler yapılmalıdır. Burada, yapılacak çalışmalar ve projeler için sosyal belediyeçilik ve engelli hizmetleri kapsamında en büyük görev belediyelere düşmektedir.

Engelliler ve spor hizmetleri kapsamında, belediyelerin belirleyeceği ana hedef; engellilerin sporla rehabilitasyonu olmalıdır. Bu çerçevede, özellikle fizyoterapi hizmetleri de çok önemlidir. Tıbbi rehabilitasyon etiği çerçevesinde, fizik tedaviye ihtiyacı olan engellilerin değerlendirmelerinin yapılması, ev egzersiz programlarının hazırlanması, gerekli yönlendirmeler yapılarak, danışmanlık ve eğitim hizmetlerinin verilmesi gerekir. Özellikle sporla rehabilitasyon hizmetleriyle; engelli bireylerin gerilimden arınması ve rahatlama yaşaması sağlanarak uyum ve davranış bozuklukları gösteren bireylerin tedavisine destek sağlanmalıdır. Burada özellikle, tıp dünyasında hipoterapi adı verilen at üstünde terapi, özrürlü çocukların kişisel gelişimine katkıda bulunan bir yöntemdir. Yine hidroterapiyle suyun sağladığı avantajlardan faydalanılarak ortopedik, zihinsel, kas hastası, eklem ve omurga bozuklukları olan engellilere su içinde egzersiz yaptırılarak kişilerin bedensel ve zihinsel gelişimlerine destek sağlanmalıdır. Yine bu doğrultuda belediyeler, engelliler için yapılan özel havuzlarda engellilere ücretsiz yüzme dersleri vermeli, hidroterapi ve watsu uygulamaları için çalışmalar ve projeler yapmalıdır.

Sonuç olarak, engelliler ve spor alanında, ülkemizdeki diğer belediyeler ve Eskişehir'deki belediyeler için yeni projeler ve çalışmalar yapmak bakir bir alandır. Bu ihtiyaçların karşılanması için engellilik bilinci olan spor eğitmenleri, psikolog ve fizyoterapistlerle gerekli organizasyonları ve çalışmalarını yapmak mümkündür. Burada engelliler için ayrı bir spor tesisi düşünülmeden mevcut olan spor tesislerinde hiç zaman kaybetmeden gerekli düzenlemeler yapılarak çalışmalara başlanabilir. Burada önemli olan; her engel grubuna, engelinin özelliğine göre alanında uzman eğitmenlerce gerekli değerlendirmeler ve yönlendirmeler yapılarak, engellilere yönelik pozitif ayrımcılık çerçevesinde ücretsiz olarak gerekli hizmetlerin sunul-

masıdır. Ayrıca spor salonlarında, sporla rehabilitasyonun yanında, bütün engellilere hobi amaçlı istedikleri sporları ücretsiz olarak yapabilmeleri imkânı verilmelidir. Buralardan yetişen yetenekli sporcuların profesyonel olarak lisanslandırılarak ulusal ve uluslararası yarışmalara katılmaları sağlanabilir. Engelli vatandaşlara bu imkânların sağlanması ve bütün bu çalışmaların yürütülmesinde en büyük görev belediyelerimize düşmektedir. Bugüne kadar, bu konuda Eskişehir'deki belediyelerin gerekli çalışmaları yapmadıkları görülmektedir. Bundan sonra, bu konuda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeyen, gerekli çalışmaları yapmayan belediyelerden, başta engelliler olmak üzere tüm vatandaşlarımız mutlaka hesap soracaktır. Sonuç olarak bütün belediyelerin bu konularda üzerine düşen görevleri yapmaları gerekir.

2.70. Şehir meydanları ve millet bahçeleri

Şehir meydanlarını; caddelerin, yolların, bulvarların belirli bir alanda birleştiği, şehirde yaşayanların en fazla uğrak yeri olan, şehir halkının isteklerini, inanç ve düşüncelerini ifade ettiği alanlar olarak tanımlayabiliriz. Meydanlar ve millet bahçeleri, parklar bir şehrin kimliği ve bütün işlevlerinin sergilendiği yerlerdir. Şehrin meydanları ve parkları, adeta; şehrin yapısını, kültürünü, gelişmişliğini, sosyal yaşamını anlatır ve gösterir. Şehirler kendini meydanları ve parkları ile ifade eder ve tanıtır. Meydanlar ve parklar, insanların bir araya geldiği, iletişime geçtiği, ortak aktiviteler ve eğlenceler düzenlediği yerlerdir. Meydanlar ve parklar gibi kamusal açık alanları olmayan bir şehir fonksiyonel ve estetik değildir. Böyle şehirlerin kimliği ve kişiliği oluşmamıştır. Bu tür şehirlerde demokratik kültür ve bilinç de çok zayıftır ve gelişmez.

Şehirler, adeta yaşayan bir canlı gibidir. Şehirlerin kendine özgü; kimliği, ruhu, kokusu, dili, görünüşü, muhabbeti, sevgisi, kalp ve beyin gibi uzuvları ve fonksiyonları vardır. Şehrin meydanları, parkları, millet bahçeleri adeta şehrin kalbi gibidir. Meydanlar ve parklar şehrin gözdesi ve vatandaşların huzur bulduğu yerlerdir. İnsanlar, meydanlar ve parklarda buluşur, birlikte düşünür ve birlikte hareket ederler. İnsanlar sevinçlerini, üzüntülerini meydanlarda ve parklarda toplanarak paylaşırlar ve dile getirirler. Şehir meydanları; farklı kimliklerin sürekli birbiriyle karşılaştıkları, birbirine dokundukları, çelişki ve çatışmalarını ortak bir mekân ve toplumsal doku içinde çözebildikleri, birbirlerini etkileme ve değiştirebilme imkanı buldukları yerlerdir.

Günümüzde yaşamın merkezi şehirler, şehirlerin merkezi parklar ve meydanlardır. Şehirlerde meydanlar, parklar oluşturmak, şehrin meydanlarına ve yeşil alanlarına sahip çıkmak, şehrin meydanlarını güzelleştirmek ve yeşil alanlarını arttırmak başta yerel yönetimler olmak üzere, şehirde yaşayan tüm hemşehrilerin en önemli görevidir. Şehir meydanları ve parkları, o şehrin tarihine tanıklık eder. Bu meydanlar ve parklar sanki şehir yaşamının, şehirde yaşananların canlı şahididir. Dünyadaki önemli şehirler meydanları ve parkları ile tanınır ve kendilerini meydanları ile ifade ederler. Paris'te Concorde Meydanı, Roma'da Piazza Navona Meydanı, Londra'da Trafalgar Meydanı, Newyork'ta Times Meydanı ve Central Park böyledir. Eskişehir'e kazandırılacak meydan ve parkların da bütün dünya tarafından böyle bilinirliği olmalıdır. Maalesef Eskişehir'de adı, şanı belli olan bir meydan yoktur. Eskişehir için yapılacak şehir meydanı özgün dizaynı ve fonksiyonel yapısıyla dünyanın en güzel şehir meydanlarından birisi olmalıdır. Eskişehir bu imkan ve potansiyele sahiptir.

Genel olarak şehirlerin kimlikleri kaybolmaya yüz tutmuştur. Kimlik bunalımına giren şehirlerin nefes alacak meydanlara ve parklara ihtiyacı vardır. Ülkemizde, şehirlerdeki meydanlar; yoğun göçün, plansız kentleşmenin, rant yağmacılığının ve yanlış ulaşım politikalarının kurbanı olmuştur. Ne yazık ki günümüzde şehir meydanları; daha çok ya kavşak alanı, ya otopark olanı ya da yoğun olarak taşıt trafiğinin bulunduğu yerler haline gelmiştir. Hâlihazırda bu konuda, Eskişehir'in durumu da maalesef böyledir.

Yeni stadyumun şehir dışına yapılıyor olması ve şehrin merkezindeki eski Atatürk Stadyumu'nun olduğu yerin nasıl değerlendirileceği konusu uzun süre Eskişehir'de gündem oluşturmuştur. Bir yanda, ekonomik hesaplarla yapımı düşünülen, gelecek nesilleri ipotek altına alacak ve büyük bedeller ödetecek, şehrin tam merkezinde, şehrin kalbine bir hançer gibi saplanacak gökdelen, rezidans, otel ve alışveriş merkezi gibi yapıların yapılması düşüncesi vardı. Öbür tarafta ise boğulmak üzere olan Eskişehir'e rahat nefes aldırarak ve gelecek nesillere gururla teslim edilecek bir millet bahçesi veya şehir meydanı yapılması için çalışmalar yapıldı. Sonunda sağduyu galip gelmiş, Cumhurbaşkanımızın onayı ile eski stadyumun bulunduğu bölge Eskişehir halkı için tasarlanmış ve millet bahçesi olarak yapılmıştır. Bu Eskişehir halkına verilebilecek en güzel hediye ve en önemli hizmetlerden birisi olmuştur.

Sonuç olarak, Eskişehir için gelecek nesillere iyi bir miras bırakılmıştır ve şehrin merkezinde en kıymetli yer, millet bahçesi yapılarak millete kazandırılmıştır. Hatta stadyumun güneyine düşen Endüstri Meslek Lisesi, kuzeyine düşen Hava Hastanesi ve çevresindeki diğer uygun alanların, bu yapıların uygun yerlere taşınmasına bağlı olarak millet bahçesi daha da genişletilmelidir. Şehir meydanlarının, parklar ve millet bahçelerinin sağlıklı olarak yapılması için, kentsel plana göre tasarım ve uygulanmaların yürütülmesi önemlidir. Buralara çıkan ulaşım yolları ve altyapı ihtiyaçları iyi kurgulanmalıdır. Hepsinden daha da önemlisi, şehrin merkezinde geniş ve önemli fonksiyonları barındıran kapsamlı yapıların projelendirilmesi ve isminin konulması süreçlerinin, Eskişehir halkının onayından geçmesi gerekir. Bütün bunları gerçekleştirmek ve bu ihtiyacı karşılayacak adımları atmak hükümetin ve yerel yöneticilerin en önemli vazifesidir. Eskişehir'e yeni parklar ve şehir meydanları kazandırmak için çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemizdeki diğer şehirlerde de park, millet bahçesi yapma ve şehre meydan kazandırma konusunda, hükümetin ve belediyelerin üzerine düşen görevi yapmaları gerekir.

2.71. Belediyeler ve yer seçimi

Belediyelerin varlık sebebi ve amacı insana hizmettir. Aslında, bütün devlet kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin amacı aynıdır ve hizmetin merkezinde insan vardır. Burada, bir şehirde hizmet sunmak için öncü ve lokomotif görevi gören kurum belediyelerdir. Belediyeler bu görevlerini yerine getirirken her zaman toplumsal faydayı ve kamu yararını diğer bütün çıkarların ve menfaatlerin üzerinde tutmalıdır. Yapılan çalışmaların özünde de her zaman insana hizmet ve insanların yaşam kalitesini sürekli geliştirmek olmalıdır. Nerede hangi çalışmayı yaparsak yapalım, çalışmalarda önceliklerin belirlenmesi, en uygun yer tespiti, doğru projelerin seçilmesi, kaynakların etkin ve verimli kullanılması çok önemlidir. Yapılan projenin zararı faydasından büyükse yapılmamalıdır. Kamusal olarak doğru bir işi yanlış bir yerde yapıyorsanız, bunun bedeli ağır olacak ve bu bedeli herkes ödeyecektir. Maalesef, Eskişehir Bademlik'te yapılan termal otelin yer seçimi çok yanlıştır.

Eskişehir içerisinde yeşilin en yoğun olduğu, bütün Eskişehir'in kuş bakışı seyredildiği, bakacak alanı olan bir tepeye otel yapmak, gerçek anlamda Eskişehir halkına hizmet etmemektedir. Ben bu alanda hep, Es-

kişehir halkı için bir şehir park yapılmasını, hatta Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti çalışmaları kapsamında kalıcı eserler içerisinde, dünyada ses getirecek vizyonda Türk Tarihi ve Kültürü Açık Hava Müzesi kurulması için bir proje yapılmasını söylemiş ve hayal etmiştim. Gerçekte bu alan, Eskişehir’de büyük bir park alanı için en ideal yer olup, kentin en hâkim yerinde şelale parkın olduğu alanla birlikte, doğudan batıya doğru uzanan hâkim tepede, o bölgedeki yeşil alanları, Bademlik Mezarlığı ve Tarihi Odunpazarı Evleri ile bütünleşerek, geniş bir alana yayılarak şehir içerisinde kalmış, çok büyük bir şehir parkı için eşsiz bir alan olarak bulunuyordu. Maalesef buraya yapılan otel hem Eskişehir’in kalbine bir ok gibi saplanmış hem Eskişehir’in silüetini bozmuş hem de Eskişehir içerisindeki en güzel ve en yoğun yeşil alan büyük zarar görmüştür. Ayrıca buraya otel yapıldığı için burası, özel amaçla ve belirli bir gruba hizmet etmektedir. Eğer buraya çok büyük bir vizyon ortaya konarak park yapılmış olsaydı, bütün halk tarafından ortak amaçlar için kullanılacak ve bütün Eskişehir halkına hizmet edecekti. Böyle, Eskişehir’de eşsiz bir yere yapılmış olan otel, Eskişehir halkına ait olmadığı için buradan sadece parası ve imkânı fazla olanlar yararlanabilmektedir. Bütün bunlardan dolayı, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından Bademlik’te yapılan termal otel; Eskişehir’in geleceğine ket vurmuş, Eskişehir’in üzerine bir kara bulut gibi çökmüş ve gelecek nesillere bırakılan ağır bir kambur olmuştur.

Doğrular herkesin ortak malıdır. Yanlışlar ise sadece o yanlış yapanlara aittir. Bizlere düşen görevlerden birisi, doğruları takdir etmek ve gördüğümüz yanlışları ortaya koymaktır. Eskişehir’de yapılacak bütün termal projeleri ve termal otellerin yapılmasına yüzde yüz destek verilmelidir. Hatta Eskişehir, ülkemizde termal su kaynaklarının merkezlerinden birisi olmasına rağmen bugüne kadar bu alanda gerekli çalışmaların yapılmaması üzüntü vericidir. İşte tam da bu alanda bir çalışma yürütülürken, bu çalışmanın da yanlış yer tercihindendir. Eskişehir’e faydasından çok zararı olmuştur. Bir televizyon kanalının haber programını seyrederken, Bademlik’teki otel alanındaki ağaçlar kesilirken makinelerden çıkan seslerin aslında kesilen ağaçların feryadı olduğundan bahsediliyordu. Gerçekte bu feryadı sadece ağaçların feryadı değil, gelecek adına Eskişehir’in feryadı olmuştur. Çünkü yapılan bu otel, Eskişehir’in geleceğini ipotek altına almış ve Eskişehir halkına gerçek manada büyük zararı dokunmuştur. Hatta o bölgede bulunan pek çok konut tam böyle söylenmese de otelin manzarasını bozduğu için kamu yararı adı altında kamulaştırılmış ve o mahallede yıllardır oturan pek çok aile ne olduğunu anlayamadan yerinden edilerek mağdur edilmiştir.

Burada her şey olup bitti olarak görünse de konuyla ilgili olarak yetkililerin, yaşanan bu süreçleri tekrar gözden geçirmeleri, gerekli değerlendirmeleri yeniden yapmaları, yaşanan mağduriyetleri gidermeleri ve Eskişehir halkının menfaatleri doğrultusunda en doğru adımları atmaları beklenmektedir. Projelerin uygulamaya geçirilmesi sürecinde her zaman yer seçimi çok önemli bir husus olup, ülkemizdeki bütün belediyelerin bu konuda alternatifli yerler üzerinden, bilimsel ilke ve kriterlere göre gerekli inceleme ve değerlendirmeleri yaparak mevcut şartlar içerisinde en doğru yer seçimini yapmaları çok önemli bir husustur.

2.72. Belediyeler ve yerel kalkınma

Kalkınma yerelde başlar. Bu konuda en büyük görev belediyelere düşmektedir. Belediyelerin çok sağlıklı analizler yaparak güçlü yönlerini ön plana çıkaracak çalışmalar yapması gerekir. İllerde bütün belediyeler bir araya gelerek yerel kalkınma için politikalar üretmeli, her belediye sahip olduğu potansiyeli belirtilen politikalar doğrultusunda çalışmalar yaparak harekete geçirmelidir. Eskişehir, yerel kalkınma ölçeğinde çok büyük bir potansiyele sahip olmasına rağmen maalesef bugüne kadar yerel kalkınma potansiyelini hiç kullanamamıştır.

Yerel kalkınma bazında, öncelikle Eskişehir'in sahip olduğu potansiyel ve güçlü yönleri iyi belirlenerek gerekli yatırım ve yönlendirmeler ona göre yapılmalıdır. Eskişehir, jeopolitik konum itibarıyla ülkemizdeki büyükşehir belediyelerinin tam ortasında, ülkemizin en önemli şehirleri olan İstanbul, İzmir, Ankara, İzmir, Konya ve Bursa şehirlerinin hinterlandı içerisinde yer almaktadır. Ayrıca; Bilecik, Bolu, Ankara, Kütahya, Bursa, Afyon ve Konya olmak üzere 7 ilimize komşudur. Tren yolu ve kara yolu ulaşımı açısından Eskişehir ülkemizin bütün bölgelerine açılan kapısı ve düğüm noktasıdır. Bu yönüyle Eskişehir'in önemli bir lojistik merkezi, ticaret ve üretim merkezi olması gerekir. Bu potansiyel, mutlaka harekete geçirilmelidir. Eskişehir-Ankara, Eskişehir-Konya, Eskişehir-Bursa ve Eskişehir-İstanbul hızlı tren yolu hatlarının yapılması, Eskişehir'in komşu olduğu şehirler arasındaki bütün yolların duble yola dönüştürülmesi Eskişehir'in yerel kalkınmasına çok büyük katkı sağlamaktadır.

Yine Eskişehir yer altı ve yer üstü kaynakları itibarıyla de çok zengindir. Bu anlamda yine aynı zenginlikte Afyon, Kütahya, Bilecik ve Bursa gibi komşu illeriyle büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Başta bor ya-

takları olmak üzere, kaplıcaları, mermer, krom, manyezit ve sepiyolit olmak üzere pek çok yer altı kaynaklarımız bulunmaktadır. Geniş ormanlık alanları, hiç değerlendirilemeyen arazileri ve bozkırları ile büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin en etkin ve verimli bir şekilde kullanılıp değerlendirilmesi noktasında en büyük görev yerel kalkınma için belediyelere düşmektedir. Yerel yönetimlerle ilgili en son yapılan düzenleme ile büyükşehir belediye sınırlarının belediye hizmet alanı sınırı olarak belirlenmesi ve bütün köylerin bağlı olduğu ilçe belediyelerin mahallesi olarak belediye kapsamına alınması yerel kalkınma ölçeğinde belediyeler için büyük fırsatlar sunmaktadır.

Eskişehir; sanayi, tarım, hayvancılık ve hizmet sektörü yönüyle kendisine yeten ve kendisini aşan bir şehrimizdir. Mevcut potansiyeli itibarıyla iyi değerlendirildiğinde şehrimiz, büyük bir üretim merkezi olma adayı, ülkemizde en önemli şehirlerden birisi olacaktır. Şehrimizde yaklaşık %40 potansiyeli ile hizmet sektörü başı çekerken, yaklaşık %35 potansiyeli tarım ve hayvancılık oluşturmakta, sanayi sektörünün yeri ise yaklaşık %20'dir. Başta inşaat olmak üzere diğer sektörler ise yaklaşık %5'lik dilim içersinde kalmaktadır. Şehrimizde üretimin artırılması için, özellikle tarım, hayvancılık ve sanayiye büyük önem verilmeli ve gerekli yatırımlar yapılmalı ve sağlıklı bir alt yapı oluşturulmalıdır. Diğer sektörlerin ise yakından takip edilerek güçlendirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Tarım, hayvancılık ve sanayi alanında merkezin dışındaki ilçe belediyeleri iyi bir potansiyele sahip olmasına rağmen şimdiye kadar hiçbir çalışma yapmamış olup yerel kalkınma için bu alan oldukça bakirdir. Özellikle merkezin dışındaki ilçe belediyelerin sahip oldukları potansiyeli harekete geçirmek için tarım, hayvancılık ve sanayiye yönelik yerel kalkınma bazında yapmaları gereken çok büyük çalışmalar vardır.

Ülkemizin yüzölçümü 783.562 km², Eskişehir'in yüz ölçümü ise 13.925 km²'dir. Alan itibarı ile şehrimiz ülkemizin yaklaşık 56'da biridir. Bu alanın %43'ü tarıma elverişli tarım arazilerinden, %24'ü geniş ormanlık alanlardan oluşmakta, %24'ü hayvancılık ve besicilik yapmaya imkan veren meralardan ve arazilerden oluşmakta, %9'luk kısım da tarıma elverişsiz alanlardan oluşmaktadır. Bu yönüyle şehrimiz üretim noktasında büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin en etkin ve verimli bir şekilde kullanılıp değerlendirilmesi için şehrimizin her metre karesinden maksimum derecede fayda sağlanması gereklidir. Bu alanda, en büyük görev

de belediyelerimize düşmektedir. Başta Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere bütün belediyelerin rant oluşmaması için şehrin daha çok yatay büyümesini sağlayacak şekilde arsa üretmeleri, yeni imar alanları oluşturmaları ve bütün altyapı çalışmalarını gelecekteki yüzyılı düşünerek şimdiden planlarını ona göre yapmaları gerekir.

Ayrıca şehirde hizmet sektörü oldukça güçlü olup şehir ekonomisindeki payı %40'ların üzerindedir. Bunun en büyük nedenlerinden birisi şüphesiz şehrin öğrenci şehri olmasıyla yakından ilgilidir. Özellikle hizmet sektörünün gelişip güçlenmesi üretimin bilimsel ve profesyonel politikalarla artırılması ve sanayinin güçlendirilmesi ile hizmet sektörü de daha güçlü hale gelerek şehirdeki gayri safi milli hâsıla ve kişi başına düşen gelir de önemli oranda artacaktır. Hizmet sektörüyle ilgili olarak özellikle sağlık, turizm ve eğitimin şehirde çok önemli bir yeri olup, buna paralel olarak hizmet sektörüyle ilgili gerekli altyapı ve yatırımlar gerçekleştirilerek bu sahada da belediyeler öncü roller üstlenebilir.

Sonuç olarak bir şehirde yapılacak bütün çalışmaların ve yatırımların öncüsü belediyeler olup yerelde yapılacak kalkınmanın lokomotifi de belediyelerdir. Eskişehir'de yerel kalkınmanın etkin ve verimli bir şekilde gerçekleşmesi için belediyelerin işbirliği yapmaları ve birlikte hareket etmeleri gerekir. Yerel kalkınma için Eskişehir çok büyük bir potansiyele sahip olmakla birlikte, maalesef bugüne kadar bu potansiyel harekete geçirilememiştir. Bu potansiyelin iyi kullanılmamasındaki en büyük eksiklik başta büyükşehir belediyesi olmak üzere bütün belediyelere aittir. Yerel yönetimlerle ilgili en son yapılan yasal düzenleme ile büyükşehir belediyelerinde mücavir alan sınırlaması kaldırılarak il sınırları belediye hizmet alanı sınırı olarak kabul edilmiştir. İlçelere bağlı olan bütün köyler, ilçe belediyelerinin mahalleleri olarak belediye kapsamına alınmıştır. Yapılan bu düzenlemeler yerel kalkınma için belediyelere çok büyük imkânlar sunmaktadır. Umarım bundan sonra, Eskişehir'in kaybetmemesi için Eskişehir'deki belediyeler yerel kalkınma anlamında sahip olduğu potansiyeli en etkin bir şekilde kullanarak üzerlerine düşen görevi yerine getirirler. Kalkınma yerelde başlar ve ülkemizin bir bütün olarak kalkınması, bütün illerde bütün belediyelerin bu konuda üzerine düşen görevleri yerine getirmelerine bağlıdır.

2.73. Belediyelerde çözüm odaklı olmak

Belediyelerde çözülmeyen problemlerin bedeli ağır olur. Belediyeler algıyla değil hakikatle yönetilmelidir. Hakikatin karşısında hiçbir şey duramaz. Belediyelerde yaşanan problemler günübürlük çalışmalarla geçirilmemeli, kalıcı ve köklü çalışmalarla çözümlenmelidir. Eskişehir’de yaşanan en büyük problemin, şehir içi ulaşım ve trafik problemi olduğu bütün Eskişehirli taraflarından bilinmektedir. Eskişehir’de yaşanmakta olan şehir içi trafik problemi yeni bir problem olmayıp yıllardan beri devam etmektedir. Eskişehir’deki şehir içi ulaşım hizmetleri ve trafikle ilgili yapılması gereken bütün görevler, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin sorumluluğunda olmasına rağmen, bugüne kadar Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından köklü çözüm getirecek adımlar her nedense bir türlü atılmamış ve bu problem bir türlü çözülmemiştir. Çözüm için ortaya konulan gayret ve niyet de görülmemektedir. Şüphesiz halkın yaşadığı problemlere çözüm getirilmediği takdirde, Eskişehir halkı gerekli analiz ve değerlendirmeleri yaparak, bu konuda ihmali olan ve görevini yerine getirmeyenlerden hesap soracaktır. Yani hiç kimsenin yapması gerekirken yapmadıkları yanına kâr kalmayacaktır. Eskişehir halkı geçmişte olduğu gibi bugün de yaşadıklarını ve gördüklerini süzgeçten geçirecek ve geleceği için en doğru adımları atacaktır.

Büyükşehirlerin şehir içi ulaşım hizmetleriyle ilgili görevleri, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 7’nci maddesinin (f) bendinde; “Büyükşehir ulaşım ana planını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.”olarak, aynı kanunun, aynı maddesinin (g) bendinde “Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak...” ve (l) bendinde “Yolcu ve yük terminaleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.” ayrıca (p) bendinde “Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek.” olarak belirtilmiştir.

Yine, aynı Kanunun 9'uncu maddesinde ulaşım hizmetlerinin koordinasyonu ile ilgili olarak yapılması gerekenler ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerinde her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla, büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılacağı ulaşım koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehir ve ilçe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır. Bu Kanun ile büyükşehir belediyesine verilen trafik hizmetlerini planlama, koordinasyon ve güzergâh belirlemesi ile taksi, dolmuş ve servis araçlarının durak ve araç park yerleri ile sayısının tespitine ilişkin yetkiler ile büyükşehir sınırları dahilinde il trafik komisyonunun yetkileri ulaşım koordinasyon merkezi tarafından kullanılır. Ulaşım koordinasyon merkezi kararları, büyükşehir belediye başkanının onayı ile yürürlüğe girer. Ulaşım koordinasyon merkezi tarafından toplu taşıma ile ilgili alınan kararlar, belediyeler ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcıdır. Koordinasyon merkezinin çalışma esas ve usulleri ile bu kurullara katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcileri ilgili bakanlığın çıkardığı yönetmelikle belirlenmiştir.

Burada, trafik polislerinin yaptığı denetimler hariç, şehir içi ulaşım konusunda, büyükşehir belediyeleri bütün yetkilere sahiptir. Çok açık olarak Eskişehir'de yaşanan en büyük problemin şehir içi ulaşım ve trafik problemi olduğu herkes tarafından bilinmesine rağmen, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi bu konuda gerekli çalışmaları bugüne kadar niçin yapmamıştır? Yapılması gereken çalışmalara bugün hâlâ neden başlamamaktadır? Bugüne kadar neden bir katlı kavşak, bölünmüş yol ve otoparklarla ilgili çalışma yapmamıştır? Eskişehir için şehir içi ulaşımında yaşanan problemlerin çözümü noktasında yapılması gerekenlerden önceki yazılarda bahsedildiği. Ancak bu konuda Eskişehir sürekli kan kaybetmekte olup, atılması gereken adımlar bir türlü atılmamış ve bu konu çözümsüz hale getirilmiştir.

Şehir içi ulaşım hizmetlerinde, köklü çalışmalara başlanmadıkça, kaybedilen her gün daha büyük bedeller ödetecek şekilde Eskişehir halkına fatura edilecektir. Daha büyük zorluklar çekmeden ve çok daha büyük fa-

turalar ödeyecek duruma düşmeden, Eskişehir halkı, şehir içi ulaşım ve trafik konusunda yaşanan problemlerin çözümünü Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nden ivedilikle beklemektedir. Belediyelerde çözülmeyen problemler seçimler için belirleyici olur ve halk problemleri çözeceğine inandığı ve güvendiği kişileri iş başına getirir. Şehir içi ulaşım ve trafik halk için büyükşehirlerde en önemli hizmetlerden birisi olup, bu konularda belediyelerin doğru çalışmalar yaparak üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

2.74. Büyükşehirlerde altyapı hizmetleri

Şehirde, yapı yapılabilmesi veya yapılan yapının içinde oturanlara barınma sağlanabilmesi için bulunması gereken yol, su, elektrik, gaz, atık su, yağmur suyu ve benzeri yapılar alt yapının temel unsurları olarak tanımlanabilir. Büyükşehirlerde yaşanan önemli problemlerden birisi alt yapı hizmetlerinin yetersiz olması ve alt yapıyla ilgili sağlıklı yürütülemeyen koordinasyon problemidir. Eskişehir'de yaşanmakta olan alt yapı problemleri bazen yağmur yağdığı zaman şehrin içerisinde sokak ve caddelerin göl haline gelmesi, bazen sebebi bile tam olarak izah edilemeyen su ve elektrik kesintisi bazen de bir yol, alt geçit veya demiryolu hattında yapılan çalışmaların sağlıklı koordine edilmemesinden dolayı patlak vermektedir. Eskişehir'de yaşanan alt yapı koordinasyon problemi yıllardan beri devam etmektedir. Eskişehir'deki alt yapı koordinasyonu ile ilgili yapılması gereken görevler, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin sorumluluğunda olmasına rağmen, alt yapı ile ilgili bir problem olduğunda, sanki problem Eskişehir'in problemi değilmiş gibi Eskişehir Büyükşehir Belediyesi gerekli sahiplenmeyi, hızlı ve etkin köklü çözüm getirecek adımları her nedense bir türlü atamamaktadır. Şüphesiz halk kimin ne yaptığını veya yapmadığını iyi bilmektedir. Halk, zamanı geldiğinde bu konuda ihmali olan ve görevini yerine getirmeyenlerden mutlaka hesap soracaktır.

Büyükşehirlerin şehir içi alt yapı hizmetleriyle ilgili görevleri, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 8'inci maddesinde belirtilmiştir. Burada, "büyükşehir içindeki alt yapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların temsilcilerinin katılacağı alt yapı koordinasyon merkezi kurulur. Büyükşehirlerde, ilçe belediye başkanları kendi beledi-

yesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılır. Alt yapı koordinasyon merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun) temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır.

Alt yapı koordinasyon merkezi, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar tarafından büyükşehir içinde yapılacak alt yapı yatırımları için kalkınma planı ve yıllık programlara uygun olarak yapılacak taslak programları birleştirerek kesin program haline getirir. Bu amaçla, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlar alt yapı koordinasyon merkezinin isteyeceği coğrafi bilgi sistemleri dâhil her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadırlar. Kesin programlarda birden fazla kamu kurum ve kuruluşu tarafından aynı anda yapılması gerekenler ortak programa alınır. Ortak programa alınan alt yapı hizmetleri için belediye ve diğer bütün kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerine konulan ödenekler, alt yapı koordinasyon merkezi bünyesinde oluşturulacak alt yapı yatırım hesabına aktarılır.

Ortak programa alınan hizmetler için kamu kurum ve kuruluş bütçelerinde yeterli ödeneğin bulunmadığının bildirilmesi durumunda, büyükşehir belediyesi veya ilgisine göre bağlı kuruluş bütçelerinden bu hizmetler için kaynak ayrılabilir. Kamu kurum ve kuruluşları alt yapı ortak yatırım hizmetleri için harcanan miktarda ödeneği, yeniden değerlendirme oranını da dikkate alarak ertesi yıl bütçesinde ayırır. Ayrılan bu ödenek belediye veya ilgili bağlı kuruluşunun hesabına aktarılır. Bu bedel ödenmeden ilgili kamu kurum veya kuruluşu, büyükşehir belediyesi sınırlarında yeni bir yatırım yapamaz.

Ortak programa alınmayan yatırımlar için bakanlıklar, ilgili belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşları alt yapı koordinasyon merkezi tarafından belirlenen programa göre harcamalarını kendi bütçelerinden yaparlar. Koordinasyon merkezleri tarafından alınan ortak yatırım ve toplu taşımayla ilgili kararlar, belediye ve bütün kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgililer için bağlayıcıdır. Alt yapı koordinasyon merkezinin çalışma esas ve usulleri ile bu kurullara katılacak kamu kurum ve kuruluş temsilcileri, ilgili bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenmektedir.

Yukarıda belirtilen yasal düzenleme doğrultusunda, “Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği” çıkarılmış olup burada; kuruluş, görev ve sorumlulukları, çalışma usul ve esasları belirlenmiştir.

Bu yönetmeliğe göre, büyükşehir belediyesi alt yapı koordinasyon merkezi ile ulaşım koordinasyon merkezi büyükşehir belediye başkanına bağlıdır. Başkan bu görevi bizzat veya görevlendireceği kişi eliyle yürütmektedir. Yine bu yönetmeliğe göre, alt yapı koordinasyon merkezi ile ulaşım koordinasyon merkezi tarafından alınan ortak yatırım ve toplu taşımayla ilgili kararlar, büyükşehir belediyesi, büyükşehir dâhilindeki diğer belediyeler ve büyükşehir sınırları içindeki kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişileri bağlamaktadır.

Görüldüğü gibi büyük şehirlerde bütün alt yapı çalışmalarının koordinasyonu, büyükşehir belediyelerine aittir. Büyükşehir belediyeleri bütün alt yapı çalışmalarından doğrudan sorumludur. Durum böyle iken, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi neden etkin ve sağlıklı olarak alt yapı koordinasyon görevini yapmamaktadır? Eskişehir Büyükşehir Belediyesi şehirde yaşanan alt yapı problemleri ortaya çıktığında niçin gerekli sorumluluğu üzerine almamaktadır? Yapılması gereken çalışmalar hususunda neden hızlı bir şekilde müdahil olmamaktadır? Doğrudan ya da dolaylı olarak hangi alt yapı problemi olursa olsun bu konuda büyükşehir belediyesi gerekli olan görev ve sorumluluğunu niçin yerine getirmemektedir? Eskişehir'de yaşanan alt yapı problemlerini büyükşehir belediyesinden başka bir kuruluşun çözmesi mümkün müdür? Şehirde son 15 yılda ne kadar alt yapı çalışması yapılmıştır? Eskişehir'de yaşanan alt yapı problemleri ile ilgili soruları artırmak mümkündür. Fakat bu hususta mağduriyetler yaşıyorsa bunun en büyük sorumlusu büyükşehir belediyesidir. Şehirde ilgili kuruluşlar görev ve sorumluluklarını yerine getirdikleri sürece Eskişehir halkı mağduriyet yaşamayacaktır. Sonuç olarak Eskişehir halkı, alt yapı hizmetleri konusunda bedel ödemek ve mağduriyet yaşamak istememektedir. Bunun için Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin alt yapı hizmetleri konusunda çok etkin, sistemli, köklü çözümler sunması ve alt yapı koordinasyon görevini sağlıklı olarak yürütmesi gerekir. Aslında altyapı hizmetlerinin koordinasyonunun sağlıklı yürütülmesinde başka şehirlerimizde de benzer sorunlar yaşanmakta olup, bu konuda bütün belediyelerimizin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

2.75. Büyükşehirlerde belediyeler arası koordinasyon

Ülkemiz, büyükşehir belediyesi uygulamaları ile 1984 yılında, Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 Sayılı Kanun'un çıkarılması ile

tanışmıştır. Şehirlerimizin hızlı büyümesi ve bazı şehirlerin metropollere dönüşme süreci, makro planlama çalışmalarını kaçınılmaz kılmış ve bu sürecin gereği olarak da büyükşehir belediyesi uygulamasına geçilmiştir. Büyükşehir belediyesi oluşturulmasında temel amaç, merkezde değişik ilçelerden oluşan şehrin makro düzeydeki sorunlarına çözümlerin bulunmasını sağlamaktır. İmar planlaması, ulaşım planlaması, alt yapı başta olmak üzere kentin genelini ilgilendiren konularda ilçeler arası ortak çalışmanın beklenen sonucu vermesi mümkün olmayacağı için doğru ve yerinde bir çözüm olarak büyükşehir belediyesi modeli kurulmuştur. Ancak gelinen noktada özellikle büyükşehir belediyesi ile aynı siyasi partiden olmayan ilçe belediyeleri arasında yaşanan siyasi çatışma ve hesaplaşmalar yüzünden büyük problemler yaşanmaktadır.

Büyükşehir belediyesi olan yerlerde, büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev ve yetkiler 5216 sayılı Kanun'da belirlenmiştir. Büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri hem 5393 sayılı Belediye Kanunu'na hem de 5216 sayılı Kanun'a tabidirler. Büyükşehir belediyesi bazı görevlerini meclis kararı ile ilçe belediyelere devredebilir veya birlikte yapabilir. Büyükşehir belediyesinin ilçe belediyeleri üzerinde ağır bir idari vesayet yetkisi vardır. Büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerinin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar. Büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluk alanı ise il sınırlarını kapsamaktadır. Büyükşehirlerde şehrin bütün olarak kalkınması ve gelişmesi için büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasındaki iyi bir koordinasyon ve hedef birliği olması gerekir.

Büyükşehir belediyelerinde her ne kadar büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevleri ayrı ayrı belirtilmişse de, büyükşehir ve ilçe belediyelerin hizmetleri birçok yönden çakışmakta ve bir çok görev iç içe girmiş durumdadır. Büyükşehir belediyesinin ilçe belediyeleri üzerinde çok büyük denetim ve yönlendirme gücüne sahiptir. Özellikle ilçe belediyelerin imar planları büyükşehir belediyesinin denetimine tabidir. Bazı görevlerin büyükşehir belediyesinin koordinasyonunda ve büyükşehir belediyesi tarafından yürütülmesi gereklidir.

Gerçekte büyükşehir belediyesinin başarısı ilçe belediyelere, ilçe belediyelerin başarısı büyükşehir belediyesine doğrudan yansımaktadır. Bu yüzden belediye yönetimleri bu durumun farkında olmalı, her yönden bu durumu çok iyi algılamalı ve belediyeler arasında karşılıklı çok iyi bir uyum ve yönetim sağlanmalıdır ki, etkin, verimli ve sağlıklı olarak hizmetler sunulabilsin ve en önemlisi halk hizmetlerden en iyi şekilde yarar-

lanmış olsun. Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında sağlıklı bir koordinasyon sağlanamaz, günlük kısır siyasi çıkar ve hesaplarla hareket edilirse özellikle ilçe belediyeleri sağlıklı hizmet üretemez hale gelirler. Bu çekişmeler Eskişehir’de belediyeler arasında geçtiğimiz dönemlerde çokça yaşanmış olup eski alışkanlıklar, tutum ve davranışlar devam ettirilirse bundan sonra daha fazla yaşanacaktır. Çünkü 30 Mart 2014 seçimlerinden sonra Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin birlikte çalışma yapacağı ilçe belediyesi sayısı iki’den on dörde çıkmıştır. Dolayısıyla Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin koordinasyonunda belediyeler arasında ne kadar sağlıklı çalışma yapılırsa Eskişehir o kadar kazanacak, aksi durumda, faydasız siyasi çekişmelerin devam ettirilmesi halinde Eskişehir o kadar kaybedecektir.

Belediyeler arası hizmet ilişkileri ve koordinasyonu 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 27’inci maddesinde şöyle belirlenmiştir. “Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir. Yeni kurulan büyükşehir belediyelerinde meydan, bulvar, cadde, yol, sokak, park, spor ve kültürel tesislerin büyükşehir belediyesi ile büyükşehir kapsamındaki diğer belediyeler arasında dağılımına ilişkin esaslar büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenir. Büyükşehir belediyesi, 7’inci maddede sayılan hizmetleri, malî ve teknik imkânları çerçevesinde, nüfus ve hizmet alanlarını dikkate alarak, bu hizmetlerden yararlanacak büyükşehir kapsamındaki diğer belediyeler arasında dengeli olarak yürütmek zorundadır. İlçe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçı, bedeli kendileri tarafından karşılanmak ve istekte bulunmak kaydıyla, büyükşehir belediye meclisinin kararına dayanarak, ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesi tarafından yapılabilir. Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri birbripleri ile ortak projeler yapabilir. Büyükşehir belediyesi, kesinleşmiş en son yıl bütçe gelirinin %3’ünü aşmamak ve bütçede ödeneği ayrılmış olmak şartıyla, ilgili belediyenin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için büyükşehir belediye başkanının teklifi ve meclisin kararıyla ilçe belediyelerine malî ve aynî yardım yapabilir. Büyükşehir belediyesi ile bağlı kuruluşları, belediye başkanının onayı ile birbirlerinin nakit ihtiyacını karşılayabilir. Bu şekildeki ödünç vermelerde faiz uygulanmaz. Yapılacak herhangi bir yatırımın büyükşehir belediyesi ile bağlı kuruluş-

larından bir veya birkaçını aynı anda ilgilendirdiği ve tek elden yapılmasının maliyetleri düşüreceğinin anlaşıldığı durumlarda, büyükşehir belediye meclisi, yatırımı kuruluşlardan birinin yapmasına karar verebilir. Bu takdirde yatırımın ilgili diğer kurumu ilgilendiren kısmına ait harcama tutarı o kurumun hesabında borç, yatırımcı kuruluş hesabında alacak olarak gösterilir” denilmektedir.

Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri 5216 sayılı Kanun'da ayrıntılı olarak belirlenmiş olup büyükşehir çapında planlama ve koordinasyon gerektiren veya malî bakımdan büyük yük getiren görev ve hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması gerekmektedir. Ayrıca ilçe belediyelerince de yapılabilecek ancak uygulamada anlaşmazlığa yol açacak olan hizmetlerin de büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir. Burada büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyeleri üzerinde ağır bir vesayeti olup büyükşehir belediyesi tarafından bu vesayetin yanlış kullanılması ilçe belediyelerini çalışamaz hale getirir ve siyasi çatışmaların yaşandığı ilçe belediyeleri başarısız olur. Sonuçta kaybeden halkı olur. Böyle durumların yaşanmaması için en başta en önemli sorumluluk bütün yasal görev ve yetkiye sahip olan büyükşehir belediyesine aittir. Büyükşehirlerde bahsedilen bu sıkıntıların yaşanmaması için ve ilçe belediyelerinin tamamen büyükşehir belediyesinin insafına bırakılmaması için 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun da bu doğrultuda düzenlenme yapılması gerekir.

2.76. Belediyeler ve şehir içi trafik

Belediyeler, vatandaşlarla sürekli yüz yüze olup hemşehrilerine doğuştan ölüme kadar değil, doğum öncesini ve ölüm sonrasını da kapsayan bir hizmet sunmaktadırlar. Belediyelerimiz bu hizmetleri sunarken geniş yetki ve sorumluluklara sahip olup kişisel inisiyatiflerle değil, kural ve ilkeler üzerinden hareket etmesi gerekir. Kural ve ilkeler üzerinden hareket edildiği zaman adalet tecelli eder. Adaletin olduğu yerde ise herkes huzur bulur. Kural ve ilkelerin, sağlıklı düzenlemelerin olmadığı yerde ilkellik ve adaletsizlik ortaya çıkar. Adaletsizliğin olduğu yerde ise herkes huzursuz olur ve zulüm ortaya çıkar. Dolayısıyla belediyeler sahip olduğu görev ve yetkilerini adalet ilkeleri ve prensipleri üzerine bina etmelidir. Belediyelerimiz 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nu dayanak alarak pek çok çalışma ve düzenleme yapabilir. Burada

özellikle belediye kolluk gücü olarak görev yapan zabita teşkilatının, Eskişehir'de en büyük problem olarak ortaya çıkan trafik ve toplu taşımayla ilgili olarak yapması gereken, yapabileceği görevlerden bahsetmek istiyoruz. Bu konuda polis teşkilatı ile işbirliği içerisinde Eskişehir Büyükşehir Belediyesi doğru ve adaletli kural ve ilkeler oluşturarak gerekli çalışmaları yapmalıdır. Aşağıda belirtilen düzenlemeler doğrultusunda yaptırımların da oluşturularak, yapılacak çalışma ile hem toplu taşıma araçlarında yaşanan olumsuzlukların hem de trafikte ortaya çıkan problemlerin çözümüne katkı sunulacaktır.

Her çeşit eşyanın taşınması, yüklenmesi, boşaltılması ya da araçların tamirata veya sevkiyatı esnasında kamuya ait alanların kirlenmesine veya tahribatına sebebiyet verilmemelidir. Toplu taşıma araçlarına ait duraklarda motorlu ya da motorsuz araçlar ile durmak, park etmek ya da bekleme yapılmamalıdır. Toplu taşıma araçları ile yetkili birimlerce kendilerine tahsis edilmiş duraklar haricinde yolcu almak, park etmek, indirme, bindirme ve bekleme yapılmamalıdır. Toplu taşıma araçlarının kendilerine tahsis edilmiş duraklarda, belirlenen sayıdan fazla araç ile duraklama yapılmamalıdır. Taksi ve dolmuş yönetmeliği kapsamında belediyenin yetkili kuruluşu tarafından kararı verilerek alınmış çalışma izin belgesi olmadan taksi ve dolmuş durağı kurulmamalıdır. Belediyenin kararı olmadan ticari minibüs hattı ve durağı kurmak, işletmek ve hat uzatması gibi çalışmalar yapılmamalıdır. Toplu taşıma araçlarına, hacmi sebebi ile yolcuları rahatsız edecek, giriş çıkışları güçleştirecek ve başkalarını rahatsız edecek eşyalarla binilmemelidir. Toplu taşıma araçlarında başkalarını rahatsız edecek şekilde yüksek sesle müzik dinlemek, alkollü içki içmek, kabuklu yiyeceklerin kabuklarını araç içerisine atmak gibi davranışlara müsaade edilmemelidir. Toplu taşıma araçları hiçbir şekilde kirlenmemeli ve yolcular birbirlerini hiçbir şekilde rahatsız etmemelidir. Servis araçları belediye kararı verilerek alınmış güzergâh kullanım izin belgesi olmadan taşımacılık yapılmamalıdır. Belediye kararları kapsamında yük taşımacılığı yapan araçlar ile güzergâh kullanım izin belgesi olmadan taşımacılık yapılmamalıdır. Taksilerde taksimetre bulundurmamak, bozuk taksimetre ile çalışmak, şehir dahilinde kısa mesafeler dahil istenilen yere gitmemek, fazla ücret almak amacıyla normal gidilecek güzergâh dışına çıkmak gibi sahtekârlık yapanlara ve kusurlu hizmet sunanlara müsaade edilmemelidir.

Toprak, kum, çimento, harç, mıcır, kömür tozu, talaş ve benzeri katı ya da sıvı, sızıntı veya akıntıya sebep olabilecek malzemeleri taşıyan araç-

ların, taşıdıkları malzemelerin yollara dökülmesini önleyici tedbir almayarak bu malzemelerin yollara dökülmesine veya uçuşmasına neden olanlarla ilgili gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır. Hafriyat ve benzeri malzeme nakli yaparken brandasız ve tekerleri çamurlu bir şekilde trafiğe çıkan araçlara müsaade edilmemelidir. Taşıdığı ambalajsız gıda maddenin özelliklerine uygun hijyenik şartları taşımayan araçlar ile uygunsuz gıda sevkiyatı yapanlara yaptırımda bulunulmalıdır. Taksi, dolmuş, servis araçları, hafriyat ve ağır tonajlı araçlar ile özel araçlar hakkında, belediyenin karar organlarının almış olduğu kararlara aykırı hareket edilmemelidir. Taksi, dolmuş, servis araçları ve her türlü toplu taşıma araçlarında gereksiz yere korna çalmaları önlenmelidir. Belediye kararıyla yürürlüğe konulan yönergelerde toplu taşıma araçları için yer alan kurallara uyulmalıdır. Toplu taşıma araçlarında belediye ilan ve reklam yönetmeliği ile belediye kararları kapsamında belirtilenler haricinde reklam yapılmamalıdır. Toplu taşıma araçları ile taşımacılık hizmeti esnasında çalışma izin belgesinde yazılı çalışma hattının dışına çıkılmamalıdır. Toplu taşıma araçları ile taşımacılık hizmeti esnasında belediye tarafından belirlenen bekleme yeri ve duraklarına, trafiği aksatmayacak, can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek, bekleme yeri ve durak alanını taşımayacak şekilde nizami olarak kullanılmalıdır.

Toplu taşıma araçlarında ücret tarifesi araçların görünür bir yere asılmalıdır. Çalışma ruhsatnamesi görevliler tarafından talep edilmesi halinde ibraz edilmeli ve araçlarda taşımacılık yönergesine uyulmalıdır. Toplu taşıma araçlarının yolcu ve bagaj bölümüne yolcuların can güvenliğini tehlikeye düşürecek özelliğe sahip yanıcı, parlayıcı, patlayıcı, kirletici, kesici vb. malzemeler ile taşıma kafesi olmayan evcil hayvan alınmamalıdır. Taksilerin bagaj bölümüne bagaj boyutunu ve istiap haddini aşan yük alınmamalı ve 50 kg'a kadar eşyadan ekstra ücret alınmamalıdır. Toplu taşıma araçları ile taşımacılık hizmeti esnasında mesafe, trafik yoğunluğu ve iklim şartları gibi sebeplerle yolcu çağrılarında cevap vermemek, yolcunun gitmek istediği adrese yolcunun talebi olmaksızın normal güzergâh dışından götürülmemelidir. Sürüş emniyetini ve trafik güvenliğini tehlikeye düşürecek derecede hasarlı olan bir toplu taşıma aracı ile taşımacılık hizmeti verilmemelidir. Toplu taşıma araçları ile taşımacılık hizmeti esnasında, denetim birimleri tarafından istenilen belgeler ibraz edilmeli, trafik ve taşımacılık hizmeti aksatılmamalıdır. Toplu taşıma araçları ile taşımacılık hizmeti esnasında, araç kapıları kapanmadan hareket edilmemeli, kontrolsüz bir şekilde yolcu bindirilmemeli ve indirilmemelidir. Her türlü

toplu taşıma aracında engellilerin erişilebilirliğine/ulaşabilirliğine uygun düzenleme yapılmalı ve yanlış park etmek gibi erişilebilirliği/ulaşılabilirliği engelleyici fiil ve davranışlarda bulunanlara yaptırım uygulanmalıdır.

Bütün bunlar belediyelerin hizmet sunarken trafik zabıtaları marifetiyle trafik polisleri ile işbirliği içerisinde denetlemesi ve kontrol etmesi gereken işleridir. Eskişehir'de bunların ne derece yapıp yapılmadığı vatandaşlarımızın takdirindedir. Bu kurallara Eskişehir'in şartlarına uygun olarak başka ilke ve kurallarda eklenebilir. Bu doğrultuda gerekli çalışmalar yapıldığında, Eskişehir'de şehir içerisinde yaşanan trafik probleminin çözümüne önemli katkı sunulacaktır. Büyükşehirlerde şehir içerisinde trafik ve toplu taşıma ile ilgili bütün yetki ve sorumluluk büyükşehir belediyelerine aittir. Bu konudaki yapılan ve yapılacak bütün çalışmalar yatay işaretlemeler, düşey işaretlemeler, sinyalizasyon çalışmaları, şehir içi yol çalışmaları gibi bütün görevler büyükşehir belediyeleri tarafından yapılmaktadır. Trafikle ilgili olarak şehir içerisinde sadece trafik denetimleri trafik polisleri tarafından yapılmaktadır. Yukarıda yapılan çalışmaların devamında, aslında trafikle ilgili her türlü denetim ve kontrolü yapabilecek durumda olan büyükşehirlerde, şehir içindeki trafik denetimlerinin belediyelere devredilmesi daha doğru olacaktır. Şahsen şehir içerisinde trafik zabıtasının trafik denetim ve kontrollerini trafik polislerinden daha iyi yapacağına inanıyorum. Ayrıca bu konuda her türlü yatırım ve çalışmayı yapan belediyelerin gelir sağlama imkânları da olacaktır. Şehir içerisinde trafik denetimlerinin belediyelere devredilmesi meselesi daha önceleri gündeme gelmiş olmakla birlikte son zamanlarda bu konu nedense gündeme gelmemektedir. Belediyeler, özellikle büyükşehir belediyeleri şehir içerisindeki trafik denetim ve kontrollerini üzerlerine almaları için merkezi hükümetten talepte bulunabilir.

2.77. Şehirde düzen ve belediyeler

Belediyeler kendi hizmet alanı sınırları içerisinde, şehir güvenliği, sağlıklı çevre, emniyetli yaşam, şehir düzeni ile ilgili pek çok alanda kurallar koyabilirler. Belediyeler yerel hizmetler yönünden, şehirde uygulanmasına gerek görülen kuralları ve bu kuralların uygulanmasına yönelik yaptırımları belirleyebilirler. Bu doğrultuda şehrin genel olarak huzur ve düzeniyle ilgili belediyelerimizin çalışmaları son derece zayıf olup belediyeler şehir içerisinde ortaya çıkan aksaklıkların hızlı bir şekilde giderilmesi için ge-

rekli düzenlemeleri yaparak bu alanda da pek çok çalışma yapabilirler. Belediyelerimizin bu konularda yapacakları çalışmalar etkili bir şekilde yürütebilmeleri için iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili birim kurmaları gerekir. Ayrıca çevre denetimi, sağlık denetimi, ruhsat izni gibi diğer izin veren ve denetim görevi yapan birimlerle birlikte belediyelerin kolluk gücü olan zabıta teşkilatının çok iyi çalışması gerekir. Eskişehir'de belediyelerin şehir ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapmaları büyük bir ihtiyaç olup özellikle aşağıda belirtilen çalışmaları ve bu doğrultuda gerekli olan daha başka denetim ve kontrol çalışmalarını hassasiyetle yürütmeleri gerekir.

Umumun kullanımına mahsus yol, meydan, kaldırım vb. yerleri herhangi bir şekilde izinsiz olarak kapatmak, bu yerlerde çukur açmak, tümsek yapmak, çiçeklik ya da beton bariyer koymak, halat veya zincir çekmek gibi yöntemlerle yaya veya araç geçişleri engellenmemelidir. Maalesef Eskişehir'de kaldırımlar işgal altındadır. Belediyece konulmuş her nevi direk, aydınlatma elemanları, levha, çeşme muslukları, çöp kutuları, reklam elemanları, banklar, sabit ve hareketli alet-edevat ve benzeri araç ve gereçlerini, sokak levhaları ile kapı numaralarını, durak ve tabelalarını, kırmak, bozmak ve tahrip etmek ve yerlerini değiştirmemek gerekir. Belediyenin bakım ve sorumluluğunda olan, kamunun yararlandığı ve gelip geçtiği yol kenarları, yeşil alanlar ve benzeri yerlere, ağaçlara, banklara, kaldırımlara ve direklere ilan yapıştırmak, isim yazmak, şekil çizmek gibi yöntemlerle zarar verilmemelidir. Belediyeden izin alınmaksızın bina ve işyerleri önüne gelip geçene zarar verecek şekilde tente, siperlik yapmak, kaldırımların üzerine her çeşit işaret levhası, reklam panoları dikmek ve şehir içerisindeki görünümü bozan, yaya veya araç geçişlerini engelleyen her türlü donatıya müsaade edilmemelidir. Eskişehir bu yönleriyle de iyi değildir. Özellikle şehir merkezinin dışındaki mahalleler adeta sahipsizdir.

İnşaat ve yıkım işleri, gerekli önlemleri almadan ve uygun malzeme ile çevirmeden yapılmamalı, toz ve gürültü oluşmasına sebebiyet verilmemesi, moloz ve benzeri şeylerin yıkım alanı dışına düşmesi önlenmelidir. İnşaatlara, mal sahibi ile sorumlu yapı denetim firmasının kim olduğunu, inşaatın teknik vasfını, ruhsat tarihini göstermek üzere bütün vatandaşları bilgilendirici levha asmaları gerekir. İnşaatlarda işgaliye ödenen tahta ve benzeri perde ile çevrili kısım haricinde, kamunun ortak kullanım alanları üzerinde herhangi bir iş yapılmamalı, işgaliye ödenen kısımdaki yol veya tretuvarlara zarar verilmemelidir. Maalesef Eskişehir'deki belediyele-

rimiz şehir şantiyeciliği konusunda da iyi değillerdir. Bütün bunlarla ilgili ve şehir içerisindeki inşaat olan yerlerde ve şantiyelerde alınması gerekli önlem ve tedbirlerle ilgili belediyelerin yasal düzenleme yapması gerekir.

Herhangi bir izin almadan, kaldırım ve yollarda kazı yapmak, direk ve benzeri şeyler dikmek, tahribata sebep olmak, izin alınsa bile belirlenen kurallar dışında iş yapılmamalıdır. Dükkan ve iş yerlerinin sokak veya caddeye bakan yüzlerine yayaların geliş geçişine engel olacak şekilde çivi, çengel ve benzeri şeyler çakarak öteberi asılmamalı, dükkan önlerine ve kaldırımlara masa, sandalye, yolluk ve benzeri malzemeler konulmamalıdır. İşyerlerinin bina yüzlerine koyacakları işyeri tanıtım tabelaları konulurken, binada diğer oturan ya da işyeri bulunan kişilerin alanları izinsiz olarak kullanılmamalıdır. Meydan, cadde, yol ve sokaklarda gece yapılacak her türlü temizlik, tamirat ve hafriyat çalışmalarında uyarıcı ışıklı trafik levhaları kullanılmalı ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli bütün önlemler alınmalıdır. Kamunun ortak kullanım alanları üzerine ilgili belediyesinden izin alınmadan; büfe, otomatik para ödeme işlemi yapan banka ya da aracı kurumların bankamatikleri, ankesörlü telefon kabini, kart satış kabini ve benzeri şeyler koydurulmamalıdır. Eskişehir'deki belediyelerimizin bu konularda da gerekli denetim, kontrol ve düzenlemeleri sağlıklı olarak yaptıklarını söylemek mümkün değildir. Şehrin iç düzeni, huzuru ve vatandaşlarımızın emniyeti bakımından bütün bu çalışmalar titizlikle yürütülmelidir.

Her türlü atık ve artığı gelişigüzel ve kontrolsüz bir şekilde yakarak etrafa rahatsızlık verilmesine müsaade edilmemelidir. Şehir içerisinde cadde ve sokaklarda gelişigüzel kabuklu yiyecek yenilmemeli, kabukları ve yiyecek ambalajları çevreyi kirletecek şekilde etrafa atılmamalıdır. Binalarda bulunan klima ve benzeri makinelerin suları bir akara bağlanmadan gelişigüzel açığa verilmemelidir. Vatandaşların dini duygularını istismar edenlere izin verilmemelidir. Kurban bayramı dönemlerinde, şehre kurbanlık hayvan girişi ile ilgili belirlenen tarihler haricinde şehre hayvan girişleri önlenmelidir. İzin almadan, kaldırım ve yollarda kazı yapmak, direk ve benzeri şeyler dikmek, tahribata sebep olmak, izin alınsa bile belirlenen kurallar dışında çalışma yapanlara gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır. Her türlü atık ve artığı gelişigüzel biçimde kontrolsüz bir şekilde etrafa bırakanlara gerekli işlemler yapılmalıdır. Engellilerin erişebilirliğine/ulaşabilirliğine, uygun düzenlemeler yapmayanlara ve bu hususlarda engelleyici fiil ve davranışlarda bulunanlara yasal müeyyide uygulanma-

lıdır. Maalesef belediyelerin bu konularla ilgili olarak da yapması gereken pek çok çalışma vardır.

Bu alanda daha pek çok çalışma ve düzenleme yapılabilir. Bu konularda vatandaşlara yönelik olarak her türlü eğitim, bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Buna rağmen bu konularda belirlenen kural ve ilkelere uymayanlara, görevlerini yerine getirmeyenlere gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır. Şehirde kamusal düzenin sağlanması ve bütün vatandaşların huzuru için belediyeler canla başla çalışmalıdır. Ancak şehrin düzeni ve vatandaşların huzuru bakımından maalesef Eskişehir'deki belediyeler tarafından yapılması gereken çalışmalar bugüne kadar arzu edildiği ölçüde yürütülememiştir. Ancak bütün bu konularda belediyeler üzerlerine düşen görevleri olması gerektiği gibi yerine getirdikleri zaman şehrin düzenine ve Eskişehir'deki yaşam kalitesinin yükselmesine katkı sağlamış olacaklardır. Yaptırımı olmayan kural ve ilkelerin toplum üzerinde pek etkisi olmaz. Bu konularda belediye yönetimleri gerekli çalışmaları yaparak iyi bir sistem kurmalı, doğru kural ve ilkeleri ortaya koymalı ve bu sisteme uyulmadığı takdirde uygulanacak yaptırımları da iyi belirlemelidir. Bu çerçevede kurulacak sağlıklı bir denetim ve kontrol sistemi içerisinde belediye kolluk güçlerinin, denetim ve kontrol birimlerinin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri halinde halk daha sağlıklı, güvenli, düzenli ve huzurlu bir hayat sürdürebilir.

2.78. Şehrin güçlü yönleri ve belediyeler

Şehirlerin sahip olduğu güçlü yönler vardır. Eskişehir sahip olduğu yer altı ve yerüstü kaynaklar, coğrafi konumu, sağlık, eğitim, hizmet sektörü, turizm potansiyeli, tarım, hayvancılık, sanayi sektörü gibi pek çok yönden sahip olduğu değerler yönüyle çok güçlü bir potansiyele sahiptir. Özellikle son yıllarda hükümetin Eskişehir'e yaptığı sağlık, eğitim, çevre, lojistik, ulaşım alanındaki yatırımlar, duble yollar özellikle hızlı tren yollarının merkezinin Eskişehir olması Eskişehir'in gücüne güç katmıştır. Şüphesiz tüm bu yapılanlar olumlu yönde şehrin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ancak bahsedilen projeler ve Eskişehir'in potansiyel birikimi ortaya konulduğunda Eskişehir'de yapılacak çok fazla yatırımın olması gerektiği ortadadır. Bu anlamda, Eskişehir var olan potansiyelinin çok azını kullanabilmiştir. Bunun en temel sebebi de başta büyükşehir belediyesi olmak üzere Eskişehir'deki belediyelerin, Eskişehir'in kalkınması ve gelişmesi

noktasında üzerlerine düşen görevleri bugüne kadar yerine getirememeleridir. Eskişehir'de belediyelerin öncülük edeceği ve yatırıma ihtiyaç duyulan alanlar genel olarak aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Eskişehir, jeopolitik konum itibarıyla ülkemizdeki büyükşehir belediyelerinin tam ortasında, ülkemizin en önemli şehirleri olan İstanbul, İzmir, Ankara, İzmir, Konya ve Bursa'nın etki alanı içerisinde yer almaktadır. Ayrıca; Bilecik, Bolu, Ankara, Kütahya, Bursa, Afyonkarahisar ve Konya olmak üzere 7 ilimize komşudur. Tren yolu ve kara yolu ulaşımı açısından Eskişehir ülkemizin bütün bölgelerine açılan kapısı ve düğüm noktasıdır. Günümüzde hava alanı, duble yollar ve hızlı tren projeleri ile Eskişehir'in bütün bölgelerle ve illerle bağlantısı en etkin ve güçlü şekilde kurulmuştur. Eskişehir ülkemiz ve dünya açısından büyük bir cazibe merkezi olma adayıdır. Bu yönüyle Eskişehir'in önemli bir lojistik merkezi ve üretim merkezi olması gerekir. Bu potansiyel, mutlaka harekete geçirilmelidir. Bu aşamada en büyük görev belediyelere düşmektedir. Belediyelerin yerelde kalkınmayı sağlayacak çalışmalarını yapmaları ve bu alanda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

Eskişehir yer altı ve yer üstü kaynakları itibarıyla de çok zengindir. Bu anlamda yine aynı zenginlikte Afyonkarahisar, Kütahya, Bilecik ve Bursa gibi komşu illerle büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Eskişehir'de başta bor yatakları olmak üzere, sepiyolit, mermer, krom, altın, yarı değerli taşlar, manyezit, ve lületaşı olmak üzere pek çok yer altı kaynaklarımız bulunmaktadır. Geniş ormanlık alanları, hiç değerlendirilemeyen arazileri ve bozkırları ile büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin en etkin ve verimli bir şekilde kullanılıp değerlendirilmesi için önemli yatırımlara ihtiyaç vardır. Belediyeler bu alanda gerekli çalışmalarını yaparak, çevre korumacı yaklaşımlarla her türlü altyapıyı sağlayarak girişimcileri, iş adamlarını bu alanda yatırıma teşvik etmelidir.

Eskişehir'de eğitim ve sağlık sektörü de çok güçlüdür. Kentimizde 3 adet üniversite olup, üniversiteli öğrenci sayısı 60 binin üzerindedir. İlköğretimde seksen binin üzerinde, orta öğretimde ise kırk binin üzerinde öğrenci öğrenim görmektedir. Bu yönüyle kent nüfusunun yaklaşık dörtte birinden fazlası öğrencidir. Şüphesiz en önemli ve her yönüyle kazancı en büyük yatırım eğitim ve öğretim sektörüdür. Bu yönüyle Kentimize bakıldığı zaman eğitime yönelik yapılacak çalışmaların ve yatırımların önemi ve büyüklüğü daha iyi anlaşılacaktır. Yine Eskişehir'de, özel üniversite, vakıf üniversitesi kurulması potansiyeli vardır. Bu yönüyle de şehrin po-

tansiyeli iyi değerlendirilmeli ve gerekli yatırımlar yapılmalıdır. Eskişehir, mevcut haliyle sağlık sektörünün yatırım ve istihdam oluşturabileceği bakkir bir alandır. Sağlık sektörüyle ilgili yan sektörler de yeterince gelişmemiştir. Ayrıca ilde özel ihtisas hastaneleri de kurulabilir. Bu alanda özel ihtisas hastanelerinin kurulmasına ve yatırımlar yapmaya ihtiyaç vardır. Bu alanda da belediyelerin gerekli çalışmaları yaparak altyapı ve yer tahsisleri konusunda üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerekir.

Eskişehir; sanayi, tarım, hayvancılık ve hizmet sektörü yönüyle kendisine yeten bir şehirdir. Mevcut potansiyeli itibariyle iyi değerlendirildiğinde şehir, büyük bir üretim merkezi olmaya aday, ülkemizde en önemli şehirlerden birisi olacaktır. Şehirde üretimin artırılması için, özellikle tarım, hayvancılık ve sanayiye büyük önem verilmeli ve gerekli yatırımlar yapılmalı ve sağlıklı bir alt yapı oluşturulmalıdır. Diğer sektörlerin ise yakından takip edilerek güçlendirilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemizin yüzölçümü 783.562 km² ve Eskişehir'in yüz ölçümü ise 13.925 km²'dir. Alan itibarı ile şehrimiz ülkemizin yaklaşık 56'da biridir. Bu potansiyelin en etkin ve verimli bir şekilde kullanılıp değerlendirilmesi için şehrin her metre karesinden maksimum derecede fayda sağlanması gereklidir. Eskişehir'in ilçelerinde ve mahallelerinde sahip olunan tarım ve hayvancılık potansiyeli çok yüksektir. Bugün buralarda bilimsel anlamda tarım ve hayvancılık yapılmadığı için bu potansiyel iyi değerlendirilmiyor. Yapılacak yatırımlarla ve verilecek yatırım amaçlı teşviklerle buralar tarım ve hayvancılık ürünleri alanında ülkemizin üretim merkezi olmaya aday yerlerdir. Belediyelerin, üretim belediyeciliği anlayışıyla bu potansiyeli harekete geçirecek çalışmaları acilen yapmaları gerekir.

Özellikle hizmet sektörünün gelişip güçlenmesi üretimin bilimsel ve profesyonel politikalarla artırılması ve sanayinin güçlendirilmesi ile hizmet sektörü de daha güçlü hale gelerek kentimizdeki gayri safi milli hasıla ve kişi başına düşen gelir de önemli oranda artırılabilecektir. Hizmet sektörüyle ilgili olarak özellikle oteller, rezidanslar, spor yapma imkânları gibi pek çok alanda hizmet sektörüyle ilgili gerekli altyapı ve yatırımlar gerçekleştirilerek bu sahada da yatırım yapma imkânları vardır. Eskişehir'in sahip olduğu potansiyel üzerinden yeni ekonomik değerler üretilmeli yeni yatırım alanları oluşturulmalıdır. Eskişehir'in il sınırları içerisinde bilinen 10'dan fazla yerde kaplıca, ılıca ve termal su kaynakları vardır. Tarihi Frigya vadisi, Selçuklu Eserleri, Odunpazarı Evleri tarih turizmi açısından çok önemlidir. Eskişehir'in çevre ilçelerinde doğa sporları ve doğa turizmi anlamında çok

büyük potansiyel mevcuttur. Eskişehir’de termal turizm, tarihi ve doğa turizmine yönelik yatırımların yapılması için çok büyük fırsatlar vardır. Yapılan araştırmalara göre, turizmde trend 3S’den (Sun-Sand-Sea) 3E’ye (Exciting-Education-Entertainment) ve 3H’ye (History, Hosting, Healthy) kayıyor. Bu potansiyel de şehirde fazlasıyla mevcuttur. Bu potansiyeli harekete geçirecek en önemli ve en etkili güç ise belediyelerdir.

Eskişehir’in üretim potansiyeli çok yüksektir. Eskişehir tam anlamıyla üretim belediyeciliği gereklerini yerine getirdiği takdirde ve sahip olduğu potansiyeli kullandığı takdirde gelişmişlik ve kalkınmada dünyadaki birçok önemli şehirle ve ülkemizdeki İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirlerle yarışır hale gelecek ve yaşam kalitesi yüksek önemli illeri geride bırakarak dünyadaki ve ülkemizdeki kentler arasında gelişmişlik ve yaşam kalitesi açısından her zaman önemli bir konumda yer alacaktır. Eskişehir bugüne kadar sahip olduğu potansiyeli etkin, verimli ve iyi kullanamamıştır. Bunun en büyük sorumlusu da belediyelerdir. Eskişehir’deki bu potansiyelin iyi kullanılmasında en büyük görev belediyelere düşmektedir. Belediyeler üzerlerine düşen görevleri en iyi şekilde yerine getirdikleri takdirde Eskişehir’in sahip olduğu potansiyel harekete geçecek, yıllardır Eskişehirililerin beklediği, umut ettiği gelişmişlik ve kalkınma sağlanacaktır.

Bunun için belediyelerin; üretim belediyeciliği üzerine yoğunlaşmaları, çok çalışmaları, birlik ve beraberlik içinde olmaları, şehrin potansiyelini tam kapasite değerlendirmeleri gerekir. Belediyelerin, bütün kuruluşlarla iş birliği yapmaları, girişimcileri teşvik etmeleri, halkın taleplerini ve ihtiyaç olan projeleri sahiplenerek süratle hayata geçirmeleri, şehrin menfaatlerini her şeyin üzerinde tutmaları gerekir. Ayrıca belediyelerin, bütün Eskişehirililere karşı aynı yakınlıkta, açık, şeffaf, net, adaletli ve hakkaniyetli olmaları, vizyon ve misyonlarını dinamik tutmaları, proje merkezli olmaları, sinerji sağlayarak ve yapılan çalışmaları ısrarlı bir şekilde takip etmeleri gerekir. Bütün bunları yaptıkları takdirde ve sahip oldukları potansiyeli iyi kullanmaları halinde bütün belediyeler her zaman daha başarılı olacaklardır.

2.79. Belediyeler ve şehrin vizyonu

Belediyelerin şehirlerin vizyonu doğrultusunda vizyonlarını belirlemeleri gerekir. Eskişehir’in vizyonu aynı zamanda belediyelerin vizyonu içerisinde yer almalıdır. Eskişehir’deki bütün belediyeler, kültürlerin ve mede-

niyetlerin buluşma noktası olan Eskişehir'e karşı tarihi sorumluluğunun gereğini yerine getirerek halkın yaşam kalitesini arttırma, özgün kimliğini pekiştirme ve şehrimizin etkin bir dünya kenti haline gelmesine katkı sağlama adına; yerel kalkınma ve hizmetleri; adaletli, kaliteli, gelişime açık, verimli ve etkili bir yönetim anlayışı ile sunmalıdır. Belediyeler, misyon ve vizyonlarını ortaya koyarken Eskişehir'in potansiyelini baz alarak çalışmalarını yapmalıdır. Belirlenen bu vizyonla belediyeler geleceğe yönelik perspektif oluşturmalı ve var güçleriyle çalışmalıdır.

Eskişehir'deki belediyeler, Türkiye'nin kalbi ve görünen yüzü, dünyaya açılan penceresi olan şehrin; geçmiş mirasına sahip çıkarak, yaşam kalitesi yüksek, sürekli gelişen, etkin, üretken, kalkınmış ve önder bir dünya kenti olması noktasından hareket etmelidir. Belediyeler Eskişehir'in doğal, tarihi, kültürel mirasına sahip çıkarak, bu mirası koruyan ve geliştiren bir yaklaşım sergilemelidir. Belediyeler Eskişehir'in yaşam kalitesini yükselten, sağlıklı, huzurlu ve güvenli, temel sorunları çözülmüş bir şehir olması için çalışmalıdır. Belediyeler Eskişehir'in sürdürülebilir güçlü bir şehir olması için fiziki ve ekonomik planlamasını kararlılıkla uygulayan ve sürdürülebilir kentleşmeyi sağlamak için çalışmalıdır. Belediyeler geçmişini ihya ederek geleceğin inşasına çalışan, kent estetiğine özen gösteren bir anlayış içerisinde olmalıdır. Belediyeler etkin, üretken, kalkınmış ve önder şehir anlayışıyla hizmette devamlılığı, üretimi, adaleti ve kalkınmayı, uyumu esas alan, bilgi ve teknolojiye hakim, insan odaklı, dinamik, güvenilir, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim tarzı içerisinde çalışmalar yapmalıdır.

Bu amaçla Eskişehir'deki bütün belediyeler şehrin gerçekleri ve ihtiyaçlarıyla örtüşen hedefler ortaya koymalı ve bu doğrultuda çalışmalar yapmalıdır. Bütün bu çalışmalar yapılırken belediyeler arasında misyon, vizyon ve hedef birliği olmalıdır. Belediyeler aşağıda belirtilen hedefleri gerçekleştirmek için hem kendi içlerinde hem de kendi aralarında hedef birliği sağlamaları gerekir. Bu doğrultuda belediyeler;

1. Kentsel gelişimi ve değişimi sağlıklı yürütmelidir.
2. Kültürel ve sanatsal gelişimi çok iyi sağlamalıdır.
3. Sosyal gelişimin sağlıklı ve güçlü olması için çalışmalıdır.
4. Ekonomik gelişimini en iyi seviyede sağlamalıdır.
5. İstihdam imkânlarını genişletmelidir.

6. Sağlıklı bir mimari ile konut ve yapılaşma ihtiyacını gerçekleştirmeleri gerekir.
7. Her türlü ulaşım imkân ve toplu ulaşım konforu olan bir ulaşım sistemleri olmalıdır.
8. Yaşam ve turizm için cazibe merkezi olarak ön planda olmalıdır.
9. Canlı, yeşil ve sağlıklı bir çevreye sahip olmalıdır.
10. Yaşam kalitesini çok yüksek olacak şekilde sağlamaları gerekir.
11. Herkes için kültürel imkân ortamları oluşturmaları gerekir.
12. Spor, dinlenme ve eğlence imkânlarının bulunması gerekir.
13. İhtiyaç olan her türlü eğitim imkânı sağlamalıdır.
14. Koruyucu sağlık alanında üst seviyede hizmetler sunmalıdır.
15. Ekonomik büyümesini istikrarlı bir şekilde sürdürmelidir.
16. Sanayisi, tarım ve hayvancılığı ile üreten belediye, üretim merkezi olmalıdır.
17. Güçlü ve sağlıklı bir finans yapısı oluşturmaları gerekir.
18. Yegâne varlık sebeplerinin insana hizmet olduğu gerçeğini hiç unutmamaları gerekir.

Bu doğrultuda belediyeler sahip olduğu değerlere ve birikimlerine uygun olarak daha başka hedefler de koyabilirler. Eskişehir'in sahip olduğu potansiyele ve belediyelerin yaptığı çalışmalara bakıldığında yapılanlar çok yetersizdir. Bu güne kadar maalesef belediyeler tarafından Eskişehir'in sahip olduğu potansiyel kullanılamamıştır. Bundan sonra belediyeler birlik ve beraberlik içerisinde birbirlerine destek olmalı ve hizmet yarışına girmeleri gerekir. Eskişehir'in vizyonu belediyelerin, belediyelerin vizyonu Eskişehir'in vizyonu gerçeğinden hareket edilmelidir. Eskişehir'in sahip olduğu potansiyel her yönüyle en iyi şekilde değerlendirilmelidir. Burada en büyük görev belediyelere düşmektedir. Belediyeler bu alanda üzerine düşen görevleri en güzel şekilde yerine getirmeleri halinde, Eskişehir gelecekte arzu edilen seviyeye ulaşacaktır. Bu yüzden şehirlerin geleceği için belediyelerin çok çalışmaları önemli ve rolleri çok büyüktür.

2.80. Belediyeler ve etkinlikler

Belediyeler belirli konularda ve temalarda, sosyal ve kültürel olarak belirli etkinlikler yaparlar. Bu etkinliklerin başında gelenlerden birisi ramazan ayında yapılan etkinliklerdir. Ramazan ayı toplumsal yönden suç oranlarının en aza indiği, kimsesizlerin kimi olmak için toplumun seferber olduğu, halkımızın her yönden daha fazla huzur içerisinde bulunduğu bir aydır. Sosyal ve kültürel belediyeçiliğin gereği olarak, belediyeler de ramazan ayında bir dizi etkinliklerle halkın karşısına çıkmaktadır. Bir yandan fakirlerin, kimsesizlerin ve ihtiyaç sahiplerinin bir nebze de olsa ihtiyaçları karşılanırken biryandan da kültürel değerlerimizin sahiplenildiği ve canlandırıldığı pek çok faaliyet yapılmaktadır. Ramazan ayında; tuttuğumuz oruçlarla bedenimiz hem sıhhat bulur hem vereceğimiz zekât, fitre ve sadakalarla malımız temizlenir, hem nefsimizin açlıkla terbiye olmasıyla huzura erdiğimiz, maddi ve manevi hayatımızda birçok güzellikleri yaşarız. Bu ayda insanlığa son ilahi kitap indirilmeye başlanmıştır. Karanlıklar içerisinde kalan ve cehalet dönemini yaşayan insanoğlu Kuran'ın inmesiyle altın çağını yaşamaya başlamıştır. Cehaletin karanlığında yaşayanlar, müslüman olduktan ve Peygamberimizin yanında yer aldıktan sonra, Efendimiz tarafından gökte parlayan yıldızlara benzetilmiştir. Bu dönüşümün yaşanmasının ana unsuru ise Kuran-ı Kerim'dir. Kuran bu aya on bir aydan daha fazla değer katmıştır. Yine Kuran bir günü bin aydan daha hayırlı kılmıştır. İşte Kadir Gecesi böyle bir günün gecesi olarak belirtilmiştir. Böyle güzel bir ayı belediyelerin de büyük bir fırsat bilip, sosyal ve kültürel pek çok etkinlik yapması ve halka hizmet etmenin vasıtası olarak bilmelesi, halk tarafından her zaman takdirle karşılanacaktır.

Genel olarak belediyeler ramazan ayı boyunca iftar çadırları, grup iftarları, mahalle ve sokak iftarları, yemek ve kumanya dağıtımları, konserler, şiir dinletileri, geleneksel gösteri sanatları, sohbetler, orta oyunu, Hacivat ve Karagöz oyunları gibi yüzlerce etkinlikle halkı buluşturmaktadır. Bu etkinlikler, iftar öncesinde ve iftar sonrasında yapılmaktadır. Çocuklara yönelik ve halka yönelik olarak ayrı ayrı planlanmaktadır. İftar öncesinde sahne gösterileri, orta oyunu ve tasavvuf mûsikîsi dinletileri yer alırken, etkinlikler iftar sonrasında da; mehteran konserleri, saray tiyatroları, film gösterimleri, dinletiler ve konserler yapılmaktadır. Halkın bütün ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde hazırlanan etkinlik alanlarında kurulan çarşılarda; farklı yemeklerden çok farklı tatlılara, Osmanlı yemek, tatlı ve içeceklerinden geleneksel pek çok tatların yanı sıra el sanatları ürünlerinden giyime, kitaptan hediyelik eşyaya kadar pek çok şey bulunmaktadır.

Belediyeler kurdukları asırlık tatlar ve sanatlar çarşısında, ramazan ayı boyunca, şehirleri ile özdeşleşen markalaşmış firmaların ürünlerinin ve unutulmaya yüz tutmuş sanat, zanaat ve mesleklerin tanıtımını yapmaktadır. Ziyaretçiler, ebru, çini, tezhip gibi geçmişi eskilere dayanan sanatların inceliklerini maharetli ellerden görme şansına sahip olmaktadır. Yüzyıllık tatların ve sanatların görsel şovlarının da yer aldığı çarşılarında, belde halkı adeta kültürel bir şölene tanık olmakta; helva, lokum, pişmaniye, gözlemeler, çok farklı hamur işleri, kuru kahve, baklava, boza gibi çok farklı yiyecek, tatlı ve içecekler, özü şehre ve kültürümüze ait olan asırlık tatlar ve ürünler hakkında geniş bilgi sahibi olmaktadır. Ayrıca çarşıda; çini, ebru, telkârî, kaligrafi, minyatür, tezhip, cam işçiliği, sedef işlemciliği, iğne oyası, porselen, filografi, yorgancılık, bıçakçılık, kaşıkçılık, gümüşçülük, ahşap oymacılığı, doğal taş işçiliği gibi çok farklı süsler ve takılar, geçmişi eskilere dayanan sanat, zanaat ve mesleklere ait eserler sergilenirken, diğer yandan ehil eller tarafından üretimlerine de canlı olarak tanıklık edilmektedir. Ramazan ayı boyunca; iftar vaktine yolda yakalanan vatandaşlara iftariyelik ikram edilmekte, şehrin giriş ve çıkış noktalarında, devlet hastanelerinin acil servis önleri ve şehrin önemli meydanlarında iftar vaktinde yolda olan sürücülere mobil büfeler aracılığı ile su, çay ve iftariyelik ikramları yapılmaktadır. Sosyal ve kültürel pek çok etkinlikler ve büyük indirimlerle kitap fuarları yapılmaktadır. Kültürü ve şehri mayalayan önemli şahsiyetler tanıtılmakta geçmişle geleceğimiz arasında köprüler kurulmaktadır. Ramazanın güzelliği ve yardımlaşma bilinci bütün şehirleri kaplamaktadır. Burada en büyük görev ve sorumluluk yine belediyelere düşmekte, yapılan bütün bu faaliyet ve organizasyonlar belediyeler marifetiyle yapılmaktadır.

Belediyeler yaptıkları faaliyetlerle halkı ve şehri dönüştürmektedir. Belediyeler eliyle gerçekleşen bu dönüşüm her zaman halkın lehine ve olumlu yönde olmalıdır. Belediyeler ramazan ayını halka ulaşmanın en önemli vasıtası görerek, halkın talep ve şikâyetlerini almak için önemli bir fırsat görerek, önemli çalışmalar yapabilirler. Belediyelerin böyle önemli bir ayda yapacakları çalışmalar halkın talep ve ihtiyaçlarına, kültür ve inançlarına uygun olmalıdır. Özellikle sosyal ve kültürel belediyeçilik hizmetleri alanında başarılı olan belediyeler ramazan ayı etkinliklerinde de daha başarılı olmakta ve ön plana çıkmaktadır.

2.81. Belediyeler ve merkezi yönetim

Merkezi yönetim halkın genel ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmalar ve düzenlemeler yapar. Yerel yönetimler ise halkın yerel ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet üretir. Her iki yönetimin de amacı halka hizmet sunmaktır. Bütün yönetimlerin, belediyelerin varlık sebebi halktır. Halk yönetimler için değil, yönetimler halk içindir. Yönetimler ne kadar halkın huzuruna, mutluluğuna ve geleceğine hizmet ediyorsa o kadar iyi ve güçlüdür. Ne tür yönetim olursa olsun gücünü halktan almıyorsa ve gerçek anlamda halkın huzur ve mutluluğuna hizmet etmiyorsa, halk bir çeşit zulümle karşı karşıyadır. İster merkezi isterse yerel olsun fayda üretmeyen ve zulme dayalı yönetimler asla kalıcı olamaz. Halka hizmet için merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin işbirliği yapması çok önemli bir husustur. Merkezi yönetim ile belediyeler birbiriyle ne kadar uyumlu ve işbirliği içerisinde çalışırsa halk o kadar hizmet alır ve şehirlerin geleceği için o kadar sağlıklı adımlar atılmış olur. Burada merkezi yönetim ve belediyelerin görev ve sorumlulukları birbirinden az veya çok değil, birbirine denktir. Eskişehir’de bugüne kadar merkezi yönetim ve belediyeler arasında olması gereken uyumlu çalışma ortamı sağlanamamış ve merkezi hükümetle belediyeler arasında halka hizmet için gerekli sinerji oluşturulamamıştır. Bunun sonuçları da olumsuz olarak halka ve şehre yansımaktadır. Bundan sonraki süreçte Eskişehir’deki belediyeler üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirmeli, merkezi hükümetle uyum ve işbirliği içerisinde çalışmalıdır.

Coğrafi konumunun yarattığı avantaj ile Eskişehir, Anadolu ve büyükşehir belediyelerinin ortasında, Anadolu’nun her tarafına açılan kapılara sahiptir. Demiryolu ve karayollarının kavşağında olması, tarımda ve sanayideki gelişmeler ile yer altı kaynaklarının zenginliği, Eskişehir’i ekonomik bakımdan önemli bir merkez haline getirmiştir. Bu çerçevede 2000 yılından bu yana mevcut merkezi hükümet döneminde Eskişehir’in önünü açacak pek çok önemli çalışma yapmıştır. Ankara-Eskişehir, Eskişehir-Konya, Eskişehir-İstanbul hızlı tren hatları yapılmıştır. İstanbul-Eskişehir duble yolu yapılmıştır. Diğer entegre hızlı tren projeleri devam ettirilmektedir. Yine Eskişehir’e komşu Ankara, Bursa, Bilecik, Kütahya gibi diğer şehirlerle olan duble yol bağlantıları yapılmıştır. Eskişehir çevre yolunun üç şeride çıkarılması, çevre yoluyla bağlantılı kavşak, üst ve alt geçitlerin yapımı gerçekleştirilmiştir. Eskişehir hava alanının açılması ve Eskişehir’in havacılık üssü olmaya aday bir şehir olması için çalışmalar yapılmıştır. Yine, Eskişehir’de hızlı tren hattının yer altına alınması, yeni

gar binası yapımı, yeni Eskişehir stadyumu, kapalı spor salonları ve spor tesislerinin yapılması, yeni adliye binasının yapımı, Eskişehir'e bir millet bahçesi kazandırılması, Eskişehir Teknik Üniversitesi'nin kurulması ve şehirde üç ayrı üniversitenin çalışmaları ve ürettikleri katma değerler, şehir hastanesinin yapılması, pek çok okul, eğitim birimi ve sağlık merkezlerinin sayısının artırılması ve Eskişehir'in Türk Dünyası Kültür Başkenti olmasına bağlı olarak pek çok kalıcı eser, parklar ve müzeler kazandırılması, yeni kamu binaları, kütüphaneler yapılması, gençlik merkezleri ve öğrenci yurtları ve daha pek çok eser, üretim ve sanayi alanında büyük çaplı yatırımlar, merkezi hükümetin Eskişehir için yaptığı başlıca hizmetler ve yatırımlardır. Belediyelerin bütün bu yapılan çalışmalarla entegre olacak bir strateji ve işbirliği içerisinde doğru bir strateji belirleyerek gerekli çalışmaları yapmaları önemlidir. Merkezi hükümetler her ne kadar çalışmalar yapsa da şehirlerin gelişmesi ve kalkınması yerelden sağlanır. Bu yüzden Eskişehir'in gelişmesi için belediyelerin yapacağı çalışmalar çok daha önemlidir. Ancak Eskişehir'de son 20 yılda merkezi hükümetin yaptığı çalışmalar ve hizmetler, belediyelerin yaptığı çalışmaların ve hizmetlerin çok daha fazla önüne geçmiştir.

Şüphesiz Belediyelerin de yapmış olduğu pek çok çalışma vardır. Düne göre belediyecilik hizmetleri bugün daha iyidir. Gelecekte de bu günden daha iyi olacaktır. Ancak bu durum genel olarak ülkemizdeki gelişme ve ilerlemenin bir sonucu olarak da ortaya çıkmaktadır. Özellikle Odunpazarı evleri projesinin yürütülmesi, yeni toplu konut alanlarının yapılması, şehre yeni parkların ve müzelerin kazandırılması, şehrin ortasından geçen porsuk çayıyla ilgili yapılan çalışmalar ve Etram belediyelerin yaptığı hizmetler ve çalışmalarıdır. Ayrıca özel sektör tarafından son zamanlarda beş yıldızlı otellerin yapılması, butik otellerin ve AVM'lerin yapılması, özel hastanelerin yapılması Eskişehir'in gelişmesine katkı sağlamıştır. Ancak bahsedilen projeler ve Eskişehir'in potansiyel birikimi ortaya konulduğunda Eskişehir'de yapılacak çok fazla yatırımın olması gerektiği ortadadır. Bu anlamda Eskişehir var olan potansiyelinin çok azını kullanmıştır. Eskişehir'de belediyelerin mücavir alan sınırlaması kaldırılıp, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanı il sınırları olduktan sonra belediyelerin hizmet üretme ve proje yapma kapasitesi önceki durumlarına göre çok fazla artmıştır. Eskişehir her yönüyle potansiyelini iyi kullanması halinde, sadece ülkemizde değil dünya çapında çok önemli bir konuma yükselecektir. İşte burada en büyük görev başta büyükşehir belediyesi olmak üzere bütün belediyelerimize düşmektedir.

Sonuç olarak, Eskişehir özel konumu, yer altı ve yerüstü kaynakları, tarımı, hayvancılığı, sanayisi, hizmet sektörü, tarihi ve kültürel birikimiyle çok güçlü yönleri olan, ülkemizdeki büyükşehirlerin merkezinde, lojistik bakımdan da demiryolları ve karayollarının düğüm noktası oluşturduğu önemli şehirlerimizden birisidir. Ne var ki, geçmişteki yakın tarihine baktığımızda; gerekli dönüşümü yapamamış, bu doğrultuda var olan potansiyelini iyi kullanamamıştır. Bu durum diğer büyükşehirlerle kıyaslandığında daha net olarak görülmektedir. Gelişmişlik sıralamasında ülkemizdeki 30 büyükşehir belediyesi içerisinde en gerilere düşmüştür. Eskişehir var olan potansiyelini tam kapasite kullandığında, gerekli açılımları yaparak en kısa sürede hak ettiği konuma gelecektir. Bunun da yolu merkezi hükümet ile belediyelerin birlikte işbirliği ve uyum içerisinde çalışmasından geçmektedir. Merkezi hükümet ve belediyelerin birlikte çalışmalar yapması şehirlerin gücüne güç katacaktır. Ülkemizde bütün belediyelerin halka hizmet için, merkezi hükümetlerle sağlıklı ve uyum içerisinde çalışmalar yapması gerekli ve önemli bir husustur.

2.82. Şehrin görünmeyen yüzü

Büyükşehirlerde il özel idarelerinin kapatılmasına bağlı olarak, görev ve yetkilerinin büyükşehir belediyelerine devredilmesi sonucu ve büyükşehirlerde belediye hizmet alanlarının il sınırları olarak belirlenmesi neticesinde büyükşehir belediye meclislerinin görev ve yetkileri çok genişlemiş, önemi çok daha fazla artmıştır. Ayrıca büyükşehir belediyelerinde önceden iki şehir meclisi varken, çift başlılık önlenmiş, çok güçlü ve tek şehir meclisinin oluşturulması sağlanmıştır. Eskişehir, büyükşehir olduğu için 30 Mart 2014 seçimlerinden sonra tek ve daha güçlü bir şehir meclisi tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin karar organları olan; Eskişehir Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı'nın alacağı kararlar ve yapacağı çalışmalar çok büyük önem kazanmıştır. Aslında Eskişehir'in gerçek gücü merkezin dışındaki ilçe ve mahallelerdedir. Eskişehir'in sahip olduğu potansiyele bütün olarak bakıldığında, Eskişehir'in merkezi aslında buzdağının görünen ucu gibidir. Eskişehir'in görünmeyen yüzü köyleri, mahalleleri ne kadar görünür hale getirilirse Eskişehir o ölçüde gelişme ve ilerleme sağlayacaktır. Değilse Eskişehir'de merkezin dışındaki ilçeleri ve mahalleleri gelişme ve ilerleme sağlamadığı sürece, Eskişehir'in ilerlemesinden bahsetmek her zaman için boş bir söylem olacaktır.

Eskişehir'de üretim belediyciliği harekete geçirilmelidir. Üretim belediyciliği, merkezi hükümetin verdiği desteklerle birlikte yürütülmelidir. Entegre hayvancılık ve tarım projelerine yönelik olarak, büyük ve uzun vadeli yatırımlar için girişimci firmalara ve şahıslara yönelik olarak yatırım teşvik belgesi verilmektedir. Yatırım teşvik belgesi, Başbakanlığın 4 Haziran tarihinde açıkladığı yeni teşvik uygulaması konusundaki Bakanlar Kurulu Kararıyla, 16 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yatırım Teşvik Belgesi tasarrufları yatırıma yönlendirmek suretiyle, katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanarak bölgeler arası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslararası rekabet gücü sağlamak için yatırımların devlet tarafından desteklenmesi amacıyla verilen bir belgedir. Yatırım teşvik belgesi alınması, devlet tarafından yatırımcıya uygun şartlarda kredi imkânı da sağlamaktadır. Hazine tarafından yatırım teşvik belgesi verilmesi, yatırımı yapan şirkete pek çok avantajlar sağlamaktadır. Ayrıca, yap işlet yöntemiyle ihale edilen üretime yönelik özellikle, entegre hayvancılık ve tarım projelerinin ihale edilmesinde yatırım teşvik belgesi aranmaktadır. Her alanda olduğu gibi bu alanda da çalışmaların sağlıklı olarak yapılması için belediyelerin desteği ve onların da üretimi desteklemeleri çok önemlidir.

Gerçekte, Eskişehir'de merkezin dışındaki ilçeler ve mahalleler üretimin kaynağı durumundadır. Buralarda profesyonel anlamda özel teşvik ve birlikler vasıtasıyla tarım yapılması ve bütün bu çalışmaların belediyeler tarafından özellikle Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklenmesi çok önemlidir. Üretimin kaynağı olan Eskişehir'deki ilçe ve mahalleleri desteklemek, buralarda istihdam oluşturmak ve gayri safi milli hasılayı artırmak amacıyla, hazineye ait alanlardaki pek çok uygun arazinin veya meraların daha iyi değerlendirilmesi amacıyla uygun kira bedelleri ve yap işlet modelleriyle 49 yıllığına, yatırım teşvik yöntemleriyle entegre tarım kapsamında, Eskişehir'de yüzlerce proje yapılabilir. Üretim belediyciliğinin temel dinamikleri harekete geçirilebilir. Gelecekte bu alanlardaki çalışmalar çok büyüyecek ve gelişecektir. Eskişehir'de bu çalışmalara, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarca şimdiden başlanmalı ve bu çalışmalara belediyeler öncülük etmelidir. Bahsedilen bütün bu çalışmalarını gerçekleştirmek için özellikle; Milli Emlak İl Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, belediyeler ve girişimci vatandaşlar birlikte işbirliği içerisinde çalışmalar yapabilirler.

Bu çerçevede yine Eskişehir’de merkezin dışındaki ilçe ve mahalleler hayvancılık yatırımları için oldukça bakirdir. Özellikle belediyeler öncülüğünde ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte buralarda büyük ve küçük baş hayvancılığı, arıcılık, tavukçuluk ve her türlü entegre hayvancılık projeleri yapmak mümkündür. Özellikle Eskişehir’de il sınırlarının belediye hizmet alanı olması, bütün bu çalışmaları yapmak için çok büyük fırsat sunmaktadır. Merkezin dışındaki ilçe ve mahalleleri desteklemek, Eskişehir’e gelen yatırımları buralara kaydırmak, buralarda istihdam oluşturmak ve üretimi desteklemek amacıyla, hazineye ait alanlardaki pek çok uygun arazinin, uygun kira bedelleri ile ve yap işlet modelleriyle 49 yıla kadar entegre hayvancılık, tavukçuluk yapmak şartıyla yatırım ortamı hazırlanabilmektedir. Bu alanda da özellikle belediyelerin ve ilgili kuruluşların çalışmaları çok önemlidir. Gelecekte bu alanın da Eskişehir’de çok büyüyeceği ve gelişeceğine inanıyorum. Bu yüzden tarım ve hayvancılık alanlarında çalışmalar yapan girişimcilere, Eskişehir’e yatırım yapmaları büyük fırsatlar sunmaktadır. Gerek alım garantisi, gerek alt yapı, gerekse tohum, proje desteği gibi desteklerle bütün bu çalışmaları, üretim belediyeçiliği anlayışıyla, belediyeler yapabilir.

Bir yerde asıl olan üretmektir. Üretimin olmadığı yerde diğer sektörler de fazla gelişmez ve uzun vadeli olmaz. Eskişehir’in üretim kapasitesi çok yüksek olmasına rağmen maalesef bu güne kadar, bu kapasite hiç kullanılamamıştır. Belediyeler bütün bunların farkına vararak, bundan sonra şehrin üretim kapasitesini artırmak için üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Belediyeler öncülüğünde, ilgili kuruluşların görev ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirdiği sürece, şehirde üretim kapasitesini geliştirmek, vatandaşların yaşam kalitesini artırmak ve şehri yaşanabilir kılmak her zaman mümkün olacaktır.

“Her gün bir yerden göçmek ne iyi. Her gün bir yere konmak ne güzel. Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş. Dünle beraber gitti cancağızım. Ne kadar söz varsa düne ait. Bugün yeni şeyler söylemek lazım.” Diyerek Mevlana hazretleri bütün insanlığa seslenir. Her sabah doğan güneş yeni bir başlangıçtır. Bizler kendimizi sürekli yenilemeliyiz. Sürekli geliştirmeliyiz. Mevlana’nın bu öğüdünü her doğan gün yüreğimizden kulaklarımıza fısıldarken aynı zamanda, bu yeniliği ve gelişimi ruhumuzda, hayatımızda, işlerimizde, ülkemizde, şehrimizde ve her işte ve her yerde sürekli daha fazla yaşamalıyız ve yaşatmalıyız. Sürekli heyecanımıza heyecan katarak, her gün daha güzel, daha iyi şeyler yapmalıyız ve her gün bir

önceki günden daha fazla çalışmalıyız ve çalışmaktan asla yorulmamalıyız ki, her geçen gün toplum olarak daha iyi yerlerde olalım. Bütün bu çalışmalarını gerçekleştirmenin yolu birlik ve beraberlikten, karşılıklı güvenden, istikrardan ve çok çalışmaktan geçmektedir. Bizler bütün fertler olarak bu birikim, kararlılık ve duyarlılıkta olduğumuz zaman zaten toplumsal birlik, kararlılık ve duyarlılığı da kazanmış oluruz.

2.83. Şehir ve trafik işaretleri

Bir şehrin gelişmişliğini belirleyen en önemli göstergelerden birisi şehrin yolları ve trafik düzenidir. Bu düzen şehirde bölünmüş kaliteli yollar, iyi bir trafik ulaşım ağı, yatay ve düşey trafik işaretleriyle sağlanır. Trafik işaretleri, yaya ve sürücülerin yolda giderken uymaları gereken kuralları belirler. Günümüzde, özellikle büyük kentlerde insan ve araç sayısı çok artmıştır. Yaya ve sürücülerin bir yere gidip gelirken birbirlerine zarar vermeden yol almaları, ancak bu kurallara uymalarına bağlıdır. Bir şehirde trafik işaret ve levhaları genel anlamda hayati öneme sahiptir. Hem araçların hem de insanların bir şehirde uyum içerisinde olması için trafik işaret ve levhaları kılavuzluk eder. Trafikte insanların ve araçların nasıl bir düzen içerisinde olması gerektiğini, nerede nasıl hareket etmesi gerektiğini bu trafik işaret ve levhaları belirler. Düşey trafik işaretleri ve özellikle yatay trafik işaretleri şehrin görünümü ve görselliğine de çok büyük bir katkı sunar. Büyükşehirlerde, şehir içerisinde bütün yatay ve düşey trafik işaretlemeleri ve trafikle ilgili yapılması gereken daha başka bütün düzenlemeler büyükşehir belediyelerine aittir. Eskişehir’de maalesef bu konuda yapılan çalışmalar çok zayıftır. Özellikle yatay trafik işaretlemesi şehirde pek yapılmamaktadır. Hatta bu çalışmalarını Büyükşehir Belediyesi’nin bütün ilçe belediyelerinde de yapması gerekir. Eskişehir’e yakından bakınca bu konuda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin çok büyük bir eksikliği olduğu gözükmektedir.

Trafik işaretlemeleri; trafik ve yol güvenliğinin sağlanması, trafiğin düzenlenmesi, yolu kullanan sürücü ve yayalara rehberlik etmesi, yol hakkında bilgiler vermesi, gerekli yasaklama ve kısıtlamaların belirtilmesi amacı ile yürütülen çalışmalardır. Yatay trafik işaretleri; şerit ve banket çizgileri, yaya güvenliğinin sağlanması için hemzemin yaya geçitleri, zebra ve sinyalize kavşaklarda pelikan yaya çizgileri, oklar, yazı ve semboller, kavşak içi, yol ayırım ve katılım kollarında ofset taramalar, yavaşlama

ön uyarı çizgileri, yol butonları, vb. işaretlemelerden oluşmaktadır. Çift komponentli boya ile yapılan işaretlemeler; zebra ve pelikan yaya geçidi çizgileri, oklar, yazılı mesajlar, ofset, hız kesici ve benzeri trafik işaretlemelerinden oluşmaktadır. Mevcut yol ağı üzerinde termoplastik ve akrilik boya ile yapılan işaretlemeler; şerit ve banket çizgilerinden oluşmaktadır. Bu yöntemle termoplastik ve çift komponent boyalarla yapılan yatay trafik işaretlemelerinin düşey trafik işareti sembolleri ile zenginleştirilerek trafik ve yol güvenliği seviyesinin maksimuma çıkarılması hedeflenmektedir. Özellikle yatay işaretlemelerle ilgili olarak Eskişehir'de şehir merkezinde dahi, bu yatay işaretlemeleri görmek neredeyse mümkün değildir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi bu konuda kapasitesini geliştirmeli, bu konularda ya hizmet alımı yapmalı ya da bu alanda iyi organize olarak bu hizmetleri bilfiil kendisi yapmalıdır.

Trafik işaretlemeleri yapılırken ulusal ve uluslararası standartlara uygun olarak yapılması gerekir. Ayrıca toplumun bütün kesimleri ve dezavantajlı bütün gruplar dikkate alınarak gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Aslında bütün engel grupları dikkate alınarak yapılan çalışmalar herkes için en uygun olan çalışmalardır. Yürüme yolundaki levhalar, fiziksel engellilerin ve bebek arabalarının ilerlemesini olumsuz etkileyecek şekilde konmamalıdır. Levha ve sinyal direkleri için geliştirilen özel aparatlarla levhaların, kent genelinde kaldırımlarda engel teşkil etmeyecek şekilde konması gerekir. Gerek kalıcı gerekse geçici işaretleme, trafik güvenliği açısından hayati öneme sahiptir. İşaretlemelerin, eksik ya da hatalı yapılması durumunda yol iyi kullanılamamakta ve kaza riski artmaktadır. Eksik ya da hatalı işaretleme nedeniyle kaza olması durumunda, işaretleme yapması gereken kurum ve kuruluşlar birinci dereceden kusurludurlar. Yaya geçidi içerisinde uygulanan yönlendirme okları, yayalara gidiş geliş yönünü bildirmektedir. Ayrıca yaya geçidi içerisinde gidiş-geliş istikametine görme engelli kişilerin yönünü kaybetmemesi ve kesintisiz bir şekilde karşıya geçmesi için hissedilebilir kılavuz çizgiler çizilmelidir. Engelli yayaların tehlikelerden korunması ve güvenli geçişlerinin sağlanabilmesi amacıyla uygun yaya geçitleri yapılmalıdır. Stop çizgisinin belirgin bir şekilde geriye alınması ile araçlar yaya geçidinden önce durdurularak yaya geçidini işgal etmeleri önlenmelidir. Bu şekilde yayaların her şeritteki sürücünün görüş alanına girmesi ile daha güvenli bir geçiş alanı sağlanmış olur. Bu doğrultuda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin yatay ve düşey trafik işaretleriyle ilgili olarak Eskişehir merkez ve merkezin dışındaki ilçelerde sürdürülebilir ve çok kapsamlı çalışmalar yapması gerekir.

Sonuç olarak Şehir içerisinde trafik işaret ve levhalarının, yatay ve düşey trafik işaretlemelerinin pek çok faydası vardır. Trafik işaretleri gerekli bilgileri sunarak şehirde, güvenliği, erişimi ve düzeni sağlamaktadır. Trafik işaret ve levhaları, can ve mal kaybını önlemektedir. Şehir içerisinde bulunan trafik işaretleri ve levhaları bizleri gidecek olduğumuz yere sağ salim, başımıza kaza bela gelmeden gitmemize yardımcı olmaktadır. Bize yol üzerinde neler olabileceğini nasıl davranmamız gerektiğini açıklamaktadır. Ayrıca trafik işaretleri şehre belirli bir disiplin, görsellik, tertip ve düzen getirmektedir. Eskişehir genelinde bütün ilçeler de dâhil olmak üzere Eskişehir Büyükşehir Belediyesine bağlı olan bütün ana cadde ve arterlerde bu görev yasal olarak Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Maalesef, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi yatay ve düşey trafik işaretlemelerinin yapılması konusunda bugüne kadar büyük bir zafiyet içerisinde olmuştur. Eskişehir'de, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından özellikle yatay ve düşey trafik işaretlemesi pek yapılmamaktadır. Bundan sonra bu konuda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi gerekli çalışmaları ve üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi yapacağı bu çalışmaları bütün ilçe belediyelerine de götürmelidir. Bu hizmetler bu güne kadar Eskişehir'de iyi bir şekilde sunulamamıştır. Şehir içi bütün yollar, kaldırımlar patlak, çatlak, kirli, çok bozuk kötü ve bakımsızdır. Bu konu belediyelerin asli görevi olup bütün belediyeler tarafından şehirlerde bundan sonraki süreçte, gerek şehir merkezinde, gerekse bütün ilçe belediyelerinde trafik işaret ve levhalarıyla ilgili hizmetlerin belirlenen ilke ve standartlara göre yürütülmesi, şehir içi ana arter yolların bölünmüş yola dönüştürülmesi, tamir bakım ve onarımları ile yatay ve düşey trafik işaretlemelerinin iyi yapılması gereklidir.

2.84. Mesire yerleri ve belediyeler

Mesire yeri; ormanların sosyal, kültürel ve estetik fonksiyonlarını halkın hizmetine sunmak amacıyla, ormanlık alanlardan ayrılan rekreasyonel ve doğal değerlere sahip olan orman içi dinlenme yerleri ve kent ormanı olan yerlerdir. Orman içi dinlenme yerleri; halkın günübirlik dinlenme ve piknik ihtiyacını karşılamak amacıyla da kullanılır. Aslında kent ormanı ve mesire yerleri; geleneksel piknik anlayışının dışında, daha çok ormanların sağlık, spor, dinlenme, estetik, kültürel ve benzeri sosyal fonksiyonlarını halkın hizmetine sunmak maksadıyla kullanılmaktadır. Aynı zamanda teknik ormancılık faaliyetleri ile yöredeki flora ve faunanın da tanıtılma-

sı amacıyla illerde ve ilçelerde yerleşim yerleri bitişiğinde veya civarında düzenlenen alanlardır. Eskişehir’de merkeze yakın ve merkezin dışındaki ilçelerde bu amaçla kullanılabilir pek çok mesire yeri vardır. Belediyelerimiz, bu mesire yerleri ile ilgili olarak, doğa turizmi, doğa sporları kapsamında ve halkın bu mesire yerlerini daha aktif kullanmasına yönelik pek çok projeler yapması mümkündür. Eskişehir’de bu potansiyel oldukça yüksek olup, bu konuda belediyeler ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği içerisinde çok güzel çalışmalar ve hizmetler yapabilirler.

Orman içi dinlenme ve mesire yeri olarak ayrılacak yerler; mahalli seviyede açık hava rekreasyonu yönünden değişik ve zengin özelliklere sahip olmalıdır. Alt yapı ve üst yapı imkânlarına sahip olmalıdır. Özellikle ulaşım imkânı ideal bir şekilde sağlanmalıdır. Gündelik ve temel ihtiyaçları karşılayacak şekilde bütün donatılar bulunmalıdır. Kaynak bütünlüğünü ve gerekli ihtiyaçları sağlayacak büyüklükte olmalı, halkın beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmelidir. Mesire yerleri orman rejimine tabi olmalıdır ve farklı amaçlar dışında kesinlikle kullanılmamalıdır. Özellikle buraların korunması, güvenliği, bakımı ve onarımı ile ilgili her türlü önlem ve tedbir alınmalıdır. Belediyelerimizin zaman kaybetmeden kendi sınırları içerisindeki mesire yerleri ve mesire yeri olabilecek alanlarla ilgili her türlü çalışmayı hızlı bir şekilde yapmaları gerekir. Bu konuda bütün belediyeler, ilgili bakanlıklar ile işbirliği içerisinde çalışmalıdır. Mevcut haliyle Eskişehir’deki kent ormanları ve mesire yerleri ile ilgili sahiplenme, altyapı ve üstyapı imkânları son derece zayıftır. Büyükşehirlerde il ve ilçe sınırlarının belediye hizmet alanı olmasına bağlı olarak, önümüzdeki süreçte ilgili bakanlık tarafından buraların belediyelere devredilmesi neticesinde, gerekli düzenlemeler yapılarak halkın yararına ve hizmetine sunulması gereklidir. Bu konuda belediyelerin projeler hazırlayarak talepte bulunmaları gerekir.

Eskişehir’deki mesire yerleri arasında, merkeze yakın Gökçekaya, Porsuk ve Musaözü Barajları, Keskin, Kovacık, Alpu, Başören Çamlığı, Mamure Bahçeleri, Hekimdağ, Taşköprü Meşeliği, Yarımca Tepesi ile İnönü Planör Kampı vardır. Ayrıca Sarıcakaya İlçesindeki Şoförler Çeşmesi, Karaoğlan Tepesi, Beyyayla, Kapıkaya; Mihalicçık’taki Kalburcu Tepesi ve Çamlıktepe; Sivrihisar’daki Beypınar, Barbaros, Balıkdamı, Kaymaz Bahçeleri, İmikler Deresi; Mahmudiye’deki Bentbaşı; Seyitgazi’deki Bahşiş Çeşmesi ve Büyükyayla sayılabilir. Bütün belediyelerin kendi hizmet alanlarında gerekli çalışmalarını yapmaları halinde mesire yeri olarak kul-

lanılabilecek daha başka yerleri de keşfetmeleri mümkündür. Eskişehir'de mevcut mesire yerlerine, ilgili kurumlar tarafından gerekli ilgi, alaka ve sahiplenme gösterilmemektedir. Bu yerler çoğunlukla altyapı ve üstyapıdan yoksun olup gerekli bakım, onarım, tertip, düzen yoktur. Gerekli güvenlik ve koruma önlemlerinden yoksundur. Eskişehir'de mesire yeri, orman içi dinlenme yeri ve kent ormanı niteliğinde olan pek çok yer mevcuttur. Bütün bu var olan yerlerin rekreasyonu ve yeni tespit edilecek ve yapılacak mesire yeri, orman içi dinlenme yeri ve kent ormanı projeleriyle, Eskişehir'i tam bir doğa turizmi cenneti haline dönüştürmek mümkündür. Bu çerçevede en büyük görev, başta Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere bütün ilçe belediyelerine düşmektedir.

Doğanın, mesire yerleri ve kent ormanlarının insan sağlığı üzerinde çok olumlu etkileri vardır. Doğa sporlarının, bireylerin fiziksel ve ruhsal gelişimleri açısından önemli bir aktivite olduğu bilinmektedir. Doğa, modern yaşamın stresi ile yıpranmış bedenimizin onarımına yardımcı olmaktadır. Renkler, sesler, görüntüler ve doğal denge, bireyler üzerinde iyileştirici bir etkiye neden olmaktadır. Bu etkinin, gündelik yaşamı düzenlediği, yine insanların aktardığı verilerden anlaşılmaktadır. İnsanlar doğanın etkisiyle, iş yaşamındaki stresin azaldığını, pozitif davranış sergilediklerini, çalışma tempolarının düzene girdiğini, aile içi iletişimin düzeldiğini ve verimliliklerinin arttığını belirtmektedir. Doğada yürüyüş yapma sıklığı ve düzenliliği arttıkça, liderlik ve kişisel gelişim düzeyi yükselmektedir. Gelişim düzeyinin yükselmesi, problem çözme yeteneğini, karar alma keskinliğini ve hızını arttırarak başarıyı doğurmaktadır. Bu anlamda İlimizde mesire yeri ve doğa sporlarının yapılabileceği pek çok yerin olduğu bilinmektedir. Bu yerler ihtiyaçlara ve önceliklere bağlı olarak tespit edilmelidir. Buralarda yapılacak gerekli altyapı ve donatı alanlarının yapılması sonucunda bu yerler şehir halkı ve doğa turizmcileri için cazibe merkezleri olacaktır. Ayrıca belediyeler buralarda halka, gençlere, çocuklara ve yaşlılara yönelik rehabilitasyon ve sosyal amaçlı piknik, izcilik, trekking ve doğa yürüyüşleri gibi pek çok proje yapabilir. Belediyeler bu doğrultuda yapacakları daha başka çalışmalarla sosyal ve kültürel belediyeçilik hizmetleri kapsamında halka daha başka pek çok hizmet sunabilirler.

Sonuç olarak, Eskişehir'deki kent ormanları ve mesire yerlerinin belediyeler tarafından Eskişehir'e kazandırılması ve halkın hizmetine sunulması çok önemli bir konudur. Eskişehir konum olarak büyükşehirlerin

merkezinde, tren yolu ve kara yolu ulaşımı açısından ülkemizin bütün bölgelerine açılan kapısı ve düğüm noktası niteliğindedir. Ayrıca Eskişehir oldukça yüksek doğa ve tarih turizmi potansiyeline sahiptir. Gerekli ortam ve şartlar oluşturularak, belediyeler tarafından Eskişehir'deki bu potansiyel mutlaka harekete geçirilmelidir. Belediyeler tarafından birbirine yakın ve farklı mesire yerlerinin birbirlerine entegrasyonu sağlanarak, buraların uzun süreli, doğa sporları, doğa yürüyüşleri ve trekking amaçlı kullanılması önemli bir konudur. Bu çerçevede yine belediyeler tarafından, orman içerisindeki baraj ve göllerin balıkçılık, doğa turizmi ve doğa sporları amaçlı kullanılması önemli bir husustur. Bu potansiyel ve zenginliklere sahip olan belediyelerin gerekli plan, program ve fizibilite çalışmalarını hazırlayarak bu alanda gerekli yatırımları yapmaları gerekir. Eskişehir'deki belediyeler bugüne kadar kent ormanları ve mesire yerleri ile ilgili olarak ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak gerekli çalışmaları yapmışlardır. Bu konu, Eskişehir halkı için ve şehrin gelişmesi bakımından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bundan sonraki süreçte, ülkemizdeki bütün belediyelerin ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde yüksek derecede duyarlılık ve hassasiyet göstererek kent ormanları ve mesire yerleriyle ilgili gerekli çalışmaları yapmaları belediye hizmetleri açısından önemli bir konudur.

2.85. Belediyelerin öncülüğü ve milli parklar

Eskişehir Büyükşehir olmasından dolayı, Eskişehir il sınırları aynı zamanda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanı sınırlarıdır. Yani Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir'in her metrekaresinden sorumlu olmakla birlikte, Eskişehir'in her yerine hizmet götürmesi ve her yerinde çalışmalar ve projeler yapması gerekir. Yine Eskişehir sınırları içerisinde yapılan her türlü çalışma, aynı zamanda Büyükşehir Belediyesi ile doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla Eskişehir'de yapılacak bütün çalışmalarda Büyükşehir Belediyesi öncü ve lider olmalıdır. Eğer, Eskişehir'e bir milli park kazandırılacaksa bunun öncüsü de yine Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olmalıdır. Milli parklar, insanın bazı gereksinimlerine cevap verebilmek amacıyla ayrılmış, kendine özgü nitelikleri olan, özel bakım ve koruma altında bulunan doğal alanlardır. Milli park, uluslararası doğa ve doğal kaynakları koruma konseyi tarafından "Bilimsel ve estetik yönden olağanüstü biyolojik bitki örtüsü ve yaban hayatı, ekolojik, jeolojik coğrafi ve benzeri doğal yapısı ve arkeolojik, etnografik, antropolojik, mitolojik, ta-

rihi ve benzeri kültürel özellik ve güzelliklerden bir veya bir kaçına sahip; bilimsel, eğitsel, estetik, sportif, eğlence ve dinlenme bakımlarından ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip en az 1.000 hektar genişliğinde, kara ve su alanlarıdır” şeklinde tanımlanır. Dünyamız çok sayıda tarihi eseri, bitki ve hayvan türünü, insanların etkisiyle kaybetmektedir. Aşırı otlama, aşırı avlanma, habitat bozulması, flora ve fauna tüketimi, cansız kaynakların aşırı ve kontrolsüz kullanılması, tarihi eser kaçakçılığı ve tahribatı, bir yandan üretimi artırmak için yapılan gübreleme, tarım ilaçları, deterjanlar, tehlikeli atıklar, radyoaktif döküntüler nedeniyle doğaya yayılan kirlilik, günümüz insanını bu sorunların çözümü için farklı ve kapsamlı çalışmalar yapmaya yöneltmiştir.

Milli park olarak ayrılacak yerlerde; tabii ve kültürel kaynak değeri ile rekreasyonel potansiyeli, milli ve milletlerarası seviyede özellik ve önem taşımalıdır. Kaynak değerleri, gelecek nesillerin miras olarak devralacakları ve sahip olmaktan gurur duyacakları seviyede önemli olmalıdır. Kaynak değerleri tahrip olmamış veya teknik ve idari müdahalelerle ıslah edilebilir durumda olmalıdır. Milli park olacak yerlerin doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar, eğlenme, dinlenme ve turizm kaynakları gibi bir takım kaynak değerlerine sahip olmaları gerekir. Doğal kaynaklar söz konusu olduğunda, biyolojik doğal kaynaklar; bitki örtüsü, yaban hayatı, ekosistem, habitat gibi, fiziksel doğal kaynaklar; coğrafi konum, jeoloji, mineoloji, paleontoloji gibi bütün kaynaklar incelenmelidir. Kültür kaynakları ise, kültürel olayları belgeleyen ve bu olayların izlerini taşıyan sitler ve bölgeler ile tarihi olayları ve kişileri hatırlatan mimari ve güzel sanatlar örneklerinin toplandığı yerleri içermelidir. Böyle kaynaklar için bölgenin arkeolojik, tarihi, antropolojik, mitolojik, etnografik ve sosyolojik özellikleri iyi incelenmelidir. Eğlenme, dinlenme ve turizm kaynakları için doğal ve kültürel çevrenin açık hava rekreasyon potansiyeli, ziyaretçi kapasitesi ve hitap ettiği demografik çevre incelenmelidir. Buna göre, parka gelen ziyaretçilerin sanatsal, eğitsel, kültürel, bilimsel, rekreasyonel etkinliklerde bulunmaları, iç ve dış turizm aracılığı ile ulusal ekonomi içinde belirli bir katma değer üretecek düzeyde olması, bu alanın bütünüyle koruma ağırlıklı zonlardan meydana gelmesi ve koruma zonlarının devlet mülkiyetinde olması gibi özellikleri bünyesinde barındırması gerekir.

Eskişehir’de milli park bulunmamaktadır. Milli park hüviyeti kazanan yerlerin tespiti yapılarak, ilimizde milli park kazandırma çalışması yapılmalıdır. Burada belediyelerimize de önemli görevler düşmektedir.

Bu alanların kaynak değerlerini, kesin koruma, tampon, gelişme gibi zonlarını, park sınırlarını, gelişme ve kullanma esaslarını belirleyen bir plân modeli veya uzun devreli gelişme plân teklifleri hazırlanmalıdır. Milli Savunma, Çevre ve Şehircilik, Kültür ve Turizm Bakanlıklarının olumlu görüşleri alındıktan sonra, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile bu alanlar milli park olarak ayrılırlar. Milli park olarak belirlenen bölgeler için hazırlanan plânlar; parkı oluşturan doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerlerinin korunması ve devamlılığının sağlanması, bu değerlere zarar vermeyecek şekilde parkın kullanımına açılması, park içinde yaşayan halkın, sosyal ve ekonomik yönden desteklenmesi amacına hizmet etmelidir. Bütün bu hazırlık süreçlerinde, plan, proje, yol, alt yapı ve üst yapı çalışmalarına belediyelerin öncülük etmesi ve üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerekir.

Sonuç olarak, Eskişehir Anadolu'da medeniyetlerin beşiği olmuş, tarihi, coğrafi yapısı, kültürü, bitki örtüsü ve yaban hayatı çok zengin bir şehrimizdir. Eskişehir'de Milli Park olmaya namzet yerler vardır. Özellikle Tarihi Yazılıkaya Anıtı'nın bulunduğu bölge; bitki örtüsü, yaban hayatı, coğrafi yapısı ve tarihi yer altı şehirleri ile Eskişehir'de Milli Park olabilecek en önemli yerlerden birisidir. Milli Parklar Tarım ve Orman Bakanlığı'nın sorumluluğunda olmakla birlikte bu konuda belediyelerin öncülüğü ve çalışmaları çok önemlidir. Yine Tarihi Frigya Vadisi'nin gün yüzüne çıkartılması ve dünya mirasına kazandırılması için Eskişehir, Kütahya ve Afyonkarahisar valilikleri birlikte çalışmalar yapmaktadır. Eskişehir sınırları içerisindeki Yazılıkaya Anıtı'nın bulunduğu bölge çok önemli bir merkez olup, geniş ormanlık alanları, yaban hayatı, bitki örtüsü ve tarihi açık hava müzesi yapısıyla Eskişehir'de Milli Park olmayı hak etmektedir. Bu amaçla özellikle Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Seyitgazi Belediyesi ve Han Belediyesi birlikte, başta ilgili bakanlık olmak üzere ilgili bütün kuruluşlarla gerekli çalışmaları yaparak Tarihi Frig Vadisi'ndeki Yazılıkaya Anıtı'nın bulunduğu bölgenin merkez alınarak Eskişehir'e bir milli park olarak kazandırılması hem bu tarihi bölgenin korunması hem bu bölgedeki yaban hayatı ve bitki örtüsünün koruma altına alınması hem de bu bölgenin dünya tarih mirasına kazandırılması açısından çok önemlidir. Bu durum Eskişehir'in ulusal ve uluslararası alandaki tanıtımına, Eskişehir'in turizmine, Eskişehir'e ve Eskişehir halkına çok büyük katkı sağlayacaktır. Başta Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere ilgili bütün kuruluşların, Tarihi Yazılıkaya Anıtı'nın bulunduğu bölgeye gereken önemi vermeleri ve bu bölgenin milli park alanı olarak ilan edilmesi için

üzelerine düşen görevleri yapmaları gerekir. Yine ülkemizdeki diğer şehirlerde de benzer bir potansiyele sahip olan belediyeler öncülük ederek, ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde benzer çalışmaları yapabilirler.

2.86. Belediyeler, su yönetimi ve tasarrufu

Bütün canlıların yaşam kaynağı sudur. Suyun olmadığı yerde hayat olmaz. Su canlılar için en değerli, en vazgeçilmez ihtiyaçtır. Geleceğimiz için, gelecek nesiller için ve bütün canlılar için su planlamalarımızı iyi yapmalı ve su tasarrufuna büyük önem vermeliyiz. Bizim kültürümüzde, bizim inancımızda her türlü israf haramdır. Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV) bir sözünde; “Bir nehirden abdest alsanız da suyu israf etmeyiniz.” buyurmaktadır. Şüphesiz, suyun en fazla olduğu zamanda ve yerde dahi suyu tasarruflu kullanmamızı öğütleyen Peygamberimizin bu sözü, derin anlamlar içermektedir. Tasarruf, sadece kıtlık zamanında değil, esas olarak bollukta ve her zaman, herkes tarafından her yerde yapılmalıdır. Su tasarrufu her yaşta herkes tarafından alışkanlık haline getirilmelidir. Nasıl ki; yemek, içmek, uyumak hayatımızın bir parçası ise, suyu tasarruflu kullanmak da hayatımızın bir parçası olmalı ve hayatımızın her alanında kullandığımız suyu gerektiğinde, gerektiği kadar tüketmeliyiz. Böylece hem kendi bütçemize katkı sağlamış hem geleceğimiz için yatırım yapmış hem de ülkemiz, bütün dünya ve bütün canlılar için yarar sağlamış olacağız.

Şehrimizde, su yönetimi ve su planlaması konusunda ilgili kurumlara ve bizlere düşen önemli görevler vardır. Barajların yapılması, su toplama havzalarının korunması, yer altı sularının korunması, yağmur sularının toplanması ve değerlendirilmesi, kirletilmiş suların doğrudan denizlere, göllere, akarsulara karıştırılmaması, kirlenmiş suların arıtılarak tekrar kullanılması su yönetiminin en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Eskişehir için burada en önemli görev Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne, Eskişehir'de su yönetiminin sorumlu olan başta ESKİ olmak üzere ilgili bütün kurum ve kuruluşlara düşmektedir. Eskişehir'in su ihtiyacını karşılamak, su planlamasını yapmak, suyla ilgili yapılacak bütün çalışmaları yürütmek, bütün ilçeler ve mahalleleri dâhil bütün yerleşim birimlerinin içme ve kullanma su ihtiyacını karşılamak Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin asli görevidir. Eskişehir'de su kaynaklarının korunması, su sıkıntısının yaşanmaması iyi bir su yönetimi ve planlaması için Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından temel olarak aşağıda belirtilen projeler ve çalışmalar yapılabilir.

1. Eskişehir'deki bütün su havzalarının korunması, şehre yakın, şehrin içerisinde geçen dere ve akarsuların ıslah edilmesi ve alt yapılarının iyileştirilmesi için projeler yapılmalıdır.
2. Şehir merkezinden geçen Porsuk Nehri'ne, hiçbir şekilde atık suların karışmaması için nehir boyunca iki taraflı olarak atık su toplama kanalizasyon sistemi kurulmalıdır.
3. Şehir merkezinde ve bütün ilçelerde, atık su kanallarının bakımı, onarımı, temizlenmesi, yenilenmesi, ihtiyaç olan yerlerde atık su toplama ve arıtma sistemlerinin yapılması gerekir.
4. Eskişehir genelinde yağmur sularının değerlendirilmesi için yeni barajlar ve projeler yapılmalıdır.
5. Eskişehir merkezde ve diğer bütün ilçelerdeki şebeke sularının içilebilir olması için çalışmalar yapılmalıdır.
6. Şehrin doğusunda, Porsuk Nehri'ne karışması önlenen atık suların değerlendirilmesi için atık su arıtma kolektörlerinden çıkan suların tarımda sulama amaçlı kullanılması için çalışmalar yapılmalıdır.
7. Düzenli çöp depolama sahasında, oluşan atık sularının doğrudan alıcı ortama verilmemesi için çöp suyu arıtma tesisi kurulmalıdır.
8. Şehrimize bağlı bütün ilçelerdeki mahallelerin(köylerin) su ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar ve projeler yapılmalıdır. Bütün mahallelere su götürülmeli, buralarda suların doğru kullanılması için vatandaşlar bilinçlendirilmeli ve mutlaka su sayacı taktırılmalıdır.
9. Bütün sanayi tesislerinin, atık sularını arıtarak atık su kanallarına vermeleri sağlanmalıdır.
10. Büyükşehir Belediyesi'nin, merkezin dışındaki bütün ilçelerin, içme ve kullanma suyu ihtiyacını karşılayacak ve kendi sistemine dâhil edecek çalışmaları yapması gerekir.
12. Kuyu sularının doğru kullanılması ve yeraltı su rezervlerinin araştırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
13. Porsuk Barajı havzasının korunması ve nehri besleyen derelerin ıslahı için çalışmalar ve projeler yapılmalıdır.

14. Eskişehir'deki su yönetimi konusunda mutlaka Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü, ilgili kuruluşlar ve diğer ilçe belediyeleri ile işbirliği içerisinde çalışmalar yapılmalıdır.
15. Eskişehir'de, içme amacıyla kullanılan ulusal ve uluslararası alanda marka olmuş, kalabak suyunun en doğru şekilde kullanılması ve yönetilmesi için her türlü araştırma, koruma ve yatırım için çalışmalar ve projeler yapılmalıdır.

Eskişehir'de su konusunda yapılacak daha başka çalışmalar ve projeler sayabilmek mümkündür. Ancak en başta suyu doğru ve iyi kullanmak gerekir. Maalesef toplum olarak suyun doğru ve tasarruflu kullanılması konusunda büyük gaflet içerisindeyiz. Burada vatandaşların eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi önemli bir konu olmakla birlikte suların iyi yönetilmesiyle ilgili bütün kişi ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Çünkü ilgili kuruluşlar su yönetimi ile ilgili ne kadar iyi su planlaması yaparsa yapsınlar, eğer bizler su tasarrufuna gerekli önemi göstermezsek, sularımız israf edilmiş olacaktır. Toplum; sudan tasarruf etmek için öncelikle suyu bilinçli kullanılmalıdır. Öyleyse nasıl bilinçli su kullanıcısı olacağız? Sularımıza nasıl sahip çıkacağız? Sularımızı nasıl tasarruflu kullanacağız? Bütün bu soruların cevabı öncelikli olarak herkesin bu konuda üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesinden geçmektedir.

Bu sorumluluklar içerisinde; yağmur sularının değerlendirilmesinden başlayarak, atık suların değerlendirilmesine, musluklarımızdan damlayan suların önlenmesinden, duş alırken suyu tasarruflu kullanmaktan ve duşta kullandığımız suların tekrar klozetlerde kullanılmasına kadar, çamaşır ve bulaşıklarımızı yıkarken makinelerimizin dolu olması, elimizi yüzümüzü yıkarken ve diş fırçalarken musluğu açık bırakıp sularımızı boşa akıtmamamıza kadar pek çok çalışma, proje ve duyarlılığı sayabiliriz. Yine tuvaletlerdeki sifonların gerekmedikçe çekilmemesi ve rezervuarların hacimlerinin en uygun şekilde ayarlanması, bahçelerimizin ve yeşil alanların uygun zamanda ve gerektiği kadar sulanması, meyveleri, sebzeleri veya bir şeyleri yıkarken sürekli açık olan muslukta yıkamak yerine uygun bir kap içerisinde yıkamamız su tasarrufu ile ilgili ilk aklımıza gelen tedbirlerdir. Değilse bütün kaynaklar sınırlıdır ve bir gün tükenir. Aslında, suyu her ne için kullanırsak kullanalım mutlaka tasarruf boyutu vardır. Bizlere düşen görev sularımızı her ne amaçla kullanırsak kullanalım su tasarrufunu alışkanlık haline getirip, çevremize de örnek olmaktır. Eğer kendimiz su tasarrufu ile ilgili üzerimize düşen görevleri yerine getiriyor-

sak, bütün bunları herkesten beklemekte en tabii hakkımız olacaktır. Bu bilinç herkeste olduğu zaman, toplum olarak gerçek anlamda sularımızı tasarruflu kullanabilmeyi başarmış oluruz. Bu doğrultuda ülkemizdeki bütün şehirlerde de belediyelerin benzer çalışmaları yapmaları gerekir.

2.87. Belediyeler ve şehirlerarası duble yollar

Eskişehir jeopolitik konumu itibari ile ülkemizdeki büyükşehirlerin ortasında, ulusal tren yolları ve kara yollarının düğüm noktasında, Ankara ve İstanbul hızlı tren yolu üzerinde, Afyona 120 km mesafede ve Anadolu'nun İzmir ve Ege'ye açılan kapısı konumundadır. Ülkemizdeki coğrafi olarak bu kadar kilit bir noktada kurulmuş olan Eskişehir'in çok etkin bir şehir olması için bütün şehirlerle olan bağlantı yollarının duble yol olması gereklidir. Diğer komşu şehirlerle duble yol bağlantısı sağlanmış olan Eskişehir'in maalesef çok önemli merkez ve güzergahlardan geçen Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar ana yolu bir türlü duble yola dönüştürülemediği. Seyitgazi üzerinden geçen Eskişehir-Afyonkarahisar ana yolunun öncelikli olarak duble yola dönüştürülmesi Eskişehir ve bölgemiz için çok büyük bir hizmet olacaktır. Bu yolun bir an önce duble yola dönüştürülmesi gerektiğiyle ilgili bazı nedenler aşağıda belirtilmiştir olup, Eskişehir'i Ege bölgesine ve İzmir'e bağlayan, Eskişehir'in Ege'ye açılan kapısı olan Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar ana yolunun duble yola dönüştürülmesi ile aşağıda belirtilen ve daha başka pek çok kazanım sağlanacaktır.

1. Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar ana yolu son derece işlek bir yol olup, tek gidiş-geliş ve virajlı olması sebebiyle zaman zaman can ve mal kaybıyla sonuçlanan kazalar yaşanmaktadır. Bu yolun, duble yola dönüştürülmesine bağlı olarak trafik kazalarının önemli ölçüde önüne geçilecek ve bu yol daha emniyetli ve güvenli hale gelecektir.
2. Eskişehir büyükşehir olmasından dolayı il sınırları aynı zamanda belediye hizmet alanı sınıridir. Eskişehir Afyonkarahisar arasındaki 120 km'lik bu yolun kapsadığı alanının Köroğlubeli'ne kadar olan 80 km'lik kısmı Eskişehir il sınırları içerisindedir. Hem Eskişehir Büyükşehir Belediyesi hem de Seyitgazi Belediyesi bütün mahallelere (köylere) hizmet götürmek zorundadır. Bu ana yol çevresinde ve üzerinde belediyelerimize bağlı yaklaşık pek çok

- mahalle bulunmaktadır. Bütün bu yerleşim yerlerine daha etkin, verimli ve sağlıklı hizmet sunulması için bu yolun duble yola dönüştürülmesi çok önemli bir ihtiyaçtır.
3. Bu yol üzerinde Seyitgazi ilçesi içerisinde tarihi değeri çok büyük olan Seyit Battal Gazi Külliyesi, Türbesi ve Müzesi vardır. Burası tarihi ve turistik bakımdan önemli bir merkez ve herkesin uğrak yeridir. Dolayısıyla bu yolun duble yola dönüştürülmesi her yönden Seyitgazi İlçesi'nin önemini ve cazibesini artıracaktır.
  4. Bu yol üzerinde bulunan tarihi Yazılıkaya Anıtı ve Tarihi Frigya Vadisi dünya tarihinin önemli miraslarından birisidir. Bu bölge ulusal ve uluslar arası alanda çok büyük bir tarihi cazibe merkezidir. Bu yol tam da tarihi Frigya Vadisi'nin ortasından geçmektedir. Yine tarihi Frigya Vadisi'nin gün yüzüne çıkartılması ve dünya mirasına kazandırılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Bu yolun geçtiği sınırlar içerisindeki Yazılıkaya Anıtı'nın bulunduğu bölge, çok önemli bir merkez olup, geniş ormanlık alanları, yaban hayatı, bitki örtüsü ve tarihi açık hava müzesi yapısıyla çok büyük bir tarih ve doğa turizmini barındırmaktadır. Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar yolunun duble yola dönüştürülmesi bu bölgenin daha da büyük cazibe merkezi haline dönüşmesi için çok önemli katkı sağlayacaktır.
  5. Yine bu yol üzerinde çok önemli zenginliklerimizden birisi de Kırka'da bulunan dünyanın en büyük bor madeni rezervlerinin bulunmasıdır. Dünya genelindeki bor tuzlarına yönelik taleplerin önemli bir kısmı yine Eskişehir'deki bu maden sahasından sağlanmaktadır. Bu güzergah üzerinde Etibank Kırka Bor İşletme Tesisleri bulunmakta olup, bu bölge önümüzdeki yıllarda bor madenlerinin değerlendirilmesi, bor ürünleri ve bordan uç ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak çok büyük bir yatırım ve üretim potansiyeli barındırmaktadır. Bor sanayinin bu bölgede gelişmesi ve güçlenmesi için Eskişehir-Seyitgazi-Kırka-Afyonkarahisar yolunun duble yola dönüştürülmesi çok büyük önem arz etmektedir.
  6. Yine tam bu yol üzerinde bulunan Afyonkarahisar'a bağlı ama Afyonkarahisar kadar Eskişehir'e de yakın olan, son yıllarda yapılan yatırımlarla ulusal ve uluslararası alanda çok önemli bir termal turizm merkezi haline gelen Gazlıgöl yerleşim bölgesinin bulunma-

sıdır. Mevcut Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar yolunun duble yola dönüştürülmesi Gazlıgöl'ün önemini arttıracak ve daha büyük bir cazibe merkezi olmasına çok büyük bir güç katacaktır.

7. Bu yolun önemli bir güzergah olmasından dolayı, duble yol yapılması için Eskişehir İl Özel İdaresi tarafından 2004 yılında çalışma başlatılmış ve İl Özel İdaresi'nin Köylere harcaması gereken önemli bir bütçe burada kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarla Eskişehir'den Seyitgazi'ye kadar olan 40 km'lik yolun 7 km'lik kısmı duble yola dönüştürülmüş ve diğer kısmında genişletme ve iyileştirme çalışması yapılabilmektedir. Dolayısıyla başlatılan bu çalışma yarım kalmıştır. Bugün bu çalışmanın yarım kalmaması ve tamamlanması bütün bölge halkının beklentisidir. Aslında bu yolun duble yola dönüştürülmesi, hiç tünel ve viyadük içermeyeceği için maliyeti de çok yüksek olmayacaktır.
8. Yine mevcut Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar yolunun duble yola dönüştürülmesi o yerleşim yerlerindeki bütün mahallelerin üretim gücünün artmasına, üretim belediyeciliğinin güçlenmesine, mahallelerin kalkınmasına, Eskişehir'deki nüfusun düzenli dağılımı ve yayılımına, o yörelerdeki tarım, hayvancılık ve sanayinin de gelişmesine çok büyük katkı sağlayacaktır.

Küreselleşen dünyada ilişkilerin daha hızlı, esnek, rekabete dayalı olması ve zamanın giderek değer kazanması yolların ve ulaştırma hizmetinin önemini arttırmaktadır. Özellikle stratejik olarak bir yol yapılırken, o yolun güzergah ve bölgesel etkileri çok önemlidir. Yukarıda bahsedilen nedenler yolun güzergah etkileriyle ilgilidir. Burada, bahsettiğimiz dönüştürülecek duble yolla ilgili daha başka güzergah etkileri de ortaya konabilir. Ama bir yolun daha büyük etkisi bölgesel etkisiyle ortaya çıkar. Eskişehir tarihsel süreç içerisinde olduğu gibi, günümüzde de ticari hayatı ülkemizin en canlı illerinden biri olup, İç Batı Anadolu'nun önemli ticaret merkezidir. Şehirleşmenin yüksek oluşu nedeniyle, ticaret şehir merkezinde yoğunlaşmıştır. Son yıllarda sanayileşmenin büyük bir gelişme göstermesi, artan istihdam ve ulaşım kolaylığı, ticari hayata canlılık katmaktadır. Bu yol duble yola dönüştürüldüğünde, Eskişehir'in Ege Bölgesi ile bağları çok güçlü bir şekilde kurulacak, büyük bir sinerji oluşacak, Eskişehir'in, Afyonkarahisar'ın ve o bölgenin gücüne güç katılacak ve üretim potansiyeli artacaktır.

Sonuç olarak, tam da burada Eskişehir ve Afyonkarahisar halkı hükümetten bir istekte bulunmaktadır. Bu istek, yukarıda bahsettiğim nedenlere bağlı olarak, Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar ana yolunun bir an önce duble yola dönüştürülmesi isteğidir. Bu konuda halkımız her türlü fedakarlık ve çalışmalar için hazırdır. Bu yolun yapımına bir an önce başlanmasını, belediyeler ve halk dört gözle beklemektedir. Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar ana yolu, duble yola dönüştürülmediği sürece, bu bölgenin yol sıkıntısı, çilesi hiç bitmeyecek ve bu yol hatasına bağlı olarak kazalarda insanlar ölmeye devam edecektir.

Ülkemizin her tarafı duble yollarla örülürken, bu yolun yapımıyla ilgili olarak da ilgili kuruluşların gerekli fizibilite, plan, proje, çalışmalarını acilen yapması gerekmektedir. Hükümetin de daha fazla zaman kaybetmeden Eskişehir-Seyitgazi-Afyonkarahisar duble yolunun yapılmasını, yatırım programına öncelikli alması gerekir. Bu yolun duble yola dönüştürülmesi bölgenin, Eskişehir'in ve Afyonkarahisar'ın ulusal ve uluslararası alandaki gücüne, daha fazla kalkınmasına, tanıtımına, turizmine ve bölge halkına çok büyük katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, ülkemizdeki bütün belediyelerin şehirlerimizin menfaatleri doğrultusunda çalışmalara öncülük yapmak için her zaman merkezi hükümetle işbirliği içerisinde olmaları gereklidir.

2.88. Belediyeler ve ağaçlandırma çalışmaları

Belediyelerin varlık sebebi halka, vatandaşlara hizmet sunmaktır. Belediyeler yerelde bütün vatandaşlara hizmet vermek için organize olmuş kuruluşlardır. Belediyeler hemşehrilerinin yereldeki ihtiyaçlarını karşılamak, huzur ve mutluluğunu sağlamak için her türlü çalışmayı yapabilirler. Belediyelerin yeşil alan çalışmaları, park ve bahçe hizmetleri asli görevlerindedir. Belediyelerimiz bu alandaki çalışmalarını olabildiğince genişletmeli, sadece şehrin merkezini düşünmemeli, bütün hizmet alanı sınırlarını düşünerek çalışmalar ve projeler yapmalıdır. Belediyeler yeşil alan çalışmalarını yaparken, kent içi park ve bahçe işlerinin dışına çıkmalı ve bütün belediye sınırlarını, il sınırlarını hesap ederek gerekli olan yerlerde ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde yeşil alan ve ağaçlandırma çalışmalarını yapmalıdır. Özellikle Eskişehir'de merkezin dışındaki alanlarda ve yol güzergâhlarında ağaçlandırma çalışmalarının yapılmasına büyük ihtiyaç vardır. Bunun için başta Büyükşehir Belediyesi olmak üzere Eski-

şehir'deki bütün belediyelerin kendi hizmet alanları içerisindeki yerlerin ağaçlandırılması için her türlü tespit ve değerlendirmeyi yaparak gerekli ağaçlandırma çalışmalarını yapmaları gerekir.

Ağaçlandırma yatırımları, büyük miktarda para, zaman ve emek isteyen, her türlü müdahaleye açık uzun vadeli yatırımlardır. Yatırımların başarıya ulaşabilmesi için tutarlı projeler düzenlenmelidir. Bu nedenle sahalanın seçiminde, yetiştirme ortamı özelliklerinin etüt edilip değerlendirilmesinde, faaliyet türlerinin ve uygulanacak metotların belirlenmesinde çok dikkatli davranılması gerekmektedir. Her türlü uygulama projesi kapsamında, ağaçların yetiştirme ortamı özellikleri objektif olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, projenin yapıldığı yörenin sosyal ve ekonomik hatta kültürel yapısına ait değerler, yetiştirme muhiti kriterleri ile birlikte ele alınıp yorumlanmalı ve yapılacak değerlendirmeden sonra gerekli ağaçlandırma çalışmaları yapılmalıdır. Projeler gerekli bütün değerlendirmeler yapıldıktan sonra gerçek anlamda uygulanabilir özelliğe sahip olurlar.

Faaliyete konu olacak sahalanın, toprak yapısı, iklim faktörleri, erozyon durumu, yörenin sosyal ve ekonomik yapısı gibi özelliklerinin etüdü sonucunda faaliyet türü seçimi yapılmalıdır. Ağaç yetiştirmeye uygun ekolojik şartlara sahip sahalalar için ağaçlandırma uygulama projeleri tanzim edilmelidir. Bu tür projelerde asıl amaç, yörenin yetiştirme ortamı özelliklerine en uygun aslı ağacı yetiştirme ve yörenin ihtiyacına cevap vermek olarak belirlenmelidir. Ancak aktif erozyonun söz konusu olduğu, ziraat alanları, yerleşim yerlerini tehdit eden yapıdaki sahalarda asıl amaç erozyonun kontrol altına alınması olarak belirlenmelidir. Ancak aynı proje sahasının içerisinde birden fazla amaç da yer alabilir. Böyle durumlarda bütün amaçlar çok iyi belirlenmelidir. Genellikle şehirlerin çevresinde düzenlenen ve yeşil kuşak ağaçlandırması yapılan projelendirmelerde endüstriyel orman tesis etme ve erozyon kontrolü çalışması yanında, yöre halkının mesire ve piknik ihtiyacının giderilmesi hususları da göz önünde bulundurulmalıdır. Hatta iklim ve yetiştirme koşulları bakımından ağaçlandırma alanlarıyla bütünleşik olarak kestane, badem, elma, armut, erik gibi meyve ağacı türleri düşünülerek oralarda yaşayan halk meyve yetiştiriciliğine yönelik olarak teşvik edilmelidir.

Belediyeler için yerleşim yerlerini ve şehirleri birbirine bağlayan yol güzergâhlarının ağaçlandırılması da çok önemli bir husustur. Zamanımızda çevre yolları, şehrin diğer şehirler ile irtibatını sağlayan duble yollar, bağlantı yolları, tren yolları, köprüler, viyadükler, tüneller, alt ve üst

geçitler, her türlü kavşaklar gibi önemli elemanları ile insan yaşamında büyük yere sahiptir. Karayollarını sadece ekonomik açıdan değerlendirmek ve yalnızca insan ve mal taşıma aracı olarak görmek ve buna göre doğada yapay ve yabancı bir yapı olarak kabul etmek hiçbir zaman doğru değildir. Kapsamlı karayolu kavramı; yararlılık, güvenlik, ekonomik ve estetik olmak üzere 4 temel faktörün gerçekleştirilmesini temel almaktadır. Ayrıca yollar şehirlerin turizmde de etkin bir yere sahiptir. Bu itibarla, karayollarını kırsal peyzajı yırtan onu parçalara bölerek yapaylaştıran, sevimsiz asfalt ve beton yapılar olarak bırakmak doğru değildir. Yolları mümkün olduğunca doğayla bütünleştirmek, bozulan ekolojik dengeyi tekrar kurmaya çalışmak gerekir. Karayolları ağaçlandırma çalışmaları ile çevresindeki kazılarla doğada açılmış yaraların etkilerini hafifletmek ve doğal ve kültürel peyzajı onarmak için, yolun iki tarafında yapılacak ağaçlandırma ve yeşillendirmelerle görünümü yumuşatma ve yolu doğaya ahenk içinde yerleştirmek gerekir. Yollardaki ağaçlandırma ve peyzaj düzenlemeleri; yolun iki tarafındaki yamaç ve şevlerin stabilizasyonunu sağlayarak yoldan kaymaları, akmaları, uçmaları engeller, çevreden taş ve kaya düşmelerine mani olur. Yine park ve dinlenme yerleriyle yol güzergâhında görüntü güzelliği ve rekreasyonel olanaklar sağlaması, yağmura, kara, rüzgâra karşı yolu koruması, gürültü ve toz perdeleri oluşturması ve çevredeki çirkin görüntüleri maskeleymesi, orta refüjlerde yolun iki tarafındaki karşılıklı far ışıklarına karşı perde oluşturması ve sinyal etkisi en önemli fonksiyonlarını oluşturur. Bütün bunların yanında yollardaki bu düzenlemeler emniyetli bir seyahat ortamı oluşturur.

Sonuç olarak yukarıda bahsedilen durumlar göz önüne alındığında şehrimizdeki bozuk yeşil alanların düzenlenmesi, ağaçlandırmaya uygun olan alanların ağaçlandırılması, hatta ağaçlandırılması mümkün olan ova, tepe, mera, bozkır gibi arazilerin düzenlenmesi ve ağaçlandırılması çok önemli bir hizmet ve çalışma alanıdır. Yine, çevre yolları, şehrimizin diğer şehirler ile irtibatını sağlayan çift gidiş ve gelişli duble yollar, bağlantı yolları ve tren yolları güzergahlarının ağaçlandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda projeler hazırlayarak, başta karayolları, demiryolları, sivil toplum örgütleri, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü yetkilileri ile birlikte gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Uygun yerler ve yol güzergâhlarında dikilecek ağaç türleri ve peyzaj şekilleri belirlenerek, şehrimizle bağlantılı olan bütün karayolu ve tren yolu güzergâhlarının ağaçlandırılması gereklidir. Böylece bir bütün olarak şehrimizin görünüşü bir düzene kavuşacak ve estetik yönden de çok daha

güzel bir görünüm kazanacaktır. Bütün bu çalışmaların yapılmasına başta Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere bütün belediyelerin öncülük etmesi, destek vermesi ve bu doğrultuda yapılan bütün çalışmaları sahiplenmeleri gerekir. Eskişehir’de bu güne kadar bu doğrultuda belediyeler çalışma yapmış değillerdir. Bu alan belediyelerin çalışma yapması gereken son derece önemli ve bakir bir alandır. Ülkemizdeki ve Eskişehir’deki bütün belediyeler bozuk arazilerin düzenlenmesi ve ağaçlandırılması için, belirlenecek kriterler doğrultusunda ilgili kuruluşlarla birlikte yüzlerce proje oluşturarak uygulayabilirler. Bundan sonraki süreçte belediyelerin bu alana gerekli ilgi ve alakayı göstererek yatırım yapmaları ve şehirlerin ihtiyacı olan çalışmaları hayata geçirmeleri gerekir.

2.89. Şehirde, değişim ve gelişim

Değişimin ve gelişimin özünde insan vardır. İnsan kendini değiştirmeden ne başkalarını ne ailesini ne şehrini ne de ülkesini değiştirip geliştirebilir. Belediye başkanlarının başarısı olumlu yönde şehrini ne kadar değiştirdiği ve geliştirdiği ile ölçülmektedir. İnsanoğlu tarih boyunca hep huzuru ve mutluluğu istemiş; iyiliğe, güzelliğe, doğruluğa ulaşmak için çalışmalar yapmış ve örnekler aramıştır. Allah Teâlâ evreni yaratmış ve bütün yaratılanları da insanın emrine vermiş ve hizmetine sunmuştur. İnsanoğlunun yaratılış kanunlarına uyması, görev ve sorumluluklarını tam olarak yapması halinde yaşadığımız şehirler ve çevremiz daha güzel olacak, doğal denge bozulmadan yaşam daha huzurlu ve mutlu bir şekilde devam edecektir. Doğal dengenin bozulması, yaratılış kurallarından uzaklaşılması halinde, şehirlerimiz ve bu dünya yaşanmaz duruma gelecektir. Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir. Değişim olmadan gelişim olmaz. Belediyeciliğimiz düne göre bugün daha iyidir. Ümit ediyorum ki yarın bugünkünden daha iyi olacaktır. Bu değişim ve gelişimin bir göstergesidir. İşte tam da burada belediyeler bu değişim ve gelişimi insanın yaratılışına uygun, insanın huzur ve mutluluğu için, insanın inancına, kültürüne ve fitratına uygun olarak gerçekleştirirlerse, insanlar o kadar huzurlu, mutlu ve özledikleri yaşam kalitesi yüksek şehirlerde yaşama imkânına sahip olacaklardır. Şehirlerimiz için, bu olumlu yöndeki değişimi ve gelişimi gerçekleştirecek en önemli kuruluş belediyelerdir. Bundan dolayı belediyelerin hizmetleri, olumlu yönde şehrin gelişim ve değişimiyle ilgili çalışmaları vatandaş ve halkın geleceği için hayati öneme sahiptir.

Aslında, değişim ve gelişim hiçbir kurum ve kuruluşun tek başına yürütebileceği bir şey değildir. Öncelikle şehirlerimizdeki gelişim ve değişim için o şehirde yaşayan bütün vatandaşlarımıza önemli görevler düşmektedir. Her insanımız, öncelikle şehrimizde bir problemle karşılaştığında, kendisini bu problemin bir parçası olarak görmeli, eğer bir probleme çözüm getirilecekse de yine kendisini bu çözümün bir parçası olarak görmelidir. Değişim ve gelişim için bir insanın rolünü, tarihteki bilge bir kişinin mezar taşına yazdırdığı şu yazı ne güzel anlatmaktadır. “Genç ve hür iken, düşlerim sonsuzken, dünyayı değiştirmek isterdim. Yaşlanıp akıllanınca, dünyanın değişmeyeceğini anladım. Ben de düşlerimi biraz kısıtlayarak, sadece memleketimi, şehrimi değiştirmeye karar verdim. Ama o da değişeceğe benzemiyordu. İyice yaşlandığımda, artık son bir gayretle, sadece ailemi, kendime en yakın olanları değiştirmeyi denedim. Ve şimdi ölüm döşeginde yatarken, birden fark ettim ki, önce yalnız kendimi değiştirseydim, onlara örnek olur ve ailemi de değiştirebilirdim. Onlardan alacağım cesaret ve ilhamla şehrimi memleketimi daha ileri götürebilirdim. Kim bilir belki dünyayı bile değiştirebilirdim.” Evet, öncelikle olması gerekenleri, yapılması gerekenleri kendimizin yapması gerekir. Kendimizin yapmadıklarını başkalarından beklemek doğru ve ahlaki değildir. Kendimiz olması gerektiği gibi olur ve olması gerektiği gibi çalışırsak, bunu başkalarından beklemeye de hakkımız var demektir. Eğer biz olması gerektiği gibi çalışıp yaşıyorsak, diğer insanlar da eminim, olması gereken noktada çalışıyor ve yaşıyor olacaklardır.

Bundan dolayıdır ki, kentsel gelişim ve değişim sadece belediyelerin sorumluluğunda değil, herkesin sorumluluğunda olmalıdır. Bu konuda elbette ki belediyelerin görev ve sorumluluğu çok fazladır. Ancak bunu bütün kurum ve kuruluşlara hatta bütün topluma mal etmek gerekir. Şehirde yaşayan insanlar nemelazımcı olmamalı, bana lazım demeli, üzerine düşen görev ve sorumlulukları hakkıyla yerine getirmelidir. Şehirdeki değişim ve gelişim nasıl olmalıdır? Şehrimiz inancımıza, kültürümüze, yaşayışımıza nasıl uygun olur? Yaşam kalitesi yüksek şehir ne demektir? Şehrin huzuru nasıl sağlanmalıdır? Şehri oluşturan bireylerin ideallerine ulaşmada şehirde yaşayanların, kurum ve kuruluşların sorumlulukları nelerdir? Şehir kültürü kendi medeniyetimizde nasıldı ve bugün nasıl olduğunun kıyaslayarak yaşadığımız şehirle ilgili bir medeniyet tasavvuruna sahip olmalıyız. Bu gibi soruların cevaplarını ve yapılması gerekenleri doğru bir şekilde ortaya koyarsak ve gerekenleri yaparsak, gelecekte arzu ettiğimiz şehirleri kurma imkânına sahip oluruz.

Şehirde kentsel gelişim denildiği zaman; kentsel yenileme ve kentsel dönüşüm çerçevesinde mevcut bütün yapıların değerlendirilmesi, deprem durumu, şehrin meydanları, sokakları, caddeleri, bulvarları, mahalleleri gibi bütün yapı ve elemanların ilgili bilim adamları ve belediyeler tarafından ele alınması gerekir. Her uygarlık, şehirlerini kurarken kendi inanç, kültür ve medeniyetini yansıtacak şekilde kurar. Çünkü insan, gönüllerde olan eserlerini görmek ister. Yapılar bağlı bulunduğu medeniyeti yansıtır. İyi bir şehir; bilge, gönül adamı, ciddi ve sorumluluk duyan yöneticiler tarafından kurulur ve gelişir. Ne yazık ki bugün şehirlerimiz medeniyet tasavvurundan uzak, inanç, kültür ve değerimize göre kurulmadığı için şehir hayatında pek çok sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Yaşadığımız şehir, Eskişehir'e bu gözle baktığımızda insan hayatını zorlaştıran, kültür ve medeniyetimize uymayan pek çok problemle karşılaşmaktayız. En başta ev tipleri, mahalle yapısı, sokaklar, caddeler, ulaşım ve trafik problemleri, bozuk silüet, hava kirliliği, görsel kirlilik gibi pek çok fiziksel ve görünen problemi ortaya koyabiliriz. Bir de görünmeyen ama var olan; insanın bozulması, inanç, kültür ve bizi biz yapan değerlerden uzaklaşarak aşırı bireyselleşme ve ahlaki değerlerin yok olması asıl problem olarak ortaya çıkmıştır. İnsan düzelmeden toplum, toplum düzelmeden şehirlerimiz asla düzelmeyecektir. Bunun için önce kendimiz ve insan diyerek yola çıkmalı ve çalışmaya başlamalıyız.

Şehirler, tarihleriyle bağ kurar, istikbale de yetişmiş insanlarla yürürlerse var olurlar ve dünyaya adını duyururlar. Şehrin yöneticileri ve eğitimcileri, kendi medeniyetlerini temsil edenlerden oluşmalıdır. Şehrin halkı ve yöneticileri, içinde bulunduğu asrın problemlerini ve çarelerini doğru okuyanlardan oluşursa, o şehir olumlu yönde gelişir ve değişir. Başlamak bir işin yarısını bitirmektir. Bunun içindir ki, başlanan hiçbir çalışma geç kalınmış değildir. Şehrin insanları, kendi medeniyetlerini yansıtan donanımlı, bilgili, üstün ahlâk sahibi ve azınlığın haklarını da koruyan fakat çoğunluğun haklarını sağlayan hukuk sistemini kabul eden bir anlayışla hareket etmelidir. Şehrin insanları ne idik, ne olduk, ne hale geldik diye tarihî muhasebe yaparsa; bilim ve fikir adamları da ne olacağız, nasıl yapacağız ve nasıl gelişeceğiz diye kafa yorarsa her zaman olumlu yönde gelişim ve değişim mümkün olur. Bütün yolculuklara bir adımla başlanır. Eskişehir'de bu başlangıç zaman kaybetmeden gerçekleştirilirse, bir gün mutlaka bu yolculuk da tamamlanacaktır. Maalesef bu güne kadar Eskişehir'de bu konularda belediyeler, bilim adamları ve insanımız üzerine düşen görevleri hakkıyla yerine getirmemiştir. Bundan sonraki süreçte

bu konuda bütün belediyelerin üzerine düşen görevleri yerine getirmesi halinde, yakın gelecekte bütün şehirlerimiz dünya medeniyet tarihindeki şehirler içerisinde hak ettiği yeri alacaktır.

2.90. Belediyeler ve tarihi mirasımız

Bir şehrin geçmişi o şehrin tarihi mirasıdır. Eskişehir çok eski bir yerleşim merkezidir. Tarihinin çok eski ve tarihte eski bir şehir olmasından dolayı Eskişehir adı verilmiştir. Yapılan arkeolojik çalışmalar sonucu ortaya çıkan eserlerin verdiği bilgilerden, Eskişehir ve yöresinin, M.Ö. 3000 yıllarına kadar varan, eski bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu'da M.Ö. 2000 yılında hüküm süren Hititler devrinde de Eskişehir'in önemli bir merkez olduğu tarihi belgelerden anlaşılmaktadır. M.Ö. 1200 yılından sonra Frigler Anadolu'ya girmiş ve Eskişehir bir Frig şehri olarak Dorylaion adı ile kurulmuştur. Friglerden sonra şehir Lidyalıların, M.Ö. 546 yılında da Perslerin hâkimiyetine girmiştir. M.Ö. 334 yılında İskender'in eline geçen Eskişehir, İskender'in ölüm tarihi olan M.Ö. 323 yılına kadar Helenizm dönemini yaşamıştır. Greklerin, Anadolu'ya bu devirde, kitleler halinde gelip yerleştikleri, tarihi belgelerden anlaşılmıştır. M.Ö. 190 yılında Romalıların eline geçen Eskişehir, Roma'nın M.S. 395'de ikiye bölünmesine kadar Roma İmparatorluğu'nun, sonra da Bizanslıların idaresinde kalmıştır. Selçuklu Hükümdarı Alparslan'ın 1071'de Malazgirt Savaşı'nı kazanmasından sonra Türklere Anadolu'nun kapıları açılmış ve süratle ilerleyen Türk orduları 1074'de Eskişehir'i almıştır. Bundan sonra Eskişehir, doğudan devamlı gelen türk boylar için bir yerleşim merkezi olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Kurucusu Osman Bey, 1284 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı Mesut tarafından gönderilen fermanla aşiret reisliğinden çıkarak uç beyi olmuştur. Osman Bey, uç beyi olduktan sonra, gün geçtikçe kuvvetlenmiş ve 1289 yılında hâkimiyet sahasına Eskişehir ve İnönü'yü de katmıştır. Osmanlıların ilk zamanlarında, devletin kuruluş merkezlerinden birisi olması sebebiyle Eskişehir'e yakın ilgi gösterilmiştir. Bugün Türkiye'nin sayılı merkezlerinden olan Eskişehir, Fatih'in ilk zamanlarına kadar Ankara Beyliği'ne bağlı olarak kalmıştır. 1451 yılından sonra Kütahya'nın Beylerbeyliği haline gelmesi üzerine Anadolu İdari Teşkilatı'nda değişiklik olmuş; bu arada Ankara'ya bağlı bulunan Eskişehir, Kütahya Beylerbeyliğine bağlanmıştır.1841 yılından sonra değişen

idari taksimatta Eskişehir, merkezi Bursa olan Hüdavendigâr Eyaleti'ne bağlanmış ve 1923 yılına kadar kaymakamlıkla idare edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra, sancak ve mutasarrıflıkların il yapılmaları üzerine, Eskişehir'de 1923 yılında il olmuştur. Eskişehir tarihi yönü çok güçlü bir merkez olup, tarihi Frig Vadisi, Yazılıkaya anıtı, yer altı şehirleri, eski yerleşim merkezleri, Karacaşehir Kalesi, Odunpazarı Evleri ve el sanatları çarşıları, çeşmeleri, müzeleri ve külliyesi ile ön plana çıkmaktadır. Her zaman şehirler sahip oldukları tarihi mirasla ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda sit alanları ve kentsel dönüşüm konusunda belediyelere verilen yetkilere bağlı olarak belediyelerin tarihi eserlerin ihyası ve tarih turizmi konusunda ilgili kuruluşlarla birlikte şehirde yapılması gereken çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Eskişehir'deki belediyeler, Eskişehir'de tarihi mirasın ihyası için aşağıda belirtilen çalışmaları yapabilirler.

- Bu kapsamda belediyeler organizasyon yapısı içerisinde tarihi mirasımızı ve tarihi çevreyi korumak için müdürlükler kurabilirler.
- Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanunu kapsamında koruma amaçlı plan, proje, uygulama ve programları yapmak, yaptırmak, yürütmek, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını değerlendirmek ve geliştirmek için çalışmalar yapabilirler.
- Büyükşehir belediyesi, şehirde söz konusu alanlarla ilgili tüm çalışmaların eşgüdümünü sağlayacak bir koordinasyon merkezi kurabilir.
- Belediyeler, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarıyla, sit alanları ve tarihsel çevreler için koruma amaçlı alt ölçekli uygulama planlarını; gerektiğinde bu amaçla eylem programlarını yapacak veya yaptıracak, her yapılan proje için uygulama programlarını hazırlayacak, cephe düzenlemeleri ile ilgili notları koyduracak, öncelikleri belirleyecek, proje tarifleri yapacak ve proje konularını belirleyecek çalışmalar yapabilirler.
- Eskişehir genelindeki sit alanlarında, tüm koruma bölgeleri için kamusal açık alan düzenleme, her tür eski eser için tipoloji çalışması, tipoloji çalışmaları doğrultusunda kentsel tasarım rehberleri ile kentsel tasarım projelerinin yapımı çalışmalarını yapabilirler.
- Bütün tarihi değeri olan yapılar için envanter, tipoloji ve belediyelerin mülkiyetinde olan yapılar için rölöve, restitüsyon, restorasyon, yeni kullanım ve çevre düzenleme projeleri yapabilirler.

- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında yapılacak olan tadilat ve tamirat uygulamaları öncesinde yapıyı incelemek, projelendirmek ve yapılacak onarıma ilişkin koşulların belirttiği onarım ön izin belgesini verecek çalışmaları yapabilirler.
- Tarihi eser olarak tescillenmiş yapılar ile çevresinde yer alan tes-cilsiz yapıların bakım ve onarımlarına izin verecek çalışmaları ya-pabilirler.
- Tarihi binaların onarımının, uygun olarak yapılması için uygun-luk belgesi verebilirler.
- Tarihi yerlerin restorasyonunun yapılması için proje ve teknik yardımında bulunabilirler.
- Koruma Bölge Kurullarınca onaylı projelerin uygulamasını de-netlemek ve tamamlananlar hakkında görüş bildirmek ve yapılan çalışmalara destek olmaları gerekir.
- Koruma Yüksek Kurulu veya Bölge Kurulu kararlarına, sit ve imar şartlarına aykırı uygulamalarda bulunanlara; imar, koruma ve ceza kanununa göre yaptırımında bulunmalıdırlar.
- Koruma amaçlı imar planlarının uygulanmasını etkili bir şekilde denetlemelidirler.
- Belediyelerin, tarihi mekânların korunması için proje ve prog-ramlarının olması gerekir.
- Odunpazarı Belediyesi, Odunpazarı Evleri Yaşatma Projesi ve Odunpazarı bölgesinde tarihin ihyasına yönelik yapılan çalışma-ları bütün dünyada ses getirecek şekilde sonuna kadar devam et-tirilmelidir. Sadece bu bölgeyle ilgili koruma, uygulama, rölöve, restitüsyon, restorasyon, çevre düzenleme projeleri her türlü ça-lışmaları yapacak ayrı bir merkez kurarak çalışmalar yapılabilir.

Bu alanda Eskişehir'deki belediyeler tarafından daha başka yapılması gereken çalışmalar ortaya konabilir. Eskişehir göz önüne alındığında belediyeler tarafından ihya edilmesi gereken tarihin şahidi pek çok eser vardır. Bunlar; camii, mescid, kilise, havra gibi dini yapılar, sibyan mektebi, medrese gibi eğitim yapıları, köşk, konak, ev gibi sivil mimari yapılarıdır. Ayrıca darüüşifa, hastane gibi sağlık yapıları sayılabilir. Bunların yanında hamam, çeşme, sarnıç gibi su yapıları, tarihi mezarlıklar, hazireler, türbe-

ler, kümbetler gibi yapılar, kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, tarihi yol kalıntıları, tarihi mağaralar, kaya sığınakları gibi yapılar aslına uygun olarak restore edilmeli ve aslına uygun olacak fonksiyon icra edecek şekilde düzenlenmelidir. Eskişehir’de çok sayıda tarihi eser mevcuttur. Özellikle Frig Vadisi’nin ihyası, Odunpazarı Evleri ve Odunpazarı Mahallesi’nin bir bütün olarak aslına uygun şekilde eski el sanatları ile birlikte fonksiyon icra edecek şekilde restorasyonunun yapılması, Seyitgazi, Sivrihisar, Han ve diğer ilçelerdeki tarihi yerlerin ve Karacahisar Kalesi’nin ihyası gereklidir. Bu kapsamda belediyelerin başta Kültür Bakanlığı olmak üzere üniversiteler ve ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği yapmaları gerekir.

Odunpazarı bölgesini hariç tutarsak bu güne kadar belediyeler bu alanda gerekli çalışmaları yapmış değillerdir. Bundan sonraki süreçte Eskişehir’de tarihi mekânların ve eserlerin ihyası için belediyelerin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir. Eskişehir’deki belediyelerin tarihi eserlerin ihyası için üzerlerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirdikleri takdirde, Eskişehir ulusal ve uluslararası alanda tarih turizminde, kadim medeniyetlerin merkezi olarak adını bütün dünyaya duyuracaktır. Bütün bu yapılan çalışmalara bağlı olarak Eskişehir tarihi bir kent, Anadolu’da tarihi bir merkez olarak varlığını ulusal ve uluslararası alanda daha fazla hissettirecektir. Bütün bunlara bağlı olarak halkın yaşam kalitesi artarken gelecek nesillere daha güzel bir tarihi miras bırakmanın sorumluluğu yerine getirilmiş olacaktır. Aynı şekilde ülkemizdeki diğer belediyeler de sahip oldukları tarihi potansiyele uygun olarak benzer strateji ile çalışmalar yapabilirler.

2.91. Belediyeler ve bisiklet yolları

Bisiklet yolları şehirlerde halk için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Eskişehir’de en büyük problemlerden birisi bisiklet yollarının olmayışıdır. Ayrıca, şehir içi ulaşımında yaşanan trafik problemidir. Problemlerin çözümüne yönelik bu günden gerekli önlemler alınmazsa gelecekte bu problemler kangren haline gelecektir. Şehir içi ulaşım çok boyutlu, çok alternatifli ve pek çok bileşenden oluşmaktadır. Bu alternatiflerden birisi de şehir içerisinde olması gereken bisiklet yollarıdır. Şehir içerisindeki kaldırımlar ve yollar bütün yayalar, engellilerin erişimi ve bisikletliler için uygun olacak şekilde yapılmalıdır. Özellikle engelliler, tekerlekli sandalye ve tandem bisikletleri

çok yaygın olarak kullanılmaktadırlar. Engellilerin erişimi ve bisiklet yolları ile ilgili düzenlemeler birlikte düşünülmelidir. Aslında ulaşılabilirlik, erişilebilirlik ve bisiklet yolları herkes içindir. Bu kapsamda yapılan düzenlemeleri toplumda en dezavantajlı grup olan engellilere göre yaptığımız zaman herkese uygun olan, herkesin hayatını kolaylaştıran düzenlemeler ortaya konmuş olacaktır. Şehir içerisinde bisiklet kullanım oranı şehrin gelişmişliğinin de bir göstergesidir. Belediyeler bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması için bisiklet yolları projesine çok büyük önem vermeli ve bu alanda çok fazla bisiklet yolu projeleri yapmaları gerekir. Bisiklet yolları şehir içerisinde toplu ulaşımın bir parçası, toplu ulaşım sistemleri ile entegre olması gereken belediyelerin ulaşım ile ilgili asli görevlerinden birisidir. Bu konuda şehir içerisinde toplu ulaşımın bir bileşeni olarak bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması için başta büyükşehir belediyesi olmak üzere bütün belediyeler aşağıda belirtilen çalışmalarını yapabilirler:

- Belediyeler, bisiklet yolları ile ilgili etüt projeler ve stratejik plan yapmalıdır.
- Belediyeler, ulaşım planı içerisinde bisiklet yollarıyla ilgili çalışmalar yapacak bir birim kurmalıdır.
- Belediyeler, mahalle içlerinden başlayarak toplu ulaşım ile entegre güvenli ve kesintisiz bisiklet yolları için uygulama projeleri hazırlamalıdır.
- Belediyeler, yaya kaldırımlarının genişletilmesi, bisiklet yollarının düzenlenmesi, araç parkının ve işgallerin yaya yürüyüş yolları üzerinde olmasının engellenmesi için ilgili kurum ve kuruluşlar ile birlikte çalışmalar yapmalıdır.
- Ulaşım planlamasında yaya ve bisiklet sirkülasyon planlamasının yapılması gerekir.
- Ulaşım altyapısının, engelli, yaya ve bisiklet ulaşımına göre düzenlenmesi, engelli, yaya ve bisiklet yollarının sürekliliğinin sağlanması gerekir.
- Trafiğin yönlendirilmesi, trafik levhaları, sinyal sürelerinin engelli, yaya ve bisiklet dostu olacak şekilde planlanması ve düzenlenmesi gerekir.
- Şehirde bisiklet kullanım kültürünün oluşabilmesine yönelik dünyadaki örneklerle bakılarak iyi uygulamalar model alınabilir. Bu konuda halk, bisikletliler ve yayalar bilinçlendirilmelidir.

- Bisiklet kullanımını teşvik edici, özendirici, özel faaliyet ve kampanyalar v.b. uygulamalar ilgili diğer kurum ve kuruluşlar ile birlikte yapılmalıdır.
- Bisiklet kullanımını öncelikle okullarda ve üniversitelerde başlatılabilir ve yaygınlaştırılabilir.
- Bisiklet yolları ihtiyacın en fazla olduğu yerlerden başlayarak yaygınlaştırılmalıdır. Yaya ve bisiklet talepleri doğru analiz edilmeli, bu konuda veri toplanmasına önem verilmeli ve bisiklet ulaşımı da diğer ulaşım türleri gibi planlanmalıdır.
- Bisiklet yolları için ilgili kuruluşlar, vatandaş ve belediyeler arasındaki işbirliği geliştirilmelidir. Bisiklet yolları ana ulaşım güzergahları yerine daha çok kısa ve yakın mesafeli ulaşım seçeneklerinde kullanılabilir.
- Yerel yönetimler sosyal medya kampanyaları ile bisiklet kullanımını eğitici ve öğretici tarafları ile halka anlatmalıdır. Belediyeler bisiklet kullanımının artırılması için STK desteği ile eğitimler vermeli ve bisiklet fiyatlarının halka en ekonomik sağlanması için gerekli çalışmaları yapmalıdır.
- Bisiklet yol ve park sistemi toplu taşıma ile entegre edilmeli, bisiklet ulaşım ağı ve yol kademelenmesi şehir genelinde belirlenmelidir. İhtiyacın ve topoğrafyanın uygun olduğu güzergahlar tespit edilerek zaman kaybetmeden Eskişehir'de uygun bisiklet yolları plan ve projeleri yapılmalıdır.
- Şehirde yaya ve bisiklet kullanımını için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı, bisiklet yollarının tasarımı için ulusal ve uluslararası standartlar baz alınarak uygulamalar yürütülmelidir.
- Yaya ve bisikletlinin güvenliğini tehlikeye düşürecek unsurların tespit edilerek bertaraf edilmesi gerekir. Bisiklet yolu projeleri güvenli, konforlu, kesintisiz ulaşım sağlanacak şekilde yapılmalıdır.
- Güvenli bisiklet park alanlarının yapılması ve toplu ulaşım araçlarında bisiklet taşınması için koşullar oluşturulması, hizmet alt yapısının yeniden değerlendirilmesi ve araç filolarının buna göre iyileştirilmesi gerekir.

- Toplu ulaşım araçlarına bisiklet ile binerken ek ücret almak yerine indirim yapılması, üst ve alt geçitlerde bisiklet kullanmayı kolaylaştırıcı güzergah yapılması, asansörlerde bisiklet kullanımına izin verilmesi, uzun mesafelerde toplu taşıma araçlarında bisiklet taşıma aparatı olması, bisikletliler için “park et devam et” tarzı uygulamalar olmalıdır.
- Yaya ve bisiklet kullanıcılarının özellikle toplu taşıma duraklarına erişimi iyileştirilmeli, karayolu tıkanıklıklarına rağmen bisiklet güzergahlarının devamlılığı sağlanmalı, yaya ve bisiklet kullanımını teşvik edici görsel olarak kent peyzajı düzenlenmeli, daha çevre dostu yaya ve bisiklet yolları yapılmalıdır.
- Özel otomobil odaklı yerel ulaşım mantığından kaçınılmalı, kamu hizmeti olarak toplu ulaşım altyapısı ile entegre bisiklet kiralama ve park istasyonlarının kurulması çalışmaları yapılmalıdır.
- İşe bisiklet ile gidenlere ulaşım iadesi verilmesi ve toplu konut alanlarında bisiklet yolları yapılması zorunlu hale getirilmesi gibi çalışmalar yapılabilir.
- Okul çevrelerinde güvenli yol ağları oluşturulup, okula bisikletle gitme kampanyaları yürütülmelidir.
- Alışveriş merkezlerine bisiklet park yeri zorunluluğu konulmalı, kamu personelinin kısa mesafede bisiklet kullanımı teşvik edilmesi, kamu hizmeti verilen tesislerde bisiklet parkı olması ve şehrin bisiklet simülasyonlarının olması gibi çalışmalar yapılmalıdır.
- Bisiklet ulaşımını teşvik edici kampanyalar yapılmalı, bisiklet ve yaya ulaşımı farkındalığı artırılmalı, bisiklet eğitim parkurları yapılmalı ve bisiklet kullanımı konusunda eğimler verilmeli, yerel medya üzerinden farkındalık kampanyaları yürütülmelidir.
- Bisiklet ulaşımının sağlığa, çevreye ve ekonomiye faydalarını anlatan kampanyalar yürütülmeli, kamu spotları ve toplu ulaşım araç cephelelerinde bisiklet kullanımına yönelik teşvik edici bilgilendirmeler ve reklamlar yapılmalıdır.
- Kiralık bisiklet yerleri uygulamaları uygun yerlerde başlatılmalı, kaldırımlar, engelli rampalarının bulunduğu yerler fiziksel engelliler ve bisikletliler için oluşturulan koridorlar sürekli açık tutulmalıdır.

- Dünyadaki bisiklet sistemleri uygulamalarından örnekler alınmalı, kaldırım ve yaya yolları iyileştirilmeli, bisiklet kullanımını artırmak için bisiklet yarışları, bisiklet festivali gibi etkinlikler yapılmalıdır.
- Belediyeler, Eskişehir’de bisiklet yollarının yaygınlaştırılması için ilgili bütün kuruluşlarla birlikte panel, çalıştay ve sempozyumlar yapmalıdır. Belediyeler, bisiklet yollarıyla ilgili şehir genelinde güzergah ve proje yarışmaları yapmalıdır.
- Belediyeler, özellikle bisiklet yolları için bütçe ayırmalı, bisiklet yolları için iş planları yapmalı, bu konuda her yıl performans değerlendirmesi yapmalı ve şehirde bisiklet kullanımı altyapısını oluşturmaları gerekir.

Eskişehir’de bisiklet yollarının yaygınlaşması için belediyeler tarafından daha başka pek çok çalışma ve proje ortaya konabilir. Eskişehir’deki belediyeler bugüne kadar bisiklet yollarının yaygınlaşması için kayda değer çalışmalar yapmamışlardır. Eskişehir’in yapısı bisiklet kullanımına çok uygundur. Toplu taşıma mesafeleri oldukça kısadır. Şehir merkezi ile bağlantılı bisiklet yollarının yapılması halinde pek çok insan bisiklet kullanmaya yönelecektir. Bisiklet yolları projelerinin yapılması belediyelerin asli görevi olup tıpkı kaldırım ve yol düzenlemesi gibi belediyelerin yapması gereken bir hizmettir. Bisiklet şehirde ulaşım için çok iyi bir seçenektir. Bisikletli ulaşımın çevreye, ekonomiye, sağlığa yararları herkes tarafından bilinmektedir. Bisiklet kullanımının teşvik edilmesi, yaygınlaşması için belediyelerin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

Eskişehir’de bisiklet çok fazla kullanılmıyor. Bunun en büyük sorumlusu bu konuda gerekli çalışmaları yapmayan belediyelerdir. Eskişehir’de bisikletlilerin güvenle sürüş yapabilecekleri bisiklet yolları yok denecek kadar azdır. Belediyeler bisiklet yollarının yaygınlaştırılması için en uç kesimdeki mahallelerden başlayarak toplu taşımayla entegre olacak şekilde şehrin meydanları ve merkezleriyle bağlantılı bisiklet yolları yapmaları halinde bisiklet kullanımı yaygınlaşacaktır. Eskişehir’de bisiklet yolları çok büyük ihtiyaçtır. Önümüzdeki süreçte başta Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere diğer belediyelerin bisiklet yollarıyla ilgili çalışmalar yapması, Eskişehir’in ulusal ve uluslararası alanda bir bisiklet şehri olarak bilinmesini sağlayacaktır. Ülkemizdeki diğer bütün şehirlerde de bisiklet yolları önemli bir ihtiyaç olup, bu konuda bütün belediyeler üzerlerine düşen çalışmaları yapmalıdır.

2.92. Belediyeler ve karla mücadele

Büyükşehirlerde bütün yolların her türlü iklim, hava, yol ve trafik şartlarında kesintisiz açık tutulması gerekir. Eskişehir'de her defasında yağın kar, belediyelerin kışa ve kara karşı hiçbir hazırlık yapmadığını göstermektedir. Büyükşehirlerde sebebi ne olursa olsun normal hayatın birkaç gün değil birkaç saat bile aksatılmaması gerekir. Belediyeler her türlü şartlara karşı hazırlıklı olmalı ve önceden iyi koordinasyon sağlamalı ve hangi durumda hangi çalışmaları yapacaklarını iyi bilmeleri gerekir. Şehirde sebebi ne olursa olsun, hangi olay, hangi afet ve acil durum olursa olsun vatandaşlara sıkıntı yaşatmamak belediyelerin asli görevidir. Belediyelerin bu konuda çok güçlü bir afet ve koordinasyon merkezi kurmaları ve çalışmalarını şehirdeki ilgili bütün kuruluşlarla birlikte yürütmeleri gerekir. Bu konuda yasal olarak belediyelere çok geniş yetkiler verilmiştir. Eskişehir'deki belediyeler acil durum ve afetlerle mücadelede rüşünü ispatlamış değillerdir. Eskişehir'de yağın kar yağışıyla bütün vatandaşlar şehir şartlarında mağdur olmaktadır. Kim bilir başka bir durum ve afette hangi mağduriyetleri yaşayacakları ise vatandaşların kafasında kocaman bir soru işareti oluşturmaktadır. Dolayısıyla büyükşehir belediyesi bundan sonra Eskişehir'de herhangi bir durumda vatandaşların mağduriyet yaşamaması için zaman kaybetmeden 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun kendisine verdiği yetkiye dayanarak güçlü ve aktif bir afet koordinasyon merkezi kurmalıdır.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, sınırları içinde meydana gelebilecek yoğun kar, buzlanma ve fırtına, deprem, büyük yangın, su baskını gibi her türlü afetlere müdahale etmeli ve afet sonunda oluşan can ve mal kurtarma çalışmalarını bu afet koordinasyon merkezinden yürütmelidir. Yine afet öncesi, sırası ve sonrasında büyükşehir belediyesi ilgili birimleri ve paydaşları arasında koordinasyon sağlaması gerekir. Halkımıza gerekli afet bilincinin kazandırılması için eğitici ve öğretici çalışmalar yapılması gerekir. Bütün afetlerle ilgili her türlü ekibin kurulması, eğitimlerin yaptırılmasını ve göreve hazır duruma getirilmesini sağlamalıdır. Yine büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde farklı durumlar için afet acil eylem planı hazırlamalı ve düzenli olarak güncellenmelidir. Şehirlerde bu hizmetlerin yegâne sorumlusu ve sahibi belediyelerdir. Büyükşehir belediyesi bütün il sınırları dâhilinde bulunan, kendisine bağlı olan ana yollar, caddeler ve mahallelerde de bu çalışmaları yapması gerekir.

Eskişehir karasal iklimin hüküm sürdüğü, kışın kar ve buzlanmanın yoğun olarak yaşandığı bir ilimizdir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri özellikle kış şartlarında vatandaşların büyük mağduriyetler yaşamamaları için somut olarak pek çok çalışma yapabilir. Kar ve buzlanmaya karşı aktif bir plan ve program yapmaları, özel donanımlı ve çok fonksiyonlu araçlarının olması, mevcut araçlar için kullanabilecekleri özel küreme ve tuzlama aparatlarının tedarik edilmesi ve iyi bir sistemlerinin olması gerekir. Araç gereç ihtiyacı ve çalışma yapacak personel ihtiyacı karşılanmalı ve iyi organize edilmelidir. Belediyeler İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Meteoroloji Bölge Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü ve ilgili diğer kuruluşlarla birlikte sağlıklı çalışmalar yürütmelidir. Karla mücadele için çok ciddi ve sistemli bir hazırlık yapılmalı, vazife yapacak ekipler kendi bölgelerinde kar yağışı ve buzlanma tehlikesine karşı araçlarıyla anında müdahaleye hazır olmalıdır. Hava şartlarına göre ekipler yağış öncesi, yağış anı ve yağış sonrası olmak üzere planlanmalı, çalışanlar eğitimden geçirilmelidir. Tüm belediye araçlarına ve tüm toplu taşıma araçlarına kar lastiği takılmalıdır. Olumsuz hava koşulları sebebiyle vatandaşların sorun yaşamamaları için araçlarına kış lastiklerini taktirmaları konusunda gerekli uyarı ve denetimler yapılmalıdır. Erken uyarı sistemleri hayata geçirilerek, köprüler, üst geçitler, alt geçitler, otobüs durakları, meydanlar, hastaneler, ana arterler ve okul önleri gibi yerlerde ekipler tarafından kar küremesi ve tuzlama çalışması yapılmalıdır. Şehir merkezi dışındaki ilçe ve mahallelerde herhangi bir olumsuzluk yaşanmaması için muhtarların kontrolünde traktörlere uygun küreme aparatları köy yollarının açık tutulması için temin edilmelidir. Sokakta yaşayan evsizler unutulmamalıdır. Tam donanımlı, kameralarla şehrin önemli merkezleri izlenmeli, vatandaşlarla yirmi dört saat kesintisiz iletişim sağlanmalı ve acil müdahale ekipleri olmalıdır. Bu doğrultuda daha başka çalışmalarda sayılabilir. Eskişehir'deki belediyeler bu konularda bugüne kadar gerekli çalışmaları yapmamıştır. Ülkemizdeki bazı belediyeler bu konuda oldukça iyi çalışmalar yapmakta olup, bütün belediyelerin bu hususta son derece duyarlı olması ve üzerlerine düşen çalışmaları yapması gerekir.

2.93. Belediyeler ve toplu taşıma

Büyükşehirlerde, halk için toplu taşıma hizmeti sunmak, büyükşehir belediyelerinin asli görevidir. Eskişehir'de en büyük problemin trafik problemi olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu problemin çözümü için

çalışmalar yapılmadıkça bu sorun her geçen gün daha fazla büyüyecektir. Eskişehir'de trafik probleminin çözümüyle ilgili geleceğe yönelik olarak bugünden gerekli çalışmalar yapılmadığı için bu problemin Eskişehir'de yakın gelecekte kangren haline geleceği görülmektedir. Eskişehir'deki trafik probleminden bütün sürücüler ve vatandaşlar etkilenmekte olup en çok etkilenen kesim ise toplu taşımayı kullanan halktır. Şehir içi ulaşım da toplu taşıma vatandaşların olmazsa olmazıdır. Dolayısıyla şehrin trafik problemlerinin çözümü sürecinde gerekli çalışmalar yapılırken toplu taşımayla ilgili çalışmalarda titizlikle yapılmalıdır. Şehirde toplu taşımanın geliştirilmesi ile ilgili altyapı, entegrasyon, eğitim, yazılım, planlama, hizmet kalitesi, maliyet, engellilerin erişilebilirliği gibi alanlarda aşağıda belirtilen çalışmaları yapılabilir:

- Şehrin toplu ulaşım planı, nüfus yoğunlukları ve imar planlarına göre yapılmalıdır.
- Toplu taşımada araç yoğunlukları hakkında bilgi veren akıllı sistemler kullanılmalıdır.
- Toplu taşıma duraklarına yakın noktalara düşük ücretli güvenli otoparklar yapılabilir.
- Seyahat süresinin ve alternatiflerinin planlaması iyi yapılmalıdır.
- Mevcut toplu ulaşımın en verimli kullanımına yönelik internet uygulamaları yapılmalıdır.
- Gerekli yerlerde öncelikli yollar yapılmalı, akıllı sistemler ile toplu taşıma hızı artırılmalıdır.
- Toplu taşıma sistemleri arasında sağlıklı bir entegrasyon sağlanmalıdır.
- Toplu taşımanın kullanılmasında yaya ve bisikletli erişimi kolaylaştırılmalıdır.
- Şehrin her yerine ulaşım sağlayabilecek bütünlük bir toplu ulaşım sistemi kurulmalıdır.
- Toplu taşımanın çevresel, ekonomik ve kamu yararına etkileri konusunda halk eğitilmelidir.
- Toplu taşımada öncü çözümler için ar-ge çalışmaları artırılarak desteklenmelidir.

- Çalışma saatlerinde düzenleme, değişiklikler ve teşvik edici çalışmalar yapılabilir.
- Toplu taşıma, usul, esas ve kurallarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Stratejik toplu ulaşım planı hazırlanmalı ve yeni ulaşım teknolojileri geliştirilmelidir.
- Şehir merkezine özel araçlarla erişim kısıtlanmalı, toplu taşıma ile erişim teşvik edilmelidir.
- Olabildiğince toplu ulaşım olanaklarının çeşitlendirilmesi ve entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Sağlıklı planlama için veri toplama ve veri analizleri iyi yapılmalıdır.
- İşyeri servisleri yerine, toplu taşıma planlaması yaparak alternatif çözümler üretebilir.
- Toplu taşıma sisteminin yönetilmesi için Toplu Taşıma Koordinasyon Merkezi kurulmalı ve bu otorite minibüs, taksi, tramvay otobüs taşımacılığını denetlemeli ve yönetmelidir.
- Toplu taşıma planlamasında simülasyon yöntemleri ve erişilebilirlik analizleri yapılmalıdır.
- Toplu taşımada konfor, emniyet, maliyetlerin aşağı çekilmesi toplu ulaşımı geliştirecektir.
- Toplu taşımada kalite standartları belirlenmeli, gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır.
- Toplu taşımayı teşvik edici ücret düzenlemeleri yapılmalı ve politikalar geliştirilmelidir.
- Toplu taşımaya ulaşımın kolaylaştırılması için geçit ve durak düzenlemeleri yapılmalıdır.
- Engellilere yönelik olarak toplu taşıma araçları ve durakları uygun hale getirilmelidir.
- Engelli vatandaşların hiçbir yardıma ihtiyaç duymadan toplu taşımaya erişimi sağlanmalıdır.
- Toplu taşımaya erişim için istasyonlar ve park yerlerinde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Toplu ulaşımında engellilerin ulaşabilirliği ve erişilebilirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Temiz ve çevreci toplu taşıma sistemleri kurulmalı, araçlar buna uygun olmalıdır.
- Toplu taşıma araçlarında belirlenen standart haricinde kesinlikle fazla yolcu taşınmamalıdır.
- Pik saatlerde sefer sayısı sıklaştırılmalı, yolcu yoğunluğuna göre planlama yapılmalıdır.
- Eskişehir'de merkezin dışındaki ilçe ve mahallelerde de toplu taşıma hizmeti verilmelidir.
- Merkezin dışındaki bütün ilçe ve mahallelerde toplu taşıma iyileştirilmeli ve geliştirilmelidir.
- Toplu ulaşım sistemini her geçen gün daha iyi hale getirmek ve güncel standartları sağlamak için çeşitli konularda çalışmalar yapılması ve yönergeler hazırlanması gereklidir.
- Toplu taşıma araçlarının ruhsatlandırılması esnasında standartlara uygunluk sağlanmalıdır. Ayrıca, sürücülerin eğitimi ve çalışmalarının iyi denetlenmesi gerekir.
- Toplu taşımada kimse mağdur edilmemeli gelir, gider ve kazanç analizleri iyi yapılmalıdır.
- Toplu taşıma araçlarının standartları, izleme ve denetimleri iyi yapılmalıdır.

Toplu taşıma hizmetlerinin Eskişehir'de daha iyi yürütülmesi ve yönetilmesi için daha başka pek çok çalışma yapılabilir. Asıl olan şehirdeki toplu taşıma hizmetlerinin amaca hizmet edecek şekilde ve vatandaşların beklentilerini karşılayacak şekilde yürütülmesidir. Eskişehir halkının yaşam kalitesini yükseltmek için hızlı, güvenilir, temiz konforlu ve ucuz bir toplu taşıma sistemi kurmak adına her türlü toplu taşıma sistemleriyle ilgili çalışmalar iyi yürütülmelidir. Her türlü toplu taşıma aracının etkin ve verimli kullanımını sağlamak ve sistemler arasında entegrasyonu oluşturmak için güzergâh, hat, tarife planları çok iyi yapılmalıdır. Toplu taşıma bir şehirde halk için temel bir ihtiyaç ve belediyelerin görevidir.

Büyükşehirlerde toplu taşımayla ilgili bütün görev, sorumluluk ve yetki büyükşehir belediyelerine aittir. Eskişehir’de Büyükşehir Belediyesi’nin bu alanda yapması gereken pek çok iş vardır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin, önümüzdeki süreçte zaman kaybetmeden, Eskişehir’de belediye hizmetleri içerisinde en fazla trafik probleminin çözümü ve toplu taşıma hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik olarak çok yoğun çalışmalar yapması gereklidir. Ülkemizdeki diğer şehirlerde de benzer problemler yaşanmakta olup, her belediye kendi şartları ve imkanları çerçevesinde toplu taşımayla ilgili vatandaşları ve sürücülerini rahatlatacak gerekli çalışmalarını yapmalıdır.

2.94. Belediyeler ve akıllı ulaşım sistemleri

Günümüzde büyükşehirlerde akıllı ulaşım sistemleri yaygın olarak kullanılmakta ve her geçen gün bu alanda yeni gelişmeler olmaktadır. Akıllı ulaşım sisteminin; dört ana bileşeni vardır. Bu bileşenler; ulaşım koordinasyon merkezi, yolcular, taşıtlar ve yollardaki düzenlemelerden oluşmaktadır. Bu sistemin başarısı ulaşım alt yapısının çok iyi olmasıyla doğru orantılıdır. Birinci bileşen olan koordinasyon merkezi; trafik yönetimi, acil durum yönetimi, ücretli geçiş idaresi, ticari taşıtlar idaresi, bakım ve yapı idaresi, enformasyon servis sağlayıcısı, emisyon yönetimi, ulaşım/aktarma yönetimi, arşiv veri yönetimi, toplu taşıma ve yük taşımacılığı yönetimi ve planlamadan oluşur. İkinci bileşeni oluşturan yolcular ise; uzaktan yolcu destek sistemi ve kişisel bilgi erişiminden oluşur. Üçüncü bileşen olan taşıtlar kısmı ise; transit taşıtlar, ticari taşıtlar, bakım ve yapı makineleri ve acil durum taşıtlarıdır. Akıllı ulaşım sisteminin dördüncü bileşenini yol ile ilgili alt sistemler oluşturur. Bunlar; güvenlik, paralı geçişler, park yönetimi ve ticari taşıt kontrollerinden oluşmaktadır. Akıllı ulaşım sistemleri tüm bu saymış olduğumuz sistemlerin entegrasyonundan oluşan bir sistemin adıdır. Eskişehir’de ulaşım sisteminin geliştirilmesi için akıllı ulaşım sistemleri etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Her şeyden önce akıllı ulaşım sistemlerinin başarısı yukarıda belirtilen dört ana bileşenin iyi entegre olması ve şehirdeki ulaşım alt yapısının çok iyi olmasına bağlıdır. Bu alanda Eskişehir’de neler yapılabileceği aşağıda kısaca belirtilmiştir.

- Büyükşehir Belediyesi önemli yol, güzergâh, kavşak ve merkezlerin birebir izlendiği 365 gün 24 saat faal interaktif bir trafik kontrol merkezi kurmalıdır.

- Akıllı ulaşım sistemi için verilerin standardizasyonu, etkin veri toplama ve bütün kurumların entegre edildiği ortak bir veri bankası oluşturmalıdır.
- Akıllı ulaşım sistemi, ulaşım koordinasyon merkezi, yol durumu, yolcu ve şoför bilgilendirmesinin etkin kullanımı ile trafik durumu, durak ve yolculukların akıllı yönetimi iyi planlanmalıdır.
- Akıllı ulaşım sistemleri, trafik denetimi, yol, yolcu ve yaya güvenliği, otopark bilgilendirmesi, engelli, yaya ve bisikletli erişilebilirliği için de etkin kullanılmalıdır.
- Akıllı ulaşım sistemleri, yolcu, araç bilgilendirme ve ücretlendirmesinde, eğitim, farkındalık, ar-ge çalışmalarında, ulaşım ve trafik planlamasında ve projelerde etkin kullanılmalıdır.
- Etkin bir şekilde toplanan verilerin herkes tarafından kullanılabilir olmasını sağlamalıdır. Ayrıca, gelecek projeksiyonunun iyi yapılabilmesi için talep verisi de toplanmalıdır. Elektronik denetim sistemleri araçlar, yayalar, bisikletler için etkin olarak kullanılmalıdır.
- Akıllı ulaşım sistemleri engelliler tarafından kullanılabilir hale getirilmeli ve tüm web siteleri engelli vatandaşlara da uygun olacak şekilde tasarlanmalıdır. Toplu taşımada zaman çizelgeleri birbirlerine entegre edilmeli, şehir merkezine girişlerde otomatik ücretlendirme yapılmalıdır.
- Yol kenarlarına dedektör ve sensörler yerleştirilerek, araç, yol şartları ve yol durumu hakkında bilgi vermek üzere kullanılmalıdır. Çevre yollarında hız kontrol edilmeli ve bu sayede kazalar ve aksaklıklar önlenmelidir. Lojistik ağının iyi bir modellemesinin yapılması gerekmektedir. Beklemeyi önleyen, hız ayarlı akıllı kavşaklar ve akıllı yollar oluşturulmalıdır.
- Veriyi en iyi şekilde kullanacak, akıllı ulaşım sistemlerine yönelik personel yetiştirilmelidir. Ulaşım akıllı bir şekilde denetlenmeli, plakaya göre otomatik olarak her türlü denetim ve kontroller yapılmalıdır.
- Navigasyon ve akıllı telefonlara bağlı uygulamalarla şehrin trafik durumu anlık olarak sürücüler ve yolcular tarafından takip edilebilmelidir. Şehir içi yol bilgi sistemleri ile sürücüler yol güzergâhlarında bilgilendirilmelidir.

Akıllı ulaşım sistemlerinin uygulama alanı çok geniştir ve gittikçe gelişmektedir. Bu alanda daha başka çok farklı uygulamalar ve çalışmalar yapılabilir. Eskişehir’de akıllı ulaşım sistemlerinin kullanımı yetersizdir. Özellikle akıllı ulaşım sistemleri ile ilgili yollardaki düzenlemeler çok zayıftır. Akıllı ulaşım sistemlerinin takip, kontrol ve koordine edildiği güçlü bir merkez yoktur. Aslında akıllı ulaşım sistemlerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi daha çok şehrin ulaşım altyapısının iyi olmasına bağlıdır. Maalesef Eskişehir’in ulaşım alt yapısı çok zayıf ve yetersizdir. Akıllı ulaşım sistemlerinin başarılı bir şekilde uygulanması belirli ölçüde şoförler ve yolcular için kolaylık sağlayacaktır. Ancak güçlü bir ulaşım altyapısı ile entegre olmayan akıllı ulaşım sistemleri nihai bir çözüm sunmaz. Eskişehir’deki ulaşım problemlerinin çözümü için öncelikle çok güçlü bir ulaşım altyapısı oluşturulmalı ve iyi bir akıllı ulaşım sistem ağının kurulması sağlanmalıdır. Bunu yapmak Büyükşehir Belediyesi’nin asli görevidir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, halkın daha fazla mağdur olmaması ve gelecekte daha büyük bedeller ödememesi için, şehir içi ulaşım probleminin çözümü noktasında gerekli bütçeyi ayırarak, yapılması gereken yatırımları yaparak, var gücüyle çalışarak şehrin ulaşım problemini en kısa sürede çözebilir. Akıllı ulaşım sistemleri bütün şehirlerimiz için çok önemli olup, bu alanda bütün belediyeler üzerine düşen çalışmalarını yapmalıdır.

2.95. Şehir içi ulaşımın çevresel etkileri

Ulaşım araçları hayatımızı kolaylaştıran en önemli imkânlardan birisidir. Tüm ulaşım sistemlerinin toplum için sağladığı faydaların yanı sıra zararlı etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Eskişehir’de ulaşımdan kaynaklanan çevre problemleri de gittikçe artmaktadır. Şehir içi ulaşımın çevresel olan olumsuz etkilerini minimize etmek, belediyelerin birinci derecede görev alanı içerisindedir. Ulaşımın, hava kirliliği, gürültü ve görsel kirlilik başta olmak üzere çevreye ve insan hayatına olumsuz yönde çok fazla etkileri vardır. Eskişehir’de gittikçe zorlaşan ulaşım sıkıntısı aynı zamanda çevresel yönden de tehdit oluşturmaktadır. Trafikte uzun süre kalan araçların çevreye verdiği kirlilik ve gürültü bütün halkı doğrudan ve dolaylı olarak olumsuz yönde etkilemektedir. Eskişehir’de trafik problemini çözmek büyükşehir belediyesinin en öncelikli işi olmasının yanında, ulaşımdan kaynaklanan problemlerin çözümü sürecinde, şehir içi ulaşımdan kaynaklanan çevresel problemlerin çözümü de önemli bir konudur.

Eskişehir’de şehir içi trafik problemi herkesin birinci derecede çözülmesini istediği bir problem olup, özellikle ulaşımdan kaynaklanan çevresel problemler de trafik problemine bağlı olarak artmaktadır. Bu zararların başta gelenleri; araç kaynaklı egzoz gazları, temiz olmayan yakıt kullanılması, trafik yoğunluğundan dolayı araçların trafikte fazla kalması, yağ ve yakıt sızıntıları, araçların etkisiyle temiz olmayan yollardan kaynaklanan tozlanma, araçların taşıdıkları yüklerin tozması, araçlardan kaynaklanan aşırı gürültü, çevre yolunun şehir içerisinde kalmasından kaynaklanan olumsuz çevre etkileri, çarpık trafik işleyişi, yatay ve düşey trafik işaretlerinden yoksun görsel kirlilikler olarak belirtilebilir. Eskişehir’de şehir içi ulaşımdan kaynaklanan olumsuz çevresel etkilerin en aza indirilmesi için pek çok çalışma ve proje yürütülebilir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

- Çevreci toplu ulaşım sistemi ve araçların kullanılması, temiz ve kaliteli yakıt kullanımının yaygınlaştırılması, emisyon envanter çalışmasının yapılması gereklidir.
- Gürültü kirliliğini engelleyecek tedbirler alınması, gerekli yerlerde gürültü kirliliğini azaltacak ses perdeleri ve ses azaltıcı sistemlerin kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Özel araçlarla şehir merkezine girişlerin sınırlandırılması ve ulaşım altyapısının çevresel etkilerinin değerlendirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Ulaşım altyapısının sağlanması, bisiklet ve yaya ulaşımının teşvik edilmesi, raylı sistem odaklı toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi ve toplu taşımanın teşvik edilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Projelerin öncesi ve sonrası analizlerinin yapılması, AVM ve benzeri büyük projelerin trafik etki analizi ve çevresel etki analizlerinin yapılması, emisyonu yüksek eski araçların trafikten çekilmesi ve geri dönüşümlerinin sağlanması, özellikle çevre yolları için toz ve ses kirliliğini önlemeye yönelik yeşil tampon bölgelerin oluşturulması gerekir.
- Lojistik merkezlerin kent çevresine yerleşiminin sağlanarak kent trafiğine ağır tonajlı araçların girmesinin engellenmesi, araç kaynaklı emisyonların düşürülmesi, çevresel standartlar için emisyon alt ve üst limitlerin belirlenmesi çalışmaları yapılmalıdır.

- Ulaşım ile ilgili planlama sürecine halkın katılımının sağlanması, halkın yeni projelerle ilgili bilgilendirilmesi, sürücülerin eğitimi gibi pek çok çalışma yapılabilir.
- Ayrıca görsel kirliliğin önlenmesi için trafiğin düzenli işlemesi, yatay ve düşey trafik işaretlemelerinin ihtiyacı karşılayacak şekilde yapılması gereklidir.

Eskişehir’de şehir içi ulaşımın çevreye olan etkilerini en aza indirmek için daha başka pek çok çalışma ortaya konabilir. Aslında belediyeler bu çalışmaları yaparken belirli bir sistem, proje ve teknikler doğrultusunda yapmalıdır. Özellikle Eskişehir Büyükşehir Belediyesi şehir içi ulaşımın çevreye olan kirliliğinin en aza indirilmesi için en kapsamlı şekilde “ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi” alması gerekir. Belediye bu doğrultuda sistem kurması halinde şehir içi ulaşımından kaynaklanan bütün kirliliklerin, kaynaktan başlayarak kontrol altına alınması ve mümkün olduğunca en aza indirilmesini daha etkili bir şekilde sağlayacaktır. Belediye bu konuda ulusal ve uluslararası mevzuatlara uyum sağlarken çevresel performansını artıracak, bu sayede kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanacaktır. Belediye çevreyi korumaya odaklanarak insana saygılı olmayı, atıkları azaltmayı, doğal kaynakları ve enerjiyi verimli kullanmayı hedefleyerek çevreye verilen zararları minimum düzeye indirmeyi hedefleyecektir. Belediye ulaşımından kaynaklanan atık ve kirlilik yönetim planı oluşturarak çevresel ölçümleri planlı bir şekilde yapacaktır. Bu sayede belediye geleceğe yönelik kararları sağlıklı alabilmek için gerekli tüm verilerin kayıt altına alınmasını sağlayacaktır. Netice olarak şehir içi ulaşımından kaynaklanan olumsuz çevre şartlarından Eskişehir halkı daha fazla etkilenmeyecektir. Bütün bu çalışmaların merkezinde Büyükşehir Belediyesi vardır. Belediyenin bu konularda en ufak bir bahane ve beklemeye tahammülü olmamalıdır. Büyükşehir Belediyesi, ilgili diğer kuruluşlarla da iş birliği yaparak, Eskişehir’de şehir içi ulaşımın çevreye olan olumsuz etkilerini en aza indirecek çalışmaları zaman kaybetmeden hakkıyla yapması gerekir. Yine belediyeler, ülkemizdeki bütün şehirlerde, şehir içi ulaşımın çevresel etkilerini azaltmak için benzer çalışmaları yapabilirler.

2.96. Şehir içi stratejik ulaşım planı

Genel olarak büyük şehirlerde en önemli ihtiyaçlardan birisi şehir içi ulaşımın sağlıklı olarak sunulmasıdır. Maalesef Eskişehir’de en önemli

problemlerden birisi şehir içi ulaşım ve trafik problemidir. Halk problemi yaşıyor, geleceğe bakıyor ve hiçbir adım atılmadığını görünce bu konuda umudunu kaybediyor. Vatandaş her zaman haklıdır. Yönetimler halk için vardır. Halk belediye için değil, belediyeler halk içindir. Şehir içi trafik ve ulaşım probleminin çözümü için Eskişehir halkı bu konunun sahibi, sorumlusu ve yetkilisi olan Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nden gereken adımların atılmasını yıllardır bekleyip duruyor. Fakat Eskişehir Büyükşehir Belediyesi şehir içi ulaşımı kökten halledecek ciddi çalışmalar yapmamaktadır. Doğrusu Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planı incelendiğinde, ulaşım ile ilgili bölümde önümüzdeki beş yıl için şehir içi ulaşım ve trafik probleminin çözülmesiyle ilgili maalesef çözüm sunulmamaktadır. Eskişehirli vatandaşlarımıza daha çok yürümelere ve bisiklete binmelere tavsiye edilirken, bisiklet yollarıyla ilgili de inceleme ve araştırma sürecinden bahsedilmiştir. Dış kredi bulunursa ESTRAM ağının biraz daha genişleyeceğinden bahsedilmiş. Bir de porsuğun toplu ulaşımında entegre su yolu olarak kullanılacağı belirtilmiş. Asfalt dökülmesi, kaldırım ve yol yenilenmesinden bahsedilmiştir. Herhangi bir katlı kavşak, alt geçit, tünel ve bölünmüş yollardan hiç bahsedilmemiştir. Anlayacağınız yapılan stratejik planda bile günü kurtarma anlayışı sergilenmiş. Yani önümüzdeki beş yıl içerisinde Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin şehir içi ulaşım ve trafik probleminin çözümüyle ilgili ciddi ve köklü bir çalışması yoktur.

Anlaşılan o ki, şehir içi ulaşım ve trafik problemi daha uzun yıllar Eskişehir'in ana gündem maddesi ve bir numaralı sorunu olmaya devam edecektir. Bu durum herkes tarafından bilinmesine rağmen maalesef gerekli adımlar bir türlü atılmamaktadır. Halbuki bu konuda Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin pek çok çalışma yapması gerekir. Öncelikle Eskişehir'in şehir içi ulaşım ve trafik probleminin çözülmesi için çok iyi bir kurumsal altyapı ve ekip kurması gerekir. Güçlü bir koordinasyon merkezi kurması gerekir. Öncelikli olarak şehrin ulaşım master planı ve bu konuyla ilgili etüt projelerini yapması gerekir. Gerekiyorsa her yıl bütçenin büyük bir kısmını bu alana ayırabilirsiniz. Farklı yap işlet, yap işlet devret metodlarını kullanırsınız. Ama öncelikle Eskişehir için en başta kısa, orta ve uzun vadeli olarak Eskişehir'in şehir içi stratejik ulaşım planı yapılmalıdır. Bu plan yapılırken, mevcut durum iyi analiz edilmeli çözümler kalıcı, etkili ve farklı alternatiflerle ortaya iyi konulmalıdır. Yine bu çalışmalar yapılırken, gelecekteki nüfus artışları, şehrin gelecekteki imar durumu ve imar ruhsatı verilecek alanlarla ilişkiler, üniversiteler, ticaret merkezleri, sanayi

bölgeleri, gar binaları gibi alanlar ve nüfus yoğunluğu fazla olan bölgelerle olan ilişkiler göz önüne alınarak yapılmalıdır. Bu konuda yapılacak stratejik planlama, şehir içi ulaşım ile ilgili yapılacak işleri, belediyenin bu konudaki hedeflerine nasıl ve ne şekilde ulaşacağını geniş bir şekilde ortaya koyan kapsamlı bir süreç ve yol haritasıdır. Nasıl ki bir geminin nereye gideceğini rüzgar değil yelkenleri belirliyorsa, bir işin de nereye varacağını stratejik plan belirler.

Eskişehir'in şehir içi stratejik ulaşım planı, bu konuda belediyenin nerede ve nasıl olduğunu, neleri hedeflediğini, yıl sonlarında ulaşmak istediği yerin ne olduğunu belirler. Yine belirlenmiş hedeflere nasıl, hangi yol ve yöntemlerle ulaşılacağı, hedeflere varmak için izlenecek yol ve yöntemlerin, yapılacak işlerin nasıl izleneceği ve değerlendirileceği sorularına verilecek cevapları açıkça ortaya koyar. Yapılan planlama ve süreçlere halkın, STK'ların, üniversitelerin katılımı ve bu konuda vatandaşları bilgilendirme süreçleri de çok önemlidir. Bu konuda ne kadar açık, şeffaf, net, adaleli ve ikna edici olabilirsiniz o kadar sağlıklı çalışmalar ortaya çıkacaktır. Bu konularda yapılacak planların Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'ne çok büyük faydaları olacaktır. Bu sayede şehir içi ulaşım ile ilgili bütüncül bir yaklaşım ortaya konulacaktır. İnsan odaklı bir çalışma, toplumsal bir katılım ve sahiplenme ortaya çıkacaktır. Etkin, verimli ve planlı kamu yönetimi, şeffaflık, hesap verilebilirlik, halkın ve sivil toplum katılımının sergilendiği bir yönetim ortaya konulacaktır. Bu sayede belediyenin iş ve hizmet üretimi ile ilgili politika oluşturması, düzenleme, denetleme işlerinin güçlendirilmesi, kaynak kullanımının öncelikli ele alınması ve güçlü belediye yönetiminin ortaya çıkması sağlanacaktır. Toplumsal yapının ortak miras ve değerler çerçevesinde güçlendirilmesi, kültürel varlık ve çevrenin gelecek kuşaklar için korunması, uygulamaların vatandaşlara en yakın yönetim tarafından sunulması ilkeleri doğrultusunda stratejik plan yapmanın çok büyük katkısı olacaktır. Eskişehir'in şehir içi stratejik ulaşım planı ayrı ve çok kapsamlı bir şekilde yapılmalı ve belirli periyotlarla güncellenmelidir. Bu plana uygun olarak şehir içi ulaşım uygulama planları oluşturulmalı, buna uygun bütçeler oluşturulmalı ve bütün bunlara bağlı olarak ölçme ve performans değerlendirmeleri yapılmalıdır. Eskişehir'de sağlıklı bir şekilde yapılacak şehir içi stratejik ulaşım planı ile herkes ne yapılması gerektiğini bilecek ve bu alanda yapılacak çalışmalar için bir rehber oluşturulacaktır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin öncelikli ulaşım ve trafik probleminin çözümüne bu yöntem ve teknikle başlaması gerektiğine inanıyorum. Yine ülkemizdeki bütün şehirlerde belediyeler,

geniş bir perspektif çerçevesinde şehir içi ulaşım, trafik ve toplu taşımayla ilgili çalışmalarını stratejik bir plan üzerinden yürütebilirler.

2.97. Belediyeler ve hizmette öncülük

2008 yılında, Belediye Hizmetlerinin Yol Haritası, “Eskişehir için 500 proje” ismiyle bir kitabım yayımlanmıştı. Bu kitabı yayımlamaktaki asıl amaç İstanbul’daki belediyeçilik vizyonunu ve hizmette öncülüğü Eskişehir’e yansıtmaktı. Çünkü Eskişehir’in çok güçlü potansiyeli olmasına rağmen, maalesef belediye hizmetleri yönüyle çok gerilerde kaldığı, dışardan bakınca çok net olarak görülüyordu. Bu kitapta Eskişehir’in bu potansiyel enerjisini, kinetik enerjiye dönüştürmenin bir yolu olarak, belediyelerin görev alanlarıyla örtüşen, belirli bir disiplin ve metodolojiye göre, Eskişehir’de olmayıp da olması gereken, Eskişehir’in ihtiyaçlarına uygun, belediyeçilikte yol haritası niteliğinde ufuk açan pek çok proje ortaya konulmuştu. Eskişehir için 500 proje kitabı bu düşünceyle ortaya çıktı. Bu kitap çıktıktan sonrada asıl amacımı gerçekleştirmek için Eskişehir’deki bütün yerel gazetelerden başlayarak, o zaman ki valilik bürokratlarına, Eskişehir’deki bütün belediye başkanlarına, bütün belediye meclis üyeleri ve belediye bürokratlarına, o zamanki il özel idaresi bürokratları ve bütün il genel meclisi üyelerine, bütün muhtarlara kadar, Eskişehir’deki siyasi partilerin başkanları, yönetim kurulu üyelerine ve pek çok STK’ya varıncaya kadar, ulaştırılması gereken herkese 3000 adet kitabı ücretsiz olarak kendi imkanlarımla hediye ettim. Hedeflediğim amaca ulaştım ve bu kitap dağıtıldıktan sonra, Eskişehir’deki belediyelerin, belediyeçilikle ilgili proje üretememe problemi ortadan kalkmış oldu. Çünkü yerel yönetimlerle ilgili ihtiyaç olan hemen hemen bütün projeler ortaya konulmuştu. Sonrasında, belediye hizmetleri bakımından ortaya konan bu projeleri uygulamak gerekiyordu. Bu kitap gerçekten Eskişehir’de belediye hizmetleri yönüyle aynı zamanda bir rehber ve stratejik bir yol haritası niteliği taşıdığı için özellikle belediyeler bu kitaptan yararlandılar ama istenilen haliyle projeleri tam manasıyla icra etmek bakımından maalesef gereken uygulamaları yapamadılar. Bu kitaptan bahsetmemin sebebi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin 7 Haziran 2018’de çöp gazından elektrik enerjisi üretimi ve katı atık geri dönüşüm tesisini hizmete açtığı haberini belediyenin internet sitesinde görünce, haber ilgimi çekti ve yazdığım bu kitap aklıma geldi.

Evet, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, belediyecilikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne göre yaklaşık 20 yıl geriden gelmektedir. İstanbul'da yaşayanlar çok iyi bilirler. 1994 yerel seçimleri öncesinde, İstanbul'da sol partinin iktidar olduğu, ilçe belediyeler de dahil sol parti SHP'nin iş başında bulunduğu, İstanbul'da suların akmadığı, Haliç'in çamur deryası olduğu ve kokudan yanına kimsenin yaklaşmadığı, gecekondulaşmanın alıp başını gittiği, hava kirliliğinin insanları zehirlediği, yolsuzlukların yaşandığı, çöp dağlarının patlaması sonucu insanların öldüğü ve şehirde çöplerin toplanmadığı ve İstanbul'un yönetilemez hale geldiği yıllar. Evet, 1994 öncesinde İstanbul'da çöpler toplanmadığı gibi toplanan çöplerde vahşi olarak depolanıyordu. Bundan dolayı İstanbul halkı büyük bedeller ödedi. Bu vahşi depolama alanlarından birisi de Ümraniye'deki Hekimbaşı vahşi katı atık depolama sahasıdır. Burada 28 Nisan 1993 tarihinde metan gazı patlaması sonucu çöpler gecekonduların üzerine savruldu, yangın çıktı ve maalesef 39 vatandaşımız da bu patlamada hayatını kaybetmiştir. İşte, şimdiki Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN 1994 yerel seçimlerinde İstanbul'a belediye başkanı seçildikten hemen sonra bu konuyla yakından ilgilenmiş ve katı atık yönetimini toptan ele almıştır. İstanbul'un birçok yerinde bulunan vahşi katı atık depolama sahaları da kapatılarak rehabilite edilmiştir. Öncelikle İstanbul'un entegre katı atık yönetim planı yapılarak, şehirdeki yerleşim alanlarından uzak mahalde düzenli katı atık depolama sahaları oluşturularak vahşi depolamadan düzenli katı atık depolama sistemine geçilmiştir. Entegre katı atık yönetim planını Asya ve Avrupa yakalarında ayrı ayrı kurmuştur. 1994-1995 yılları içerisinde katı atık yönetimiyle ilgili bütünsel bir uygulama planı yapıldığı için, bugünden yaklaşık 20 yıl önce, Eskişehir'de yeni kurulan çöp gazından elektrik üretim tesisini ülkemizde ilk defa, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kemerburgaz vahşi depolama sahasında kurmuş ve halen günümüzde de bu tesis faal olarak çalışmaktadır. Bunun yanında entegre katı atık yönetimi kapsamında, İstanbul'da eski vahşi depolama alanlarının rehabilite edilmesi, belirli noktalarda katı atık transfer istasyonlarının kurulması tıbbi atıkların ayrı toplanması ve tıbbi atıklar için yakma tesisi kurulması, katı atıkların ayrıştırılması ve geri kazanım tesisleri, çöpten gübre üreten kompost tesisi, düzenli katı atık depolama sahalarda çöp suyunun arıtılması tesislerinin kurulması gibi katı atıklarla ilgili pek çok projeyi 1994 yerel seçimlerinden hemen sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi uygulamıştır. Daha sonrasında katı atık ve kent temizliğiyle ilgili pek çok proje uygulamaya geçmiş, bu hizmetler büyüyerek ve genişleyerek devam etmiştir. 1994'ten bu tarafa, İstanbul'da katı

atıkların yönetimi ve kent temizliği konusunda hiçbir problem yaşanmamıştır. Günümüzde İstanbul entegre katı atık yönetimi, kent temizliği, hava ve su kalitesi yönüyle yakın zamana kadar dünyanın en temiz şehirlerinden birisi olmuştur. Bu hususta özellikle belirtmek istediğim, İstanbul Büyükşehir Belediyesi düzenli katı atık depolama sahalarında çöp suyu arıtma tesisleri kurmuş, fiziki, kimyasal ve biyolojik arıtma süreçlerinden geçirdikten sonra membran filtreleme teknolojisi ile ileri derecede arıtmakta ve hatta en son ozonlama teknolojisi ile çöp sularını içilecek dereceye gelebileceğini göstermiştir. Eskişehir’de evlerde musluklardan akan suları bile içilecek hale getiremeyen bir belediye, herhalde çöp suyunu içilecek derecede arıtmayı hayal bile edemez.

Gelelim Eskişehir’deki kent temizliği ve atıkların depolanması konusuna. Bu konuda Eskişehir’de çok büyük zafiyet ve eksiklikler olduğu için, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi atıkların depolanması ve yönetimi asli işi olmasına rağmen, geçmişte neredeyse bu konuda pek bir şey yapmadığı için Eskişehir için 500 proje kitabında bu alanda yapılması gerekenlerle ilgili birçok projeler önerilmişti. Eskişehir’de yeni açılışı yapılan çöp gazından elektrik üretim tesisi projesi de bunlardan birisidir. Ancak geçen yıllar unutulmasın, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin katı atıklarının depolandığı yer, 2014 yılına kadar vahşi depolama alanı şeklinde işletilmiştir. Bunu en iyi Seyitgaziler bilir. Çünkü Seyitgazi yolu üzerindeki o çöplüğün tozu, dumanı ve kokusunu en fazla onlar soludular ve hala da soluyorlar. Biriken metan gazlarının patlamaması için on yıllarca açık alanda çöplük yakılmış, üzerinden neredeyse duman hiç eksik olmamış ve bu kirli havayı ve kokuyu da Eskişehir halkı yıllarca solumak zorunda kalmıştır. Ayrı bir konu ama aslında depolama yer seçimi kriterleri bakımından da bu katı atık depolama alanı çok yanlış bir tercihtir. Yine günümüzde her ne kadar burada katı atıkların düzenli depolandığı belirtilse de eğer burada çöp sularının arıtıldığı bir tesis yoksa bu çöp suları alıcı ortama doğrudan bırakılıyorsa, burada düzenli katı atık depolamasından bahsedilemez ve çevre açısından çok büyük bir sıkıntı olduğu ifade edilebilir. Çünkü çöp sularının arıtılması hem çok zor hem de çevre açısından en tehlikeli ve en kirli sınıfta yer almaktadır. Çöp sızıntı sularının yeraltı sularına karışmamasına, çevre ve insan sağlığı açısından çok büyük hassasiyet göstermek gerekir. Bu kapsamda, denetleme görevi olan Eskişehir Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü’nün, Eskişehir katı atık depolama sahasındaki çöp sızıntı sularının nasıl bertaraf edildiği gibi hassas konularda Eskişehir halkını bilgilendirmesi gereklidir.

Evet, öncü ve vizyoner belediyeçilik yönüyle Eskişehir ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin geçen 20 yıllık çalışmalarına baktığımızda, maaşlı Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin, yaklaşık 20 yıl İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin gerisinde olduğu görülmektedir. Yukarıda belirttiğim gibi, entegre katı atık yönetimi konusunda İstanbul'da 20 yıl önce yapılan, çöp gazından elektrik üretim tesisinin Eskişehir'de 20 yıl sonra yapmış olması bunun en somut göstergelerinden birisidir. Yine hizmetkâr belediyeçilik, sosyal belediyeçilik, kültürel belediyeçilik, e-belediyeçilik, teknik belediyeçilik, öncü ve vizyoner belediyeçilik gibi birçok alanda yapılan çalışmalara baktığımızda benzer şekilde Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, ülkemizdeki diğer büyükşehir belediyelerinin çok gerisinde görülmektedir. Yine de çok geç olsa da Eskişehir'de katı atık depolama sahasında çöp gazından elektrik üretim tesisinin kurulması, Eskişehir için önemli bir kazanım olmuştur.

2.98. İstanbul'da Eskişehirli bir belediye başkanı

Fatih Sultan Mehmet Han gemileri karadan yürütmüş ve 29 Mayıs 1453 tarihinde İstanbul'u fethetmiştir. İstanbul'un fethiyle bir çağı kapatarak yeni bir çağ açmıştır. Bu fetihten bir gün sonra 30 Mayıs 1453'te bir Eskişehirli olan 1407 Sivrihisar doğumlu Hızır Bey, Fatih Sultan Mehmet Han tarafından İstanbul kadısı, şehremini olarak bugünkü anlamıyla belediye başkanı olarak görevlendirilmiştir. Hızır Bey'in görevlendirildiği kadılık müessesesi çok eski ve çok önemli bir makamdır. İslam devletlerinde kadılar görevlendirildikleri şehrin mahkemelerinden ve yönetiminden sorumlu olmuşlardır. İnsanlar toplu olarak yaşadıkça, toplumda yönetim ve organizasyon her zaman var olmuş ve var olacaktır. Toplumun ve insanların ihtiyaçları, sorunları ve aralarındaki meseleler hiç bitmeyecektir. Adaletli olmak ve çok çalışmak bütün meselelerin sağlıklı çözülmesi ve yönetimlerin kalitesini belirleyen en önemli kriterdir. Hızır Bey yaptığı çalışmalar ve icraatlarıyla çok iyi bir kadı, yerel yönetici ve belediye başkanı olarak tarihe geçmiştir.

Hızır Bey'in babası Sivrihisar kadısı Emir Celâleddin Arif'tir. İlk eğitimini babasından almıştır. Çalışkanlığı ve kıvrak zekâsıyla verilenleri hemen kavramasıyla dikkat çekmiştir. Çok genç yaşta önemli görevlere getirilmiştir. Sultan Murad tarafından Sivrihisar Medresesi'ne müderris olarak tayin edilmiştir. 1447 Yılında Bursa'da müderrisliğe başlamıştır.

Fatih döneminin ünlü âlimlerinden bazılarına hocalık yapmış, Türkçe, Arapça ve Farsça dillerinde önemli bir birikime sahip olmuştur. Aynı zamanda şair olup ünlü eseri Kaside-i Nuniyye'yi manzum olarak yazmıştır. Bunun dışında da bazı eserleri kaleme almış, ancak yazdıklarından sadece bir kısmı günümüze kadar ulaşmıştır. Hızır Bey'in ismi Fatih Sultan Mehmet zamanında daha çok ön plana çıkmıştır. Fatih kendisine çok değer vermiş, İstanbul kadısı yapmıştır. Kadılık müessesesi geniş bilgi, cesaret, güven ve adaletli olmayı gerektirmektedir. Verilen emri tam olarak yerine getirmedeği için Hristiyan bir mimarın elini mahkeme etmeden doğrudan kestiren Fatih Sultan Mehmet'e karşı, bu mimarın Osmanlı Devleti'nin adaletine güvenerek açtığı davada "kısasa kısas" yaparak, Fatih'in de elinin kesilmesine karar veren o dönemin kadısı Hızır Bey'dir. Bu olay Hızır Bey'in adalet karşısında en güçlü ile en zayıf arasında hiçbir ayırım yapmadan adaletten yana karar verdiğinin bir göstergesi olarak tarihe geçmiştir.

Beş yıl İstanbul kadılığı yapan, birçok talebe yetiştiren, adaleti en güzel şekilde icra eden Hızır Bey 1458 tarihinde vefat etmiştir. Günümüzde Hızır Bey çalışkanlığı, güzel ahlâk sahibi olması, örnek bir devlet adamı olması ve İstanbul'un ilk belediye başkanı olması ile bilinir. Geride; teknokrat, iyi bir belediye başkanı ve devlet adamı olarak güzel bir miras bırakmıştır. Hızır Bey belediye başkanı olarak ve adli görevinin yanında devletin diğer kuruluşları ile işbirliği içerisinde çok büyük hizmetler yapmış ve yerel yönetim hizmetleri açısından çok önemli yenilikler getirmiştir. Bu anlamda Hızır Bey'in yaptığı hizmetlerin bazılarını, belediyelerimizin örnek alması açısından kısaca belirtmemizde yarar var. Şehrin su problemini ve su dağıtım işini çözmüştür. Şehrin imarıyla ilgili düzenlemeler yapmış ve evlerin herhangi bir yerine sokağın, caddenin ve şehrin manzarasını bozan yapıların yapılmasına izin vermemiştir. Yangınlara karşı gerekli düzenleme, önlem ve tedbirler almıştır. Altyapı, yol, kaldırım yapım ve bakımıyla ilgili düzenlemeler yapmıştır. Sağlık işleri alanında ilaç, doktor ve gerekli personelin denetimi için çalışmalar yapmıştır. Vatandaşların yiyecek, içecek ve giyecek gibi zorunlu ihtiyaç maddelerinin kontrol ve dağıtımını konusunda düzenlemeler yapmıştır. Zor duruma düşenlerin korunması, kalpazanlığın önlenmesi, gayrimenkul rayiç bedellerinin tespiti, odun, kömür, un, et gibi ihtiyaç maddelerinin fiyat ve kalite kontrolleri gibi konularda çalışmalar ve düzenlemeler yapmıştır. Kötü alışkanlıkların önüne geçilmesi, çarşı ve pazarda çalışanların kılık ve kıyafetlerinde düzenleme, işçi ücretleri ve üretimin kontrolü, liman ve

iş yerlerinin tanzimi, tertip ve düzeni alanlarında düzenlemeler yapmıştır. Hayvanlara fazla yük yüklenmemesi ve eziyet edilmemesi, inşaatların kontrolü, hırsızlık ve kötü iş yapanların takibi ve men edilmesi, narh fazlası satış yapanların takip, kontrol ve cezalandırılması, tüketici mahkemelelerinin kurulması gibi pek çok alanda çalışmalar ve düzenlemeler yapmıştır.

Günümüzde Hızır Bey'in hayatından ve yaptığı yerel yönetim hizmetlerinden alacağımız pek çok dersler vardır. Hızır Bey, bugün İstanbul'da cami, cadde, sokak, semt ve bina gibi pek çok yere ismi verilerek yaşatılmaktadır. Hatta İstanbul'un Kadıköy ilçesinin ismi bile ondan kaynaklanmış, çalışmaları sırasında bugünkü Kadıköy Bölgesi kendisine görevini yürütmesi ve geçimi için zeamet olarak tahsis edilmiştir. Bu yüzden buranın adı Kadı Köyü ve zamanla Kadıköy olmuştur. Eskişehir'deki belediyeler; Hızır Bey'in ismini hemşehrileri olması hasebiyle ve iyi bir belediye başkanı olmasından dolayı kütüphane, kültür merkezi, bilgi evi, semt konağı gibi yerlere verebilirler. Aynı şekilde ülkemizdeki diğer belediyeler de kendi şehirlerinden çıkmış ve yetişmiş önemli tarihi şahsiyetlere gereken değeri vermelidir.

2.99. İnsana bakış açısı

Çürük Elmalar isimli kitap; BAD APPLES adıyla Brette McWorther Sember ve Trence J. Sember tarafından yazılmış ve Eda Aksan tarafından türkçeye çevrilerek, 2010 yılında CREA Yayıncılık tarafından ilk baskısı yapılarak piyasaya sürülmüştür. Çürük elmalar kitabı; insana bakış açısını yansıtan, tamamen modern düşünce ve seküler bir anlayışla yazıldığı için iş yerlerinde problemler elemanlara, çürük elma gözüyle bakılmış ve bu kitapta, bunlardan kurtulmanın yolları ayrıntılı olarak, uzun uzun anlatılmıştır. Kitabı okuduktan sonra bizim inancımızda, çalışan elemanlara ve işe bakış açımızın ne olması gerektiği hususunda, "Bütün kitaplar tek bir kitabı anlamak için okunur." anlayışıyla, bu kitap hakkında bir değerlendirme yapma ihtiyacı hasıl oldu.

Kitabı değerlendirmeden önce insanı iyi tanımamız gerekir. İnsanın; 1-Dış, görünen dünyası, 2-İç, görünmeyen dünyası vardır. İnsanın iç dünyası ise dörde ayrılır. 1-Akıl; problem çözer veya üretir. 2-Duygu alanı; sevinç, hüznün, sanat, ön yargı, tutkular vb. vardır. 3-Temel iç güdüler; yeme, içme, üreme gibi davranışları vardır. 4-Vicdan; içimizdeki hâkimdir. Bütün bunlar insanı açıklamak veya anlayabilmek için yeterli değildir. Bunlarla birlikte, insanın birey olarak üç temel problemi vardır. 1-Beka prob-

lemi; sonum ne olacak? 2-Kader problemi; niçinler, niçin öyleyim, niçin böyleyim, niçinler hiç bitmez. 3-Yaşadığımız evren; önu ve sonu ne idi ne olacak, sorularını sürekli sorarız. Bütün bu sorular geçiştirilmemeli, derinlemesine üzerinde durulmalıdır. Bu sorulara bağılı olarak insanlar bir şeye inanma gereğı duyarlar. Burada inancın, bilginin kaynağı önemlidir. Müslümanlar için, vahiy inancında temel kaynaklar, Kuran, sünnet, icma ve kıyastır. Aynı zamanda Kuran, insanı sürekli akletmeye, düşünmeye, tefekküre, çok çalışmaya ve duaya davet eder. Hatta bir saatlik düşünmeyi ve tefekkürü bin yıllık ibadetten üstün görür. Çalışmak ibadettir. Batı inancında, modernitede ise kaynak bilim ve akıldır. Vahiy kaynak olarak kabul edilmez. İnsan aklı ve dış dünyası ön plandadır. Ancak insan salt aklı ile hareket ettiği zaman, konjonktürel ve çıkarıcı davranır.

Yine insan tek başına yaşayamaz. Toplu halde yaşama zarureti vardır. İnsan seçer, değiştirir, tertip eder. Bu yetenekler insanlarda farklı farklıdır. İnsan toplu halde yaşadığı için bu farklılıklar kendi başına bırakılırsa kaos oluşur. Burada kaosu önlemek ve bir düzen sağlamak için hem bireysel hem de toplumsal olarak zihinsel bir sistem gereklidir. Bu sistem hem bireyi mutlu ve huzurlu kılmalı hem de toplumu aynı yöne yönlendirmeli ve huzurlu etmelidir. Huzur ve uyum, bütün yönetim ve organizasyonlar için geçerlidir. Bu kurulan nizam, 1-Bireysel taleplere cevap vermeli, 2-Bireyin evrensel sorularına cevap vermeli, 3-Toplumsal alandaki sorulara cevap vermeli, 4-Toplumsal bir nizam ve sistem getirecek şekilde olmalıdır.

Sistem; birbirine dayanan, sebep ve sonuçları ile bir bütündür. İdrak etmek; okuyup araştırıp karşılaştırıp beyninizde bir yere bir şeyi yerleştirmektir. İdrak ettiğimize inanır ve severseniz, bunu yaşar ve uygularsınız. Bu çerçevede, toplumsal ve bireysel olarak bizim dış dünyaya yansıyan bütün davranışlarımız kültürü oluşturur. İdrak ve kültürün mayası değerlerdir. Değerler genelde soyuttur. Kontrolü dar anlamda hukuk, geniş anlamda ahlak ile olur. Bizim davranışlarımıza, 1-Değerler sistemimiz, 2-Önerilen yada yasaklanan davranış biçimleri, 3-Davranışları kontrol eden ahlak ve hukuk yön verir. Batı, değer üretiyor ve benim değerlerim evrensel diyerek dünyaya hükmediyor. Değerler sistemi davranışları; 1-Muaşeret alanı, 2-Ekonomi alanı, 3-Bilim ve tefekkür alanını oluşturuyor. Bilim mutlak değil, zafidir ve varsayımlara göre değişir. Bilimsel bulgular pratiğe dönüşünce sanayi devrimi oldu ve batı bunu insana hizmet için değil, tahakküm için kullandı. Bu yüzden insanlık mağdur oldu. Günümüz insanı bundan dolayı gittikçe huzursuz ve mutsuz olmaktadır.

Maalesef batı, insanın dış dünyasına odaklanmış, fakat insanın iç dünyasını, ruh yapısını, öbür dünyasını ihmal etmiştir. Modern batı inancında insanın manevi yönü, iç dünyası adeta yok sayılmıştır. Batı temelli bütün yönetim teorileri insanın manevi yönünü görmezden gelmiştir. Hatta bu yönüyle Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı bile eksiktir. Vahiy inancında ise asıl olan insanın ruh yapısıdır. İnsanın inancına uygun olarak yaşaması herşeyden önce gelir. Çürük elmalar kitabında temel olarak; insana bakış açısı, insanların birlikte iş yapması, kazanç, başarılı olma, yönetici ve yönetilen ilişkileri farklı yönleriyle anlatılmıştır. Bu kavramları, kitaba ve bizim inancımıza göre kısaca şöyle değerlendirebiliriz.

1. İnsana bakış açısı: Bizim inancımızda insanın görünmeyen iç dünyası ile dış dünyası bir bütündür. İnsanın iç dünyası ve inançları daha geniş bir alanı kapsar ve adeta buzdağının altını oluşturur. Bir insanı kazanmak dünyaya bedeldir. İnsan eşrefi mahlukattır. Temiz doğar, iyiye, doğruya, güzele meyillidir. Son ana kadar çok kötü de olsa iyi olacağı umudu hep vardır ve son ana kadar kimin ne olacağı hakkında hüküm verilemez. Bir insanın kurtuluşuna vesile olmak dünyanın içindeki herşeyden daha değerlidir. Onun için, modern batı inancının aksine, bizim inancımızda insan, insanı harcamaz ve insan asla atılacak bir çürük elma olarak görülmez.
2. İşe bakış açısı: Bizim inancımızda asıl olan hizmettir. Yapılan bütün işlerde kulların hakkı vardır. İşini en iyi yapmak ve çalışmak ibadettir. Modern batı düşüncesinde, ne kadar ekmek, o kadar köfte vardır. Verilen ücret karşılığında ve sadece çıkara bağlı olarak iş yapılır.
3. Kazanca bakış açısı: Vahiy inancında, maddi kazancın ötesinde manevi kazanç boyutu vardır. Kazancın haram ve helal boyutu vardır. Kazançta herkesin hakkının korunması esastır. Asıl olan insani ve vicdani boyuttaki kazançlardır. Modern batı inancında, haram ve helal kavramı yoktur. Manevi kazanç yoktur. Her şey maddi kazanç odaklı, şirket yararı ve kişisel çıkar odaklıdır.
4. Başarıya bakış açısı: Vahiy inancında tevekkül vardır. Hem çalışma hem de dua vardır. Elinden gelenin en iyisi, fiili çalışma ve kavli dua yapıldıktan sonra, netice ne olursa olsun başarısızlık yoktur. Modern batı inancında, başarısızlık yıkımdır. Her şeye rağmen başarmak, başarı için her şeyin meşru görülmesi, sürekli başarı baskısı vardır.

5. Yönetici yönetilen ilişkisi: Vahiy inancında esas üstünlük yaratıcıya olan yakınlıktadır. Kişiler arasındaki ilişkiler kardeşlik hakkı ve hukuku temeline dayanır. Yöneticilere itaat ve bağlılık esastır. Modern batı anlayışında ast-üst ilişkisi çok katıdır. Üstün ve gücün tahakkümü her zaman bireyler üzerinde egemendir. Yöneticilere olan destek ve bağlılığı kişisel hesaplar ve çıkarlar belirler.

Genel anlamda; vahiy inancında, dünyalık nimetler için hep kanaat en büyük zenginlik olarak görülür. Yapılan hiçbir şey boşa gitmez. Yaptıkların için öbür dünyada sonsuz sınırsız kazanç ve karşılık vardır. Ancak modern batı inancı, kişisel menfaat ve çıkarları her zaman ön plana alır. Bu dünyada sınırsız kazanç ve sınırsız tatmine ulaşmak için çalışır. Nihai olarak, bu anlayıştan çatışma ve huzursuzluk ortaya çıkar. Dolayısıyla bu anlayış insanı mutlu edemez ve bu anlayışın geleceği olmaz. Bütün bunlardan dolayıdır ki gelecek; kaynağı sağlam olan, insanı maddi ve manevi yönüyle bir bütün olarak iyi bilen yönetimlerin olacaktır. Bundan dolayı gerçek anlamda bütün insanlığın kurtuluşu ve huzuru, vahyin ışığında, insanın hem bu dünyasına hem iç dünyasına hem de öbür dünyasına en güzel bir şekilde hitap eden islamdadır.

2.100. Bu yazıyı iktidar sahipleri okusun

Bütün insanların doğuştan gelen eşit beş temel hakkı vardır. Bunlar; 1-Yaşama hakkı, 2-İrz-namus hakkı, 3-Akılın korunması hakkı, 4-Mülkiyet hakkı, 5-İnanç hakkı. Devleti yönetenlerin, iktidar sahiplerinin en temel görevlerinden birisi, vatandaşlarının doğuştan gelen bu haklarını korumaları gerekir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ni okuduğunuz zaman uzun uzun güzel cümlelerle insan hakları anlatılır. Ancak insanların doğuştan gelen temel haklarını yok eden uygulamalardan hiç bahsedilmez. Gerçek mânâda insan hakları evrensel beyanname-sinin ne olması gerektiğini anlamak için, mevcut insan hakları beyanname-si ile birlikte Peygamberimizin Veda Hutbesini de okumak gerekir.

Geçmişte, tarihe adanmış konuşmalarla ilgili bir dönem çok okumalar yapmıştım. Bu alanda yapılmış olan konuşmalar, yazılmış olan kitaplar ve bazı çalışmalarını inceledim. Tarihe adanmış en mükemmel, en önemli ve en büyük konuşmanın hangi konuşma olduğu üzerinde düşünüldüğünde, Hz. Muhammed'in (SAV) Veda Hutbesi'nde yaptığı konuşmanın, hiçbir konuşmayla kıyaslanamayacak ölçüde, tam bir şaheser ve gerçek anlamda

tam bir insan hakları evrensel beyannamesi olduğu görülecektir. Çünkü Peygamberimiz, bugün bile Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde olmayıp da Veda Hutbesi'nde bulunan, insanların temel haklarının nasıl korunacağını o konuşmasında çok güzel ifade etmiştir.

Peygamberimiz Veda Hutbesi'nde; bütün insanların kanlarının, canlarının, yaşama haklarının, mallarının, namuslarının, haysiyet ve şereflerinin, vücutlarının Rableriyle buluşacağı güne kadar saygıya, korunmaya layık ve dokunulmaz olduğunu söylemektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde olmayıp da Veda Hutbesi'nde belirtilen, insanların mallarının korunması için ekonominin en büyük mikrobi faizin yasaklanmış olması çok dikkat çekicidir. Yine özellikle bütün insanlar arasında her türlü ayrımcılık yasaklanmış, tek üstünlüğün takvada, Allah'a olan yakınlıkta olduğu belirtilmiştir. Yaşama hakkının korunması için cahiliye döneminde var olan kan davasının, kıyamete kadar yasaklanması çok önemli evrensel gerçeklerdir. Yine Peygamberimiz Veda Hutbesi'nde; "Rabbiniz birdir, babanız birdir, İslam'da insanlar eşittir, hepimiz Âdem'in çocuklarıdır." diyerek, İnsanlar arasında her türlü ayrımcılık ve ırkçılığı yasaklamıştır. Ayrıca "Size, sınıksız sarıldığınız sürece asla hak yoldan uzaklaşmayacağınız apaçık dinî, ilmî, idari, siyasi kuralları içeren Allah'ın kitabı Kur'an'ı ve Resulünün sünnetini bıraktım." diyerek, bize çok kıymetli iki emanet bırakmıştır.

Kur'an ve sünnette de insanlara doğuştan verilen haklar; can, nesil, mal, akıl ve dinin korunmasıyla ilgili emir ve yasaklar sık sık vurgulanmıştır. Can emniyetiyle ilgili; İslam hayat dinidir. Cana kıymak, intihar, kan davası, kürtaj gibi doğrudan cana kastedilen fiiller yasaklanmış ve haramdır. Nesil emniyetiyle ilgili; Kur'an, neslin korunması için zinayı suç sayar. Neslin korunması için inançsızlık, cehalet, genelevler, her türlü zina ve fuhuş yasaklanmıştır. Mal emniyetiyle ilgili; en başta faiz, rant, çalmak, gasp, yağma, rüşvet, kumar, dolandırıcılık, aldatmak, hile, karaborsa, tefecilik, israf, haksız ve haram yolla elde edilen mallar gibi her türlü gayrimeşru kazançlar yasaklanmış ve haram kılınmıştır. Akıl emniyetiyle ilgili; aklın muhafazası için içki ve uyuşturucu maddeleri kullanmak yasak edilmiştir. Devlet eliyle içki üretilmesi, satılması, izin ve ruhsat verilmesi haram kılınmıştır. İnanç emniyetiyle ilgili; dinde zorlama yoktur. Ancak kim hangi dine inanıyorsa, inandığı dinde samimi olması ve inandığı gibi yaşaması gerekir. İnanç, din; doğru öğrenilerek ve doğru öğretilerek korunur. Din neyi bildirmişse helalini helal, haramını haram kabul etmek gerekir. Di-

nin bir kısım emirlerini kabul edip bir kısmını reddetmek suretiyle dini sınırlar içerisinde kalınmaz. Neticede Kuran ve sünnette bahsedilen emir ve yasaklar insanların huzur ve mutluluğu içindir. Bu ilahi gerçeklere sahip çıktığınız ölçüde insanların haklarını korursunuz. İnsanların haklarını koruduğunuz ölçüde, insanı korur, adaleti sağlar ve devleti yaşatırsınız.

Aslında bütün bunlar yakinen bilinen, herkesi kapsayan evrensel gerçeklerdir. Tarih Hz. Âdem'den bugüne kadar daima, hak ile batılın, iyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, faydalı ile zararlının, güzel ile çirkinin, haramlar ile helallerin mücadelesine sahne olmuştur. Benim asıl söylemek istediğim şudur: Ülkemiz siyasetinde zor şartların yaşandığı bir dönemde, Refah Partisi'nin siyasette çok büyük iddiası vardı. Refah Partisi içerisinde siyaset yapanlar çok iyi bilirler. O Yıllarda Refah Partisi İstanbul İl Başkanlığı ve devamında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapmış olan Cumhurbaşkanımızın da çok iyi bildiği ve sıkça dile getirdiği gerçekler vardı. Malı korumak için faizin her türlüüne karşıydık ve faizin kalkması için adil ekonomik düzen projesi vardı. Yine milli kumar olmayacak ve milli piyango kaldırılacaktı. Akı korumak için, içki ve uyuşturucu toplumdan kademe kademe sökülüp atılacak ve insanların beyinlerinin uyuşturulmasına, yuvalarının yıkılmasına izin verilmeyecekti. Irz ve namusu, nesli korumak için, zina asla meşrulaştırılmayacak, genelevler kapatılacak ve gelecek nesiller korunacaktı.

Bu mikropların her birinin; kişi, aile, toplum ve devlet için ne kadar kötü ve tehlikeli, haram ve yasaklanması gerektiği hakkında ikazlar, onlarca ayet ve hadis varken, eğer bunlardan tamamen kurtulmak için bir çalışmanız, bir politikanız, bir eylem planınız, köklü çözümleriniz, çok samimi anlamda bir gayretiniz olmazsa, bu mikroplarla birlikte yaşamayı kabullenir ve resmiliğini devam ettirip, meşru görürseniz, er veya geç o toplum iflas eder, gazabı hak eder ve o devlet, o iktidar da bir gün mutlaka çöker. Tarih bunun örnekleri ile doludur. Bunun içindir ki, devlet olarak toplumu korumak için bu haramlardan kurtulmanın yolları aranmalı ve mutlaka bu yollar bulunmalıdır. Hükümetler ve ilgili bakanlıklar, faizi düşürmek ve nihai hedef olarak faizden kurtulmak için çok çalışmalı, faizsiz işleyen farklı ekonomik modeller geliştirmelidir. İlgili bakanlıklar, haramların kaldırılması için gerekli çalışmaları yapması gerekir. Yine ilgili bakanlıklar, her türlü şans oyunları, at yarışları, loto, toto ve kumarhanelerin resmi yoldan, devlet eliyle yürütülmesine ve işletilmesine müsaade etmemelidir. Devlet kurumu Milli Piyango İdaresi tarafından, bir çeşit milli

kumara dönüşen çekilişler yapılmamalıdır. Yine resmi olarak, tıpkı, Et ve Süt Kurumu'nun domuz eti satmadığı gibi devlet eliyle içki üretilmemeli ve devlete ait yerlerde satılmamalıdır. Belediyeler ve devletin diğer kurumları açıktan içki satılan ve tüketilen yerlere izin vermemelidir. Çünkü haramların, yasal güvence altına alınması ve resmi elden yürütülmesi kabul edilemez ve doğru değildir.

Bir topluma yapılabilecek en büyük iyilik, toplumu yozlaşmaya, bozulmaya, gazaba götüren yolları kapatmaktır. Bunun en büyük görev ve sorumluluğu, en başta tabi ki, devleti yönetenlere ve iktidar sahiplerine aittir. Gazap gelmeden önce, yasal olarak sürdürülen haramlardan; ekonomi ve üretimin düşmanı, rantın kaynağı faizden, her türlü uyuşturucu ve içkiden, her türlü çekiliş, şans oyunları ve kumardan, fuhuş ve zinadan, dinimizin haram kıldığı bu kötülüklerden kurtulmanın yolları aranmalıdır. Bunun için devleti yönetenler var güçleri ile çok çalışmalıdır. İlgili bakanlıklar bu haramların resmi olarak işlenmemesi ve bu haramların yasaklanması için politikalar üretmeli ve kademeli olarak bu illetleri ortadan kaldırmalıdır. Bütün bu haramların yasal olması haram olduğu gerçeğini asla kaldırmaz ve haramlar devlet eliyle yasal hale getirilmemelidir. Bütün bu haramlardan hem kendimizi hem aile fertlerimizi ve bütün vatandaşlarımızı korumak ve bütün haramların resmi olarak işlenmesinin önüne geçmek en başta Cumhurbaşkanımız, ilgili bakanlar ve Müslüman toplumun bir görevidir. Asıl olan haram olanı yasaklamak, haramları yasallaştırmamak, harama götüren sebepleri ve yolları ortadan kaldırmaktır. Bu konularda mutlaka temiz niyet, çokça gayret ve gerekli çalışmalarınız olmalıdır. Bütün bunlar hemen halledilecek meseleler olmamakla birlikte, zaman kaybetmeden hemen başlayıp, aşamalı hedefler koyup, gelecekte mutlaka halledilmesi gereken çok önemli meselelerdir. Gerçek anlamda insanların doğuştan gelen haklarını korumanın yolu da böylece sağlanabilir.

2.101. Beka sorunu ve amellerimiz

Mehmet Akif Ersoy, “Tarihi tekerrür diye tarif ediyorlar; hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?” diyerek, aslında bizim tarihi çok iyi bilmemizi ve geçmişte yapılan yanlışlara düşmemek için tarihin bize anlattığı öğütleri iyi tutmamızı söylemektedir. Burada son zamanlarda sürekli gündemde olan, beka sorununun ne olduğunu, nerede başlayıp nasıl bittiğini, tarihte yaşanmış bir olay üzerinden anlatmak istiyorum.

Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Cengiz Han'ın torunu olan zalim Hülagü, 1258'de belirli bir dirençten sonra Bağdat'ı alır. Tarihte yaşanmış en büyük zulümlerden birisi burada gerçekleşir. Bağdat yağmalanır ve büyük katliam olur. Kadın, yaşlı, çocuk, hamile, katliamda 200 bin, bazı kaynaklara göre 400 bin kişi öldürülür. Cami, hastane, saray ve kütüphaneler, tarihi eserler, bütün şehir yakılıp yıkılır. Dicle Nehri'nde, kitapların mürekkebi insan kanına karışır ve nehir günlerce siyah kan kırmızı renkte akar. Abbasi Halifesi Mutasım, Moğol atlılarına çiğnetilerek öldürülür.

Hülagü, Bağdat'ın dışındaki karargâhında, Bağdat ulemasıyla görüşmek ister. Korkudan kimse davete gitmek istemez. Ufak tefek tıfıl genç bir âlim olan Kadıhan ise, daveti kabul edip, Hülagü ile görüşmek ister. Kadıhan, giderken yanına bir deve, bir keçi, bir horoz alır. Böyle bir fedainin ortaya çıkması ulema sınıfını rahatlatmış ve kurban bulunmuştur. Kadıhan, hayvanlarla birlikte çadıra varır. Hayvanları çadırın dışında bırakarak içeriye girer ve kendini tanıtır. Hülagü, genç âlimi tepeden tırnağa süzer ve beklediği tipte biri olmadığını görerek, "Bana göndermek için bula bula senin gibi birisini mi buldular?" diyerek haykırır.

Kadıhan gayet sakin: "Görüşmek için iri yarı, boylu poslu birini istiyorsan, bir deve getirdim. Sakallı yaşlı birisi ile görüşmek istiyorsan, bir keçi getirdim. Eğer yüksek gür sesli birisiyle görüşmek istiyorsan horoz getirdim. Üçünü de çadırın hemen önüne bıraktım. Onlarla görüşebilirsin" der. Hülagü, gencin çok farklı bir âlim olduğunu anlar. Yer gösterip, oturmasını söyler ve ilk sorusunu sorar. "Söyle bakalım, beni Bağdat'a getiren sebep nedir?" der. Kadıhan'ın cevabı aslında bir kelimedir. Çok anlamlı, net ve açıktır: "Amellerimiz" der ve bunu şöyle açıklar. "Seni buraya bizim amellerimiz getirdi. Bize verilen nimetlerin kıymetini bilemedik. Gayemizi unutup makam, mevki, mal mülk peşine düştük. Zevk ve sefaya daldık. Cenabı Hak da verdiği nimetleri almak için seni buraya gönderdi." der.

Hülagü'nün ikinci sorusu: "Peki, beni buradan kim gönderebilir?" diye sorar. Cevap yine aslında bir kelimelik, çok net ve manidardır. "Amellerimiz" der ve bunu da açıklar. "Buda bize bağlı. Yine seni buradan bizim amellerimiz gönderecektir. Benliğimize dönüp ne kadar kısa zamanda toparlanıp, bize verilen nimetin kıymetini bilir, zevk ve sefadan, israftan, zulümden, birbirimizle uğraşmaktan vazgeçersek, işte o zaman sen buralarda duramazsın." der.

İşte tarihte yaşanmış bu olaydan alınacak ders, şudur: Çünkü tarih ne öğrenmek ne de yermek içindir. Tarih, ders ve ibret almak içindir. Eğer, günümüzde de bizim; amellerimiz bozulursa, ülkemizde nemelazımcılık alır başını giderse, israf artarsa, birlik ve beraberliğimiz kaybolursa, adalet terazisi bozulur zulüm yaygınlaşırsa, devleti yönetenler ve makam sahipleri haksız olanı güçlü olduğu için haklı çıkarır, haklı olduğu halde güçsüzün hakkını vermezse, hesap günü unutulur da dünya sevgisi, şan, şöhret, zenginlik, makam mevki hırsı artarsa, herkes birbirinin elinden değil de ayağından tutarsa, işte o zaman düzen kökünden sarsılır, beka sorunumuz ortaya çıkar, Allah korusun devletimiz parçalanır ve yıkılır.

Bunun tam aksine eğer bizim; amellerimiz düzgün ve iyi olursa, herkes ayrı bir yöne çekilmez ülke olarak birlik ve beraberliğimiz çok sağlam olursa, bütün işlerimiz adalet üzere yürütülürse, idareciler adil davranırsa, güzel ahlak baş tacı yapılırsa, herkes çok çalışır üretim artar ve veren el alan elden üstün görülürse, her işin başı ve asıl kazanç Allah rızası bilinirse, işte o zaman gücümüz ve heybetimiz artar, devletimiz gittikçe büyür ve sonuçta hiçbir güç, hiçbir düşman karşımıza çıkmaya cesaret edemez. Böyle bir durumda da halkımız asla beka kaygısı yaşamaz ve ülkemizin hiçbir şekilde beka problemi olmaz. Devletimiz de ilelebet payidar olur. İşte tarihteki, Hülagü ile Kadıhan'ın konuşmasından başta devlet adamları, belediye başkanları, bütün yerel yöneticiler ve halk olmak üzere herkesin kendisi için iyi dersler çıkarması gerekir.

2.102. Dönüşen şehirler ve insan

Şehir, insanın hayatını düzenlemek üzere meydana getirilen en önemli, en büyük eser ve insan hayatını şekillendiren, çevreleyen bir yapıdır. Büyük medeniyetler kendilerini özgün şehirleriyle dünyaya ilan ederler. Şehir; bunu sadece fiziki olarak gösteren değil, kültürel ve sosyal yaşantı ile de ifade eden bir bütünlük oluşturur. Toplumlar, inanç, kültür ve değerlerinden hareket ederek bu yapıya biçim verirler. Şehir, toplumsal hayata, insanlar arasındaki ilişkilere biçim veren, sosyal mesafelerin en aza indiği ve ilişkilerin en büyük yoğunluk kazandığı yerdir. Şehir, içerisinde çok çeşitli faaliyetlerin yer aldığı, bütün yapılar, yapı grupları ve bunları birbirine bağlayan ulaşım, altyapı, donanım sistemleri ile bunları düzenleyen, işleten kuruluşların bütünü ve bütün bunlardan öte orada yaşayan toplumun kendisidir.

Şehrin merkezinde insan vardır. Şehri şehir yapan, dönüştüren insandır. İnsan, şehir ve toplumun çekirdeğini oluşturur. Medeniyetler de şehirler de toplumun sahip olduğu her türlü kültürel birikimle kurulur. Şehirlerin ruhu, dili, tadı, kokusu, güzelliği ve canlılığı denildiği zaman, o şehirlerin sahip olduğu kültürel birikimini, sosyal yaşantısını ve var olan medeniyetin tezahürünü ifade etmiş oluruz. İbn-i Haldun, “Coğrafya insanın kaderidir.” der. Aslında, coğrafya şehirlerin de kaderidir. Her şehrin kendine has ekolojisi, fiziki yapısı ve kültürel birikimi vardır. Şehirlerdeki dönüşüm, bütün bu birikim ve potansiyel dikkate alınarak yapılmalıdır. Her şehir sahip olduğu bu birikim ile kendini ifade eder. Şehirler, kurulduğu coğrafyanın ekoloji ve morfolojisine uygun olarak inanç ve yaşayış değerlerini ortaya koyarak kendini anlatır.

Şehircilik açısından ülkede geldiğimiz noktada, maalesef bir buhran yaşanıyor ve problemler hiç bitmiyor. Yakın geçmişte şehirlerde göç, gecekondulaşma ve çarpık yapılaşma problemleri ile uğraşırken, bu süreçte ülkenin en önemli sorunlarından birisi olan kentsel dönüşüm problemleri, apartmanlaşma, dikey yapılaşma ve şehir planlarının iyi yapılamaması ile uğraşılıyor. Şehir planlama, çok boyutlu bir süreçtir. Bu sürecin sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik, mimari birçok katmanı vardır. Bu katmanların her birinin inanç, değer ve kadim kültürümüz temelinde iyi çalışılması ve kendi mefkûremize göre şehircilikle ilgili politikalar belirlememiz gerekir. Üretim ve tüketimin sınır tanımadığı kapitalist sistemde, şehirler çok büyük meta olarak görülüyor. Ekonomik hesaplar ön plana alınarak, kültür, inanç ve değerlerin yok edildiği büyük bir tahribat ve israf ile karşı karşıya kalıyoruz. Hâlbuki bizler mekânın ve zamanın bize emanet edildiğini bilen, israfın haram sayıldığı, başkalarına zararı dokunmasın diye yoldaki bir taş parçasını, bir engeli, bir kirliliği gidermenin imanının bir mertebesi olduğuna inandığımız bir medeniyetten besleniyoruz.

Medeniyetimizde, şehirlerin ve mahallelerin kendine has bir kültürü varken mahalle, zengini ve fakiriyle, velisi ve delisiyle, genç, çocuk ve yaşlısı birbiriyle bütünleşerek, herkes herkese sahip çıkıyordu. Şehirde çarşı ve pazarın, mahallenin, evlerin kendi içerisinde bir mahremiyeti, inanç ve değerler açısından hassasiyetler vardı. Şehir, cami merkeze alınarak, cami etrafında çarşı, pazar, medrese ve devletin diğer hizmet binalarının etrafında genişliyordu. Mahalleler, kendi merkezlerini oluşturarak, şehir merkezine yakın ve merkezle daha mahrem bir ilişki kuruyordu. Yapılar, bir binanın gölgesi en yakın binaya düşmeyecek şekilde inşa ediliyor ve yapılara komşuyu rahatsız edecek şekilde bir pencere bile açılmıyordu.

Batı medeniyeti kilisenin tahakkümü ile oluşan skolastik düşünceden kurtulmak için aydınlanma çağı, reform ve rönesans hareketleri ile birlikte sanayi devrimini gerçekleştirdi. Ancak yaşanan bu sanayi devrimi üretim ve tüketimde sınır tanımayarak, sömürüye ve güce dayalı olarak insana hizmet eden değil, tam tersine insana zulmederek tahakkümü altına aldı. Sanayi devrimi etkisiyle batıyı taklide başlayan medeniyetimizin şehirleri zamanla batıdan olumsuz bir şekilde etkilenecek bozuldu. Kültürümüzdeki bahçeli, avlulu evlerin yerini, bizim kültürümüze ait olmayan apartmanlar ve daha sonrasında yüksek katlı rezidanslar, küçücük odalı apartlar aldı. Çarşı ve bedestenlerin yerini AVM'ler, mahalle kültürünün yerini kapalı ve havuzlu siteler aldı. Batı, ürettiği her objeye kendi inanç ve değerlerini yüklediği için batıdan taklit edilen her obje ve yapı insanımızı derinden etkileyerek, şehirlerimize, inanç, değer ve kültürümüze bir hançer gibi saplandı. Değişik sebeplerle yaşanan iç ve dış göçler şehirlerin sosyolojik yapısını olumsuz etkilerken, küreselleşmenin olumsuz etkileri şehirlerin bozulmasını daha da hızlandırdı. Bu süreç fiziki olarak şehirlerimizi, düşünce olarak insanımızı olabildiğince bozdu. Fiziki olarak şehirlerin, düşünce ve değerler olarak insanın bozulmasıyla birlikte sosyolojik ve kültürel olarak toplumsal yapıda bozuldu. Mahremiyet korunamazken, inanç ve değerlerimiz büyük yara aldı. Gelinek noktada kalabalıklar içerisinde insan gittikçe yalnızlaştı, mutsuzlaştı, psikolojik sorunlarla yüz yüze kaldı ve bir buhranla karşılaştı.

İnsanın şehri, şehrin insanı dönüştürdüğü ve inşa ettiği muhakkak. Bu dönüşümün döngüsel olarak sağlıklı olması için öncesinde insanın inanç, değer ve idealleri, sosyolojik ve kültürel olarak bir medeniyet tasavvurunun olması gerekir. Bu birikimlerini de insanın, nesilden nesillere aktararak, zamanın ruhuyla bir ahenk içinde taşınması, yaşaması ve yaşatması gerekir. Geçmişe özlemle, geçmişini taklit ve tekrar ederek bugünün problemlerini çözemeyiz. Çözümleri; zamanın şartları içerisinde bilim ve teknolojinin geldiği en son noktayı kendi inanç ve değerlerimiz ile mecz ederek ve sürekli geliştirerek bulabiliriz. Örneğin, geçmişte Osmanlı Orduları Mehter Marşı ile coşarak zafere koşuyordu. Türk ordusu bugün mehterin aynısını taklit etse ve tekrarlarsa komik olur ve bu bir nostalji olmaktan öteye geçemez. Ancak mehter marşının o zamanki heybetini ve varlık sebebini, yine kendi inanç ve değerlerimiz ile günümüz şartlarına uyarlayarak, bilim ve teknolojiye göre yorumlayarak çalışma yapılsa, özü itibarıyla yine orduyu coşturmak için yeni bir ruh yeni bir mehter marşı ortaya çıkacaktır. Şehirlerimiz için de bu böyledir. Geçmiş olduğu gibi tekrar ve taklit ederek değil de gelişmişlik, bilim ve teknoloji ile kendi

kültürümüz, inanç ve değerlerimizi esas alarak, zamanın ruhuna uygun olarak insanı huzurlu ve mutlu edecek şehirleri yeniden kurabiliriz.

En temelde problemlerin kaynağı insandır. Ancak bunu düzeltecek, problemleri çözecek olan da yine insandır. Geçmişten iyi dersler çıkararak, çıkar odaklı değil insan odaklı çalışmalar yaparsak, şehirlerde hem fiziki bozulmanın hem de sosyal bozulmanın önüne geçebiliriz. Şehirler sürekli kabuk değiştirmektedir. Ülke olarak bu değişimin farkında olarak doğru politikalar uygulamalıyız. Kentsel dönüşüm çalışmaları bu bakımdan büyük fırsatlar sunmaktadır. Dönüşüm sürecinde şehirleri, kendi inanç, kültür ve değerlerimize göre kurarsak, bu doğrultuda şehrin nasıl olması gerektiği üzerine plan ve projeler yaparsak, bu vizyonla şehirlerde ortaya çıkacak az katlı mimari üsluba bağlı yapılar, sosyal yapıyı da olumlu yönde geliştirecektir. Değilse, insanın iç dünyasının ihmal edildiği, çok fazla atığın üretildiği, çevrenin tahrip edildiği, kaynakların hor kullanıldığı, daha fazla rant sağlamak amacıyla karşımıza çıkan yüksek katlı binalar, gelecekte daha büyük problemleri karşımıza çıkaracaktır. Bunun için fiziki ve sosyal yönden şehirlerin dönüşüm sürecinde bütün bu tasavvur, bilgi, birikim, bilinç ve vizyon ile hareket etmeliyiz.

Şehirlerin dönüşümü, pek çok sebebe bağlı olarak her alanda gerçekleşen, sürekli değişim özelliğine sahip bir süreçtir. Mekânsal açıdan şehirde yaşayanlar belirli sebeplere bağlı olarak, belirli zamanlarda ve süreçlerde yer değiştirirler. Bu yer değiştirmelerin pek çok sebebi olmakla birlikte, sonucu itibariyle de şehirleri etkileyen fiziksel, kültürel ve sosyolojik etkileri vardır. Şehirlerin dönüşümü en büyük ölçekten, en küçük ölçüğe kadar mimari, sosyal, psikolojik, kültürel, politik, ekonomik ve felsefi birçok faktörü bir arada barındırmaktadır. Bu dönüşüm, genel olarak, kente farklı fonksiyonlar yükler ve şehri değiştirir. Dolayısıyla bu dönüşüm süreçlerin de çok dikkatli olunmalı, mimari boyuttan sosyal ve kültürel boyuta kadar, şehirdeki dönüşümün bütün süreçleri çok iyi yönetilmelidir.

İnsan ve şehir birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Ne kadar güzel, sağlıklı ve erdemli şehirler olursa olsun, insan bozulur ise şehirde bozulur. İnsan düzelse, şehirde düzeler. Çünkü şehirlere şekil veren, canlılık kazandıran, orada kültür oluşturan ve medeniyet kuran insandır. Şehirde yaşayan insanlar, ne kadar erdemli, ahlaklı ve iyi olursa, şehirde o kadar erdemli, ahlaklı ve sağlıklı olur. Bundan dolayı bu döngüsel hayat içerisinde asıl olan, erdemli ve ahlaklı şehirlerin hep var olması için insanın sürekli olarak emanet edilen zamana ve mekâna sahip çıkması, erdemli, adil, emin ve ahlaklı kalabilmesidir.

3. Sonuç

Şehir hayatın kaynağıdır. Şehir maddi ve manevi yönden insanı besler. Şehirde de asıl olan insandır. İnsan bozulmamışsa, insan ne kadar iyi ise şehir de o kadar iyidir. İnsanın iç ve dış dünyası şehri anlatır. Belediyeler günümüzde şehri ve insanı dönüştürmektedir. Bu dönüşüm fiziki olarak imar ve inşaa faaliyetleri ile yapılırken tavır, davranış, anlayış ve yaşantı olarak sosyal ve kültürel belediyeçilik faaliyetleri ile gerçekleşmektedir. Şehirler, insanların bir arada yaşadığı, belli bir nüfusu barındıran, ekonomik hayatta sanayi ve hizmet sektörünün ağırlığı bulunan, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğun olarak yaşandığı, yönetimi belediye örgütü tarafından sağlanan merkezlerdir. Belediyeler şehirde yaşayanların şehre ilişkin talep ve ihtiyaçlarını mümkün olan en yüksek düzeyde karşılayabilmek maksadıyla şehrin mali, beşeri ve fiziki bütün kaynaklarını etkin biçimde kullanabilmek için gereken kararların verilmesi ve uygulanmasını sağlamak amacıyla karar organları seçimle iş başına gelen, yegane gayesi insana hizmet etmek olan kuruluşlardır. Şehir deyince belediye, belediye denilince şehir akla gelmektedir. Şehirlerde sistem ve işleyişi belediyeler sağlar. Belediye şehri yönetirken düzen, sistem ve işleyiş olarak ne kadar adaletli olursa, o şehir o kadar huzurlu olur. Belediyelerin sundukları hizmetler çok geniş kapsamlı olup sadece insan yaşamıyla sınırlı olmayıp, insanlar için yerelde, doğum öncesi ve doğum sonrasını da kapsayan topyekün bir hizmet sunarlar ve sundukları hizmetler gelecek kuşakları da doğrudan ilgilendirir.

Her şehrin, her belediyenin kendine özgü yapısı, şartları ve kaynakları vardır. Belediye hizmetleri yapılırken, o belediyenin şartları ve kaynaklarına uygun olarak hizmetler, projeler üretilmesi ve çalışmalar yapılması daha doğru olur. Pek çok aynı proje, başka belediyeler için, o belediyelerin şartlarına ve imkanlarına göre modellenebilir. Belediye hizmetlerinin amacı her yerde aynıdır ve hizmetin merkezinde insan vardır. Üretilen projelerin özünde de insana hizmet ve insanların yaşam kalitesini sürekli geliştirmek ve iyileştirmek vardır. Nerede hangi projeyi yaparsak yapalım, projelerde önceliklerin belirlenmesi, doğru projelerin seçilmesi, kaynakların etkin ve verimli kullanılması çok önemlidir. Belediyeler halkla birlikte halk için hizmet üretir ve sunarlar. Bu nedenle belediyeler, halka hizmet sunmak için çok iyi organize olması gereken ve çok iyi idare edilmesi gereken kuruluşlarımızdır. Belediye yöneticileri de halkın hizmetkârlarıdır. İnsanların en hayırlıları da diğer insanlara en fazla hizmet eden ve en fazla

faydalı olanlardır. Bir şehirde başta belediye başkanı olmak üzere bütün halkın bu anlayışta olması gerekir.

Şehir deyince aklımıza belediye başkanı gelir. Belediye yönetimi ve belediye başkanları halka karşı sorumludur. Belediye, belediye binasından değil, halkın içinden, yönetilmelidir. Belediye başkanı her zaman halkla beraber halk için çalışmalıdır. Çalışırken yorulmamalı, yorgunluğunu başka bir işi yaparken gidermelidir. Halka inanmalı, adaletli, şeffaf ve samimi olmalıdır. Belediye yönetimleri seçimle iş başına gelirler ve belediye başkanları şehirlerin geleceğine yön verirler. Halk yaptığı seçimle şehrin geleceğini belediye başkanına emanet eder. Bu yüzden isabetli karar vermek için hem seçim yapan halkın basiret ve feraseti hem de seçilen başkanın ehliyet, liyakat ve istikameti çok güçlü ve doğru olmalıdır. Belediye başkanı, başkanı olduğu şehrin babası gibidir. Nasıl ki, bir baba ailesine karşı, çocuklarına karşı sorumluluk hisseder, onlar için hedef belirler ve güzel bir gelecek sunmaya çalışırsa; belediye başkanı da şehrinin geleceği için aynı duygu, his ve hassasiyetlerle hareket etmelidir. Bugün belediye hizmetleri düne göre çok daha iyidir. Gelecekte de belediye hizmetlerinin, şehirlerin, bugünkünden çok daha ileri bir noktada olacağı söylenebilir.

Belediye başkanlarının varlık sebebi şehre ve halka hizmet etmektir. Görev ve sorumluluğu hakkıyla yerine getirecek olan, kendini hizmet için şehre ve halka adayabilenler bu göreve talip olmalıdır. Bunun için, belediye başkanlarının vizyonu büyük olmalı, ilkeli ve duyarlı olmalı, hiçbir şeyden şikayet etmeyen ve bütün şikayetleri çözen olmalıdır. Halkla ve şehrin tüm yapılarıyla iletişimi çok iyi olmalı, şehrin bütünü ve halkın tamamını kucaklayan, şehrin her gün yeniden keşfeden, işinin gereklerini ve sorumluluklarını iyi bilen, gayesi hizmet ve şehrine sevdalı olmalıdır. Hiç kimseye sırtını dönmeyen, gelen her türlü talebe cevap veren, yapacağına söz verdiği işleri, zamanında yapan, yapamayacağı talepler için, niçin yapamayacağı konusunda ikna edici olmalıdır. Herkese içten ve samimi davranan, kimsesizlerin kimi ve herkese yol gösterici olmalıdır. Herkesin ulaşabildiği ve ulaşamayanlara ulaşan, ne olursa olsun yeter ki olsun demeyen, olması ve yapılması gerekenleri özenle seçen, yaptığı projeler günü kurtaracak, günübirlik olmayan, hayalleri gerçekçi ve çok güçlü olan, şehrinin görünümünü hayallerinin de ötesinde bir vizyonla şekillendiren, projeleri yerli yerince tam ve eksiksiz yüz yıla hitap edecek şekilde olmalıdır. Halk böyle belediye başkanlarını seçmek için çok çalışmalı ve arayıp bulmalıdır. Halk böyle iyi belediye başkanlarını unutmaz ve hayırla

yâd ederken, görevinin hakkını veremeyenleri unuttur gider. Halkın gönlünde yer edinmeyen belediye başkanları, tarihte de yer edinemaz.

Bir şehirde seçimle iş başına gelen yöneticiler, şehri gelecek kuşaklara devredilecek emanet değil de bir miras olarak görürlerse, geleceğe ve kendilerine ihanet ederler ve şehre de en büyük zararı verirler. Bu konularda halkın sorumluluğu daha da büyüktür. Halk belediye başkanını seçer. Yanlış yapılan tercihin sorumluluğu halka aittir. Çünkü yaptığı tercihin sonuçlarına katlanacak olan ve bedelini ödeyecek olan halktır. Şehrin geleceği halkın geleceğidir. Şehir ne kadar sağlıklı gelişir ve güzel olursa, gelecek nesiller de o kadar sağlıklı ve güçlü olur. Şehrin geleceği için gerçek sorumluluk sahibi halktır. Çünkü özne olan halktır. Belirleyici olan, seçen halktır. Denetleyen, yönlendiren, müdahil olan, takdir eden ya da etmeyen, değişim ve değiştirme gücünü elinde bulunduran halktır. Belediye başkanları, belediye yönetimleri seçimle iş başına gelir ve verilen yetkiyi süreli olarak kullanırlar. Belediye başkanları kendilerine verilen emanetin hakkını verebilir, halkın güvenini ve desteğini kazanabilirlerse devam ederler. Değilse halk, güvendiği, sevdiği ve inandığı kişileri seçerek iş başına getirir. Halk sürekli aldatılamaz. Aldatanlar ancak kendilerini aldatmış olurlar. Halk; vijdanı, sağ duyusu, ortak aklı, basireti ve feraseti ile daha iyiyi, doğruyu, faydalıyı, güzel olanı fark eder ve her zaman doğru tercihi yapar. Asıl olan halktır ve halkın sağ duyusu her zaman galip gelir. Halk şehre ait, şehir halkındır. Şehrin gerçek sahibi halk, belediye yönetimleri şehrin geçici emanetçisidir. Halk şehrini kendi evi gibi görmelidir. İnsanlar kendi evlerine gösterdikleri özeni şehirleri için de gösterdikleri oranda, özlemine çektikleri şehirlerde yaşama imkanına sahip olacaklardır.

Bu kitapta, yerel yönetim hizmetleri, belediyeler ve şehirlerimiz üzerinden yerel yönetimlerle ilgili farklı yazılara yer verilmiştir. Yazılar muhteva olarak, yerel yönetim hizmetlerinin ne olduğu, ülkemiz ve Eskişehir'deki belediyelerin çalışmaları, belediyeler tarafından uygulanabilecek çalışmalar, projeler, görüş ve önerileri içermektedir. Yazıların her birisi, belediyeler için faydalı olacak, yerel yönetim hizmetleri ile örtüşen, kendi içerisinde özgün, düşünce ve fikri alanda zenginlik sağlayan yazılardır. Özellikle belediyeler ve şehirlerin geleceği için halkın yaklaşımı, belediye yönetimleri ve belediye başkanlarının yapacağı çalışmaların neler ve ne kadar önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Yerel yönetim hizmetleri konusunda farklı yazıların bir araya getirilmesi ile ortaya çıkan bu çalışmada; insan, ümran ve belediye başkanları üçlemünde, halk, şehir ve yönetim

perspektifinde, hizmet, çalışma ve projeler temelinde Eskişehir'deki belediyecilikle ilgili çalışmalar üzerinden ülkemizdeki belediye hizmetlerine ayna tutulmuştur. Yerel yönetimlerle ilgili burada ortaya konan, görüş, düşünce, hizmet, çalışma ve projeler yerel yöneticiler tarafından dikkatli bir şekilde ele alınır, incelenir ve gereği yerine getirilirse, gelecek nesiller ve belediyelerimiz için büyük fayda sağlayacaktır. Burada yerel yönetimler ve belediyelerle ilgili ortaya konulmuş olan görüş, öneri ve projeler bütün belediyeler tarafından modellenilebilecek fikir, düşünce ve algıyı kendi içerisinde taşımaktadır. Akıl akıldan üstündür. Akılların sinerjisi ve en doğru kararı vermek için üretilen her bilgi ve düşünce şüphesiz çok faydalı ve değerlidir. Böyle bir çalışmayı yapmış olmamdan dolayı, belediyecilik adına üzerime düşen sorumluluğu belirli ölçüde yerine getirmiş olmanın mutluluğu içerisinde olduğumu belirtmek istiyorum. Sonuçları itibarıyla bu çalışmanın ülkemiz ve belediyeler için bir sinerji oluşturacağına ve proaktivite sağlayacağına inanıyorum.

Son yıllarda yerel yönetimlerle ilgili gelişmeler çok dinamik bir süreç kazanmıştır. Yerel yönetim alanında ulusal ve uluslararası boyutta pek çok organizasyon, fuar, sergi, sempozyum, konferans, panel gibi pek çok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Özellikle belediyeler için yapılan proje çalışmaları, projelere verilen destekler, üniversitelerin yerel yönetimlerle ilgili yaptığı bilimsel çalışmalar, belediyelerin kendi içerisinde yaptığı faaliyetler, yerel yönetimlerle ilgili yazılan kitaplar, yayınlanan makaleler ve dergiler çok fazla artmıştır. Bütün bunların devamında, iş yapma potansiyeli, halkın talep, ihtiyaç ve beklentileri de artmaktadır. Hem farklı fikir ve düşünceler, hem belediyelerin kendi hizmet ve çalışma aksiyonları hem de bu alanda akademik camianın araştırma, görüş ve önerileri yerel yönetimler alanındaki gelişmeleri daha yukarılara taşımaktadır. Bütün bu gelişme ve değişimler netice olarak hukuki süreçlere dayanmakta ve yapılan yasal düzenlemelerle gerekli kanunlar çıkarılmaktadır. Son yıllarda çok köklü yasal düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte henüz bu süreç tamamlanmamış olup, önümüzdeki süreçte 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri ile ilgili kanunun revize edilmesi, il belediyelerinde de mücavir alan sınırlamasının kaldırılması, yetkilerinin genişletilmesi ve belediyelere belirli ölçüde idari ve mali özerklik verilmesi gibi alanlarda yeni yasal düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Bütün belediyelerin ve ilgililerin gelecek Türkiye yüzyılında yerel yönetimler alanında yapılan gelişmeleri ve süreçleri yakından takip etmeleri, katkı sağlamaları ve üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelerini dilerim.

Kaynaklar

- Akkoyunlu Ertan, Kıvılcım, Kent ve Kentli Hakları**, TODAİE, 2014.
- Baş, Cemal, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı**, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara 2017.
- Başaran, İsmail, Kent ve Yerel Yönetim**, Okutan Yayınları, 1. Baskı, Mayıs 2008.
- BEBKA**, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı, 2013 Yılı Faaliyet Raporu, Nisan 2014.
- BEBKA**, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı, 2014 Yılı Faaliyet Raporu, Mart 2015.
- Belediyelerin Öncelikli Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara 2019.
- Büyükşehir Belediyelerinde Tarım ve Kırsal Kalkınma**, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara 2021.
- Cansever, Turgut, Kubbeyi Yere Koymak**, Hazırlayan: Mustafa Armağan, Timaş Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Mart 2010.
- Çukurçayır, M.Akif, Küreselleşme ve Türkiye’de Yerel Yönetimler**, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara 2009.
- Daoudov, Murat, Yerel Dış Politikanın Temelleri**, Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul 2013.
- Demirkol, İbrahim, Hızır Bey, İstanbul’un İlk Kadısı**, Şehremini, İstanbul Efendisi, 2007.
- Deveci, Kemal, Büyükşehir Belediyelerinde Toplu Ulaşım 2020**, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara, 2021.
- Eryılmaz, Bilal, Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul 1997.
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi**, Faaliyet Raporu, 2021.
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi**, Stratejik Plan, Eskişehir 2020-2024.
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi**, Faaliyet Raporu, 2021.
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi**, Tarihî Kapıları Aralanıyor, Odunpazarı 2006.
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi**, Stratejik Planı, 2020-2024.

Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2021.

Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, Stratejik Planı, 2020-2024.

Farabi, El-Medinetül Fazıla, Şark İslam Klasikleri, Çeviren: Nafiz Danışman, MEB Yayınları, İstanbul 1990,

Geleceğin Şehri, Sempozyum Bildirileri, 24-25 Aralık 2014 İstanbul, Editörler: Hasan Taşçı, Hüseyin Yeşil, Esenler Belediyesi Şehir ve Düşünce Merkezi Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2017

Güllü, Gültekin, Eskişehir İçin 500 Proje, Eskişehir'de Belediye Hizmetleri Yol Haritası, Mavi Ofset, Haziran 2008.

Güllü, Gültekin, Kentsel Dönüşüm Atıklarının Yönetimi: Esenler Belediyesi Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2020.

Gündüzöz, İlker, Küçük Belediyeler Sorunu, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara, 2011.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2018.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Stratejik Plan, 2015-2019

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, Ekim 2011.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, On Yılda Rekorlara İmza Attık, 2014.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Performans Esaslı 2015 Yılı Yatırım ve Hizmet Programı, İstanbul 2021.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 40 Teknik 40 Proje Kamu Uygulamaları, İstanbul 2013.

İstanbul, Kent ve Medeniyet, Editörler: Recep Bozlağan, Nail Yılmaz, Aynur Can, Marmara Belediyeler Birliği Yayını: 2009/01, İstanbul, Ağustos 2009.

Kadioğlu, Mikdat, Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek, Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul 2013.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Kamu Görevlileri Etik Rehberi, Hazırlayan; Mustafa Lütfi Şen, Ankara, Nisan 2012.

Kayıkcı, Sabrina, Türkiye'de Kırsal Alan Yönetimi, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Doktora Tezi 2009

Keleş, Ruşen, Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayıninevi, 12. Baskı, İstanbul 2019.

Kızılboğa, Rüveyda, Kurumsal Risk Yönetimi Odaklı İç Denetim İstanbul Büyükşehir Belediyesi İçin Bir Model Önerisi, Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul 2013.

Kocaman, Ömer, Belediyelerde Halkla İlişkiler ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi 2006.

Nadaroğlu, Halil, Mahalli İdareler, 4.Baskı, İstanbul Ekim 1989.

TBB 5. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri, 21-23 Kasım 2011, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, Temmuz 2013.

Temel Belediye Mevzuatı, Türkiye Belediyeler Birliği, 18. Baskı, Ankara, Nisan 2021.

TMMOB Eskişehir Kent Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Eskişehir, 28-29 Şubat 2008.

Türkiye Belediyeler Birliği, Çevre Kanunu ve Katı Atık Yönetimi İle İlgili Yönetmelikler, Ankara, Aralık 2011.

Türkiye Belediyeler Birliği, Temel Belediye Mevzuatı, 12. Baskı, Ankara, Aralık 2014.

Türkiye Belediyeler Birliği, İller ve Belediyeler Dergisi, Yeni Büyükşehirlere Geçiş Süreci, Sayı:780, Şubat 2014.

Ulusoy, Ahmet, ve Akdemir, Tekin, Mahalli İdareler, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Mart 2013.

Ünlü, Halil, Yerel Yönetim ve Çevre, Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı, El Kitapları Dizisi, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve IULA-EMME Yayını, Kent Basımevi, İstanbul, 1991.

Ürün, Halil, “Çevre Bilinci ve Belediyecilik”, İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler, İlke Yayınları, Cilt II, İstanbul, 1996.

Yaman, Ertuğrul, Yerel Yönetimlerde Lider Yöneticilik, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara 2014.

2972 Sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 18.01.1984 Tarih ve 18285 Sayılı Resmi Gazete.

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 11.06.2005 Tarih ve 25842 Sayılı Resmi Gazete.

3194 Sayılı İmar Kanunu, 09.05.1985 Tarih ve 18749 Sayılı Resmi Gazete.

www.csb.gov.tr

www.eskisehir-bld.gov.tr

www.eskisehir.gov.tr

www.eskisehirkulturturizm.gov.tr

www.ibb.gov.tr

www.marmara.gov.tr

www.odunpazari.bel.tr

www.seyitgazi.bel.tr

www.sivrihisar.bel.tr

www.tarimorman.gov.tr

www.tbb.gov.tr

www.tepebasi-bel.gov.tr

www.yerelsiyaset.com

Dr. Gültekin GÜLLÜ

1971 Eskişehir, Seyitgazi doğumludur. 1990 yılında Eskişehir Atatürk Lisesi'ni bitirdi. 1995 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. Daha sonra Marmara Üniversitesi, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı'nda 1999 yılında ilk yüksek lisansını tamamladı. 2006 yılında Beykent Üniversitesi Uluslararası Ekonomi Politik ve İşletmecilik Bilim Dalı'nda İngilizce-MBE ikinci yüksek lisansını yaptı. Daha sonra İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Şehirçilik ve Kentsel dönüşüm Bilim Dalı'da 2020 yılında doktorasını tamamladı.

1995-2020 yılları arasında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde farklı daire başkanlıklarında çalıştı ve yöneticilik yaptı. Yönetim, Yönetişim ve Organizasyon, Liderlik, İletişim, Toplam Kalite, Kişisel Gelişim, İnsan Kaynakları Yönetimi, Proje döngüsü Yönetimi Eğitimleri, Şehir Kültürü ve Estetiği, Modern Şehir Planlama Uygulamaları, Kamu Yönetiminde Dönüşüm, Erişilebilirlik ve Ulaşılabilirlik, Proje Yönetimi Uzmanlık Sertifikası-PMP Eğitimi gibi pek çok konuda eğitim aldı. Dünyanın farklı şehirlerinde fuar, toplantı, proje çaişmaları, teknik araştırma ve destek amacıyla görevli olarak bulundu. Afrika ülkeleriyle iş birliği ve teknik destek amacıyla 2010 yılında gitmiş olduğu Gine Bissau'nun Başkenti Bissau Şehri'nin Stratejik Katı Atık Yönetim Planı'nı yaptı.

Yönetici olarak çalıştığı yıllarda, yerel yönetim, erişilebilirlik, çevre yönetimi ve atık yönetimi alanından eğitimler verdi. Ulusal ve uluslararası sempozyum, kongre ve çalıştaylarda görev aldı ve sunumlar yaptı. Gazete ve dergilerde yayınlanmış pek çok yazıları ve bilimsel makaleleri vardır. 2008 yılında yayınlanmış, "Eskişehir İçin 500 Proje, Belediye Hizmetleri Yol Haritası" ve 2022 yılında yayınlanmış, "Kentsel Dönüşümde İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Yönetimi, Sıfır Atık Süreçleri" kitaplarının yazarıdır. Doktora sonrası bir dönem İZÜ Mimarlık Anabilim Dalı, Kent Çalışmaları Bölümü'nde yüksek lisans öğrencilerine dersler verdi. 2021 yılından bu tarafa Anadolu Üniversitesi'nde Daire Başkanı olarak görev yapmakta olup aynı zamanda Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi yüksek lisans öğrencilerine, "Dünyada ve Türkiye'de Güncel Kentsel Sorunlar" dersini vermektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

BELEDİYELER VE ŞEHİRLER
YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ